

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ BÖLÜMÜ

EDİRNE'DEN GELİŞMİŞ ÜLKELERE GİTME TEŞEBBÜSÜNDE BULUNAN
TRANSİT GÖÇMENLER

Abdurrahman YILMAZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Akile GÜRSOY

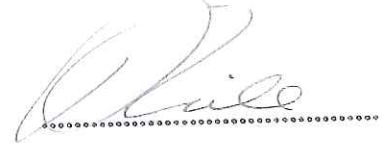
Antropoloji Bölümü Yüksek Lisans Derecesi İçin Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne
Sunulmuştur
İSTANBUL, 2003

Edirne'den Gelişmiş Ülkelere Gitme Teşebbüsünde Bulunan Transit
Göçmenler

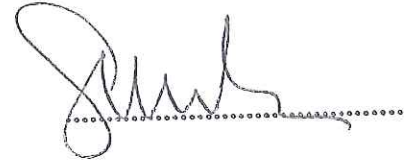
Abdurrahman Yılmaz

ONAY

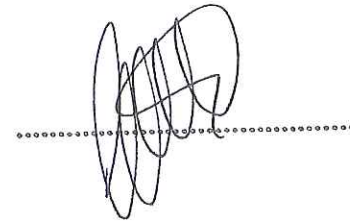
Prof. Dr. Akile Gürsoy

Prof. Dr. Sema Erder

Doç. Dr. Belkis Kümbetoğlu

Yüksek Lisans Tez Kurulu Tarafından Onay Tarihi: 11/3/2003

İçindekiler

Kısaltma Listesi.....	5
Grafik Listesi.....	6
Tablo Listesi.....	8
Harita Listesi.....	10
Teşekkürler.....	11
Abstract.....	12
Özet.....	12
1 Giriş.....	14
1.1 Araştırmanın Konusu.....	14
1.1.1 Genel Olarak Göç Kavramı ve Çeşitleri.....	14
1.1.2 Göçün Tarihi Gelişimi.....	15
1.1.3 Uluslararası Göçün Günümüzdeki Yaygınlaşmış Biçimi: “Düzensiz (irregular) Göç”.....	18
1.1.4 Göçün Sosyal, Ekonomik ve Politik Etkileri.....	23
1.1.4.1 Göç Veren Ülkedeki Etkileri.....	23
1.1.4.2 Göç Edilen Ülkedeki Etkileri.....	26
1.1.4.3 Transit Ülkedeki Etkileri.....	31
1.1.4.4 Göçün Diğer Etkileri.....	32
1.1.5 Uluslararası Göç ve Türkiye.....	34
1.1.5.1 Dış Göç.....	34
1.1.5.2 Türkiye ve Mülteci Hareketleri.....	37
1.1.5.3 Mekik Göç.....	39
1.1.5.4 Transit Göç.....	40
1.2 Araştırmanın Odak Noktası: “Edirne’den Gelişmiş Ülkelere Gitme Teşebbüsünde Bulunan Transit Göçmenler.”.....	47
1.3 Araştırmanın Amacı.....	48
1.4 Araştırmanın Önemi.....	49
2 Araştırmanın Yöntemi.....	51
2.1 Örneklem veya Araştırılacak Grubun Belirlenmesi.....	51
2.2 Araştırmada Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	52
2.3 Araştırmanın Etik Boyutu.....	54
2.3.1 Antropolojide Etik Kurallar.....	54
2.3.2 Araştırmada Yaşanan Etik Kaygılar.....	56
2.3.3 Kişisel Tanıtım Bildirisi.....	57
3 Bulgular.....	58
3.1 Demografik Bilgiler, Ülkelerindeki Sosyal ve Ekonomik Durumları.....	58
3.2 Göç Etme Nedenleri, Amaçları ve Göç ile İlgili Diğer Bilgiler.....	66
3.3 Yolculukları ve Türkiye’ye Gelişleri.....	73
3.4 Türkiye’deki Yaşantıları.....	81
3.5 Türkiye’den Ayrılış Çabaları.....	92
3.6 Yakalanma ve Yakalandıktan Sonraki Kanuni Süreç.....	95
3.7 Sonrası için Düşünceleri.....	101
3.8 Türkiye’de İnsan Kaçakçılığı.....	104
4 Sonuç, Öneriler ve Tartışma.....	106
4.1 Sonuç.....	106
4.2 Öneriler ve Tartışma.....	110

4.2.1	Transit Göç Politikaları Üzerine	110
4.2.2	Transit Göç Araştırmaları Üzerine	125
5	Kaynaklar	127
5.1	Göç	127
5.2	Sivil Toplum Kuruluşları	129
5.3	Resmi Kuruluşlar	130
5.4	Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri	130
6	Dizin	132
7	Ekler	135
7.1	Tablolar	135
7.2	Haritalar	166
7.3	Fotoğraflar	169
7.4	Konuyla İlgili Basında Çıkan Haberler	191
7.4.1	Politik Gelişmeler	189
7.4.2	Dünyada Göç İle İlgili Yaşanan Olaylar	192
7.4.3	Türkiye’de Göç İle İlgili Yaşanan Olaylar	194
7.5	Bütçe	200
7.6	Özgeçmiş	201
7.7	Eğitim	201
7.8	Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Örnek Görüşme	202

Kısaltma Listesi

- AAA : Amerikan Antropoloji Birliği (*American Anthropological Association*).
- AB : Avrupa Birliği.
- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- BM : Birleşmiş Milletler (*UN*).
- BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (*UNHCR*).
- BMMYKAB : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ankara Bürosu (*UNHCROIA*).
- CIA : Merkezi Haber Alma Örgütü (ABD, *Central Intelligence Agency*)
- EGMYHİDB : Emniyet Genel Müdürlüğü'nde Yabancılar ve Hudut İltica Dairesi Başkanlığı.
- INS : Göç ve Vatandaşlık Hizmetleri Kurumu (ABD, *Immigration and Naturalization Services*)
- JGK : Jandarma Genel Komutanlığı.
- UGÖ : Uluslararası Göç Örgütü (*IOM*).

Grafik Listesi

Grafik 1 1998-2001 Yılları arasında güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanan göçmenlerin yaş aralıkları	26
Grafik 2 1996-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenler	42
Grafik 3 1998-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenler	42
Grafik 4 1998-2001 Yılları arasında yasa dışı girişlerin yoğunluk kazandığı iller (Jandarma ve K.K.K sorumluluk bölgesi)	43
Grafik 5 1998-2001 Yılları arasında yasa dışı çıkışların yoğunluk kazandığı iller (Jandarma ve K.K.K sorumluluk bölgesi)	43
Grafik 6 1996-2001 Yıllarında jandarma tarafından yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı (başlıca ülkeler)	44
Grafik 7 1996-2001 Yıllarında polis tarafından yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı (başlıca ülkeler)	44
Grafik 8 1998-2002 Yılları arasındaki yasa dışı sınır geçiş olaylarının mevsimlere göre dağılımı	45
Grafik 9 Edirne’de K.K.K ve Jandarma tarafından yakalanan (sınırdaki) göçmenlerin mevsimlere göre dağılımı	45
Grafik 10 1998-2001 Yılları arasında yakalanan insan kaçakçıları	45
Grafik 11 1998-2001 Yılları arasında yakalanan insan kaçakçılarının ülkelere göre dağılımı	46
Grafik 12 Görüşülen göçmenlerin ülkelere göre dağılımı	58
Grafik 13 Görüşülen göçmenlerin yaş aralıkları	60
Grafik 14 Görüşülen göçmenlerin medeni durumları	61
Grafik 15 Görüşülen göçmenlerin öğrenim düzeyleri	61
Grafik 16 Göçmenlerin yabancı dil bilme durumları	63
Grafik 17 Göçmenlerin kardeş sayıları	63
Grafik 18 Görüşülen göçmenlerin ülkelerindeki	64
Grafik 19 Ülkesinde çalışıyor muydu?	64
Grafik 20 Görüşülen göçmenlerin gelir grupları	65
Grafik 21 Görüşülen göçmenlerin göç etme nedenleri	66
Grafik 22 Yurt dışına giderse ailesini yanına almayı düşünüyor mu?	67
Grafik 23 Daha önce göç etmiş yakın akrabası veya arkadaşı var mı?	68
Grafik 24 Bu şekilde bir göçü yakın akraba veya arkadaşına tavsiye ve teşvik eder mi?	68
Grafik 25 Görüşülen göçmenlerin varmayı planladıkları ülkeler	69
Grafik 26 Gitmeyi tasarladığı ülkeye iltica etmeyi düşünüyor mu?	70
Grafik 27 Gitmeyi tasarladığı ülke ve bu ülkedeki göçmenler hakkında bilgisi var mı?	72
Grafik 28 Türkiye’ye nasıl giriş yaptığı	75
Grafik 29 Görüşülen göçmenlerin Türkiye’ye giriş yaptığı iller	75
Grafik 30 Yolculuğunun bir bölümünde veya tamamında insan kaçakçılarından faydalandı mı?	76
Grafik 31 Görüşülen göçmenlerin Türkiye’ye nasıl girdiği	76
Grafik 32 Görüşülen göçmenlerin nerelerde insan kaçakçılarından faydalandığı	77
Grafik 33 Göçmenlerin Türkiye’de kalış süresi	81
Grafik 34 Göçmenlerin nasıl yakalandığı	95
Grafik 35 Maruz kalacağı işlemi biliyor mu?	98

Grafik 36 2000-2001 Yıllarında Edirne Emniyet Müdürlüğünce haklarında işlem yapılan göçmenler	99
Grafik 37 İmkan olsa Türkiye’de kalır mı?	102
Grafik 38 İmkan tanınsa ülkesine dönmek	103
Grafik 39 Görüşülen göçmenlerin imkan tanınsa gitmek (yaşamak) istediği ülkeler	103

Tablo Listesi

Tablo 1 Haklarında işlem yapılan "yabancılar"	135
Tablo 2 Avrupa'ya göç etmiş vatandaşlarımızın göç türlerine ve göç ettikleri ülkelere göre dağılımı (1995)	135
Tablo 3 1923-1997 Döneminde Türkiye'ye gelen göçmenler	135
Tablo 4 (A) 1996-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenlerin (belli başlı) ülkelere göre dağılımı	136
Tablo 5 1998-2002 Yılları arasında Edirne'de yasa dışı giriş ve çıkış olaylarında yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı	138
Tablo 6 Görüşülen göçmenlerin ülkelere göre dağılımı	138
Tablo 7 Görüşülen göçmenlerin cinsiyeti	139
Tablo 8 Görüşülen göçmenlerin yaş dağılımları	139
Tablo 9 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinde yaşadıkları yerleşim yeri	140
Tablo 10 Görüşülen göçmenlerin kardeş sayısı	140
Tablo 11 Görüşülen göçmenlerin medeni durumları	141
Tablo 12 Görüşülen göçmenlerden evli olanların eşlerinin ve çocuk(lar)ının yanında olup olmadığı	141
Tablo 13 Görüşülen göçmenlerin öğrenim düzeyleri	142
Tablo 14 Görüşülen göçmenlerin bildikleri yabancı dil	143
Tablo 15 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinde çalışıp çalışmadığı	144
Tablo 16 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinde bulduklarını düşündükleri gelir grubu ..	144
Tablo 17 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinden göç etme nedenleri	145
Tablo 18 Yurtdışına gidebilirse ailesini yanına almayı düşünüp düşünmediği	146
Tablo 19 Daha evvel aynı şekilde yurt dışına gidip gitmediği	146
Tablo 20 Yurt dışına gitti ise daha önceki gidiş(ler)inde iş bulabilmiş mi?	147
Tablo 21 Daha önce göç eden yakın arkadaşı veya akrabası olup olmadığı	147
Tablo 22 Daha önce göç eden tanıdığının yakınlık derecesi	148
Tablo 23 Yakın akrabasına veya arkadaşına göçü tavsiye ve teşvik eder mi?	148
Tablo 24 (A) Hangi ülkeye varmayı planladığı	149
Tablo 25 Gitmeyi tasarladığı ülkeye iltica etmeyi düşünüp düşünmediği	151
Tablo 26 Gitmeyi tasarladığı ülke ve bu ülkedeki göçmenler hakkında bilgisi olup olmadığı	152
Tablo 27 Gitmeyi tasarladığı ülke hakkında bilgisi olanların bu bilgiyi nasıl öğrendiği ..	152
Tablo 28 Yolculuğu esnasında ortaya çıkan sağlık sorununun olup olmadığı	153
Tablo 29 Yolculuk için ayrılan para miktarı (ABD doları)	154
Tablo 30 Yolculuğunun bir bölümünde veya tamamında insan kaçakçılarından	155
Tablo 31 (A) Türkiye'ye nereden/nasıl girdiği	156
Tablo 32 Yolculuğun hangi bölümlerinde insan kaçakçılarından faydalandığı	158
Tablo 33 Görüşülen göçmenlerin Türkiye'deki ikamet ettiği semtler	159
Tablo 34 Görüşülen göçmenlerin İstanbul'da ikamet şekilleri	159
Tablo 35 Görüşülen göçmenlerin Türkiye'de kalma süreleri	160
Tablo 36 Bu süre içinde çalışıp çalışmadığı	161
Tablo 37 Türkiye'de çalışmış olan göçmenlerin işi nasıl bulduğu	161
Tablo 38 Halkın ve güvenlik kuvvetlerinin kendisine karşı önyargılı olup olmadığı	162
Tablo 39 İmkan olsa Türkiye'de kalır mı?	163
Tablo 40 İmkan tanınsa ülkesine dönmek ister mi?	163

Tablo 41 Şu an imkanı olsa gitmek (yaşamak) istediği ũlke	164
Tablo 42 Araştırma Bũtçesi	165

Harita Listesi

Harita 1 Göç ve kültürleşme: tekerleğin icadı ve yayılması.....	166
Harita 2 Gününüzdeki uluslararası insan kaçakçılığı güzergahları.....	166
Harita 3 ABD'nin dünya ülkelerini insan ticaretine karşı aldığı önlemler açısından değerlendirmesi	167
Harita 4 Edirne'nin Türkiye'deki yeri	167
Harita 5 Edirne'nin ilçeleri ve Türkiye'nin Yunanistan ve Bulgaristan sınırı.....	168
Harita 6 Edirne şehir merkezi krokisi.....	168

Teşekkürler

Öncelikli olarak, zaten kısıtlı olan personel sayısından fedakarlıkta bulunarak bana Yüksek Lisans yapma imkanı sağlayan Jandarma Genel Komutanlığı'na ve 15 yıldır mensubu olmaktan gurur duyduğum Türk Silahlı Kuvvetleri'ne teşekkürü bir borç biliyorum.

Yüksek Lisans eğitimime başladığım günden itibaren pozitif yaklaşımları ve yönlendirmeleri ile gelişimime katkı sağlayan ve başkanı olduğu bir bölümde Yüksek Lisans yapmakla kıvanç duyduğum Prof. Akile Gürsoy'a; "Uluslararası Göç" dersini aldığım ve bu sebeple tez konumu belirlememde en büyük etken olan, araştırmacı kişiliğine hayran olduğum Prof. Sema Erder'e; yoğun mesailerinden zaman ayırarak benimle de ilgilenmek zorunda kalan, katkıları olmadan alan çalışmamı gerçekleştiremeyecek olduğum, Edirne İl Jandarma Komutanlığı ve İl Emniyet Müdürlüğü personeline ve devre arkadaşım, kardeşim, Edirne İl Merkez Jandarma Komutanı Jandarma Üsteğmen Sakin Boz'a ve eşi Gülsüm'e; en yoğun oldukları anlarda bile sorularıma cevap verme kibarlığını gösteren Antropoloji Bölümü Araştırma Görevlileri Özgür D. Özkan, Umut L. Kazankaya, Burak Sevingen, Aslı Seyithanoğlu ve Merve Demirciçlı'na; yüksek lisans eğitimi boyunca aynı zamanda komşularım olan günün her saatinde yardımlaşabildiğim meslektaşlarım Kadir Oğuz'a, Murat Gülbahçe'ye, Özgür E. Taşcı'ya ve eşi Hande'ye; tanıdığım günden beri hayatımı değiştiren, Yüksek Lisans Eğitimi ve alan çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen, en sıkıldığım anlarda sadece sesini duymakla kendimde yeniden güç bulduğum Seda Güleç'e; hiç kimsenin desteği olmadan ayakta kalamayacağına inandığım aile desteğini cömertçe bana sunan aileme gönülden şükranlarımı sunuyorum.

Memleket ve aile hasretlerini kalplerinde taşıyalar da gözlerinde okuyabildiğim, hayatlarının sıkıntılı bir döneminde karşılaşmak durumunda kaldığım ve alan çalışmamın temelini oluşturan benimle görüşmeyi kabul eden veya etmeyen tüm göçmenlere içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Abdurrahman Yılmaz

İstanbul 11 Kasım 2002

Abstract

Human beings have migrated from one place to other throughout their history. Sometimes, it was a voluntary migration to find new and fertile lands and sometimes obligatory, especially under the name of an exile after a war or conflict, to find more secure lands. The deficiency in labor, which comes out with the industrialization in the West, was satisfied first with slaves then indentured labors and lastly, after World War II, with planned migration. But during the 1980's western countries restricted or even made migration impossible, claiming that they do not need migrants anymore. Nevertheless, since there are some jobs, which Western people do not want to do and population structure of Western countries are changing Western countries still need laborers. This need of western countries, increasing since the 1980's, has been satisfied largely with illegal immigrants. Those immigrants who are trying to reach developed countries by illegal ways are affecting transit countries as well as their target countries. The immigrants who enter a country with the intention of going to another country and staying for a time period are called transit migrants. In accordance with this definition and by having interviews, based on structured interview form, with the transit migrants who are trying to reach developed countries through Edirne, this research aims to identify their demographic structure, the reason for leaving their home countries, their travel, how and from where they enter Turkey, the role of human smugglers in their travel in and outside of Turkey, their life conditions in Turkey and the destination which they plan to reach.

Özet

İnsanlık tarihiyle beraber toplumlar kimi zaman savaş, sürgün, afetler vb. durumlar yüzünden "zorunlu" olarak kimi zamanda, daha iyi yaşam koşulları elde etmek umuduyla "gönüllü" olarak göç ettiler. Batı'da endüstrileşme hareketiyle beraber ortaya çıkan iş gücü açıkları sırasıyla "kölelik", "sözleşmeli işçilik" ve ikinci dünya savaşından sonra başlayan "planlı göç" ile karşılandı. Ancak Batılı ülkeler 1980'li yıllarla beraber işgücü açıklarının kapandığını söyleyerek göç hareketlerine büyük kısıtlamalar getirmişler ve neredeyse imkansızlaştırmışlardır. Bununla birlikte, 1980'li yıllardan itibaren artarak, günümüzde Batı ülkelerinin değişen nüfus yapısı ve Batılıların yapmak istemedikleri işler dolayısıyla ortaya çıkan iş gücü açıkları, yasa dışı yollarla göç eden göçmenler aracılığıyla gideriliyor.

İnsan kaçakçılığı yöntemiyle batılı ülkelere ulaşmaya çalışan bu göçmenler vardıkları ülkelerde olduğu kadar, yolculukları esnasında geçtikleri ülkelerde de derin izler bırakmaktadırlar. "Başka bir ülkeye gitmek niyetiyle bir ülkeye giren ve bir süre kalan" bu insanlara transit göçmen adı verilmektedir. Bu tanımdan yola çıkarak araştırmanın amacı, Edirne'den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan transit göçmenlerle, yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde, görüşmeler yaparak bu göçmenlerin demografik bilgileri, ülkelerinden ayrılış sebepleri, yolculukları, Türkiye'ye nereden ve nasıl girdikleri, yolculuklarında insan tacirlerinin rolü, Türkiye'deki yaşantıları ve hangi ülkeye gitmeyi planladıkları gibi bilgileri ortaya koymaktır.

1 GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Konusu

1.1.1 Genel Olarak Göç Kavramı ve Çeşitleri

En genel anlamda göç “anlamı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır (Erder, 1986:9). İnsanlık tarihiyle beraber başlayan bu yer değiştirmelerle taşınan “maddi ve manevi öğelerle, farklı kültürlerden birey ve grupların, belli bir kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşimin sonunda her ikisinin de değişmesi” sonucunda kültürleşmeler meydana geldi (Güvenç, 1999:122; Bkz. Harita 1). Tekerleğin icadından yazının bulunmasına, salgın hastalıklardan bu hastalıkların tedavisine kadar insanlık adına öğrenilen her şey dünyaya göçlerle taşındı (Bkz. Harita 1).

Göçü, nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere uygun olarak tanımlamak mümkün olmakla birlikte “farklı bilimsel disiplinler olarak ekonomi, sosyoloji, demografi, coğrafya, tarih, psikoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve diğer bazı ilgili disiplinler göçle ilgili konulara farklı bakış açılarıyla değinirler” (İçduygu ve Sirkeci, 1999:249).

Savaş, tabii afet, sürgün gibi nedenlerle insanların yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmaları veya buna mecbur bırakılmaları sebebiyle meydana gelen göç zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin göç etmeye kendilerinin karar verdiği gönüllü göçte ise esas dürtü insanların daha iyi yaşam şartları elde edeceklerini ummalarındır.

Yaşadıkları ülkede iş imkanı bulamayan ya da yaptığı işten herhangi bir nedenden dolayı (ücret, sosyal fırsat ve imkan yetersizliği) başka ülkelere iş bulabilmek veya halihazırda bulunduğu işte çalışmak amacıyla giden göçmenlerin bu yer değiştirmeleri “işçi göçü” olarak tanımlanmaktadır (Örneğin, 1960’larda başlayan Türkiye’den başta Almanya olmak üzere gelişmiş ülkelere yönelik iş gücü göçü). Günümüzde bu tür iş gücü hareketleri sadece gelişmiş ülkelere yönelik olmayıp görece durumu daha iyi olan komşu ülkelere de yapılmaktadır (Örneğin Suriye’ den Lübnan’a, Tunus’tan Libya’ya). Bu tür göç hareketi,

ayrıca, iş gücünün niteliği bakımından da incelenebilir: “beyin göçü” adı verilen eğitilmiş insan göçü ve kalifiye olmayan (hedef ülkelerdeki değerlendirilmeye göre) işçi göçü.

Sığınma talep eden kişiler “1951 tarihli sözleşmede ve diğer evrensel ve bölgesel İnsan Hakları Sözleşmelerinde belirtilen nedenlerle koruma isteyen fakat yetkili bir makam tarafından mültecilik statüsüne uygunluğu henüz tespit edilmemiş kişiler” olarak tanımlanmaktadır (BMMYK, 2001:23; BMMYKAB, 2002:5). Aynı sözleşmeye göre “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; veya bir tabiiyeti olmayıp bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” mülteci olarak tanımlanır (BM 1951 Mülteci Sözleşmesi Md. 1, BMMYK, 2001:23).

Göçmen kendi ülkesinden ayrılırken ve/veya yolu üzerinde bulunan ülkeden geçerken ve/veya göç etmeyi tasarladığı ülkeye girişinde ve/veya bu ülke(ler)de bulunduğu süre içinde o ülkenin yasalarına uyup uymama durumuna göre, yasal ya da yasa dışı olarak da tanımlanabilmektedir.

Diğer taraftan günümüzde oldukça yaygın olmakla birlikte, ne zaman hangi yönde olacağı kestirilemeyen, göç eden kitlenin sosyal, demografik ve ekonomik özelliklerinin çok çabuk değişebildiği transit, mekik ve sığınmacı göçünü kapsayan göçe “düzensiz/düzenlenmemiş göç (*irregular/not regulated migration*)” adı verilmektedir.

1.1.2 Göçün Tarihi Gelişimi

Yer değiştirebilme kabiliyetini okyanusların dibinde yeryüzündeki ilk canlı hareketini sağlayan nayderyanlardan kazanan insanlar ve hayvanlar, evrimleşen yaşam içerisinde, bu beceriyi kazandıkları andan itibaren yer değiştirmeye başladılar (TRT1, Evrimleşen Yaşam, 28 Aralık 2002). Yeryüzünde ilk insanın belirmeye başlaması ile beraber ise insanlar ve toplumlar, kimi zaman savaş, sürgün, afetler vb. durumlar yüzünden “zorunlu” olarak, kimi zamanda, daha iyi yaşam koşulları elde etmek umuduyla “gönüllü” olarak göç ettiler. Göç kavramı ile beraber “toplumlar ve yöneticileri farklı dönemlerde çeşitli yöntemlerle ötekileri kendi topraklarından uzak tutmaya çalıştılar” (Hayter, 2000:1). Toplumların kendilerinden farklı olanları topraklarından dışarıda tutma çabaları eski olsa

da sınır kontrolleri, geçtiğimiz yüz yıl başlarında ulus devletlerin kurulması ve bununla birlikte sınırların belirlenmesi ile beraber somut bir biçime büründü (Hayter, 2000:1).

20nci yüzyıl başında 60 civarında olan devlet sayısı günümüzde bunun üç katından fazla bir sayıya ulaştı. Devlet sayılarının artmasıyla beraber göçmenler için geçilmesi gereken sınırların sayısı da arttı. Günümüzde, küreselleşme ile beraber bir yandan ulus devletlerin bugünkü ve gelecekteki varlıkları sorgulanırken, diğer yandan sınır kontrolleri ters bir orantı içinde artıyor (Hayter, 2000:1).

Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında sömürge dönemine kadar olan göç hareketlerini sömürgecilik ile başlayan göç hareketlerinden ayıran en önemli özelliğin, Batı'nın iş gücü ihtiyacını karşılama amacı gütmeye başladığını söyleyebiliriz. 15. Yüzyılda sömürgeciliğin başlaması ile beraber Batı'nın temel gereksinimi olan insan gücü, köle ticareti ile karşılanmaya başladı . Afrika'dan çeşitli sömürge alanlarındaki tarlalara gönderilen "zenciler Afrika'nın en önemli ihraç malzemesi" haline geldiler (Williams, 1944: 51-52; Loomba, 1998:3). Elbette ki kölelik bu tarihten önce de vardı, ancak sömürgecilikle başlayan köle ticareti sistemli oluşu, kısa zamanda milyonlarca insanı pazarlayabilmesi ve en acısı da büyük bir bölümü yolculuk esnasında olmak üzere milyonlarca insanın ölümüne sebep olması bakımından farklılık gösterir.

Rosman ve Rubel'e göre "16. yüzyıldan 19. yüzyılın başına kadar yaklaşık olarak 8-10 milyon Afrikalı Yeni Dünya'daki tarlalarda çalıştırılmak için getirildi" (Rosman ve Rubel, 1998:301). "1810 yılına kadar Amerika'ya ithal edilen köle sayısı 7.5 milyondur. Bir başka deyişle, aynı dönemde Avrupa'dan gelen göçmenlerin üç katı" (Baron, 1971:5). Baron'un ortaya koyduğu bu oranlama, köle ticaret hacminin anlaşılması açısından çok önemlidir.

Aynı dönemdeki bir başka göç akımı ise Avrupa'nın endüstriye geçişi ile birlikte İngiltere, Hollanda, İspanya, Portekiz ve Fransa'da ortaya çıkan fazla nüfusun, yeni keşfedilen bölgelere ve/veya sömürgelere göçü ile yaşanmıştır. Bu süreç içerisinde;

"Fransızlar önce Kanada'nın Quebec bölgesini iskan etmiş, daha sonra Kuzey Afrika'ya uzanmışlardır. 1846-1932 yılları arasında yaklaşık 18 milyon insan İngiliz Adaları'ndan Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika ve Karayip Adaları'na göç etmiş; 10 milyon İtalyan, 5 milyon Alman da bu dönemde Avrupa'yı terk ederek başka kıtalara kismet aramaya çıkmıştır. 1821-1924 arası toplam 55 milyon Avrupalı deniz aşırı yollara

düşüp kendilerine yeni bir yer seçmiş, bunlardan 34 milyonu Birleşik Amerika'ya yerleşmeyi yeğlemiştir" (Abadan-Unat, 2002:31).

Köleliğin 'sona erdirilmesi' ile beraber, "geçici kölelik" olarak da adlandırabileceğimiz sözleşmeli işçilik dönemi, önceleri köleler tarafından karşılanan işgücü probleminin yeni çözümü oldu. Kağıt üzerinde on yıl çalışıp serbest kalacak olan bu işçilerin kendi 'rıзалarıyla' bu antlaşmaları imzaladıkları söylene de, insanca yaşama hakkından mahrum olan bu insanlara sunulan seçenekler kölelerinkinden farksızdı (Hayter, 2000:9). Bu 'sözleşmeli işçilik' ile beraber, birinci dünya savaşına kadar 30 milyon Hintli maden ve tarlalarda çalıştırılmak üzere Burma, Sri Lanka, Malezya, Güney Afrika, ve Jamaika'ya, milyonlarca Çinli de Güney Doğu Asya, Pasifik Adaları ve Güney Afrika'ya götürüldüler (Hayter, 2000:9).

20nci yüzyılda yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları dünyanın bir çok yerinde göçlere neden oldu. Yapıları itibariyle birbirinin devamı olarak nitelendirilebilecek kölelik, sözleşmeli işçilikten ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik göçten farklı olan bu göçler genellikle devletlerin dağılması veya kurulması sebebiyle ortaya çıkan düzensizliklerden kaynaklandığı için mülteci kimliği taşımaktadır. Bu anlamda bir yandan Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı ve Habsburg devletlerinin dağılmasıyla Orta, Doğu ve Güney Avrupa'da "sınırları kapsadıkları etnik toplulukların sınırlarıyla uyuşmayan" yeni devletler ortaya çıkarken, diğer yandan "homojen bir ulus yaratma" çabası içinde Yunan, Polonyalı, Yahudi, Macar, Bulgar, Sırp ve Türklerden meydana gelen yeni göçmen kitlesi oluştu (Abadan-Unat, 2002:32). Aynı dönemde bunlara Rus devriminden ve Nazizmden kaçan Yahudiler de eklendi. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise sömürgelerin tasfiyesi ile Asya, Ortadoğu ve Afrika'da kurulan bir çok bağımsız fakat sorunlu devlet içerisinde ortaya çıkan etnik çatışmalar yeni göçlere neden olurken bu göçlerle Bangladeş örneğinde olduğu gibi yeni devletler kuruldu (Abadan-Unat, 2002:33). Kısacası Abadan-Unat'ın belirttiği gibi "bazı durumlarda göçmenler yeni bir devleti, diğer bazı durumlarda ise yeni devletler yeni göçmen gruplarını yaratmışlardır" (Abadan-Unat, 2002:33).

İki büyük savaşta milyonlarca insan kaybeden Batı, yeniden inşası için gerekli olan insan gücünü ilk önceleri komşu ülkelerden karşıladı. Bunlar yetersiz kalınca doğudan ve güneyden toplu göçler başladı. Türkiye örneğinde olduğu gibi sağlıklı, güçlü insanlar

seçilerek çalışmak üzere götürüldüler. İlk bakışta edilgen bir kelime, gönüllü, bir başka deyişle isteyerek yapılan bir göç hareketiyle uyuşmuyor gözükabilir. Ancak, Batı'nın geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkeleri sömürsü sonucu ortaya çıkan gelir eşitsizlikleri nedeniyle, yaşadıkları bölgelerde arzu ettikleri refah seviyesine kavuşamayan insanlar için göç etmekten başka çare kalmamaktadır. Dünya bankası verilerine göre gelişmiş ülkelerdeki kişi başına düşen milli gelir 26157 ABD doları iken bu sayı geliştirmekte olan ülkeler için 1222 ABD doları ve az gelişmiş ülkeler için 261 ABD dolarıdır (UNICEF, 2001:101). Kişi başına düşen milli gelirin büyüme oranı ise sırasıyla 1.7, 3.3 ve 2.2'dir (UNICEF, 2001:101). Aynı ülke gruplarının nüfus artış oranları sırasıyla 0.6, 1.7, 2.5'dir (UNICEF, 2001:97). Bu veriler ışığında, geliştirmekte olan ülkelerin asla gelişemeyeceği ve az gelişmiş ülkelerin de gittikçe yoksullaşacağını söylemek mümkündür.

Bu ülkelerdeki insanlar için paylaşılacak pasta gittikçe küçülmekte paylaşan sayısı ise artmaktadır. Tek çözüm masadan birilerinin ayrılmasıdır. Göçmen olarak adlandırdığımız kişiler esasında bu, masadan ayrılan kişilerdir şeklinde yorumlamak mümkündür. Şüphesiz bu göçmenlerin, yasa dışı yollardan ülkelerini terk etmelerinin tek sebebi ekonomik zorluklar ve daha iyi yaşam koşulları değildir. Ülkelerindeki siyasal karışıklıklar, güvenlik sorunları ve ırkçı, milliyetçi veya etnik sorunlar da bu göçün nedenleri arasında sayılabilir. Her ne nedenle olursa olsun günümüzde 175 milyon insanın doğduğu topraklardan uzakta yaşıyor olması göçün boyutlarını anlamak açısından bir hayli önemli (BMMYK, 2002).

1.1.3 Uluslararası Göçün Günümüzdeki Yaygınlaşmış Biçimi:

“Düzensiz (*irregular*) Göç”

Az gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelerin artan nüfuslarına yeterli sosyal ve ekonomik imkanlar sağlayamaması, iç savaşlar, savaşlar ve bölgesel gerilimler gibi güvenlik endişeleri ve/veya insanları ülkesinde bugün bulamadığı bir takım değerleri uzak gelecekte dahi bulamayacağına inanması gibi sebeplerle birleşen Avrupa ülkelerinin bir yandan işgücü açıkları ve yaşlanma sorunu diğer yandan sıkı göç politikaları neticesinde düzensiz göç (*irregular migration*) kavramı ortaya çıktı. Küreselleşmeyle beraber ortaya çıkan ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler göçmenlerin dolaşmalarını ve bilgi alışverişini kolaylaştırırken, yine bu süreçte, az gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelerin yoksullaşması göçmen sayısının artmasındaki en önemli etkenler oldu.

Günümüzde yoğun olarak yaşanan “düzensiz göçün” bu şekilde tanımlanmasının nedeni ise göç eden kişilerin özelliklerinin her an değişebilmesi ve bundan dolayı kim oldukları, ne zaman, nasıl ve ne yönde hareket edeceklerinin kestirilememesidir. Bu tanım ışığında, günümüzdeki göç çeşitlerinden olan sığınmacı göçü, mekik göç ve transit göç düzensiz göç başlığı altında toplanmaktadır. Öte yandan herhangi bir göçün söz konusu göç çeşitlerinden hangisine girdiği, tanımı yapanın bulunduğu yere veya kim olduğuna göre değişmektedir. Örneğin Türkiye’de transit göçmen olarak nitelendirilen göçmenler, Avrupa’da iltica talebinde bulduklarında Avrupalılar tarafından sığınmacı olarak nitelendirilmektedir.

Ulus-devletlerin yasalarıyla çatışan düzensiz göç bu niteliğiyle “yasa dışı göç” olarak da adlandırılmakta. Göçmenlerin, herhangi birisinin varlığında yasa dışı olarak tanımlanmasına yol açan üç neden bulunmaktadır: birincisi ülkeye giriş veya çıkışta kullandıkları yöntem, ikincisi buldukları ülkenin vize veya ikamet izni ile ilgili kanunlara uymama, üçüncüsü buldukları ülkenin çalışma şartlarını belirleyen kanunlara uymama.

Öte yandan, etkilediği ve çevrede bıraktığı izler değerlendirildiğinde bu tarz göçün toplum tarafından yasa dışı olarak değil de enformel olarak algılandığı açıktır. İstanbul’da çoğunluğu enformel iş piyasasında para kazanan transit göçmenler bunun en somut örneği olarak karşımızda duruyor (Bkz. Fotoğraf 45-63). İstanbul’da bulunmaları ve çalışmaları sokaktan geçen herhangi birinde veya hemen yanı başında tezgahçılık yapan işportacıda “suçlu” veya “yasa dışı” olarak algılanmalarına sebep olmuyor, suçlu olarak algılanmıyorlar ki oradaki mevcudiyetlerini sürdürebiliyorlar.

Gerek ilgilendirdiği ve etkilediği nüfus gerekse mali boyutuyla dikkati çeken düzenlenmemiş göçün, Batı toplumlarının sıkı göç ve vize politikaları nedeniyle büyük ölçüde insan kaçakçılığı yöntemi ile gerçekleştirilmesi onu önemli kılan etkenlerin başında gelmektedir. UGÖ’nün (Uluslararası Göç Örgütü, *IOM*) 1997 yılı tahminlerine göre yılda toplam 4 milyon kişi insan kaçakçılığı yolu ile bir yerden bir yere göç etmektedir (Kyle ve Koslowski, 2001:4). UGÖ’ne göre bu kaçakçılığın ticari hacmi 1994 yılında 3.5 milyar dolarken 1997 yılında 7 milyar doları bulmuştur. Kyle ve Koslowski’ye göre insan kaçakçılarının büyük miktarda paralar kazandıran yasa dışı göçün temelinde ise, iş verenlerin yasadışı göçmen çalıştırmak istemeleri yatmaktadır (Kyle and

Koslowski,2001:351; Günümüzdeki uluslararası insan kaçakçılığı güzergahları için Bkz. Harita 3).

İçduygu'nun da belirttiği gibi bugüne kadarki göçün ulus-devletler ve göçmenler olmak üzere iki temel aktörü vardı, ancak yasa dışı göç ile birlikte bu iki aktöre insan kaçakçıları ve tacirleri de eklendi (İçduygu, 2002:6). Göç ve suç kavramlarının beraber anılmasının en başta gelen sebebi şüphesiz söz konusu üçüncü aktörün varlığıdır. Bu aktörler oynadıkları role göre iki alanda değerlendirilip ona göre adlandırılmaktadırlar: birincisi insan kaçakçılığı (*human smuggling*), diğeri insan ticareti (*human trafficking*).

Kanun dışı yollarla insanların bir yerden diğerine götürülmeleri insan kaçakçılığı olarak tanımlanırken, insan ticareti insanların fiziksel ve/veya psikolojik olarak sömürülmesini, kandırılmasını, baskıyı ve şiddeti içeriyor (Koser, 2001:59) Genellikle yanlış vaat ve/veya bilgilerle, çoğunlukla kanun dışı yollarla hedeflerine ulaşmaya çalışan göçmenler, ülkelerinden ayrıldıkları andan itibaren insan hakları ihlallerine maruz kalabilmektedirler. UGÖ'ne (Uluslararası Göç Örgütü, *IOM*) göre yanlış vaat veya bilginin yanında göçmenlerin kuvvetli göç etme arzusu ile birleşen eksik bilginin bilerek ve isteyerek suiistimali de göçmenlerin kandırılmış sayılması için yeterli bir neden (UGÖ, 1999:4). Buradan hareketle ikisi arasındaki farkın insan kaçakçılığının bir "göç" sorunu olarak değerlendirilirken, insan ticaretinin insan hakları sorunu olarak değerlendirilmesinde yattığını söyleyebiliriz (Koser, 2001:59).

BM "Kara, Deniz ve Hava Yolu ile İnsan Kaçakçılığının Önlemesine Dair Protokolde" ise "insan kaçakçılığı", "bir kişinin vatandaşı ya da daimi ikamet izni olmadığı bir ülkeye direk veya dolaylı yollarla herhangi bir maddi çıkar elde etmek gayesiyle yasa dışı yollardan sokulması olarak tanımlanıyor" (Madde 3-a). Diğer yandan BM "İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılmasına Yönelik Protokolde" insan ticareti şu şekilde tanımlanıyor;

"Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanıma tehdidi veya zorlamanın diğer biçimleri, kaçırma, hile aldatma, gücü veya hassas bir durumu kötüye kullanma veya başkası üzerinde kontrolü olan kişilerin rızasını kazanmak için kendisine veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla, kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, nakli, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar, asgari olarak, başkalarının fuhsunun istismar

edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi köleliği veya kölelik benzeri uygulamaları, kulluğu veya organ naklini içerir” (Madde 3-a).

Günümüzde özellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik “insan ticaretini” dünyanın bir çok yerinde rastlamak mümkün. Yaşları 12’ye kadar inebilen kız çocuklarının ve kadınların Myanmar’dan Tayland’a yasadışı geçirilip turistlere ülkenin en önemli “doğal” kaynağı olarak sunulması dünyadaki insan ticareti ile ilgili verilecek örneklerden sadece biri (Kyle ve Dale, 2001:40-41). Tayland ve Mynamar arasında yaşanan bu ‘ticareti’ ayrı kılan ise her iki devletin bunda üstlendikleri rol: Mynamar’daki resmi turist broşürlerinde Mynamar’ın ‘eşsiz doğal güzelliklerini’ turistlere sunmaya hazır olduğu belirtiliyor (Kyle ve Dale, 2001:40-42). Mynamar’dan olduğu kadar Çin’den de Tayland’a getirilen kız çocukları ve kadınlar üzerinden yapılan sözde turizmin, Tayland hükümetine yıllık getirisinin, yıllık bütçesinin yarısı olan 10 milyar doları bulduğu düşünüldüğünde konunun boyutu daha kolay anlaşılacaktır (Kyle ve Dale, 2001:42; Mahatdhanobol, 2002:23).

İnsan kaçakçıları veya tacirleri ele alındığında ise karşımıza üç farklı profil çıkıyor: birincisi nehir geçişi, araçla bir noktadan diğerine nakil gibi göçmenlerin yolculuğunun sadece bir bölümünde bazen ortamdan doğan fırsatları değerlendirerek görev alan “amatör kaçakçılar”; ikincisi bir ülkeden bir başka ülkeye nakil konusunda uygun yolları iyi bilen amatör kaçakçılardan daha tecrübeli olan “küçük organize suç grupları”; üçüncüsü, göçmenlerin ihtiyaç duyduğu her türlü belgeyi temin etme kabiliyeti olan, transit ülkelerde ikamet vb. ihtiyaçları giderecek bağlantılara sahip, yolculuk güzergahında bulunan görevlileri sayesinde değişen durumlardan çabuk haberdar olan ve bunlara ayak uydurabilen ve uyuşturucu ticareti gibi uluslararası suç örgütlerince önceden denenmiş güzergahları kullanan “uluslararası kaçakçılık örgütleri” (Schloendhart 1999 aktaran Graycar, 2000:5).

Schloendhart insan kaçakçılığına veya ticaretine katılan aktörleri de şu şekilde tanımlıyor:

1. Finansör (Organizatör, *Arranger/Investor*): Kaçakçılık organizasyonunun maddi kaynağını sağlayan ve organizasyon piramidinin yapısı nedeniyle ulaşılması güç olan kişi.

2. Aracı (*Recruiter*): Potansiyel göçmenlerle ilk bağlantıyı kuran, göçmenlerden parayı toplayarak Finansör ile göçmen arasındaki aracılık görevini yapan, genellikle göçmenin içinde bulunduğu toplumda saygı gören ve aynı kültürden olan kişi.
3. Ulaşım görevlisi (*Transporter*): Kara, deniz veya hava yolunu kullanarak göçmenin kendi ülkesinden dışarı çıkmasını sağlayan kişi.
4. Rüşvet verilmiş kamu görevlileri (*Corrupt public officials (briable)/protectors*): Elde edeceği maddi menfaat karşılığı makam ve yetkilerini kötüye kullanarak ve kanunları suiistimal ederek kaçakçılara gerekli belgeleri sağlayan ve/veya yasadışı giriş çıkışlara göz yuman kamu görevlileri ya da görevlisi.
5. Bilgi toplama sorumlusu (*Informer*): Sınır güvenliği, göç, transit geçiş, iltica prosedürü ve düzenlemeleri ve kanunlar hakkında bilgi toplayarak organizasyonunun bunları nasıl istismar edebileceğini ortaya koyan kişi.
6. Kılavuz (*Guides and crew members*): Göçmenlerin bir noktadan diğerine veya bir ülkeden bir başka ülkeye naklini sağlayan kişi.
7. İç düzen sorumlusu (*Enforcers*): Çoğunlukla kendisi de göçmen olan güç kullanma dahil çeşitli yöntemlerle göçmenler arasında düzeni sağlayan kişi.
8. Sosyal destek sorumlusu (*Supporting personnel and specialist*): Göçmenlerin özellikle transit ülkelerde başta ikamet olmak üzere çeşitli ihtiyaçlarını karşılamakla görevli olan genellikle yerel toplumdan birisi.
9. Tahsildar (*Debt collector*): Hedef ülkede kaçakçılık ücretini tahsil etmekten sorumlu kişi.
10. Para aklama sorumlusu (*Money mover*): Kaçakçılık yoluyla kazanılan parayı çeşitli şekillerde aklamaktan sorumlu kişi (Schloendhart 1999, aktaran Graycar, 2000:5).

1.1.4 Göçün Sosyal, Ekonomik ve Politik Etkileri

Rasyonel bir davranış biçimi olan göç, üzerinde düşünülmüş, artıları eksileri çıkarılmış ve bu sürecin sonucunda karar verilmiş bir olgudur. Karar verme sürecine kimlerin katıldığı göçün türüne ve göçmenin ait olduğu toplumsal yapıya göre değişmekle birlikte, İçduygu ve Sirkeci'nin belirttiği gibi, diyebiliriz ki;

“Kuşkusuz, toplumların tarihsel gelişiminden çıkartacağımız en temel bulgulardan birisi de, göçün toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığıdır; bu anlamda göç; bir sonuçtur. Bu arada göçün kendisinin de toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan bir etken olduğu unutulmamalıdır; bu çerçevede göç bir nedendir” (İçduygu ve Sirkeci, 1999:250).

Kane'e göre ise göç ne negatif ne de pozitif bir olgudur, sadece modern çağın ekonomik gelişmelerine, ulaşım ve iletişim sistemlerine, politik baskılarına ve bireysel dürtülere karşı gösterilen bir tepkidir (Kane, 1995:2). İster sonuç olarak isterse neden olarak nitelendirilsin veya hangi amaçla yapılsa yapılsın göç, herhangi bir şekilde bağlı olduğu toplumda sosyal, ekonomik ve politik etkiler bırakmaktadır.

1.1.4.1 Göç Veren Ülkedeki Etkileri

Weiner ve Munz, günümüzde çoğu Orta-doğu ve Doğu Avrupa, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Güney ve Güney-doğu Asya ve Latin Amerika ülke hükümetlerinin “dışa göçü işsizliği ve nüfusu azaltacak, işçi dövizini (*economic remittance*) girdisi sağlayacak bir fırsat olarak gördüklerini” iddia etmektedirler (Weiner ve Munz, 1997:2). Göçün bu ülkeler tarafından desteklenen bir olgu olduğu yaklaşımı az da olsa gerçek payı içerse de Dünya da yaşanan olaylara bakıldığında ülkeler arası savaşlar, iç savaşlar, ülke yönetiminden bir şekilde rahatsızlık duymak, her alanda ortaya çıkan fırsat eşitsizliği gibi sebepler ön plana çıkmaktadır. Öte yandan göç ile birlikte, göç veren ülkede Weiner ve Munz'un belirttiği etkiler görülmektedir.

Göçün göç veren ülkedeki etkileri konusunda Türkiye'den Almanya'ya 1960'lı yıllarda başlayan ve çeşitli süreçler geçiren Türk işçi göçü, önümüzde çok güzel bir örnek olarak durmaktadır. Başlangıçta, 1961 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı'nın ülkede işgücü fazlası olduğunu saptaması üzerine iki amaç güdülerek yurtdışına işçi gönderilmesi planlanıyordu: birincisi fazla işgücünü eritmek, diğeri geri dönüşlerinde

getirecekleri umulan ve Osmanlı'dan itibaren güdülen, modernleşme hareketinin devamını sağlayacağı düşünülen sosyal ve ekonomik girdiler (*social and economic remmitances*).

Bu anlamda en büyük etkiyi 1964 yılında 45 milyon ABD doları iken 1980 de 2 milyar ABD dolarına çıkan ve bu özelliği ile dış açıkların kapatılmasında büyük pay sahibi olan yurt dışı işçi gelirleri sağlamıştır (Abadan, 1995:282). IMF raporlarına göre, gelişmekte olan ülkelerin yurt dışı işçi gelirleri ile sağlamış olduğu gelir toplamı OECD ülkelerinin yaptığı yardımı altı milyar ABD doları aşarak 60 milyar ABD doların üzerine çıkmıştır (Economist, 11 Şubat 2002). Bu paranın faizsiz, geri ödemesi olmayan ve en önemlisi milli egemenlik kavramına gölge düşürmeyen küçümsenemeyecek bir miktar olduğu düşünülürse miktarın büyüklüğünü ve önemini anlamak daha kolay olacaktır.

Şüphesiz ülkeye giren bu paranın miktarı kadar nasıl kullanıldığı da önemlidir. Bu bağlamda Türk hükümetlerinin başlangıçta pek de başarılı olamadığı, yüksek faiz oranlarıyla yarattığı cazibe sonucu sağlanan döviz girdisinin yatırıma dönüştürülmesinden ziyade ithalat için kullanıldığı görülmektedir (Abadan, 1995:282). Bu tür döviz girdisinin yatırıma dönüştürülmesi yolundaki ilk çaba 1962 yılında Köy İşleri Bakanlığı'nın projesi doğrultusunda kurulan "Köy Kalkınma Kooperatifleri" oldu, ne var ki 1967'de sayıları 1349'a ulaşmasına rağmen 1973 yılında, artık, yeni Kooperatif kurulmaması sebebiyle proje, başarısızlığa uğramış oldu (Abadan, 1995:282). Bu yönde atılan ikinci adım, 1982 yılı itibariyle 104.773 katılımcının toplam 1.8 milyar ABD doları hacmindeki yatırımla 20.753 kişiye iş yaratılmasını sağlayan "Türk İşçi Şirketleri'nin" kurulmasıyla oldu (Abadan, 1995:282).

Görüldüğü üzere, göç sonucu oluşan ekonomik girdinin (*economic remmitance*) göç veren ülkede bir etki yarattığı açıktır ancak bu etkinin katkıya dönüştürülebilmesi için ülke şartlarına uygun politikalar izlenmelidir. Öte yandan Abadan-Unta'a göre işçi gelirlerinin anavatana gönderilmesi "endüstrileşmeyi bağımlı bir duruma getirmekte ve az gelişmişlik sarmalının kırılması engellenmektedir. Günümüzde kendini olanca yoğunluğuyla duyuran küreselleşme olgusu bu dengesizliği büsbütün artırmaktadır" (Abadan-Unat, 2002:37). Abadan-Unat bunun nedenini "merkez uluslarla" "çevre uluslar" arasındaki "merkez ulusların" kendi iş gücü kaynaklarının eğitim düzeylerinin daha yüksek olmasını istemeleri, "çevre ulusların" ise ham madde sağlamak ve diğer ülkelerin mallarına pazar olmakla yetinmelerinden doğan "asimetrik (bakışsız)" etkileşime bağlıyor

(Abadan-Unat, 2002:36). Abadan-Unat'a göre "bu durum gönderen ülkeler aleyhine "yeni bir bağımlılık" ilişkisi yaratmakta, işsizliğin, yoksullaşmanın ve az gelişmişliğin sürdürülmesine yol açmaktadır" (Abadan-Unat, 2002:37).

Yukarıda dışa göçün gönderen ülkede nüfusu azaltan bir etki yarattığı ifade edilmişti. Bu açıdan bakıldığında bu tür bir etki, ilk bakışta, kaynak ülke tarafından pozitif bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak göç eden kişilerin niteliği incelendiğinde bunun aslında en ileri boyutta bir "beyin göçü", genel anlamda ise "kalifiye ve/veya eğitilmiş insan göçü" niteliği taşıdığı görülmektedir. DPT'nin 1971 yılında açıkladığına göre Almanya'ya giden Türk işçilerinin % 47 si ayrılmadan evvel kalifiye olarak çalışan işçilerden oluşmaktaydı (Abadan, 1995:283). Giden Türk işçilerinin içinde, sosyal statülerinde düşüşü kabul ederek, fabrikada işçi olarak çalışmayı avantajlı bulan ilkökul öğretmenlerinin de olduğu değerlendirildiğinde konu daha açık olarak anlaşılmaktadır (Abadan, 1995:283).

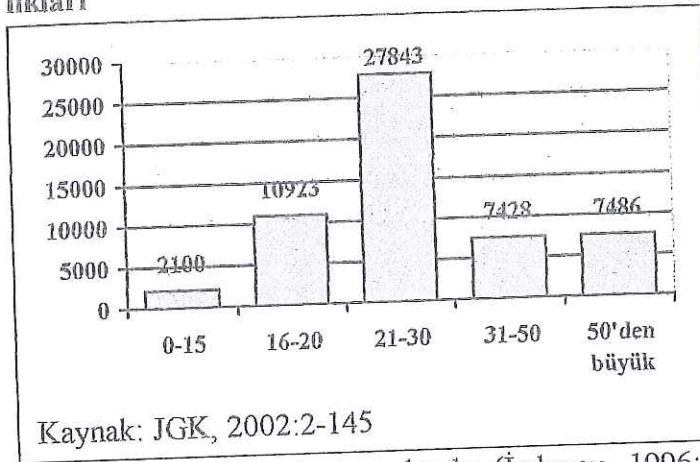
Bu tarz örnekler şüphesiz Türkiye ile sınırlı değildir. Mihir Desai ve iki meslektaşı Amerika'ya yönelik Hintli beyin göçünün mali boyutunu anlamak amacıyla yaptıkları araştırmada, 2001 yılında ABD'de yaşayan bir milyon Hintli göçmenden çalışma yaşında olanların dörtte üçünden fazlasının üniversite mezunu olduğunu ortaya koydular (Ekonomist, 11 Şubat 2002). Hindistan nüfusunun % 0.1'ini oluşturan bu göçmenlerin Amerika'da ki kazançları Hindistan milli gelirinin % 10'una eşdeğer ve bundan dolayı Hindistan'a vergi kayıpları nedeniyle net maliyeti milli gelirinin % 0.24-0.58 civarındadır (Ekonomist, 11 Şubat 2002). Bu örneğe, Kıta Afrika'sının 1960-1987 yılları arasında kalifiye nüfusunun %30'unu göç sonucu kaybettiğini ve Jamaika'nın ülkesinde bir tane doktor tutabilmek için beş tane yetiştirmesi gerektiği örneklerini ekleyebiliriz (Stalker, 1994 aktaran Faini, 2002:6 ; Faini, 2002:6).

Faini de göçün kaynak ülkeye olan zararını kalifiye iş gücüne sahip bireylerin göç etmesi ile sınırlı kalmadığını, göç eden bireylerin eğitim seviyesi ve ustalıkları arttıkça anavatanla olan bağlarının da azaldığını, aile birleşmelerinin arttığını ve göç ettikleri ülkede kabul görebilmek için eğitimlerine orada devam ettiklerini sonuç olarak, tüm bu sebeplerden dolayı da "işçi dövizleri girdilerinde (*economic remittances*)" kalifiye olmayan göçmenlere nispeten azalma olduğunu ileri sürmektedir (Faini, 2002). Bir başka deyişle

giden göçmenlerin eğitim ve ustalık düzeyi arttıkça anavatanlarına sağladıkları döviz girdisi ters orantılı olarak azalmaktadır (Faini, 2002).

Göçmenlerin kendi ülkeleri ve göç ettikleri ülke ile olan ilişkileri ve bundan dolayı artan talep dolayısıyla kaynak ülkedeki ulaşım, bankacılık ve iletişim gibi hizmet sektörlerinin gelişimini sağlayarak yeni iş imkanları ortaya çıkarmaları da kaynak ülkeye olan katkıları arasında sayılabilir (Abadan, 1995:282-283).

Grafik 1 1998-2001 Yılları arasında güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanan göçmenlerin yaş aralıkları

İçduygu'nun 1996 yılında Türkiye'deki transit göçmenler üzerine yaptığı araştırma ve Jandarma Genel Komutanlığı istatistikleri gösteriyor ki günümüzdeki göçmenlerin büyük bir kısmını üçüncü dünya ülkeleri vatandaşı olan 20-30 yaşları

arasındaki erkekler oluşturmaktadır (İçduygu, 1996:140; JGK Göç Kılavuzu, 2002; Bkz. Grafik 1, Tablo 4-A ve Tablo 4-B). İster kalıcı ister kısa süreli olsun zaten hızlı nüfus artışına sahip olan bu ülkelerde dışa göçün nüfusun azalmasını birincil olarak etkilemesinin yanında, üremeye katkılarının ortadan kalkması ile potansiyel nüfus artışına engel olmaları ikincil etki olarak değerlendirilebilir.

1.1.4.2 Göç Edilen Ülkedeki Etkileri

Göç edilen ülkelerin niteliği nedeniyle göçün bu ülkelere olan etkisi görece daha fazla araştırma konusu olmuştur. Bu doğrultuda göçmenlerin varlıklarının sosyal, ekonomik ve politik etkilerini incelemek için bir takım teoriler geliştirilmiştir. Chicago Sosyoloji Okulu mensupları, bu göçmenlerin mesleki hiyerarşi içerisinde kültürel farklılıklarını kaybedeceklerini ve baskın kültürün içine karışacaklarını öne sürdüler (Heisler, 2000:77). Asimilasyon teorisi 1960'lara kadar ana paradigma olarak kaldıysa da o yıllarda artarak gelişen etnik ve ırkçı ayrımcılıkları göz önünde bulundurmaması nedeniyle geçerliliğini yitirdi (Heisler, 2000:77).

İçeriği ve bakış açısı değişse de göç üzerine araştırmalarla yeni tanımlamalar ve teoriler geliştirilmeye devam etti. Bunlardan bir tanesi Alejandro Portes'in varolan farklı kültürler içinde asimilasyonu öngören "bölünmüş asimilasyon (*segmented assimilation*)" teorisiydi (Heisler, 2000:79). 1980'lere gelindiğinde ise Portes ve meslektaşları, iş piyasasında birincisi yüksek ücret, sigorta ve iş güvencesi sağlayan, ikincisi ise kalifiye olmayan işçilerin çalıştığı düşük ücretli, sigortasız ve iş güvencesi olmayan, birbirinden farklı iki iş grubunun bulunduğunu ileri sürerek "iş piyasasında etnik yerleşim modelini (*ethnic enclave economy model*)" ortaya attılar (Heisler, 2000:81).

Piore'ye göre ise bu bölünmüşlüğü temelinde ileri derecede endüstrileşmiş toplum ve ekonomilerin ucuz ve esnek işgücüne ihtiyaç duymaları yatmaktadır (Piore, 1979 aktaran Abadan-Unat, 2002:11). Piore söz konusu ülkelerin bu taleplerini ise "ücretlerin sadece arz ve talebi değil, aynı zamanda ücretin karşılığında yapılacak işe bağlı olan statü ve itibarı da yansıtmaya", dolayısıyla, insanların sadece gelir sağlamak için değil toplumsal itibarını arttırmak için çalışmaları ve bu nedenle en alt kademedeki çalışan yerli işçilerin yükselme taleplerine cevap verebilmek için "en alt basamakta statü ve itibar kaygısı olmaksızın sadece para biriktirmek isteyen işgücü bulundurmaya istemelerine bağlamaktadır (Piore, 1979 aktaran Abadan-Unat, 2002:11). Abadan-Unat ise bu ayrımı şöyle açıklıyor:

"Bu konuda sermaye ile emek arasındaki farkı göz önünde bulundurmak gerekir. Sermaye, üretimin değişmez bir etkenidir. Talebin dalgalanması karşısında kullanılmayabilir, ancak tasfiye edilemez. Sermaye sahipleri her zaman işsizliğin masraflarını taşımak zorundadırlar. Emek ise değişken faktördür. Talep azalınca işgücüne yol verilir. Sermaye sahipleri imkan buldukları ölçüde, sürekli talebi yatırım gerektiren alt yapı yatırımları ile, dalgalanan talebi ise işgücü ithali ile karşılamaya çalışırlar. Böyle sermaye-yoğun metotlar temel istekleri, emek yoğun metotlar ise mevsimlik, dalgalı istekleri karşılamak üzere kullanılmaktadır" (Abadan, 2002:13).

Göçmenlerin, kamu sektöründe de varlıklarını sürdürdüklerini ortaya atarak, sadece belirli iş türlerini yapmakla sınırlı kalmadıklarını öne süren Roger Waldinger ve arkadaşları ise "etniğe dayalı iş modelini (*ethnic niche model*)" ortaya attılar. (Heisler, 2000:82). Bu modelin temelini belirli bir iş sektörüne giren göçmenlerin o iş piyasasına

başkalarının girişini engellerken kendi grup üyelerine kolaylaştırmaları oluşturmaktadır (Heisler, 2000:82).

Bu yaklaşımlara göre göçmenlerin gittikleri yerde iki temel ihtiyaçları olduğunu ve davranışlarına yön veren güdüler bunların giderilmesine yöneldiğini söylemek yanlış olmaz: birincisi bir iş sahibi olmak, ikincisi kültürel yönden kabul görme. Sonuç olarak diyebiliriz ki göçmenler bazen Portes'in öne sürdüğü gibi ikincil işleri kabul etmek zorunda kaldılar bazen de Waldinger'in tanımladığı modelde olduğu gibi etnik bağlarını iş bulabilmek için kullandılar.

Şüphesiz göçe imkan sağlayan en büyük unsur gelişmiş ülkelerdeki iş gücü açıkları olmuştur. Buradan hareketle bu iş gücü açıklarının yetiştirilmesine emek ve para harcanmadan elde edilen, üstelik nispeten ucuz olan işçilerle karşılanması sebebiyle gelişmiş ülkelerin elde ettiği kazançlar küçümsenemeyecek kadar fazladır. Gelişmiş ülkelerin bu alışkanlıklarının yeni olmadığı kölelik ve sonrasında sözleşmeli işçiliğe kadar dayandığını söylemek mümkündür. Aslında son 30 yıldır Avrupa'nın uyguladığı göç politikası iş gücü talebinden kaynaklanan göç sonucu oluşmuş iş gücü pazarının düzenlenmesinden yani iş gücü politikasından başka bir şey değildir (Schmid, 1992:2).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde işgücü arzını oluşturan bu göçmenlere Batı'nın talebi olmasa ekonomik anlamdaki bu göç hareketinin bu denli yoğun olması imkansız olurdu. Nitekim Hayter'in de belirttiği gibi ekonomik göç büyük anlamda Batı'nın işgücü ihtiyacından kaynaklanmaktadır (Hayter, 2000:156). Göç ile bir yandan işgücü açığını kapatan kapitalizm diğer yandan "göçmen işçileri çok defa ekonomik bunalımlara karşı bir "Güvenlik Subabı (*Konjunktur Puffer*)" olarak kullanmıştır" (Abadan-Unat, 2002:21). Abadan-Unat'a göre dış göç,

"Türkiye'de olduğu kadar başka göçmen veren ülkelerde de göçmen kabul eden güçlü devlete ve onun merkezinde yer alan finans kapitaline önemli yararlar sağlamıştır. Gelişmiş ülkeler sınırlı verimlerini arttırabilmiş, kendi işçilerine yukarı doğru devingenlik sağlamışlardır. Başka bir deyişle dış göç, bağımsız (asimetrik) bir etkileşime dayandığı için merkez ve çevre devletler arasındaki uçurumu genişleten bir süreç olmuş, ortaya zamanla kıdem alan bir "global proletarya" çıkmıştır (Abadan-Unat, 20002:21).

Batılı ülkeler 1980'li yıllarla beraber işgücü açıklarının kapandığını söyleyerek göç hareketlerine büyük kısıtlamalar getirmişler ve neredeyse imkansızlaştırmışlardır. Hayter'e göre,

“Kapitalizm yıllardan beridir işgücü açığı sorunuyla mücadele etti. Amerika gibi göç ülkesi olarak bilinen ülkeler ve Avrupa ülkeleri bu iş gücü açıklarını göç yoluyla giderdiler. Bir yandan ekonomileri büyürken diğer yandan işgücü açıklarını, ilk önce Avrupa'nın en yoksul bölgelerinden ve sonra da üçüncü dünya ülkelerinden karşıladılar. Günümüzde Avrupa ülkelerindeki büyümenin yavaşlaması ve işsizliğin azalması ile beraber göç hareketi de azaldı. Ancak bu ülkeler hala yerli halkın yapmak istemediği işler için yabancı işgücüne ihtiyaç duymaktadırlar: bu göçmenlerin ayrılmaları halinde batılı ülkelerin çok güç durumda kalacakları açıktır” (Hayter, 2000:156)

Bir başka deyişle gelişmiş ülkeler, bir yandan vatandaşlarının bazı işleri artık yapmak istememesi diğer yandan da nüfuslarındaki azalma sonucunda yaşlıların nüfustaki oranının artması sebebiyle sosyal güvenlik sistemlerinin çökme tehlikesine karşı genç insan gücüne ihtiyaç duymaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü'nün 2000 yılı Mart ayında yayınladığı rapora göre Avrupa ve Japonya'nın nüfusları gelecek elli yılda azalacak (UNPD, 2000:6). Bu rapora göre örneğin İtalya'nın 2000 yılında 57 milyon olan nüfusu %28 azalarak 2050 yılında 41 milyona, İspanya'nın 2000 yılında 39 milyon olan nüfusu 2050 yılında %24 azalarak 30 milyona, Almanya'nın ki ise % 11 azalarak 82 milyondan 73 milyona düşecek (UNPD, 2000:6). Çalışan nüfusun (15-64 yaş arası), 65 yaş üstü çalışmayan nüfusa oranı da bu bağlamda artacak. Bugün çalışan nüfusun 65 yaş üstü çalışmayan nüfusa oranının 4.31 olduğu Avrupa Birliği'nde bu oranın 2050 yılında 2.42'ye düşeceği tahmin ediliyor (UNPD, 2000:24). Aynı raporda, çalışan nüfus sayısını (15-64 yaş arası) bugünkü haliyle koruyabilmek için İtalya'nın yılda 357.000, Almanya'nın 458.000, Fransa 99.000, İngiltere 114.000 ve veriler Avrupa Birliği ölçeğinde toplandığında ise, AB'nin yılda 1.447.000 göçmene ihtiyaç duyacağı belirtiliyor (UNPD, 2000:24). Bir başka kaynağa göre ise günümüzde yılda bir milyon göçmen alan Avrupa Birliği bugünkü demografik yapısını korumak için, doğum ve ölüm oranlarının değişmeyeceği farz edildiğinde, 2007 yılında dört buçuk milyon, 2024 yılında ise yedi milyon göçmene ihtiyaç duyacak (Keely, 2000:56).

Nedenleri ve sonuçlarıyla iç ve dış politikanın konusu olan göç, politik platformda da sık sık gündeme gelmektedir (Bkz. Konuyla İlgili Basında Çıkan Haberler: Politik Gelişmeler, Bölüm 7.4.1). Nitekim geçtiğimiz Haziran ayında yapılan Sevilla Zirvesinde göçün uluslararası boyut tartışılırken amaç, AB tarafından “bu soruna” karşı ortak tavır alabilmektir. Görüşmelerde, yasadışı göçe karşı en sıkı tedbirler alınmasını savunan başta İngiltere olmak üzere İspanya ve İtalya gibi ülkeler transit ve kaynak ülkelere yaptırımları ön plana çıkardılar (Radikal 1 ve 23 Haziran 2002; Hürriyet 21 Haziran 2002). Bu yaptırımlar arasında ekonomik yardımların kesilmesi, hükümet yetkililerinin vize taleplerinin kabul edilmemesi, Türkiye ile AB’ne tam üyelik müzakerelerinin başlatılmaması ve ambargo uygulanması hususlar ön plana çıkmaktaydı (Hürriyet 23, 24 Mayıs ve 21 Haziran 2002; Posta 21 Mayıs 2002; Radikal 27 Nisan 2002). ABD’nin ise yasa dışı göçle mücadelede yeterli olmadığını iddia ettiği, aralarında Türkiye ve Yunanistan gibi ülkelerin de bulunduğu ülkelere karşı IMF kredilerinin veto edilmesi gibi ekonomik yaptırımları ön plana çıkardığı belirtiliyor (Bkz. Harita 3, Radikal 6 Haziran 2002; Hürriyet 7 Haziran 2002).

Adı geçen ülkelerin bu şekilde sıkı politikalar izlemelerinin bir nedeni sorunun uluslararası boyut taşınması ve bu şekilde önlem alabileceklerini düşünmeleri olsa da, ülkelerindeki seçim zamanlarında yükselen bu tür seslerin, esasında, amacının aşırı sağın yükselmesinin nedeni olarak nitelendirilen düzenlenmemiş göç ve göçmenler aracılığıyla iç politikaya yönelik mesaj verme kaygısı taşıdığı açıktır (Posta, 21 Mayıs 2002). Nitekim İngiltere Başbakanı Blair’in konuyla ilgili sert söylemleri ve bunu izleyen politikaları Mayıs ve Haziran aylarında Türk basınında geniş yer aldı (Hürriyet, 23 ve 24 Mayıs 2002; Posta, 21 Mayıs 2002; Milyet 26 Mayıs 2002). O kadar ki kapak sayfasında “Tony uyardı biz yakaladık” şeklinde başlık kullanan Hürriyet’in, ertesi gün iç sayfalarından birinin tamamını bu konuya ayırırken “İngiliz savaş gemileri Akdeniz’de ava çıkacak” şeklinde başlık kullanması oldukça düşündürücüdür (Hürriyet, 23 ve 24 Mayıs 2002).

Şüphesiz sosyal bir olgu olan göçün etkilerinin sadece ekonomik ve politik boyutlu olmadığı bir gerçektir. Göç ile beraber kadınların da eve ekmek getiren bireyler (*bread owner*) arasına katılmasıyla ailelerdeki yapı ve karar verme süreçlerine katkı payı da değişebilmektedir. Abadan’ın Türk işçi göçü örneğinde belirttiği gibi göçmen Türk kadınının, bir yandan ekonomik özgürlüğe sahip olmasına rağmen diğer yandan toplumun ailede kendisine yüklediği sorumluluklar ve uymak zorunda olduğu kurallar nedeniyle aile

içinde yaşanan çelişkiler bir takım sorunlara yol açabilmektedir (Abadan, 1995:283). Öte yandan, İpek ve Pınar İlkaracan'ın aktardığına göre, Veronika Bennholdt-Thomsen Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş kadınlar üzerinde yaptığı araştırmadan yola çıkarak, kültürel nedenlerle yabancı bir ortamda hareketlerinin kısıtlanması ve erkeklere oranla iş gücü piyasalarına katılımlarının daha zor olması nedeniyle göç etmiş kadınların ev kadını rolünü daha fazla benimsemek zorunda kaldıklarını ileri sürüyor (Veronika, Bennholdt-Thomsen ve diğerleri, 1987 aktaran İpek ve Pınar İlkaracan, 1999:306).

Göç ile beraber kadının rolündeki değişimleri iç göç örneğinde inceleyen Kalaycıoğlu kente göç etmiş kadının çalışmasının ailesi veya eşi tarafından "uygun" bulunmadığını belirtirken, İlkaracanlar Ümraniye'de yaptıkları çalışmaya dayanarak kente göç ile birlikte kadınların yarısında ev kadını olma yönünde bir değişiklik gözlemlenirken diğer yarısında çalışma hayatına geçişin söz konusu olduğunu ileri sürüyorlar (Kalaycıoğlu, Sibel aktaran İpek ve Pınar İlkaracan, 1999:307).

1.1.4.3 Transit Ülkedeki Etkileri

1980'lerin başından itibaren ortaya çıkan düzenlenmemiş göç, göç veren ve göç edilen ülkede çeşitli etkiler yaratmakla kalmayıp aynı zamanda transit ülkede de çeşitli izler bırakmaya başladı. Önceden sadece göç veren ve göç edilen ülkeler arasında sorun olan göç, transit göç ile birlikte göç veren, göç edilen ve transit ülkelerin birbiriyle olan ilişkilerinde sorunlara neden olmakta. Örneğin Türkiye bir yandan İngiltere gibi bazı göç edilen ülkeler tarafından göçü engellemekle suçlanırken diğer yandan İran, Sri Lanka, Pakistan, Hindistan gibi ülkeleri geri kabul anlaşması yapmak için ikna etmeye çalışıyor (Hürriyet 23, 24 Mayıs ve 21 Haziran 2002; Posta 21 Mayıs 2002; Radikal 27 Nisan 2002; Emniyet Genel Müdürlüğü, 2001:62).

Transit göçün en önemli özelliklerinden birisi göçmenlerin buldukları ülkede geçici olmalarıdır. Bir başka deyişle göçmenlerin er veya geç buldukları ülkeyi terk etmeyi düşünmeleridir. Transit göçün geçici olma özelliğine karşın farklı kültürden insanların veya grupların etkileşiminin taraflar üzerinde bir etki yarattığı açıktır. Bununla birlikte elimizde bu etkinin niteliğini ortaya koyacak yeterli araştırma bulunmamaktadır.

Diğer yandan konuya birey bazında bakıldığında, hiç tanımadıkları bir ülkede büyük bir kısmı "yasa dışı" olarak nitelendirilen transit göçmenlerin bundan dolayı yasal korunmadan da yararlanamadıklarını söyleyebiliriz. Şüphesiz bu durum onları gerek

günlük yaşamlarında gerekse çalışma yaşantıları boyunca kolay sömürülebilir bir konuma getirmektedir.

Transit göçmenlerin Türkiye'ye etkilerini değerlendiren Emniyet Genel Müdürlüğü terör örgütlerinin bundan fayda sağladığı, kaçak çalışma sonucu vergi kaybı olduğu, ülke dışına döviz çıkışına yol açtığı, iş bulamayan göçmenlerin çeşitli suçlara karıştığı ve yakalanan göçmenlere yapılan masraflar nedeniyle ülke hazinesinin zarar gördüğü gibi hususlara değinmektedir (haklarında yasal işlem yapılan yabancılar için Bkz. Tablo 1; Emniyet Genel Müdürlüğü, 2001:21-35). Ancak gerek Türkiye'de gerekse dünyanın diğer bölgelerinde fazlaca bir mazisi bulunmayan transit göçün söz konusu ülkeye etkileri üzerine yapılmış araştırmalar, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün güvenlik kaygılarıyla ortaya attığı, dolayısıyla bir araştırmaya dayanmayan, bu tür etkilerin gerçekten var olup olmadığını söyleyebilmek için yeterli değildir (konuyla ilgili İçduygu tarafından 1995 ve 2002 yıllarında yapılan Türkiye'deki transit göçmenleri ve insan kaçakçılığını tanımlamaya çalışan iki araştırmadan başka bir çalışma yoktur).

1.1.4.4 Göçün Diğer Etkileri

Ulus devletlerin kontrol ve egemenliğinin azalması, sermayenin hızlı dolaşımı, gelişen teknoloji ile birlikte hızlı iletişim ve ulaşım imkanlarının ortaya çıkması veya Apadurai'nin ortaya attığı gibi küresel kültürel akımın beş boyutu olan beşeri (ethnoscape), medya (mediascape), teknoloji (technoscape), finans (financescape) ve fikir (ideoscape) akışkanlarının (*scapes*) birbiriyle olan ilişkileri ile anılan küreselleşme ile beraber göçmenlerin anavatanlarıyla olan ilişkilerinde de gelişmeler yaşanmıştır (Apadurai, 1997:33).

Küreselleşmenin imkanlarından faydalanan göçmenler, kendi kültürlerini yaşayabilmek için aralarında ve ülkeleriyle olan bağlarını ve ilişkilerini sıkılaştırmaya başladılar. "Ülkelerin politik sınırlarını aşarak artan bir şekilde uluslararası sathaya yerleşen" bu ilişkilerin sonucunda ulusötecilik (*transnationalism*) kavramı ortaya çıktı (Faist 1998; Pries 1997, aktaran Heisler, 2000:87). Farklı disiplinlerden akademisyenler ulusöteciliği günümüzdeki göç ve göçe bağlı olayları açıklamak için kullandılar (Levitt, 2001:6). Basch, Glick Schiller, ve Szanton Blanc ulusöteciliği, memleketleri ve yaşadıkları ülkeler arasındaki sorunlu sosyal ilişkiler süreci olarak tanımlarken, Guarnizo ulus-devletlerin sınırlarını aşan ekonomik, sosyokültürel ve politik faaliyetler ve tutarsız ilişkiler süreci

olarak tanımlanmaktadır (aktaran Levitt, 2001:6). Portes ise ulusöteciliğin başarılı olabilmesi için sınırı aşan uzun süreli ve düzenli ekonomik, politik ve sosyokültürel faaliyetlerin olması gerektiğini ileri sürüyor (aktaran Levitt, 2001:6).

Ulusöteciliği göçün diğer etkilerinden ayıran en önemli özellik şüphesiz aynı anda hem kaynak hem de hedef ülkeyi etkilemesi, bir başka deyişle bu etkileşimden doğan ortamda hayat bulabilmesidir. Aynı ulusötecilik gibi göçmenlerin anavatanlarıyla olan ilişkilerinin ve algılama şekillerinin ürünü olan diaspora kavramı, kürselleşmeden önce de var olmasına rağmen kürselleşme ile klasik ve modern olmak üzere iki ayrı bölümde ele alınmaya başlandı. Günümüzde ülkelerinin dışında yaşayan Rum, Ermeni, Filistin ve Yahudiler klasik diasporalar olarak tanımlanırken modern diasporalar ekonomik göç, mültecilik, misafir işçilik, sürgün edilmiş toplumlar, etniklik gibi kavramları içine alabilmektedir (Kaya, 2001:73).

Kaya, bu iki tür diaspora arasındaki en önemli farkın “kutsal anavatana” dönmek arzusunda (mitinde) yattığını ileri sürmektedir (Kaya, 2001:73). Bununla birlikte, günümüz siyasi yaşamını da incelediğimizde, kutsal anavatana dönüş mitinin etkisinin yanında kendi varlıklarına karşı tehdit olarak gördükleri, anavatanlarından ayrılmalarına neden olan “ötekine” karşı ancak birlik olurlarsa ayakta kalabileceklerine inanmaları ve bunun toplumsal hafızada paylaşılmasını da buna ekleyebiliriz. Diasporaların buradan kaynaklanan gücü ise anavatanlarındaki ve uluslararası alanda anavatanlarıyla ve kendi kimlikleriyle ilgili politikalara yön verme çabalarında ortaya çıkıyor.

Diasporaları “sürgün edilmiş azınlık toplumlari” olarak tanımlayan Safran bir topluluğun diaspora sayılabilmesi için altı kriteri taşıması gerektiğini öne sürmüştür (Safran 1991, aktaran Kaya, 2001:74). Bunlar:

1. Anavatanlarından en az iki farklı çevre bölgelere dağıtılmaları
2. Anavatanlarıyla ilgili hatıra, hasret ve mitlerini muhafaza etmeleri
3. Gittikleri ülkede tam olarak kabul görmediklerine inanmaları
4. Anavatanlarına zamanı geldiğinde bir gün nasıl olsa geri döneceklerine inanmaları
5. Anavatanlarının ayakta kalması ve refahını arttırması için çaba sarf etmeleri

6. Grup ruhunun ve grup içi dayanışmanın anavatanla sürekli olarak devam eden ilişkilerle tanımlanmasıdır (Safran 1991, aktaran Kaya, 2001:74).

Öte yandan Clifford göç ve kürselleşme gibi küresel sosyal değişmeler nedeniyle anavatanına dönüş mitinin değerini kaybetmeye başladığını, en azından Safran'ın belirttiği kadar kuvvetli olmadığını ileri sürerken özsel (*decentered*) ve ardıl (*lateral*) bağların da en az anavatanına dönüş kadar önem taşıdığını belirtmektedir (Clifford, 1994 aktaran Kaya, 2001:75). Buradan hareketle "Clifford" a göre bazı gruplar Safran'ın sıraladığı ideal diaspora niteliklerinin iki, üç veya dördüne sahip olmalarına göre az veya çok diasporik olarak tanımlanabilirler" (Kaya, 2001:75).

1.1.5 Uluslararası Göç ve Türkiye

1.1.5.1 Dış Göç

1950 sonrasında yoğunlaşan Türk dış göçünün öncülerinin 1900'lü yıllarda ABD'ye göç eden ve bu niteliği ile ABD'nin ilk Müslüman göçmenleri olduğu belirtilen yaklaşık 50 bin dolayındaki, çoğunluğunu Harputlu'ların oluşturduğu, göçmen grubunun olduğu ifade ediliyor (Grabowsky, 2002). Söz konusu göçmenler ABD'nin ilk Müslüman göçmenleri olmalarından çok, Kurtuluş Savaşı sırasında gönderdikleri paralarla kurtuluş mücadelesine yaptıkları katkılar ve Osmanlı'nın "Müslüman" tebaası olarak gittikleri ABD'de "Türk" olarak anılmalarıyla, dönüşlerinde Türkiye'deki "Türk" kimliğinin oluşmasına katkıda bulunmalarıyla dikkat çekiyorlar (Grabowsky, 2002).

Son 40 yılda 3.5 milyon vatandaşı 30 farklı ülkeye göç etmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarıyla beraber tanık olduğu ilk kapsamlı göç hareketi, Lozan Antlaşması gereği Yunanistan'da yaşayan Türklerle Türkiye'de yaşayan çoğunluğunu Yunan kökenlilerin oluşturduğu ancak aralarında Ermeni ve Musevilerin de bulunduğu nüfus mübadelesi olmuştur (Abadan-Unat, 2002:80). Bu mübadeleyle beraber yaklaşık bir milyon Yunan kökenli Ortodoks'un Türkiye'yi terk ettiği ifade edilmektedir (İçduygu, 1999:254). 1960'lı yıllardaki işçi göçüne kadar olan dönemde ise 1935 yılında Yunanca konuşan 10 bin Türk vatandaşı ve İsrail'in kurulmasıyla 1948-1952 yılları arasında yaklaşık 35 bin Musevi'nin Türkiye'yi terk ettiği belirtilmektedir (İçduygu, 1999:254).

Erder'in "yakın geçmişinde, önce tarım imparatorluğundan küçülen ulus devlete geçiş sürecinin doğurduğu nüfus değişimi sürecini, daha sonra da nüfusu hızla artan bir

çevre ülkesinin nüfus ihracı sürecini yaşayan” bir ülke olarak tanımladığı Türkiye’yi Abadan-Unat, göçle İkinci Dünya Savaşı sonrası tanışması nedeniyle dış göçte “sonradan gelen” olarak tanımlarken, bu tanışıklığın “bireysel tercihlerden çok “toplum mühendisliği” olarak adlandırılan planlama faaliyetleri ile” gerçekleştiğini yani dış göçün “bir devlet politikası unsuru olarak” ele alındığını belirtiyor (Erder, 2000:235; Abadan-Unat, 1995:279 ve 2002:19). Abadan-Unat “1960 askeri müdahalesinden sonra baş gösteren ekonomik sıkıntılar, işsizlik, döviz darlığı gibi etkenleri ortadan kaldırmak için düşünülen bir demografik çözüm olarak” ortaya çıktığını söylediği Avrupa’ya Türk dış göçünü altı safhada inceler. (Abadan-Unat, 2002:19; Avrupa’ya göç etmiş vatandaşlarımızın göç türlerine göre dağılımı için Bkz. Tablo 2).

İstanbul’daki Türk iş adamlarının aracılık yaptığı iş, ikamet ve finans desteği gibi konularda garantiyi de kapsayan, davetiyeye sahip kalifiye işçilerin oluşturduğu 1956-1961 yıllarını kapsayan birinci dönem, 1961 anayasası ile Türk vatandaşlarının yurtdışına çıkışlarının serbest bırakılmasının ardından yurtdışına giden işçi sayısında büyük artış yaşanması ile birlikte sona erdi (Abadan-Unat, 1995:279).

1961-1972 yıllarını kapsayan sırasıyla Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa ve İsveç’le yapılan karşılıklı anlaşmalara dayanan ikinci safhada ülkelerin İşçi Bulma Kurumları etkin olmuştur (Abadan-Unat, 1995:280). “Türk dış göçünün patlama yaptığı” ve “ünlü konuk işçi (*gastarbeiter*) kavramının” ortaya çıktığı bu dönemde Türkiye’nin amacı fazla iş gücünü eriterek dönüşlerinde ülke ekonomisine katkılarını sağlamaktı (Abadan-Unat, 1995:280 ve 2002:44). Söz konusu anlaşmalarla birlikte “Türkiye, 1973 yılında başlayan ekonomik krize kadar, Batı Avrupa’nın işgücü gereksinmesini karşılayan Yugoslavya’dan sonra ikinci büyük işgücü pazarı olmuştur” (Erder, 1986:56). Erder’in belirttiğine göre, 1973 krizi nedeniyle kesintiye uğrayan Avrupa’ya göç yerine Türkiye’den işçi göçü tüm işçilerin %22’sine ulaştığı petrol üreten Arap ülkelerine kaymıştır (Erder, 1986:56). Bu dönemin bir özelliği de “rotasyon” kelimesiyle ifade edilmeye çalışılan giden göçmenlerin “geçici” olduklarının düşünülmesidir (Abadan-Unat, 1995:280).

Birinci dönemin sonlarına doğru (1969) Susurluk ilçesinde alan çalışmasında Türkiye’deki “gelenek ve değişmeyi” yakından takip eden Paul J. Magneralla, hem göç deneyimi olmuş hem de göç etmek isteyen Susurluklular ile ilgili ilginç bilgiler aktarıyor

(Magnarella, 1973:75-76). Magnarella, Avrupa'dan Türkiye'ye geri dönmüş olan iki göçmenin Türkiye'ye dönüşlerini hayatları boyunca yaptıkları en büyük hata olduğunu düşündüklerini ve gençlere Avrupa'ya gidip bir daha asla geri dönmemelerini tavsiye ettiklerini söylüyor (Magnarella, 1973:76). Magnarella'ya göre ülkeye dönüşlerinde radyo, teyp, kaset, televizyon, elbise ve saat gibi eşyalarla dönen daha önceden göç etmiş göçmenler, modernliğin sembolü olan getirdikleri bu cihazlarla, toplumdaki "modern toplum" olma isteğini körükleyerek göç etme isteğini arttırmıştır (Magnarella, 1973:76).

Diğer yandan ilçede 20 yıldır ilkokul öğretmenliği yapan ve aldığı 866 TL (1969-70 yıllarında 1 ABD Doları yaklaşık olarak 10 TL'na eşit) ile geçinmekte güçlük çektiğini söyleyen bir öğretmen, Magnarella'nın aktardığına göre, "Amerika veya Almanya'ya çöpçü olarak bile gitmek için her şeyi yaparım, en azından kendime yetecek kadar para kazanabilirim. Türkiye'de okumanın bir anlamı yok (değer verilmiyor)" diyor (Magnarella, 1973:75). Toplumda saygıdeğer bir işe sahip, 20 yıllık bir öğretmenin her şeyini bırakıp Avrupa veya Amerika'ya gitmek istemesi bu dönem içerisinde yaşanan göçü anlamaya çalışanların üzerinde bir hayli kafa yorması gereken bir konu olarak karşımızda duruyor.

Türk işçi göçünde üçüncü dönem ise geniş çapta işsizlikten dolayı göçün azaldığı ve 1973 petrol kriziyle beraber sona erdiği 1972-1975 dönemini içermektedir (Abadan-Unat, 1995:280). Bu dönem Avrupa ülkeleri işçilerin "misafir" olmadıklarını anlamaya başladığı ve yasallaştırma çabalarına başladığı bir dönem olmuştur (Abadan-Unat, 1995:280). Bu doğrultuda Avrupa ülkeleri yeni işçi alımına son verirken gelmiş olanlara ülkelerine dönmelerini öğütlediler (Abadan-Unat, 2002:47).

1975-1978 yılları arasındaki "göçmen işçilerin istikbal projeleri konusunda yaşadıkları belirsizliği simgeleyen" dördüncü dönem aile birleşmelerine ve çocukların eğitim sorunlarına yönelmesine sahne olmuştur (Abadan-Unat, 1995:280). Abadan-Unat'a göre bu belirsizliğin temelinde göçmen işçilerin anavatanına dönüp bir iş kurma hayalinin anavatanlarındaki işsizlik, şiddet ve istikrarsızlık ile çelişmesi yatmaktaydı (Abadan-Unat, 2002:50).

Beşinci dönemde çocukların eğitim sorunları, getto yaşamı, dernekleşme hareketleri, vize zorunluluğu, artan sığınma talepleri ve dönüşü özendiren yasalar ön planda oldu (Abadan-Unat, 1995:280 ve 2002:38).

1986'dan bugüne devam eden süreçte ise Avrupa'daki Türk işçileri bir yandan kendi işlerini kurma ve gayri menkul edinme çabası içinde olurlarken diğer yandan çifte vatandaşlık, yerel seçimlerde oy kullanma hakkı gibi politik haklar elde etmeye çalışıyorlar (Abadan-Unat, 1995:280).

1.1.5.2 Türkiye ve Mülteci Hareketleri

1951 Mülteci Sözleşmesi "mülteci" olarak tanımlanabilmeyi ırk, din milliyet, belli bir toplumsal gruba mensubiyet ve siyasi görüş nedenlerine dayandırıyor (BM 1951 Mülteci Sözleşmesi Md. 1, BMMYK, 2001:23). Sözleşmenin çerçevesinin dar olduğu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Doğu Blok'unu çökertmek amacı güdülen yapıldığı, toplu başvurulara imkan tanımadığı yönünde haklı eleştiriler olsa da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin tüm dünyaya yayılmış büroları, teknik altyapısı ve deneyimi ile uluslararası düzeyde koruma sağlayabilmesi günümüzde sözleşmenin değerini arttıran en büyük etken olarak göze çarpıyor (Kane:1995:1; Hayter, 2000:71). Nitekim günümüzde BMMYK'nin ilgilendiği insan sayısının 20 milyona yaklaştığı bildiriliyor (BMMYK, 2003).

Kirişçi sözleşmenin alt yapısını oluşturan teamüllerin 1800'lü yıllara dayandığını belirtiyor ve 1848'de Avrupa'daki ayaklanmalardan kaçanlara karşı takındığı tutum nedeniyle Osmanlı İmparatorluğunun bunda büyük katkısının olduğunu ve 1923'den 1995'e kadar Türkiye'ye göç eden 1.6 milyondan fazla bizim "göçmen" dediğimiz kişilerin, aslında, mülteci olduğunu belirtiyor (Kirişçi, 2000:8 ve Kirişçi, Jandarma Genel Komutanlığı ve BMMYKAB'nun ortak düzenlediği "Sığınmacı ve Mülteci Meseleleri" konulu seminerdeki bildirisi, 24 Ekim 2002). Başkan Yardımcılarından birinin Türk olduğu konvansiyonun hazırladığı söz konusu sözleşmeyi, 1951 yılında sadece Avrupa'dan gelen sığınmacıları mülteci olarak tanıyacağını bildirerek (coğrafi çekinceyle) kabul eden Türkiye, 1967 yılında zaman ve yer sınırlamasını kaldıran protokolü de imzalamıştır.

Türkiye açısından sözleşmeye ilişkin en önemli dönüm noktalarından birisi de 1994 yılında yürürlüğe giren "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" olmuştur. Söz konusu yönetmelik bir yandan güvenlik kaygıları duyularak, "devlet merkezli bir mantıkla" hazırlandığı yönünde eleştirilere maruz

kalsa da diğ er yandan Avrupa dışından gelen sığınmacılarla daha etkin ilgilenmeyi öngörmesi ve içeriğ i eleştirilse de konuyla ilgili sorunların giderilmesine yönelik kanuni bir referans olması itibariyle önemli olarak değ erlendirilmektedir (İçduygu ve Keyman, 2000:4; Kirişçi, Jandarma Genel Komutanlığı ve BMMYKAB'nun ortak düzenlediğ i “Sığınmacı ve Mülteci Meseleleri” konulu seminerdeki bildirisi, 24 Ekim 2002).

Türkiye'ye 1923'den 1997'ye kadar, %43.3'ü iş ve yerleşme konusunda devletten destek alan iskanlı göçmenlerden oluşan toplam 1.648.500 göçmen geldiğ i ifade edilmektedir (Bkz. Tablo 3). Kirişçi bu göçmenlerin 1934 yılında kabul edilen ve “hükümetin modernist ve laik temellere dayanan homojen bir etnik yapı” elde etmek için hazırladığ ı 2510 sayılı İskan Kanunu çerçevesinde Türkiye'ye kabul edildiğ ini ifade ediyor (Kirişçi, 2000:4). Bu doğrultuda Kirişçi Türkiye'nin göç politikasının konjonktürel, dış ve iç politikaya göre esneklik gösterebilen bir yapıda olduğunu, resmi düzeyde “Türk ırk ve kültürüne bağı lı fertler” olarak çizilen çerçevenin uygulamada Sünni-Hanefi kökenlilerin göç etmelerine imkan sağladığını belirtiyor (Kirişçi, 2000). Kirişçi, Hristiyan Ortodoks olan Gagavuz Türklerinin ve Şii Azerilerin göç etmelerine imkan tanınmaz iken “Türk olmayan” Arnavut, Pomak, Boşnak ve Kafkas kökenlilerin göç etmelerini buna örnek uygulamalar olarak gösteriyor (Kirişçi, 2000:6,15).

Tablo 3'de diğ er ülkeler ve Türkmenistan olarak belirtilen grupta yer alan Afganistan, Kazak, Kırgız, Özbek, Uygur ve Türkmenler aslında Türkiye'nin coğ rafi çekinceyi duruma göre uygulamayabildiğ ini göstermesi açısından ilginçtir.

1980'lerden itibaren Türkiye'ye yönelik sığınmacılarda değ iş iklikler gözlemlenmektedir. Coğ rafi sınırlamanın dışından gelen sığınmacıların sayılarındaki artışın dikkati çektiğ i bu dönemin başında Türkiye'ye ilk sığınanlar İran'daki devrimden kaçan şah taraftarları oldu. Bazı verilere göre 1980-1991 yılları arasında çoğ unluğ u üçüncü bir ülkeye giden aralarında Bahai, Yahudi ve Kürtlerin de bulunduğ u söz konusu İranlıların sayısı 1.5 milyonu buldu (Kirişçi, 2000:11).

1988 yılında Irak'ın Halepçe'ye düzenlediğ i kimyasal saldırı nedeniyle Türkiye'ye sığınan yaklaşık 51 bin göçmenden çoğ unluğ u ülkesine geri dönerken bir kısmı İran'a, birkaç bin kadarı da üçüncü ülkelere gitti. 450 bine ulaşan Irak'tan gelen ikinci dalgada Türkiye daha tecrübeliydi ve gelen göçmenlerin uluslararası camiayı daha ç abuk hareket geçirerek Kuzey Irak'ta oluşturulan güvenli bölgede sığınmalarını sağladı. Durumlarından

dolayı mülteci olarak değerlendirilen ve çoğunluğu iki ay içerisinde ülkesine geri dönen bu göçmenlerden Türkiye’de kalan 8 bininin yarısı üçüncü ülkelere giderken diğer yarısı ikamet olarak Türkiye’de kaldı (İçduygu ve Sirkeci, 1999:266).

Bu yıllarda, ayrıca, 1989 yılında 310 bin Türk asıllı Bulgar vatandaşı, 1992-1995 yılları arasında 30 bin Boşnak, 1999’da 20 bin Arnavut Türkiye’ye sığındı (İçduygu ve Keyman, 2000:6).

1980’li yıllara kadar işçi göçü niteliği taşıyan Türkiye’den dışa göç bu yıllardan itibaren “evlenme”, “aile birleşimi” ve “mültecilik” şemsiyesi altında gerçekleşti. 1990-1999 yılları arasında Batı Avrupa’daki sığınma başvurusu yapan Türk vatandaşı sayısı toplam 4.1 milyon başvurunun %8’ine ulaşarak 336 bin başvuruyla Yugoslavya ve Romanya vatandaşlarının ardından üçüncü sırada yer aldı (BMMYK, 2001:160, 325).

Öte yandan Avrupa’da “sığınmacı” olduklarını beyan eden bu göçmenler, güvenlik kuvvetleri tarafından sahte belgelerle ve Avrupa ülkelerinin bu tarz hareketleri Türkiye’ye karşı dış politika malzemesi olarak kullanmak amacıyla sağladıkları imkanlardan faydalanarak gittikleri şeklinde değerlendiriliyor. Bu nedenle Romanya, Afganistan ve bazı Uzakdoğu ülke vatandaşlarının Almanya’ya yaptığı iltica başvurularının kabul oranı %1 iken Kürt kökenli Türk vatandaşlarının başvurularının kabul oranının %8 olduğu belirtiliyor (JGK Göç Kılavuzu, 2002:2-52).

1.1.5.3 Mekik Göç

Doğu Bloku’nun dağılmasının ardından bu ülkelerdeki ekonomik yapının çökmesi, söz konusu ülke vatandaşlarının seyahat özgürlüğü ile tanışması ile beraber Türkiye yeni bir göç hareketi ile tanıştı. Uluslararası alanda “mekik göç (*shuttle migration*)” veya “döngüsel göç (*circular migration*)” adı verilen bu göçü Türkiye, “bavul ticaretinin” kazançları ve bu ülkelerden gelen kadın göçmenlerin bir kısmının hayat kadınlığı yapmalarının yol açtığı “sorunlar” temelinde yaşadı (Erder, 2000:253). Ülkeye yılda birden çok sayıda girmeleri ve hareketlerinin önceden tahmin edilememesi nedeniyle, düzensiz göç (*irregular migration*) grubu içinde değerlendirilen “mekik göç” sık sık “yasadışı göç” veya “transit göç” ile karıştırılmaktadır. Diğer yandan, “Türkiye’ye yasal yollardan (turistik vize ile) gelerek, yerleşme niyetinde olmadan iş ilişkisi kurmak, ticaret yapmak ya da çalışmak gibi amaçlarla” gelenlerden oluşan söz konusu göçmenler bu nitelikleri

dolayısıyla “sözde turistler (*pseudo turisti*)” olarak nitelendiriliyorlar (Erder, 2000:252,253).

Ülkeye yasal olarak giren bu göçmenlerden bavul ticareti yapanlar yıl içinde birkaç defa gelerek “kısa süreli kalışları esnasında toptan giyim ürünleri, ayakkabı, deri takımlar, ev aletleri, mefruşat, inşaat malzemeleri, taze meyve ve sebze vs. satın alıyorlar. Ülkelerine döndüklerinde bu malları perakendeci ve toptancı pazarlarında ya da bazen büfelerde ve dükkanlarda satıyorlar” (Yenal, 1999:49). Söz konusu ticaretin hacminin bir araştırmaya göre 1996 yılında 4.3 milyar ABD doları olduğu belirtilirken 1997 yılında yapılan bir başka araştırmaya göre ise 8.8 milyar ABD doları olduğu belirtilmişti (Yenal, 1999:50). Bavul ticareti amacı gütmeyen diğer göçmenlerin bir kısmı hayat kadını olarak çalışırken bir kısmı evlerde hizmetçilik yapmakta veya özellikle ülkenin batı bölgesinde tarlalarda iş bulabilmektedir (İçduygu, 2002:12).

1.1.5.4 Transit Göç

Türkiye Doğu Bloku'nun yıkılması, küreselleşme ve çevresindeki politik, siyasi, ekonomik ve askeri gelişmeler sonucu çevre ülkelerdeki istikrarsızlıklar neticesinde oluşan transit göçle 80'li yıllarda tanıştı. Bir yandan tamamına yakın bir kısmı Türkiye'nin doğusunda ve güneyinde bulunan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke vatandaşları Türkiye üzerinden gelişmiş ülkelere gitmeye çalışırken diğer yandan bu gruba ekonomik veya siyasi sebeplerle Türkiye'den ayrılmak isteyen Türk vatandaşları da eklendi (Bkz. Tablo 4-A ve Tablo 4-B).

1995 yılında İçduygu'nun yaptığı araştırmaya kadar Türkiye'deki transit göçmenler hakkında yeterli bilgiye de sahip değildik. İçduygu'nun belirttiğine göre bu göçmenler, üçüncü dünya ülkelerine mensup, eğitilmiş, kent kökenli, sosyal, ekonomik, politik ve/veya kültürel yönden tatminsiz genç erkeklerden oluşuyor (İçduygu, 1996:140). 1995 yılında yapılan bu araştırmaya göre Türkiye'deki transit göçmenler beş ana gruba ayrılıyorlar: Afrikalılar, Bosnalılar, Iraklılar, İranlılar ve Asyalılar (İçduygu, 1996:128,131). Aynı yılda büyük çoğunluğunu Iraklılar (2556 kişi) ve Pakistanlıların (2504 kişi) oluşturduğu güvenlik kuvvetlerinin haklarında işlem yaptığı yabancı uyruklu şahıs sayısı ise toplam 6959 olmuştur (JGK Göç Kılavuzu, 2002:2-1,2-2,2-3; Bkz. Tablo 4-A).

İçduygu'nun belirttiğine göre görüşülen göçmenlerin üçte ikisine yakın bir kısmı ülkelerinde ortalamanın üzerinde gelire sahip olduğunu belirtirken, İran, Bosna ve

Iraklıların başı çektiği yarısından çoğu ise ülkesinde “politik ya da politik kökenli” sorunlar nedeniyle ayrıldığı, çoğunluğunu Afrikalıların oluşturduğu üçte birlik grup ise göç sebebinin ekonomik sorunlara dayandığını belirtiyor (İçduygu, 1996:133).

Araştırmada ayrıca, çoğunluğu Iraklıların oluşturduğu üçte birlik bir kesimin ülkeye yasal olmayan yollardan girdiğini bildirdiğini, göçmenlerin Türkiye’yi transit ülke olarak seçmelerinin nedenleri olarak ise ülkelerine komşu olması (%52), vize gerektirmemesi (%30) gibi temel nedenlerin yanında sığınabileceği en yakın ülke olması, ulaşım masraflarının az olması, BMMYK’nin bürosunun bulunması, akrabalarının varlığı gibi diğer nedenleri de öne sürdükleri belirtiliyor (İçduygu, 1996:133-134). Araştırmada görüşülen göçmenlerin üçte ikisi bir yıldan uzun bir süredir Türkiye’de yaşadığını belirtirken 4 aydan az kalanların oranı % 17 olarak belirtiliyor (İçduygu, 1996:134). %71’si daha önce sınırı geçmeye çalışan söz konusu göçmenlerden, çoğunluğunu Afrikalı ve Bosnalıların oluşturduğu %34’lük kısmı ülkelere dönmeye istekli görünürken, %34’ü kesinlikle dönmeyi düşünmediğini, geri kalanlar ise bazı şartlar değiştiğinde ülkelere dönmek istediklerini belirtiyor (İçduygu, 1996:139).

İçduygu’nun içinde bulunduğumuz yıl içerisinde yapmış olduğu ve konuya büyük bir açıklık getiren araştırmasına, bu araştırmayla aynı döneme rastlaması itibariyle ve dolayısıyla karşılıklı fikir yürütülebilmesine imkan sağlayabileceği düşünüldüğünden bulgular bölümünde yeri geldikçe değinilmektedir.

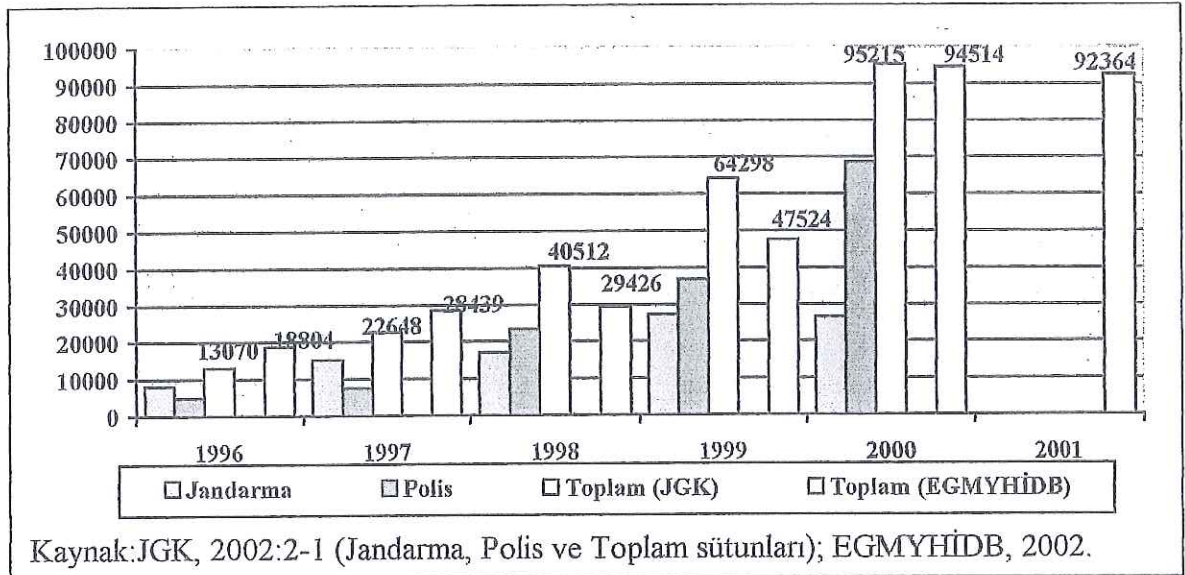
Konuyla ilgili yorum yapmak isteyen veya alınacak önlemlere yön verecek bir kişinin önünde İçduygu’nun yapmış olduğu araştırmalardan ve güvenlik kuvvetlerinin yakalamış olduğu göçmenleri gösteren sayılardan başkaca bilgi olmaması bu konuda öncelikli olarak aşılması gereken engel olarak gözükmektedir (Bkz. Tablo 4-A ve Tablo 4-B, Grafik 2, Grafik 3 ve Grafik 4). Aşağıda sunulan grafiklerde ve ekteki Tablo 4-A’da jandarma polis ayrımı, durumu anlamaya yardımcı olması açısından, söz konusu güvenlik kuvvetlerinin sorumluluk sahasının genellikle belediye sınırı içi ve dışı olarak belirlendiğinden yola çıkarak yapılmıştır.

Diğer yandan Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı kaynaklarından sağlanan veriler arasında yıllar ve ülkeler bazında uyumsuzluk olduğunu da belirtmekte yarar var (Bkz. Grafik 2 Tablo 4-A ve Tablo 4-B). Yetkililer 2001 yılından itibaren bu konuda işbirliğine gidildiğini ve sayıların EGMYPHİDB’da toplanmaya

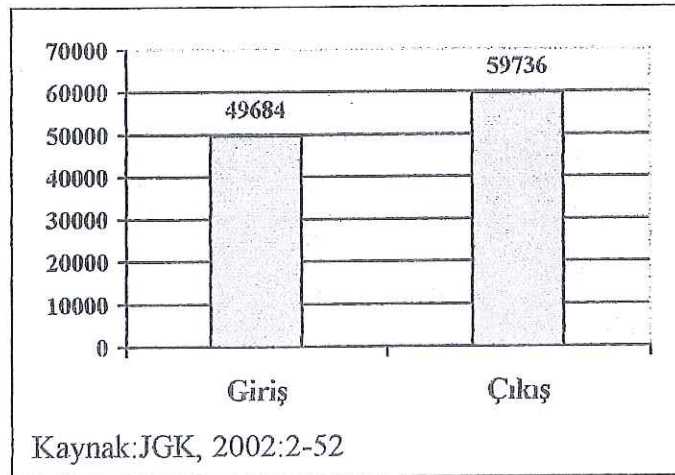
başlandığını söylediler, dolayısıyla özellikle bu tarihten sonraki veriler için EGMYPHİDB'nin yayınladığı sayıları esas almakta fayda var (Bkz. Tablo 4-B).

Sosyal konuları ve özellikle göç gibi bir çok değişkeni ihtiva eden bir konuyu sadece sayılarla ifade etmenin zorluğu ortada olmakla beraber güvenlik kuvvetlerinin belirttiği sayılara bakıldığında, 1995'den bu yana yakalanan göçmen sayısında artış görülmektedir (Bkz. Tablo 4-A, Tablo 4-B ve Grafik 2). Bu artışın nedenlerini anlamamanın veya sadece birkaç sebebe bağlamanın, yukarıda belirtilen nedenlerle, güçlüğü açık olmakla birlikte, sonuçları açısından kesin olarak söylenecek en baştaki husus, güvenlik kuvvetleri açısından sorunun gittikçe büyümekte olduğudur.

Grafik 2 1996-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenler

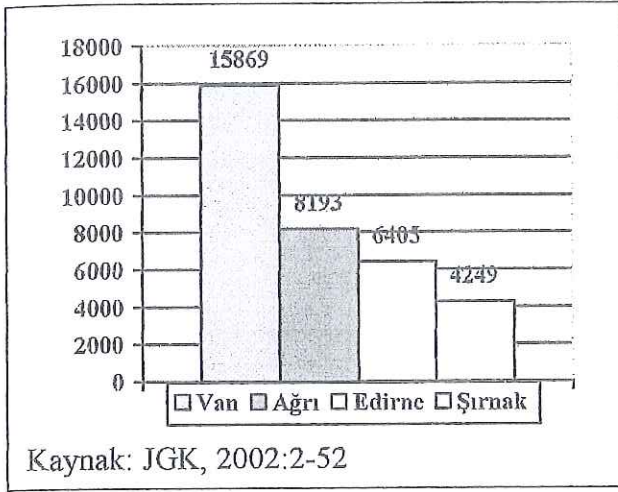

Grafik 3 1998-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenler

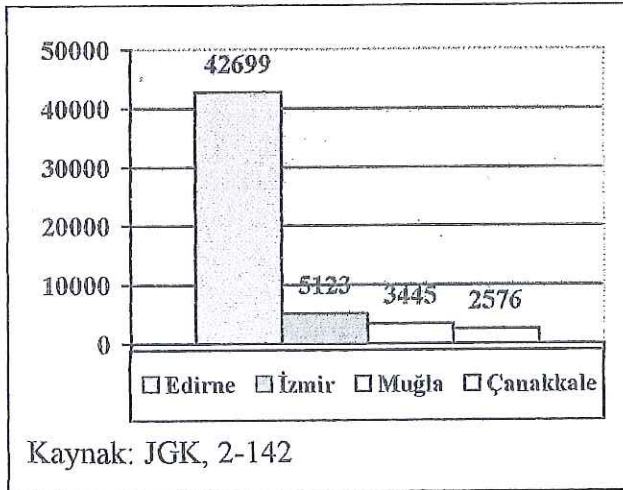
Yasadışı sınır geçiş ve çıkış olayları değerlendirildiğinde 1998-2001 yılları arasında 4704 olayda toplam 49.684 göçmenin sınırdan içeri girmeye çalışırken, 2920 olayda ise toplam 59736 göçmenin çıkmaya çalışırken yakalandığı belirtiliyor (Bkz. Grafik 3; JGK, 2002:2-52).

Grafik 4 1998-2001 Yılları arasında yasa dışı girişlerin yoğunluk kazandığı iller (Jandarma ve K.K.K. sorumluk bölgesi)

1998-2001 yılları arasında sınırdan yasa dışı olarak çıkmaya çalışan göçmenlerin sayılarına baktığımızda batıdaki iki kara sınır ilimizden biri olan Edirne büyük bir farkla ön sırayı alıyor (Bkz. Grafik 5). Çıkışların yoğun olarak yapıldığı diğer iller göz önünde bulundurulduğunda denizden insan kaçakçılığın, çıkış aşamasında, ikincil olarak değerlendirildiği görülüyor.

Grafik 5 1998-2001 Yılları arasında yasa dışı çıkışların yoğunluk kazandığı iller (Jandarma ve K.K.K. sorumluk bölgesi)

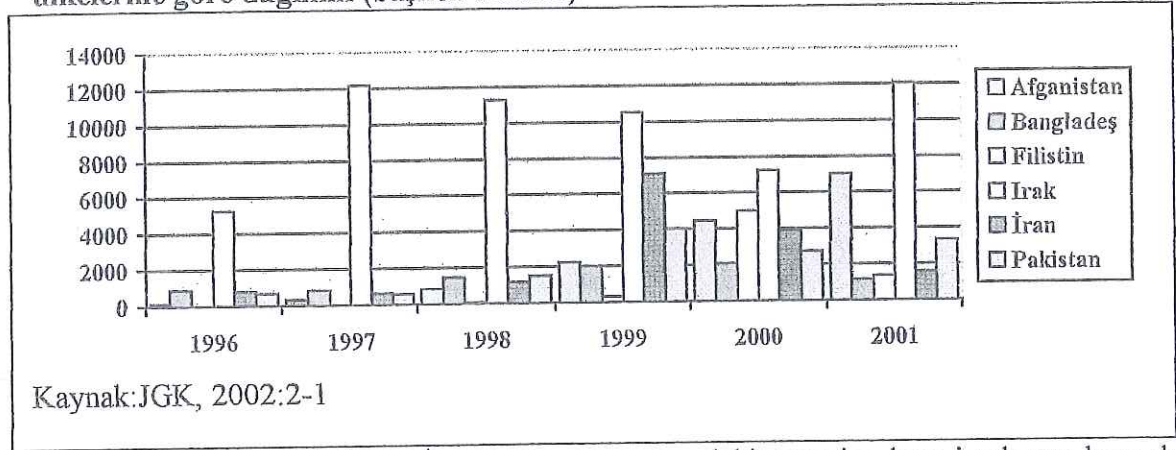
kadar tamamı jandarma sorumluluk bölgesinde olmak üzere üç yılda toplam 62 Filistinli göçmen yakalanırken, bu sayı 1999 yılında yine 314'e çıkmış, 2000 yılında ise patlama yaparak 4970'e ulaşmıştır (Bkz. Tablo 4-A, Grafik 6). 1996-2001 yılları genelinde bakıldığında yakalanan 6711 Filistinli göçmenden sadece 20'si polis sorumluk sahasında

Yasa dışı sınır girişleri iller bazında değerlendirildiğinde Türkiye-İran sınırı ön plana çıkıyor. Yakalamaların yaklaşık %32'si Van ilinde gerçekleşiyor (Bkz. Grafik 4). Edirne'deki yasa dışı sınır giriş olayların büyük bir kısmını ise Yunanistan tarafından sınırdan usulsüz olarak geri gönderilmeler oluşturuyor.

Grafik 6 ve Grafik 7'de görüleceği üzere gerek jandarma bölgesinde gerekse polis bölgesinde yakalanan Iraklı göçmenlerin sayıları 1996-2001 yılları arasında çok fazla değişmemiş, yakalanan göçmenler arasında zirvedeki yerini korumuştur. Bununla birlikte her iki grafikte en çarpıcı hususlardan biri Filistinli göçmenlerde görülmektedir. 1999 yılına

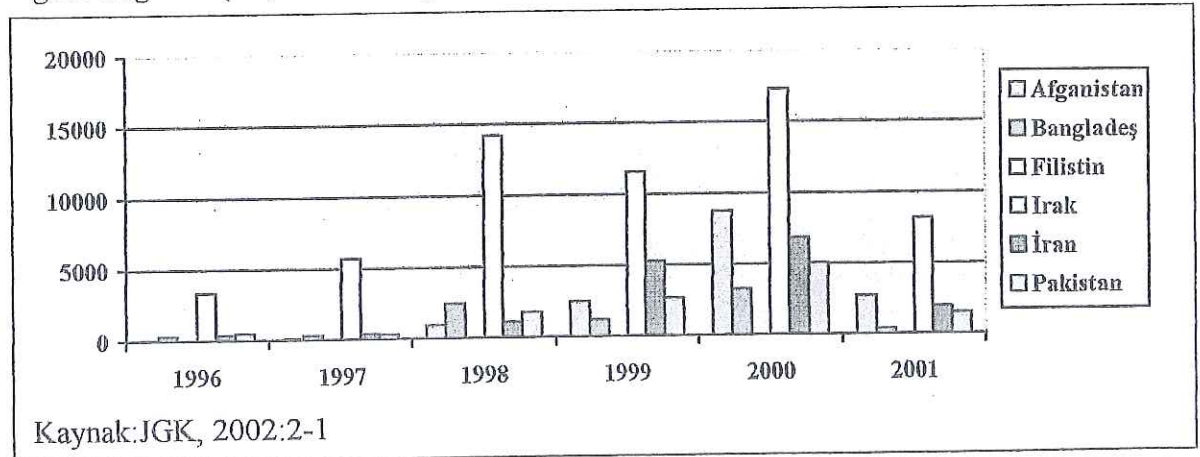
yakalanmıştır. Bu duruma göre bir önceki yılda 314 olan sayının bir yıl içerisinde 16 misli artarak bir anda 4970'e çıkmasına sebep olabilecek faktörlerin (Türkiye içindeki ve sınırlardaki güvenlik önlemlerinin arttırılması gibi) başında 1999 ve/veya 2000 yılı içerisinde Filistin'de yaşanan olaylardaki gelişmelerin baş rolde olduğunu söyleyebiliriz.

Grafik 6 1996-2001 Yıllarında jandarma tarafından yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı (başlıca ülkeler)

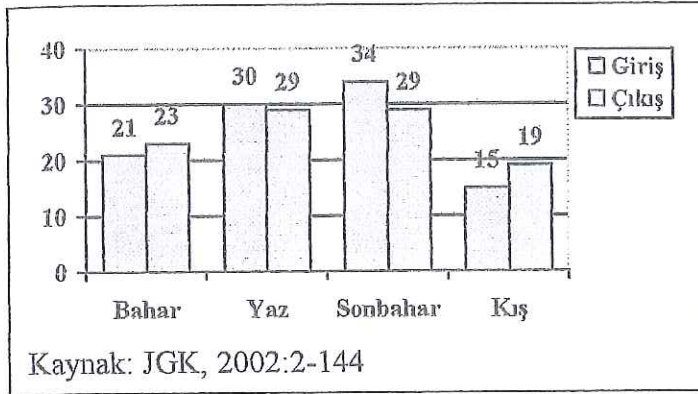

1999 yılında yakalanan İranlı göçmen sayısındaki artış ise hem jandarma hem de polis sorumluluk sahasındaki yakalamaları gösteren grafiklerde açıkça görülmekte (Bkz. Tablo 4-A, Grafik 6 ve Grafik 7). Daha önceki yıllarda hem jandarma hem de polis sorumluluk sahasında 1000'li veya daha az sayılarla ifade edilen İranlı göçmenler 1999 yılında bir önceki yıla göre jandarma bölgesinde yaklaşık yedi misli, polis bölgesinde ise beş misli artarak toplamda 12365'e ulaşmıştır. Grafik 6 ve Grafik 7'de görüleceği üzere 1998 yılında az da olsa bir yükseliş gösteren Pakistanlı göçmen sayısında da 1999 ve 2000 yıllarında artış olduğu görülüyor.

Grafik 7 1996-2001 Yıllarında polis tarafından yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı (başlıca ülkeler)

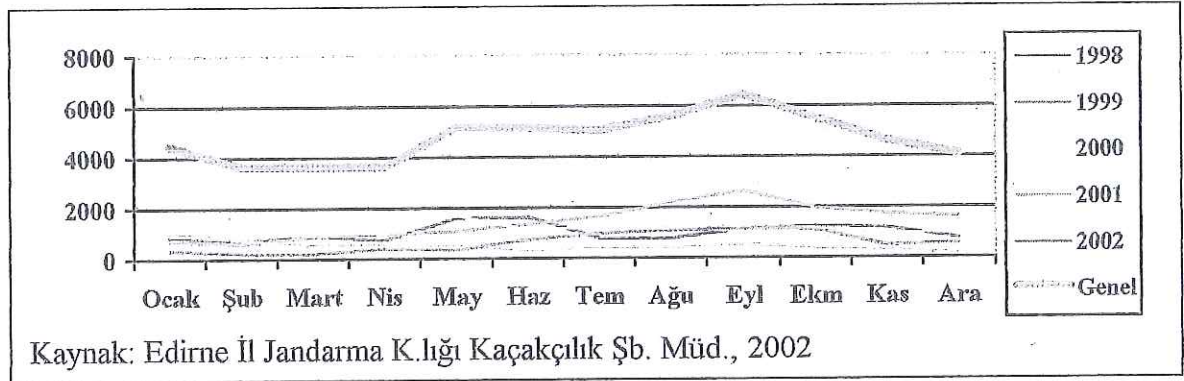
Grafik 8 1998-2002 Yılları arasındaki yasa dışı sınır geçiş olaylarının mevsimlere göre dağılımı (%)

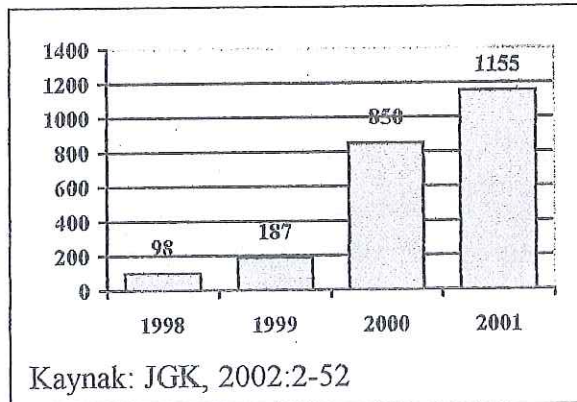
Güvenlik kuvvetlerince yakalanan göçmenlerin mevsimlere göre dağılımına bakıldığında, göçmenlerin ve kaçakçıların sınırdan yasa dışı yollarla geçmek için girişte ağırlıklı olarak sonbahar aylarını, çıkışta ise yaz ve sonbahar aylarını

tercih ettikleri görülüyor (Bkz. Grafik 8 ve Grafik 9). Giriş ve çıkışların yaz aylarında dengelendiği görülürken çıkış teşebbüslerinin kışın nispeten fazlaca devam ettiği görülüyor (Bkz. Grafik 8 ve Grafik 9).

Grafik 9 Edirne’de K.K.K ve Jandarma tarafından yakalanan (sınırdan) göçmenlerin mevsimlere göre dağılımı

Grafik 10 1998-2001 Yılları arasında yakalanan insan kaçakçıları

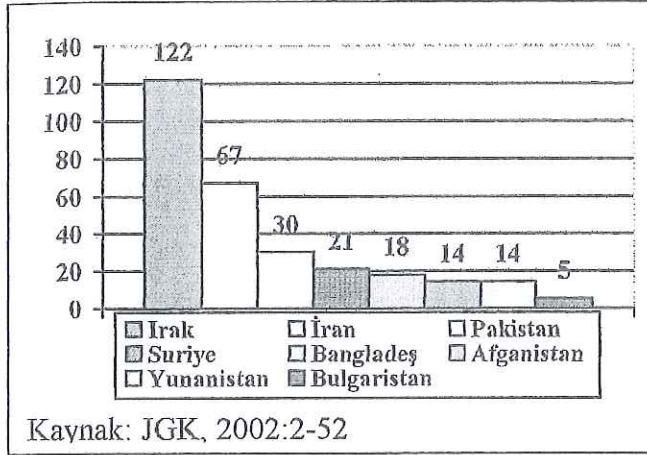

Yasadışı göçün diğer bir aktörü olan insan kaçakçıları veya tacirleri konusunda ise Türkiye’de bugüne kadar İçduygu’nun 2002 yılında yapmış olduğu araştırmadan başkası bulunmamaktadır (İçduygu, 2002). Yine göçmenlerle olduğu gibi bu konuda da elimizde bulunan en önemli veri güvenlik kuvvetlerince yakalanan kaçakçı sayılarıdır

(Bkz. Grafik 10). Buradan anlaşıldığı üzere yakalanan kaçakçı sayısı 2000 yılında bir

önceki yıla göre dört misliden fazla artarak 850 olmuş, 2001 yılında da bu artış aynı oranda olmasa da devam etmiş ve 1155 kişiyi bulmuştur (JGK, 2002:2-52).

Grafik 11 1998-2001 Yılları arasında yakalanan insan kaçakçılarının ülkelere göre dağılımı (Türk vatandaşları hariç)

Yakalanan kaçakçılar ülkelerine göre değerlendirildiğinde Türk vatandaşlarının 1936 gibi bir sayıyla diğerlerinin toplamının 6 mislini aştığı görülmüyor. Türk vatandaşı olmayan göçmenlerin ve kaçakçıların ülkelere göre dağılımı beraber değerlendirildiğinde hemen hemen aynı oranlara sahip olduğunu

söyleyebiliriz (Bkz. Grafik 11, Grafik 6, Grafik 7 ve Tablo 4).

İçduygu yukarıda anılan araştırmasında Schloendhart'ın insan kaçakçıları (*smugglers*) veya tacirleri (*traffickers*) ile ilgili olarak tespit ettiği 10 kategoriden (Bkz. Bölüm 1.1.3) bazıları ile benzeşen "birbiriyle ilintili ve bazen çakışan yedi ayrı kategori" tespit ettiğini bildiriyor (Schloendhart aktaran Graycar 2000:5; İçduygu, 2002:49). İçduygu bu yedi kategoriye şu şekilde tanımlıyor:

1. Yerel başlangıç kaçakçısı (*local initiating smuggler*): Potansiyel göçmenin kendi çevresinden olan ve sınırın geçilmesi dahil anlaşma koşullarını görüştüğü ve pazarlık yaptığı kişi.
2. Emanetçi (*Cashier*): Kaçakçı ile göçmen arasında para akışını sağlayan kişi.
3. Kılavuz (*Guide*): Bölgeyi veya sınırı iyi bilen ve göçmenlere sınır geçişinde kılavuzluk eden, insan kaçakçılığı dışında her türlü malı da sınırın diğer tarafına geçirebilen veya geçiren kişi.
4. Yerel geçiş kaçakçısı (*Local transiting smuggler*): Sınırı geçtikten sonra göçmeni teslim alan ve başta İstanbul olmak üzere İzmir, Edirne ve Çanakkale gibi yolculuğunun son ayağının başlangıcı olan şehirlerdeki "Aracı'ya" teslim eden kişi.

5. Aracı (*Middleman*): Göçmenleri yerel geçiş kaçakçısından teslim alarak yolculuğun son ayağını organize eden “Organizatöre” teslim eden kişi.
6. Organizatör (*Landman, shipman or airman*): Yolculuğun son ayağının nasıl yapılacağını ve bu yolculuk için gerekli kişilerin tedarikinin yanında gerekli yerlerde kamu görevlileri ile bağlantıyı sağlayan kişi.
7. Diğer aracı ve yardımcıları (*other intermediaries, handyman and other helpers*): İnsan kaçakçılığında aktif olarak katılmayıp yeri geldikçe otel veya ev temini veya göçmenlerin barındırılması ve pasaport ve vize sağlanması gibi destek hizmetlerini sunan, içlerinde kamu görevlilerinin de bulunduğu kişi veya kişiler (İçduygu, 2002:49).

Bu kategorilerden yola çıkarak İçduygu, Türkiye’deki insan kaçakçılığı organizasyonlarının insan tacirlerinin merkezi ve uluslararası organize bir yapıda olmayıp, ortamdaki kaynaklardan fırsatlardan ortaya çıkan bir yapıda olduğunu ifade ediyor (İçduygu, 2002:53-54).

1.2 Araştırmanın Odak Noktası: “Edirne’den Gelişmiş Ükelere Gitme Teşebbüsünde Bulunan Transit Göçmenler.”

Bir kısmı kanun dışı yollardan Türkiye’ye giriş yapmış ve/veya vize süresini aşmış ve/veya yasa dışı çalışma sebebiyle mevcudiyetleri kanun dışı olarak nitelendirilen transit göçmenlerle, halen Türkiye’de “bekliyorken” buluşup görüşmenin zorluğu dikkate alındığında anket veya mülakat için yeterli sayıya ulaşamayacağı düşünüldüğünden, araştırma transit göçmenler için bir çıkış noktası olan ve bu özelliği ile yasa dışılık kavramını daha fazla yansıtan Edirne’den Türkiye’yi terk etmeye çalışırken yakalanan göçmenler üzerinde yapıldı. Bu sayede, kısa zamanda yeterli miktarda ve çeşitlilikte göçmenle görüşme imkanı yaratılmış oldu.

Buradaki en önemli husus ise görüşme öncesinde antropoloji etiğinin gereği olan görüşülen göçmenlerin hepsinin “bilgilendirilmiş rızasının” (*informed consent*) alınması, bir başka deyişle mülakata katılmalarının en doğal hakları olduğunun anlatılması olduğunun belirtilmesinde büyük yarar var (*American Anthropological Association* (Amerikan Antropoloji Birliği), 2000a: 2000b; Spradley, 1979:34-39). Edirne’de yürütülen

bu çalışmanın yanında transit göçün doğası gereği araştırmada İstanbul'da yapılan görüşme ve gözlemlere de yer verildi.

Türkiye'den yurtdışına yasa dışı olarak yapılan çıkışlar genel olarak Ege kıyılarından ve Trakya üzerinden olmaktadır (Bkz. Grafik 5). Jandarma Genel Komutanlığı verilerine bakıldığında söz konusu yasa dışı çıkışların %71'nin Edirne'den yapıldığı görülmektedir (Bkz Grafik 5). Bunun yanında, aynı verilerde yasa dışı giriş sayılarında da Edirne'nin Van ve Ağrı'dan sonra üçüncü sırayı aldığı belirtiliyor (Edirne'den girişlerin çoğunluğunun Yunanistan ve Bulgaristan tarafından geri gönderilenlerden oluşmaktadır, Bkz. Grafik 4 ve Grafik 5). Yasa dışı sınır ihlalleri genel olarak değerlendirildiğinde ise 1998-2001 yılları arasında sınırı yasa dışı olarak geçmeye çalışan göçmenlerin yaklaşık %45'nin Edirne'de yakalanmış olması Edirne'de bu tarz bir araştırmanın yapılmasını bir hayli cazip kılan en önemli etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir etken ise Türkiye'den çıkmaya çalışırken yakalanan veya teslim olan, dolayısıyla transit göçmen olduğu şüphe götürmeyen, söz konusu göçmenlerin (Türkiye'de bekleyenlere kıyasla) Türkiye ve transit göç üzerine en yüksek seviyede tecrübe ve bilgi birikimine sahip olmalarıdır. Sonuç olarak, tüm bu etkenler nedeniyle araştırmanın odak noktasını "Edirne'den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan transit göçmenler" oluşturmaktadır.

1.3 Araştırmanın Amacı

Jandarma Genel Komutanlığı halen Hakkari ve Şırnak illerinde sınır güvenliği görevini yürütürken, Türkiye genelinde de iç güvenliğin sağlanması görevini polis teşkilatı ile beraber yürütmektedir. Jandarma personeli transit göçmenler ile özellikle Doğu ve Güneydoğu sınır kentleri ile batıda Ege kıyı kentlerinde ve Trakya'da İstanbul'un uzantısı olan ve karadan Avrupa ülkelerine çıkış noktası olan Edirne'de, genellikle yasalara muhalefetten kaynaklanan durumları nedeniyle yüz yüze gelmektedirler. Transit göçmenlerin sayılarının çokluğu ve hepsine ayrı ayrı işlem yapılacak olması jandarma birliklerini maddi yönden zarar uğrattırırken, aynı zamanda bu işlemler için harcanan zaman görev etkinliklerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

"Transit göçmen" kavramına biraz yabancı olan birisi bu soruna karşı, sınır güvenliğinin arttırılmasının ve iç güvenlikten sorumlu güvenlik birimlerinin daha dikkatli

olmalarının ve devriye sayılarını arttırmalarının alınacak önlemlerin başında geldiğini düşünebilir. Amerika Birleşik Devletleri'nin göçmenlerle ilgilenen federal örgütü olan INS'e (*Immigratin and Naturalization Service*), bütçeden 1993 yılında 1.5 milyar ABD doları ayırırken bu sayı 1999 yılında 4 milyar ABD dolarına çıkartılmış, bununla birlikte "caydırarak önleme" stratejisi çerçevesinde sınırların güçlendirilmesi için 1994-1998 yılları arasında 3.3 milyar ABD doları harcanmış olmasına rağmen, alınan tüm bu önlemler göçmen sayısını azaltmamış, ancak göçmenlerin giriş noktalarını değiştirmiştir (Andreas, 2001:113, 115). Bunun yanında 11 Eylül'ün ardından INS, Amerikan Merkezi Haber Alma Örgütü'nün (CIA) ardından ülkeye yasa dışı girişleri engelleyemediği için en çok eleştirilen bir kurum olmuştur (Erin, 2002:1).

Şüphesiz, ülkemizde de uygulanacak bu tarz önlemler büyük maddi külfetleri de beraberinde getirmektedir. Her şeyden önemlisi sonuç alınabilirliği şüpheli gözükmektedir. Bu durumda, yasadışı göçmen sorunu ile ilgili tedbir almadan evvel konunun bilimsel yönden incelenmesinin zorunlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Netice itibariyle, bu konuyu seçmemdeki amacım, bir jandarma subayı olarak, Jandarma Genel Komutanlığının konuya ilişkin yaklaşımına bilimsel katkı sağlamaktır. Diğer yandan yaptığım bu araştırmanın konuyla ilgili zaten kısıtlı olan literatüre farklı bir bakış açısı getireceğini umuyorum.

1.4 Araştırmanın Önemi

İçduygu'nun da belirttiği gibi "çeşitli uluslararası göç kavramları üzerine bir çok araştırma yapılmasına rağmen transit göçmenlerle ilgili çok az bilgi birikimi mevcuttur" (1996:127). 1970'li yılların sonlarından itibaren bir başka ülkeye gitmek için Türkiye giren İranlı sayısı bir buçuk milyonu bulurken, yine aynı niyetle 1988-1991 yılları arasında 600.000 Iraklı Türkiye'ye giriş yapmıştır (İçduygu, 1996:128). Bugün Türkiye'de Asya, Afrika, Ortadoğu ve Uzakdoğu'dan gelen ve sayıları tam olarak bilinmeyen binlerce transit göçmen bulunmaktadır.

Ülkemizde, sayıları binleri bulan ve Erder'in "başları polisle dertte olan yabancılar" olarak tanımladığı bu transit göçmenler ve genel olarak göç kavramı ile ilgilenecek bir kurumun olmayışı nedeniyle, her kuruluş bu tarz göçün, kendini ilgilendiren yönüyle ilgili sorunlara, kendi yöntemleriyle çareler bulmaktadır (Erder, 2000:250). Erder'in de ortaya koyduğu üzere,

“Bu noktada ortaya çıkan en önemli sorun, işlevini yitiren “muhacirlik” kurumunun yerine uluslararası göç konusunda yeni politika ve öneriler geliştirici bir kurumun almamış olması ve dış göç konusunda oluşan yeni eğilimlerin değerlendirilmesi konusunda bilgi birikiminin oluşmasını da önlemektedir” (Erder, 2000:243).

Esasında transit göçmenler hakkında elde edilen bilgiler bizlere iki yönlü fayda sağlayacaktır. Bunlardan birincisi Türkiye'nin bu tür göç hareketine karşı oluşturacağı politikaya ışık tutabilmek ve ikincisi göçmenlerin insan hakları ihlallerine maruz kalmalarını engel olmaktır.

Sonuç olarak, transit göç kavramının ve bunda insan tacirlerinin rollerinin, transit göçmenlerin demografik, sosyal, ekonomik ve siyasi durumlarının ve tercihlerinin ortaya konulması bu tarz politikalar oluşturulması açısından hayati öneme sahiptir.

2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1 Örneklem veya Araştırılacak Grubun Belirlenmesi

Günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke vatandaşları, ülkelerindeki güvenlik sorunları, siyasi hoşnutsuzluklar, daha iyi yaşama arzusu, refah seviyesinin düşüklüğü ve adaletsizliği gibi nedenlerle ülkelerini terk ederek her nasıl olursa olsun gelişmiş ülkelere varmaya çalışıyorlar. Batılı ülkelerin iş gücü ihtiyacı ve yaşlanan nüfusları, günümüzde “düzensiz göç” adı altında değerlendirilen bu tarz göç hareketlerinin yoğunluğunu arttıran başlıca etkenler arasında yer alıyor. Gelişmiş ülkelerin yeni göçmenlere ihtiyacı olmadığını iddia ederek uyguladıkları sıkı göç politikaları nedeniyle yasal olarak bu ülkelere gitme şansı çok az olan bu göçmenler, amaçlarına ulaşmak için “yasa dışı” yolları tercih etmek zorunda kalıyorlar. Bu nedenle bir çoğu insan kaçakçıları/tacirlerine para ödeyerek Batılı ülkelere ulaşmaya çalışırken, bir kısmı insan tacirleri tarafından aldatılarak fiziksel ve cinsel yönden sömürülüyor.

Coğrafi konumu nedeniyle endüstrileşmiş ve teknolojik açıdan gelişmiş Avrupa ile savaşların ve gerilimlerin eksik olmadığı, doğal kaynaklar açısından zengin fakat bunları işleme açısından yetersiz olan ve insanlarına iş imkanı sağlayamayan doğusundaki ve güneyindeki az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında bulunan Türkiye, bu özelliği itibarıyla her ne şekilde olursa olsun Avrupa’ya ulaşmayı tasarlayan göçmenler için bir basamak konumunda. Gelişmiş Avrupa ülkelerine ulaşmak için Türkiye’ye gelen ve bir süre kalan bu göçmenler bu nitelikleriyle “transit göçmen” olarak adlandırılıyorlar.

Araştırmanın odak noktasının anlatıldığı bölümde değinildiği üzere söz konusu transit göçmenler Türkiye’ye doğudan veya güneyden, deniz yoluyla veya hava yoluyla girseler de çoğunluğu Edirne üzerinden gelişmiş ülkelere ulaşmaya çalışıyor (Bkz. Grafik 5). Türkiye’deki transit göçmenlerden Batı Avrupa ülkelerine Edirne üzerinden ulaşmaya çalışan göçmenler, bu özellikleriyle Türkiye’deki tecrübelerini en üst seviyede yansıtabilen bir grubu temsil ediyorlar.

Düzenlenmemiş veya düzensiz göç tanımı çerçevesinde değerlendirilen transit göçmenler bu nedenle tanımlanması güç olan bir kitleyi oluşturuyor. Bu durum gerçek kitlenin kimliğini ortaya koymayı güçleştirirken buna paralel olarak iyi bir örneklemin

nasıl olması gerektiğini de belirsiz kılıyor. Bu noktada örneklem için kullanılacak tek veri güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanan veya teslim olan transit göçmen sayılarından oluşuyor.

Bu nedenle araştırmanın konusu olan Edirne üzerinden gelişmiş ülkelere gitmeye çalışan transit göçmenler üzerinde çalışma yapılmadan önce Edirne İl Jandarma Komutanlığı'nın ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın mevcut istatistiklerinden geçen beş yıllık dönemde hangi ülkelere ne kadar göçmen yakalandığı araştırmaya başlamadan evvel başvuru alan ilk kaynak oldu (Bkz. Tablo 5). Bunun yanında transit göçün düzensizliği nedeniyle hali hazırda durumu öğrenmek için Edirne'deki görevli personellerle de görüşülerek mevcut durum yerinde öğrenildi (Nisan 2002). Sonuç olarak elde edilen sayısal bilgiler ve yapılan görüşmeler iyi bir örneklem oluşturulması için kullanıldı (Afganistanlı göçmenler dışında, genel olarak, araştırmaya katılan göçmenlerin ülkeleri ve cinsiyetleri bazında gerçek durumunun yansıtıldığı değerlendirilmektedir. Mülakat yapılan ve son beş yılda Jandarma tarafından yakalanan göçmenlerin durumunu gösterir veriler için Bkz. Tablo 5 ve Tablo 6).

Edirne'de görüşülen göçmenlerle iki şekilde karşılaşıldı: birincisi yakalandıktan sonra yasa gereği yapılan işlemleri devam ederken İl Jandarma Komutanlığı'nda (26 görüşme), ikincisi ise tüm işlemleri bitip Edirne Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nin sorumluluğunda tutuldukları dört nezarethanedeki birinde (75 görüşme). Göçmenlerle görüşebilmek için İl Jandarma Komutanlığı'ndan sözlü izin, Emniyet Genel Müdürlüğü'nden ise Valiliğe yazılan bir dilekçe ile yazılı izin alınmasının uygun olacağı değerlendirildi ve özellikle alınan yazılı izin görevlilerin tereddütlerini gidermek açısından bir hayli yardımcı oldu.

Yukarıda da belirtildiği gibi mülakatların tamamı antropolojik etik ilkeler gereği, kendimi tanıttıktan ve amacımı anlattıktan sonra mülakata katılmayı kabul eden göçmenlerle yapıldı.

2.2 Araştırmada Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Antropolojik bir çalışmada bilgilerin çoğunluğunun katılarak gözlem yoluyla ve sıradan, dostça konuşmalarla elde edilmesi gerektiği ortada olmakla birlikte araştırma yapılan grubun, sınırı yasa dışı yollarla geçmeye çalışırken yakalanan transit göçmenler

olması ve bu sebeple haklarında yasal işlem yapılacak olması veya halen bu sürecin içinde olmaları nedeniyle ortaya çıkan zaman kısıtlılığı araştırmamın bu ayağında katılarak gözlem yapmayı engellendiği için araştırma yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak yapıldı (Spradley, 1979:58).

Araştırmada, yukarıda belirtilen örnekleme içerisindeki 22 farklı ülkeden 101 adet göçmenle kaldıkları yerden ayrı, görüşme için uygun bir odada görüşülerek ekte bir örneği olan 76 adet açık ve kapalı uçlu sorular soruldu. Sorular Portes'in herhangi bir göçmen grubunu anlamak için anlaşılmasının zorunlu olduğunu savunduğu üç seviyedeki etkileşimi ortaya koymaya yönelik olarak hazırlandı: toplumun göçmenleri nasıl karşıladığı, kamu kuruluşların göçmenlere karşı yaklaşımı bir başka deyişle göçmenlerin kanunsal düzlemdeki yerleri ve göçmenler arası ilişkinin niteliği (Portes 1995 aktaran Heisler, 2000:83-84) . Bu bağlamda hazırlanan sorularla, göçmenlerin sosyoekonomik durumları, göç etme nedenleri, yolculukları ve bunda insan kaçakçılarının rolü, neden Türkiye üzerinden bir göçü tercih ettikleri, Türkiye'deki ikamet yerleri, bu yerleri nasıl buldukları, çalışıp çalışmadıkları, eğer çalıştırsa işi nasıl buldukları, güvenlik kuvvetleri ve halkla olan ilişkileri ve bundan sonrası için düşünceleri anlaşılmaya çalışıldı.

Araştırmanın en zor kısmı dil sorunu oldu. Bu sorunu aşmak için öncelikle İngilizce veya Türkçe bilen göçmenlerden yardım istendi, bunların yokluğunda ise Edirne İl Jandarma Komutanlığı'nda görevli olan Kürtçe ve Arapça bilen iki askerin yardımına başvuruldu. Toplam 33 mülakatın tamamında ve beş mülakatın bir kısmında Arapça, Kürtçe, Farsça, Pencabi, Urdu ve Olof dillerinde tercüman kullanıldı. Geri kalan 63 mülakatın 28'i Türkçe, 33'ü İngilizce ve 2'si de Türkçe ve İngilizce karışık olarak yapıldı.

Çeşitliliği sağlamak amacıyla mülakatlar yeni göçmen grubunun gelmesine imkan yaratmak için bir hafta-10 gün kadar aralar verilerek ilki 26 Nisan 2002 sonuncusu 6 Eylül 2002 tarihinde ve yedi defa Edirne'ye gidilerek toplam 25 günde yapıldı. Görüşmeler esnasında ses kaydı yapılmasına ve görüntü alınmasına (fotoğraf, kamera) izin veren göçmenlerle yapılan mülakatlar toplam iki kamera kasetine, 25 ses kayıt cihazı kasetine kayıt edilirken 36'lık dört film pozunda fotoğraflandı (Bkz. Fotoğraflar Bölüm 7.3).

Her ne kadar araştırma "Edirne'den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan transit göçmenler" üzerine olsa da Edirne'nin öneminin, sadece Batı'ya açılan iki "serhat" şehrinden biri olmasından kaynaklanmadığı, otoyolla bağlandığı ve bundan dolayı ulaşım

sorunun yaşanmadığı, etkileşimin bir hayli fazla olduğu İstanbul'un bir uzantısı olmasının da bunda büyük pay sahibi olduğu açıktır (Bkz. Harita 4, Harita 5 ve Harita 6). Burada İstanbul'un öneminin ise sağladığı enformel ekonomi olanaklarıyla göçmenlere iş imkanı sağlamasından, deniz, kara ve hava yoluyla ulaşım elverişli olmasından kaynaklandığı söyleyebiliriz. Bundan dolayı söz konusu yerinde gözlemler, sadece Edirne ile sınırlı kalmayıp, İstanbul'u da içermektedir.

İstanbul'da yürütülen çalışmalar iki ayak üzerine oturtuldu: birincisi göçmenlerin İstanbul'daki yaşantıları, ikincisi ise görüşmelerde bahsi geçen semt, otel, kahvehane, park, cami, kilise gibi yerleri bizzat yerinde görerek konunun daha canlı ve yerinde tespiti ve bu yerlerden bazılarında faaliyet gösterdiği belirtilen kaçakçıların ortamını gözlemleyebilmek. Bu çalışmalar ışığında İstanbul'da yaşayan iki göçmen grubuyla birisi Mayıs 2002 tarihinde diğeri Ekim 2002 tarihinde başlayan katılarak gözlemler ile göçmenlerin İstanbul'daki yaşantıları, çalışma şartları ve şekilleri, hakla ve birbiriyle ilişkileri gözlemlendi (Bkz. Fotoğraf 40-65). İstanbul'da yapılan gözlemler etik ilkelere uygun olarak fotoğraflandı ve kameraya çekildi.

Göç veren, transit ve göç edilen ülkelerdeki güvenlik kuvvetlerinden göç kuruluşlarına, ekonomistlerden akademisyenlere, işverenlerden kaçakçılara kadar çok farklı kesimleri ilgilendirmesiyle ve değişen şartlara süratle tepki gösterebilmesi ve yukarıda da değinildiği gibi aktörleri açısından süre gelen göçten farklı bir yapıda olması "düzensiz göçün" incelenmesi zorlaştıran en önemli hususlar olarak göze çarpıyor. Bundan dolayı, konuyla ilgili elde edilecek bilgilerin tek alandan toplanmasının yeterli olmayacağı açıktır. Buradan hareketle araştırmamın temelini oluşturan göçmenlerle yapılan görüşmelerle yetinilmeyip, bunun yanında, konunun ve "sorunun" bizzat içindeki güvenlik görevlileriyle, uluslararası kuruluşlarla (BMMYK, UGÖ), kanımca konunun en önemli parçalarından biri olan halk ile yapılan görüşmeler ve gözlemlere de yer verildi.

2.3 Araştırmanın Etik Boyutu

2.3.1 Antropolojide Etik Kurallar

Konusu insan, toplumlar ve kültür olan antropoloji bu geniş çerçeve içinde, insanlar ve toplumlar neden birbirlerine benziyorlar ya da benzemiyorlar, neden ve nasıl değişiyorlar gibi soruların cevabını bulmaya çalışır (Güvenç, 1999:67). "Amacı, bu tür

sorulara geçerli, doğru ve evrensel cevaplar aramak ve bulmak” olan antropolojinin uygulayıcıları antropologlar, söz konusu amaca ulaşmak için insanı konu alan araştırmalar yaparlar (Güvenç, 1999:67). Bu araştırmalar esnasında antropologların, aile, dini ve mesleki cemaatlerin üyesi olmaları dolayısıyla uymak zorunda oldukları ahlaki zorunluluklar gibi, uymaları gereken mesleki etik kurallar vardır (*American Anthropological Association* (Amerikan Antropoloji Birliği), 2000a: 2000b). Araştırma esnasında ortaya çıkması kaçınılmaz olan yanlış anlamalar, sorunlar ve birbiriyle uyumlu olmayan değerlerle ilgili olarak yapılması gereken tercihlerde antropologa yol gösterecek olan bu etik ilkeler, Amerikan Antropoloji Birliği’nin 1971 yılında yayınladığı “Mesleki Sorumluluğun Prensipleri’nde” belirtilmiştir (*American Anthropological Association* (Amerikan Antropoloji Birliği), 2000a ve 2000b). Bu prensiplerde belirtildiğine göre,

“Araştırma esnasında görüşme yapılan şahısla çıkarların çatışacağı anlar olacaktır bu durumlarda birey öncelikli olmalıdır. Antropolog görüşme yaptığı kişilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal durumlarını korumalı, şeref ve mahremiyetlerine saygı duymalıdır” (*American Anthropological Association* (Amerikan Antropoloji Birliği), 2000a: ve 2000b).

Konusu insan olan araştırmaları yürüten antropologlar, bu araştırmaları yürütürken yine bu etik prensiplere göre; bilgi aldığı kişiye, topluma ve onların yaşadığı çevreye saygılı olmalı; araştırmada bilgi almayı düşündüğü kişiye araştırmanın amacını açık ve anlaşılır bir şekilde anlattıktan sonra araştırma esnasında ve sonucunda doğabilecek sorunlar hakkında bilgi vermeli ve kişinin “gönüllü rızasını” almalı; yine bu kişiye isminin saklı kalmasının en doğal hakkı olduğu anlatılmalı ve isminin açıklanmasının muhtemel sonuçları hakkında bilgi vermeli; fotoğraf makinesi, kamera ve ses kayıt cihazı gibi bilgi toplamak için kullanılması düşünülen teknik cihazları kullanmak için görüşülen kişiden izin almalı, bu bilgilerin nerelerde kullanmayı düşündüğü ve bunun muhtemel sonuçlarının neler olabileceğini anlatmalı; bilgi aldığı kişileri kişisel kazanımları için sömürmemeli, bu kişilere makul bir karşılık vermeli; araştırmanın yürütülmesi ve planlanması safhasında gidilen toplumla işbirliği yapmak için çaba sarf etmeli; araştırma yapılan yerde daha sonra araştırma yapılmasını engelleyecek bir çalışma yürütmekten kaçınmalı; araştırma sonucunda elde edilen kamuoyuna ve araştırmanın yürütüldüğü (uygulanabilir olduğu ölçüde) topluma açıklanmayan bilgileri sponsor, devlet vb. hiç kimseye gizli olarak paylaşmamalı; kendi hükümetine ve araştırma yapılan yerin hükümetine karşı açık ve

dürüst olmalı; bu hükümetlere araştırmayı yürütmek için verilecek izin karşılığında etik ilkelerden taviz vermesinin beklenmemesi gerektiğini anlatmalı; sponsorlara, öğrencilere, karar verme mekanizmasındakilere ve antropolog olmayan diğeri şahsiyetlerin de bilgiye ulaşımını sağlamalı; doğru olarak sağlanan bu bilgilerden dolayı sorumluluk yüklendiğini bilmeli ve bu bilgilerin aynı zamanda olası politik ve sosyal sonuçlarını göz önünde bulundurmalı; amacı ve sponsoru tam ve açık olarak belirtilmeyen araştırmalara katılmamalı ve insanlarda böyle bir araştırmaya katıldığı kanısını yaratacak eylemlerden kaçınmalı; doğru bilgiler sunmalı ve başka kaynaklardan alınan bilgileri kendi çalışması olarak belirtmemelidir (*American Anthropological Association* (Amerikan Antropoloji Birliğı), 2000a ve 2000b).

2.3.2 Araştırmada Yaşanan Etik Kaygılar

Araştırma esnasında yaşanan etik kaygıların temelinde, araştırmanın konusu, yöntemi ve odak noktası ele alındığında, jandarma subayı ve antropoloji bölümü öğrencisi kimliklerini bir arada taşımaktan kaynaklandığını söyleyebiliriz. Çift kimliğı bir arada taşımının yüklediğı sorumluluk sürekli yaşansa da, araştırmanın her aşmasında ve bölümünde öğrenci kimliğı ön planda tutuldu. Her iki kimlik, ön planda tutulan kimlik, amaç, elde edilen bilgilerin nerede kullanılacağı görüşmeden önce göçmenlere anlatıldı. Bu sayede, oradaki varlıkları sosyal düzeyde farklı olsa da kanunsal düzlemde bir suç işlemiş olmalarına dayanan göçmenlerin kendilerini bir güvenlik görevlisinin sorularına cevap vermek zorunda hissetmelerinin de önüne geçilmiş oldu. Bir araştırmada kurumların kişiye yüklediğı kimlikler çok önemli olmakla beraber araştırmacının kişiliğı, samimiyeti ve insan ilişkilerindeki becerisi de, bu araştırmada olduğı gibi, çift kimlikten dolayı oluşabilecek etik kaygıları gidermeye yardımcı olan belli başlı unsurlar olarak görüldü.

Buldukları ortamdan bir an evvel “kurtulmak” isteyen bazı göçmenlerin görüşmeyi kabul etmeyi “kurtuluşlarının” bir yolu olarak görme eğiliminde oldukları gözlemlendi ise de orada bulunma amacı hatırlatılıp, yetkili birisi olmadığım anlatıldı. Bilindiğı üzere güvenlik kuvvetlerinin görev yapacakları, dolayısıyla yetkili oldukları alanlar kanunlarla belirtilmiştir (2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu). Dolayısıyla halen yüksek lisans yapmak için izinli olmamın yanında Edirne’de görev yapmıyor olmam “yetkili birisi” olmamanın kanuni dayanağını oluşturuyor.

Görüşmeyi kabul eden bazı göçmenlerin ses ve görüntü kaydı alınmasını, bazıları ise isim ve soy isimlerini vermeyi uygun bulmadılar. Görüşülen şahısların bu isteklerine Antropoloji etiğinin de bir gereği olarak saygı duyuldu. Dolayısıyla araştırma boyunca elde edilen görüntü ve ses kayıtları önceden izin alınarak yapıldı ve görüşmeyi kabul eden göçmenlere isim ve soy isimlerini arzu etmezlerse söylemeyebilecekleri bildirildi.

2.3.3 Kişisel Tanıtım Bildirisi

Gerek göçmenlerle gerekse diğer ilgili kişilerle yapılan görüşmelerden önce aşağıda bir örneği olan kişisel tanıtım bildirisi görüşülen kişiye açıklandı.

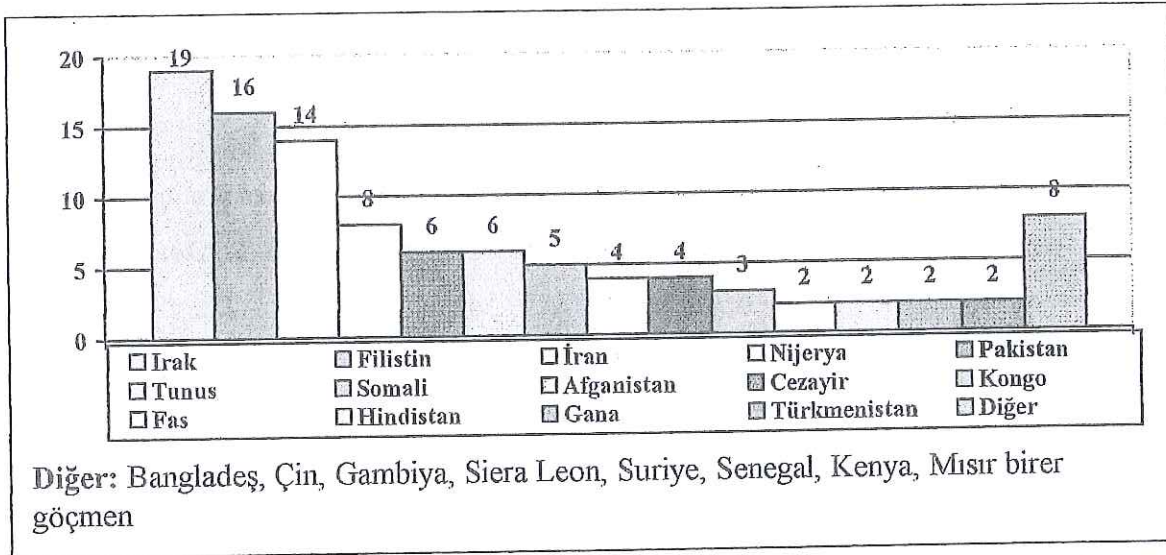
“Merhaba. İsmim Abdurrahman Yılmaz. Jandarma Üsteğmen olarak Jandarma Genel Komutanlığı'nı nam ve hesabına Yeditepe Üniversitesi Sosyal Antropoloji Bölümü'nde yüksek lisans yapıyorum. Yüksek lisans tezim “Edirne'den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan transit göçmenler “ üzerinedir. Bu tezle amacım transit göçmenlerin kimlikleri, ülkelerini terk etme sebepleri, insan kaçakçıları ile olan ilişkileri, Türkiye'de neler yaptıkları hakkında bilgi edinmektir. Bu konuda benimle görüşmeyi kabul ederseniz sevinirim. Teşekkürler”.

3 BULGULAR

3.1 Demografik Bilgiler, Ülkelerindeki Sosyal ve Ekonomik Durumları

Toplam 22 farklı ülkeden 101 göçmenle yapılan görüşmelerin sırasıyla %19'unu Iraklılar (Arap (1), Kürt (13) ve Türk¹ (5)), %16'sını Filistinliler, %14'ünü ise İranlılar oluşturdu (Bkz. Grafik 12 ve Tablo 6). Araştırmada iyi bir örneklem oluşturabilmek için Edirne'de daha önceki yıllarda güvenlik kuvvetlerince yakalanmış göçmenlerin sayılarını ve yüzdelerini gösterir verilerden yararlanıldı (Bkz. Tablo 5).

Grafik 12 Görüşülen göçmenlerin ülkelere göre olarak dağılımı

Bu noktada güvenlik kuvvetlerinden alınan, yıllara göre yakalamaları gösterir verinin zıt yönlü iki dezavantajının olduğunu vurgulamak gerekiyor: birincisi söz konusu veri, teşebbüs sayısı hakkında bilgi vermediği için gerçek sayıdan fazla olabilir (*overstate*), ikincisi ise sınır geçebilenlerin sayıları belki de elimizdeki sayılardan çok daha fazladır dolayısıyla eldeki veri gerçek durumdan daha az (*understate*) olabilir (Cornelius, 2001:664). Bu dezavantajlara rağmen, yukarıda da açıklandığı gibi, gerçek durumu

¹ Buradaki "Türk" kelimesi Irak'ın kuzeyinde Kerkük ve Musul'da yaşayan, bugün "Türkmen" olarak tanımlanan kişileri ifade etmektedir. Oysa ki Lozan Antlaşması sürecinde Irak'ta yaşayan Türklerin İngiltere tarafından "Türkmen" olarak nitelendirilmesine İsmet İnönü karşı çıkmış, onların Türkiye'de yaşayan Türklerden ayrı tutulamayacağını belirtmiştir. Sonuç olarak "Türkmen" ifadesi, İngiltere tarafından Irak'ta yaşayan Türklerin Türkiye Cumhuriyeti ile bir bağının 'olmadığını' ileri sürmek için kullanılmıştır (Doç. Dr. Çağrı Ayhan, Haber Programı, TRT1 27 Şubat 2003 08:00).

yansıtmaya yardımcı olacak, destekleyici başka veri olmaması nedeniyle güvenlik kuvvetlerinin yaptığı yakalamalar temel başvuru kaynağı oldu. Netice itibariyle elde edilen bu yüzdelerden de anlaşılacağı üzere örnekleme oluşturulmasında ideale yakın bir sonuç elde edilmiş oldu. Yapılan yakalamalara genel olarak bakıldığında 1998-2002 yılları arasında toplam 2921 vakada çoğunluğunu Irak, İran, Filistin Pakistan ve Bangladeş vatandaşlarının oluşturduğu 69 ülkeden 51.209 göçmenin yakalandığı görülüyor (Edirne İl Jandarma Komutanlığı Kaçakçılık Şb. Müd., 2002).

Görüşülen 101 göçmenden altısını kadınlar oluşturdu (Bkz. Tablo 7 ve Fotoğraf 10, Fotoğraf 26 ve Fotoğraf 27). Bunlardan iki İranlı ve bir Çinli'nin eşi yanında idi. Erkek arkadaşıyla veya "kendi ülkelerinden" erkek göçmenlerle beraber hareket eden diğer üç kadın göçmen ise Nijerya vatandaşı idi. Dördü evli, ikisi bekar olan görüşülen kadın göçmenlerden evli olanlardan sadece birinin çocuğu yoktu. Bununla birlikte çocuğu olan iki kadın göçmen çocuklarını ailelerine bıraktıklarını belirtirken, sadece bir kadın göçmenin dört çocuğundan küçük olan ikisi yanında idi (Bkz. Tablo 7 ve Tablo 12).

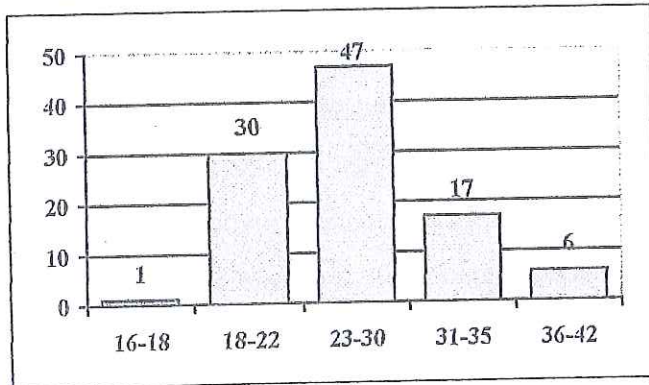
Kadın göçmenlerden, "aslında amacım Türkiye'ye gelmek değildi, sadece transit olarak geçecektim" diyen Nijeryalı 22 yaşındaki Teodora esas amacının hep merak ettiği Avrupa'yı görmek olduğunu söylüyor (Bkz. Fotoğraf 10). Türkiye'ye kadar gelip de Ağrı dağında olduğu iddia edilen "Nuh'un gemisinin" bulunduğu yeri göremeden gitmek onu çok üzüyormuş ama Türkiye'deki özellikle tekstil alanındaki fırsatların çok cazip olduğunu, bu nedenle ileride ülkesiyle Türkiye arasında ticaret yapmak için İstanbul'a geri geleceğini söylüyor.

Başlangıçta ismini veren ama görüşme yerine sonradan gelen kocasının (farklı yerlerde kaldıkları için) isteği üzerine ismini sildiren 42 yaşındaki İranlı bir başka kadın göçmen ise durumlarının siyasi olduğunu söylüyor. Kocasının başları açık kadınlarında bulunduğu bazı meclislerde şarkı söylemesi nedeniyle hükümet yetkilileriyle aralarında sorun çıktığını bu nedenle evli olan iki çocuğunu orada bırakıp, diğer iki çocuğunu yanına alarak (12 yaşlarında bir erkek ve 9 yaşlarında bir kız) apar topar önce Türkiye'den geçerek Suriye'ye, sonra da kendilerini Amerika'ya götüreceğini söyleyen birisine inanıp, yaşlı olmasına da güvenerek, Türkiye'ye gelmişler. Kandırıldıklarını anladıklarında, kaldıkları pansiyondakilerin de tavsiyesi üzerine, BMMYKAB'na başvurarak sığınma talebinde bulunmuşlar. Haklarındaki karar ret edilinceye kadar bir yıl Ankara'da (altı ay

Ulus, altı ay Keçiören’de 2-3 aileyle aynı evi kiralararak), altı ay da Kırşehir’de kalmışlar. Taleplerinin kabul edilmemesine ikisi de (kocası ve kendisi) kızgın, kocası “cinsel bir şey olduğu zaman, açık giyinirsen, kabul ediyorlar, bizi kabul etmiyorlar” diyor. Yunanistan’da olan bir arkadaşından çocukların orada okula gidebildiklerini öğrenince Yunanistan’a gitmeye karar vermişler ama bu sefer de kandırılmışlar ve çocuklarının başına bir şey gelmesinden korkup sınırdaki askerlere sığınmışlar.

Çocuklarının güvenliği ve geleceği için bir hayli endişeli olan kadın yaşadıklarından dolayı çok yıprandığını, “halbu ki” İran’da durumlarının çok iyi olduğunu, evlerinin, arabalarının olduğunu söylüyor. Sık sık ağlayarak kesilen görüşme esnasında, tüm bunların sebebinin kocası olduğunu söylüyor: bir türlü kendisinin sözünü dinlemiyormuş ve olan her kötü olaydan evvel kocasını uyarmış. Hatta bir ara çocuklarını alıp İran’a dönmeye karar vermiş ama Yunanistan’a gitmiş olan İranlı bir arkadaşı “İran’a gitmeyi düşünme, (yoksa) çocukların babasız büyüyecek” dediği için vazgeçmiş. İranlı bu göçmen aile de, tüm diğer İranlı göçmenler gibi, sınırdan geri gönderilecekleri günü bekliyorlardı.

Grafik 13 Görüşülen göçmenlerin yaş aralıkları

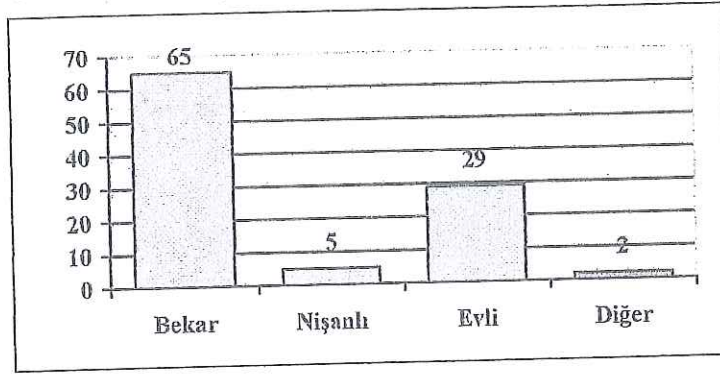

En küçüğü 16 ve en büyüğü 42 yaşında olan görüşülen göçmenlerin % 80’e yakın kısmını 16-30 yaşları arasındaki göçmenler oluştururken, yoğunluk 47 göçmenin yer aldığı 23-30 yaş arası göçmenlerde oluştu (Bkz. Grafik 13 ve Tablo 8; görüşülen göçmenlerin ortalama yaşı 26,5 min=16 max=42). Konuyla ilgili iki araştırma yapmış olan İçduygu ise, 1995 yılında yaptığı araştırmada 19-29 yaşlar arasındaki göçmenlerin yüzdesini %60 olarak belirtirken, 2002 yılında yaptığı araştırmada 17-29 yaşları arasındaki göçmen sayısını %54 olarak ortaya koyuyor (İçduygu, 1996:132; İçduygu, 2002:33). Jandarma Genel Komutanlığı’nın yayınladığı göç kılavuzunda belirtildiğine göre ise 1998-2001 yılları arasında güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanan göçmenlerin %80’i 16-30 yaşları arasında bulunuyor (JGK 2002:2-145; Bkz Grafik 1).

Sınırdan çıkmak üzereyken yakalanan veya teslim olan dolayısıyla transitliği şüphe götürmeyen göçmenlerle yapılan bu araştırmada elde edilen veriler ile İçduygu’nun

halihazırda Türkiye’de yaşayan transit göçmenler üzerine yapmış olduğu araştırmadakiler arasında %25 civarında bir fark olduğu gözüküyor. Bu tarz bir araştırmada böyle bir fark düzensiz göç kavramından kaynaklanan konjonktürel farklılıklardan kaynaklanabileceği gibi, araştırmanın odak noktalarının ayrı olmasından veya görüşülecek göçmene ulaşma tekniğinden de kaynaklanabilir. Bununla birlikte, bu duruma göre, halen Türkiye’de bulunan transit göçmenlerle sınırı geçmeye çalışanlar arasındaki bu %25 civarındaki farkı “sınırı yasadışı olarak geçmeye çalışan göçmen grubu daha gençlerden oluşuyor” şeklinde yorumlayabiliriz.

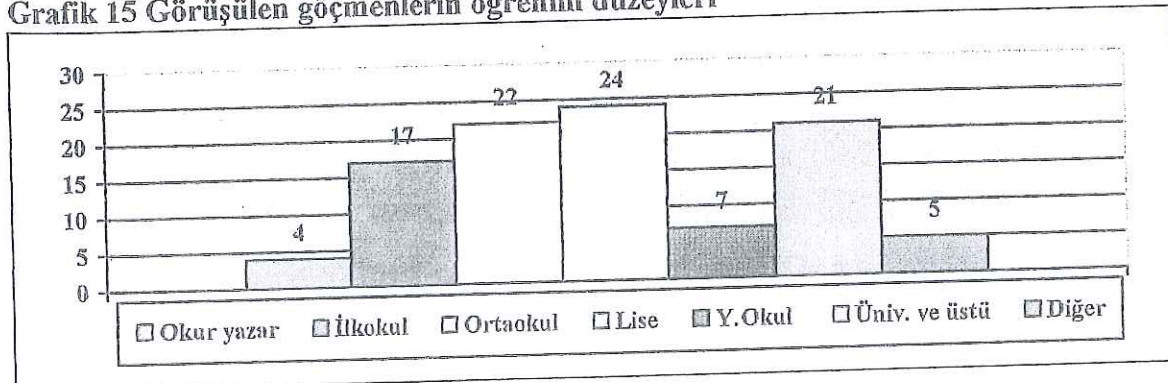
Grafik 14 Görüşülen göçmenlerin medeni durumları

Görüşülen göçmenden 65’i bekar, 5’i nişanlı, 1’i boşanmış, 1’i eşinden ayrı yaşıyor ve 29’u evli idi (Bkz. Grafik 14 ve Tablo 11). Eldeki verilerden, evli göçmenlerin eşlerini ve çocuklarını yanlarında

getirmeme eğiliminde olduklarını söyleyebiliriz. Evli olanlardan sadece altısı (6/29) yolculuğa eşiyile beraber çıkmayı uygun görmüş olmasına karşın eşini ve çocuğunu yanında getirmeyenlere nedeni sorulduğunda çoğunlukla maddi yetersizliği dile getirdiler (8/29). Yolculuğun tehlikeli ve zor olduğunu bu nedenle onlarla beraber yola çıkmının daha riskli olduğunu belirten iki göçmenin yanında bir göçmen hem maddi yetersizlik hem de yolculuk şartlarının güç olması nedeniyle eşini ve çocuklarını yanına almayı düşünmediğini söyledi. Dört göçmen “şartlar uygun olduğu zaman” eşini ve/veya çocuklarını yanına alacağını söylerken iki göçmen geri döneceği için böyle bir sorunu olmadığını, bir göçmen annesi yaşlı olduğu için eşinin ona bakacağını, bir göçmen eşinin hamile olduğunu ifade etti.

Grafik 15 Görüşülen göçmenlerin öğrenim düzeyleri

Göçmenlerin eğitim durumları ele alındığında ise %30' a yakının yüksekokul veya üstü bir derecede mezuniyet belgesine sahip olduğu görülüyor. Lise ve üstü ele alındığında ise bu oran %50'yi aşıyor (Bkz. Grafik 15 ve Tablo 13).

Ülke bazında değerlendirildiğinde ise Irak'ın kuzeyinde Körfez Savaşı sonrası başlayan gelişmelerden yararlanarak ortaya çıkan devletleşme çabasının eğitim alanında da kendini gösterdiğini söyleyebiliriz. Görüşülen Iraklı Kürt göçmenlerden ikisi halen üniversitede okuduğunu, ikisi yüksekokul ve bir diğer ikisi de üniversite mezunu olduğunu ifade etti. Okuldan mezun olsalar da Türk oldukları için devlet kadrolarında kendilerine iş verilmediğini ifade eden Irak vatandaşı beş Türk'den sadece biri yüksekokul mezunu. Lisans diplomasına sahip göçmenler ele alındığında ise Nijeryalı göçmenler yarısının üniversite mezunu olmasıyla dikkati çekiyor.

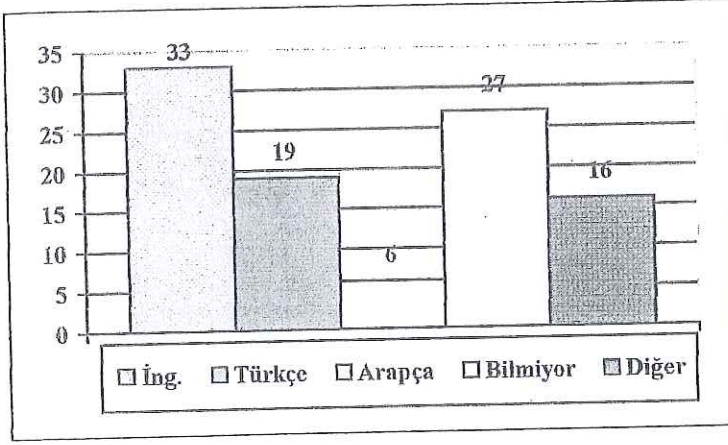
Tüm göçmenler içerisinde Türkiye'deki ve dünyadaki olaylara olan ilgisiyle ön plana çıkan, isminin Mustafa olduğunu söyleyen (bana göre Müslüman siyahlara gösterilen sempatiden faydalanmak için kullandığı takma bir ad) 32 yaşındaki Nijeryalı bir göçmen "sosyal yönden kendisini geliştirmek" için Avrupa'ya gitmek istediğini ancak "ekonomik açıdan gelişme olmadan sosyal yönde gelişme olamayacağımı" düşündüğü için bir biriyle alakalı iki amacı olduğunu söylüyor. Mustafa, ülkesinde sadece "soyluların" siyaset yapabildiğini, bunların dışında kalanların (kendisi gibi) siyasete atılabilmeleri için tek yolun "Avrupa veya Amerika vizyonuna" sahip olmak olduğunu söylüyor. Bu şekilde bir "vizyona" sahip olarak, şimdiki siyasetçilerin "iyi kullanamadıkları Nijerya kaynaklarını" yön verecek bir konuma sahip olacağını söylüyor. Mustafa bunun adını da koyuyor: "bir gün ülkemde Başkan olacağım".

Öte yandan Mustafa'ya göre Türkiye'nin "Mesut Yılmaz, Tansu Çiller ve diğerleri" diyerek ismen de belirttiği eski politikacılardan kurtulması gerekli. Mustafa, polislerin kendilerine karşı davranışını da beğenmediğini "onların sosyal oryantasyonlarının yanlış" olduğunu söyleyerek açıklıyor.

Göçmenlerin ana dillerinden farklı olarak bildikleri dil ele alındığında çoğunluğu İngilizce (33 kişi) ve Türkçe (19 kişi) olmak üzere göçmenlerin %62'si ikinci bir dil bildiği görülüyor (Bkz. Grafik 16 ve Tablo 14). İkinci bir dili az da olsa bilenler de eklendiğinde bu oran %70'i aşıyor. İngilizce bildiğini ifade eden 33 göçmenden 20'sini Afrika

ülkelerinden gelen göçmenler oluşturuyor. Bunlara uzun süre İngiliz egemenliğinde kalmış Pakistan ve Hindistan'ı da eklersek bu sayı 23'e çıkıyor.

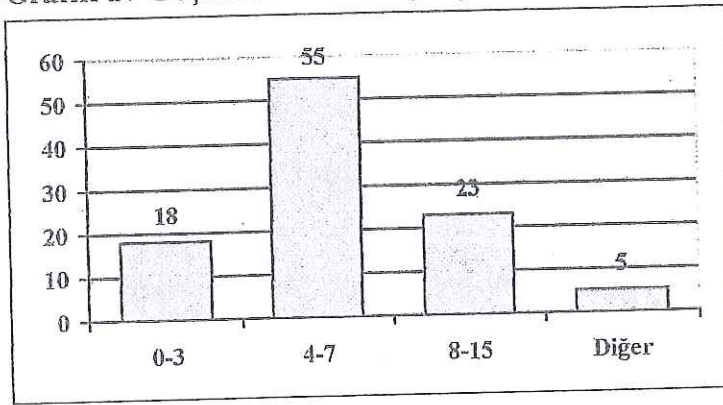
Grafik 16 Göçmenlerin yabancı dil bilme durumları

Diğer yandan Türkçe bilen 19 göçmenin bir kısmı Türkçe'yi Türkiye'ye geldikten sonra öğrendiğini ifade ederken bir kısmı da Türkçe'yi ülkesinde iken öğrendiğini dile getirdi. En fazla Türkçe bilen yüzdesine sahip İranlı göçmenler (8/14) kendisinin Azeri kökenli olduğu

ya da Azeri kökenli bir tanıdığı olduğunu ve bu sayede Türkçe'yi öğrendiğini ifade ederken, bir kısım göçmenler de ülkelerinde iken Türk kanallarını izleyerek öğrendiklerini söylediler.

Grafik 17 Göçmenlerin kardeş sayıları

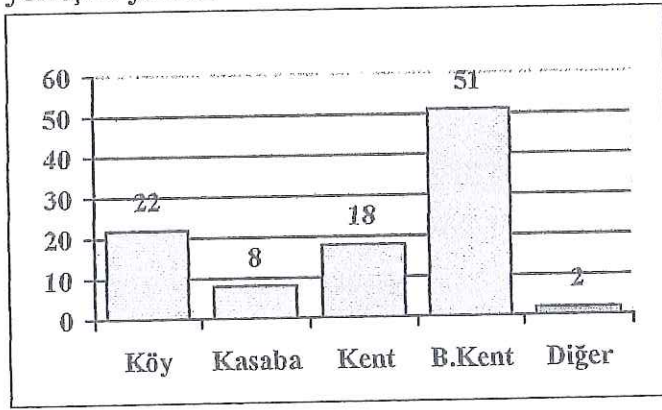

Göçmenlerin kardeş sayısını belirten veriler, vatandaşı olduğu ülkelerin nüfus yapıları düşünüldüğünde pek de şaşırtıcı olmamasına rağmen, sorunun en önemli noktalarından birini vurguluyor olmalarıyla dikkati çekiyor (Bkz Grafik 17

ve Tablo 10). %19'u 0-3, % 57'si 4-7, % 24'ü 8-15 kardeşe sahip olan araştırmaya katılan göçmenlerin toplamda %81'i 4 ve daha fazla sayıda kardeşe sahip. Göçmenlerin kardeş sayıları ele alındığında ortalama kardeş sayısının 6'ya yakın olması (min=0 (1 göçmen), max=15 (1 göçmen), ort=5,87) göçmenlerin ülkelerindeki genç nüfusun fazlalığını ortaya koyuyor. Göçmenlerin kardeş sayıları ile göç arasındaki ilişki üzerinde ayrıca araştırılması gereken bir konu olarak duruyor. Bununla birlikte, elde edilen bu veri ışığında, nüfus planlamasının göç veren ülkelerde göçe karşı alınacak önlemler arasında olması gerektiğini söyleyebiliriz

Görüşülen 19 Iraklı göçmenden 17'si 4 ve daha fazla sayıda kardeşe sahip. Öte yandan bu sorunun sorulduğu 14 Filistinli göçmenden (diğer ikisinden teknik bir sorun nedeniyle bu konuda bilgi alınamadı) yedisinin 0-3 kardeşe sahip olması Filistinli göçmenlerin bu konudaki genel eğilime uymadığını göstermesi açısından ilginç bir nokta olarak göze çarpıyor. 16 Filistinli göçmenden geri kalan altısı 4-7, biri ise 8-15 aralığında yer alıyorlar.

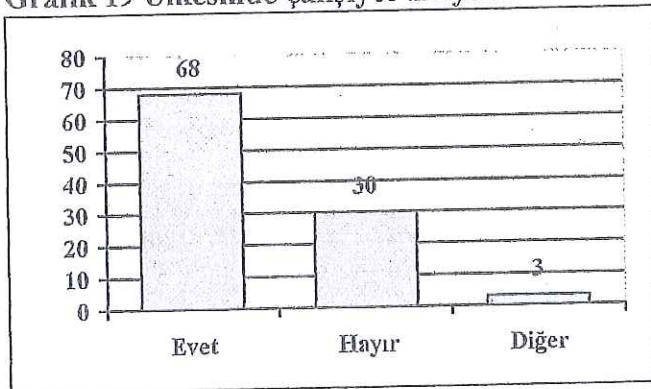
Grafik 18 Görüşülen göçmenlerin ülkelerindeki yerleşim yerleri

Araştırmada görüşülen göçmenlerin %70'e yakını kent veya büyükkent kökenli olduğunu belirtti (Bkz. Grafik 18 ve Tablo 9). Yerleşim yerlerinin niteliği konusundaki bu ayırım göçmenlere bırakıldı ve dolayısıyla ülke bazında değerlendirildi. Bir başka deyişle

İran'ın başkenti Tahran ile Kongo'nun başkenti Kinsasa aynı kategoride yer aldılar. Bununla birlikte göçmenlere, ülkelerindeki "kent" ve "büyükkent" kavramları arasında ayırım yapabilmeleri için, ülkelerinde yaşadıkları yerden daha büyük bir kent olup olmadığı sorularak kıyaslama yapmaları sağlandı. Görüşülen göçmenler arasında Irak (12/19), İran (11/14) ve Nijeryalı (7/8) göçmenler "büyükkent"ten geldiklerini belirtme oranlarındaki yükseklik bakımından dikkat çekici.

Grafik 19 Ülkesinde çalışıyor muydu?

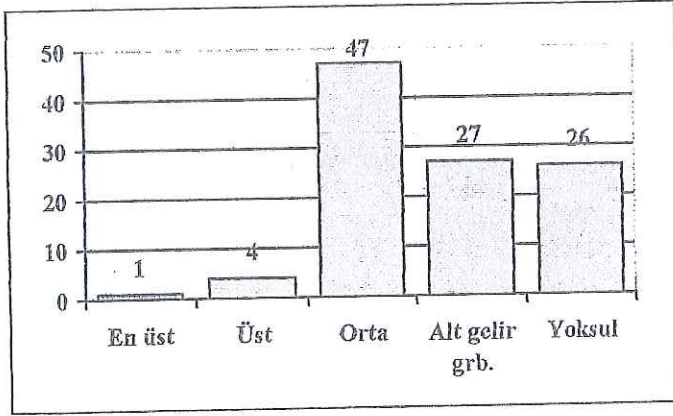

Araştırma grubunda yer alan göçmenlerin %68'e yakını ülkesinde bir iş sahibi olduğunu beyan etti (Bkz. Grafik 19 ve Tablo 15). Bazen göç etmenin temel nedeni olarak da ifade edilen elde edilen ücretin yetersizliği, diğer durumlarda ise göç etmeye

neden olan diğer unsurlar içerisinde belirtildi.

Örnekleme içerisinde çoğunluğu oluşturan Irak, İran ve Filistinli göçmenlerin ifadeleri bu oranın yüksek çıkmasında en fazla katkıya sahip olmalarıyla göze çarptılar. Tablo 15’de de görüleceği üzere diğer göçmenler arasında iş sahibi olanların oranı yarı yarıya dağılım gösterirken söz konusu ülkelerden Irak’ta 17/19, İran’da 12/14, Filistin’de ise 11/16 oldu. Bir işi olmasına karşın ülkesini terk eden insanların oranındaki bu yükseklik bizi başka nedenlerin varlığını aramaya itiyor. Filistin’de devam eden savaş, Irak’ta her an başlayabilecek bir savaş ihtimalinin yanı sıra önceden bir şekilde Avrupa’ya gitmiş akrabaların çokluğu, “Avrupa ülkelerinin Kürtlere sığınma hakkı tanıdığı” söylentisi ya da gerçeği, İran’da ise dini yönetimin baskılarından doğan şikayetlerin bu durumun ortaya çıkmasında büyük pay sahibi olduğunu söyleyebiliriz.

Grafik 20 Görüşülen göçmenlerin gelir grupları

Göçmenlere ülkelerinde

hangi gelir grubuna girdikleri sorulduğunda %47’ye yakın bir kısmı orta gelir grubunda yer aldığını belirtti (Bkz. Grafik 20 ve Tablo 16). Daha belirleyici olması açısından “ülkenizde durumu sizde daha iyi/kötü olanlar var mı? Sayıları çok mu?” şeklinde sorularla

durumlarını daha iyi tanımlamalarına yardımcı olmaya çalışıldı. Durumlarının çok kötü olduğunu söyleyenlerin sayısının 26’da kalması üzerinde çok iyi düşünülmesi gereken bir başka konu olarak göze çarpıyor.

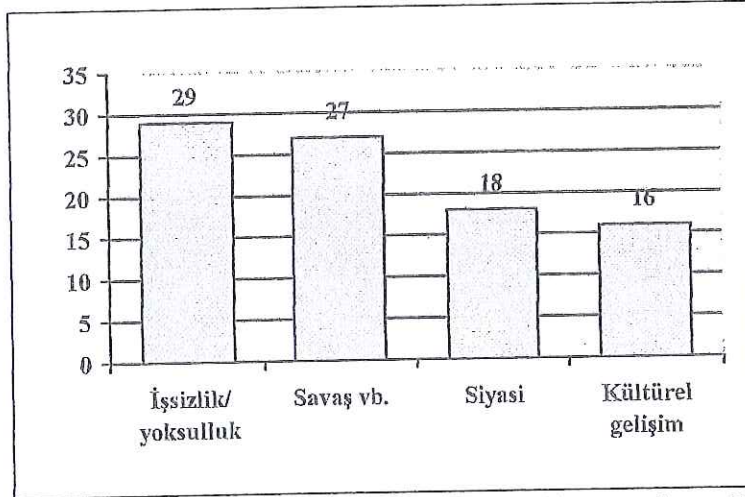
İçduygu’ da 2002 yılında yaptığı araştırmada görüşülen göçmenlerin yarısına yakın bir kısmının gelir durumlarını ortanın üstü veya yüksek olarak tanımladığını belirtiyor (İçduygu, 2002:33). Esasında doğası gereği borçla, elindeki malını veya mülkünü satarak veya herhangi bir şekilde elde edilmiş maddi bir kaynağa sahip olabilmeyi gerektiren günümüz göçünde bu durum pek de sürpriz sayılmazsa gerek. Bu soruya bir göçmenin verdiği cevap bu ülkelerdeki gelir dağılımı eşitsizliğini ortaya koyması bakımından çok ilginçti;

“Bak, benim ülkemde iki tip insan var: birincisi çok yüksektekiler, ikincisi çok alttakiler, işte ben onlardanım ve bu yüzden kaçtım buraya geldim” (Bkz. Fotoğraf 1, Fotoğraf 2 ve Fotoğraf 3; 30, Erkek, Somali).

3.2 Göç Etme Nedenleri, Amaçları ve Göç ile İlgili Diğer Bilgiler

Araştırmada görüşülen göçmenlere göç etme nedenleri sorulduğunda temel nedenler olarak birinci sırada işsizlik, ücret yetersizliği ve yoksulluğu (29 kişi), ikinci sırada savaş, iç savaş veya bölgesel gerilimi (27 kişi), üçüncü sırada yönetsel memnuniyetsizlik, devlet baskısı, insan hakları uygulamalarının yetersizliğini (18 kişi), dördüncü sırada ise sosyal, kültürel ve ekonomik gelişim sağlayarak daha rahat bir yaşama kavuşma arzusunu belirttiler (Bkz Grafik 21 Tablo 17). Göç etme nedenleri yukarıda belirtilen şekilde anlamlı başlıklar altında toplanmaya çalışılırken göçmenleri harekete geçiren temel nedeni anlama yönünde gayret sarf edildi. Bu nedenle yukarıdaki sınıflandırma, bu soruya birkaç farklı cevap (yoksulluk, savaş, eğitim fırsatının yetersizliği, insan hakları gibi) birden veren göçmenlerin görüşmenin diğer kısımlarında anlattıklarının ışığı altında yapıldı.

Grafik 21 Görüşülen göçmenlerin göç etme nedenleri

Örnekleme içerisindeki Filistinli göçmenlerin çoğunluğu (11/16) savaş sebebi ile ülkesinden ayrılırken, İranlılarda temel dürtünün siyasi nedenler olduğu gözüküyor (8/14). Diğer yandan Iraklı göçmenlerin göç etme

nedenleri etnik kimliklerine göre değişiklik gösteriyor. Irak vatandaşı Türklerin çoğunluğu (4/5) devlet baskısından kaynaklanan yaşam koşullarının zorluğu ve işsizliğin yanında aşağıdaki sorunları da dile getiriyorlar;

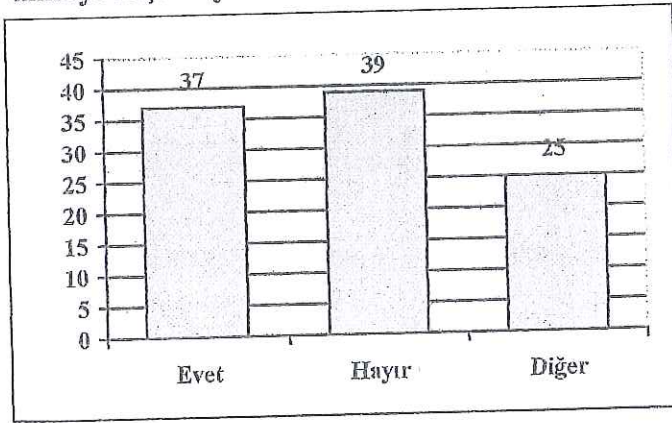
“Vergi verirsün, askerlik yaparsın ondan sonra Türkmen olursun (Türkmen olduğun için) bir daire ismine olmaz (kendi adına daire alamazsın), çocuğunun ismini Metin, Çetin falan (gibi) Türk isimleri yasak (koyamazsın), arazi alabilmezsin, dükkan alabilmezsin, hükümet

daiirelerinde çalışabilmezsin, onlar hepsi yasak. Bir Arap kızı seversen onla nikah yapabilmezsen, Arap olduğun zaman olur ama aynen ikinci derece sayılırsın e bizde Türkmen olarak Arap olmayız. Yani durumlar çok zor. Okulu bitirince Öğretmen bile olamazsın. Şimdi ben daha 30 yaşında diyem evlenebilmiyorum yani” (30 Erkek Irak (Türk)).

İçlerinden birinin Arap diğerlerinin Kürt kökenli (13/19) olduğu geri kalanlar Iraklılar ise genellikle işsizlik (5/19), savaş vb. güvenlik sorunlarını (4/19) temel göç nedenleri olarak belirttiler.

Görüşülen göçmenlerin %37’si hedefine vardığında ailesini (anne, baba, kardeş veya eş, çocuk(lar)) yanına almayı düşündüğünü belirtirken, %10’u ulaşmayı tasarladığı ülkeye vardığında durumu değerlendirip ona göre karar vereceğini belirtti (Bkz. Grafik 22 ve Tablo 18). Ailesini kesinlikle yanına almayacağını belirten 39 göçmen ise genellikle para kazanıp ülkesine geri döneceğini veya ailesine para göndereceğini ifade etti. Grafikte diğer olarak belirtilen 25 göçmenden dokuzu sonra karar vereceğini, beşi ailesinin olmadığını, dördü ailesinin zaten yurtdışında olduğunu, dördü ailesinin hali hazırda yanında olduğunu belirtirken üç göçmen ailesinin bir veya birkaç üyesinin yanına almasının yeterli olacağını düşündüğünü ifade etti (Bkz Tablo 18).

Grafik 22 Yurt dışına giderse ailesini yanına almayı düşünüyor mu?

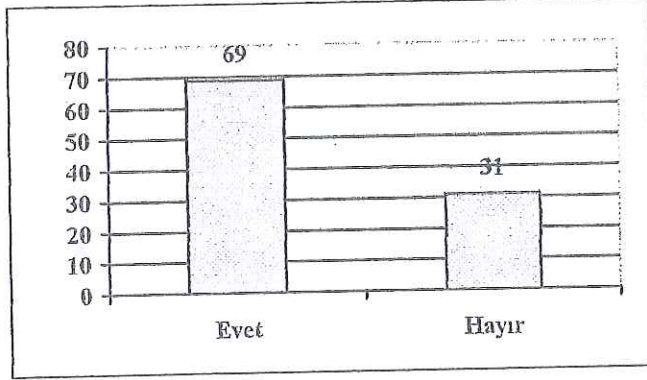
Bu başlık altındaki veriler ülke bazında değerlendirildiğinde ise Filistinli göçmenler büyük çoğunluğunun ailesini yanına almayı istemesiyle dikkati çekiyor (12/16). Filistinli göçmenlerin ailesini yanına almasını isteyen 12 göçmenin 11’i Iraklı göçmenlerin büyük çoğunluğunun (11/19) ise ailesini yanına almayı düşünmediği görülüyor.

Söz konusu iki ülke vatandaşı göçmenlerin göç etme nedenleri tekrar ele alındığında Filistinlilerin ailelerini savaş nedeniyle ortaya çıkan güvenlik sorunundan bir an evvel kurtarmak çabası içinde olduklarını söyleyebiliriz.

Göçmenlere “daha evvel aynı şekilde yurt dışına gidip gitmediği” sorusuna 16 göçmen olumlu yanıt verirken sadece 3 göçmen yasal yollardan bir başka ülkeye gittiğini

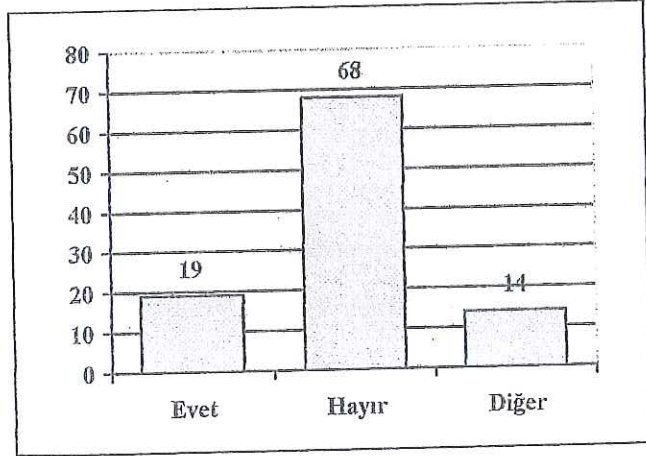
ifade etti (Bkz. Tablo 19). Herhangi bir şekilde yurtdışına giden toplam 13 göçmenden 10 tanesi ise gitmiş olduğu ülkede iş bulabildiğini ifade etti (Bkz. Tablo 20).

Grafik 23 Daha önce göç etmiş yakın akrabası veya arkadaşı var mı?

arkadaşı olduğunu, %20'si ise ilk ailesinden biri olduğunu ifade etti (Bkz. Tablo 22). Ülke bazında ise, Filistinliler 10/16, İranlılar 10/14, Iraklılar 14/19, Pakistanlılar 5/6 oranında yurt dışında daha önce göç etmiş yakın akrabası veya arkadaşı olduğunu söylediler (Bkz. Tablo 22).

Grafik 24 Bu şekilde bir göçü yakın akraba veya arkadaşına tavsiye ve teşvik eder mi?

belirttiler (Bkz. Grafik 24 ve Tablo 23). Aynı soruya Iraklı göçmenler 5/19, İranlı göçmenler 0/12, Nijeryalı göçmenler 0/8 oranlarında olumlu (evet) cevap verdiler. Genel olarak bakıldığında ise sadece 19 göçmenin bu soruya olumlu cevap verdiğini de göz önünde bulundurursak Filistinli göçmenlerin ülkelerindeki yaşam koşullarından bir hayli şikayetçi oldukları gözüküyor.

Filistin'deki savaşın yarattığı güvensizlik ve işsizlik nedeniyle ülkesinden ayrılan, "kız kardeşi olduğu için" ailesini yanında getiremediğini söyleyen Abbas da bu soruya

Görüşülen göçmenlerin

yaklaşık %70'i daha önce yurt dışına göç etmiş akrabası veya arkadaşı olduğunu belirtti (Bkz. Grafik 23 Tablo 21 ve Tablo 22). Söz konusu 69 göçmenin %39'u bu tanıdığıının geniş aile çevresinden biri olduğunu, %36'sı

arkadaşı olduğunu, %20'si ise ilk ailesinden biri olduğunu ifade etti (Bkz. Tablo 22). Ülke bazında ise, Filistinliler 10/16, İranlılar 10/14, Iraklılar 14/19, Pakistanlılar 5/6 oranında yurt dışında daha önce göç etmiş yakın akrabası veya arkadaşı olduğunu söylediler (Bkz. Tablo 22).

Evlerinden ayrıldıkları günden

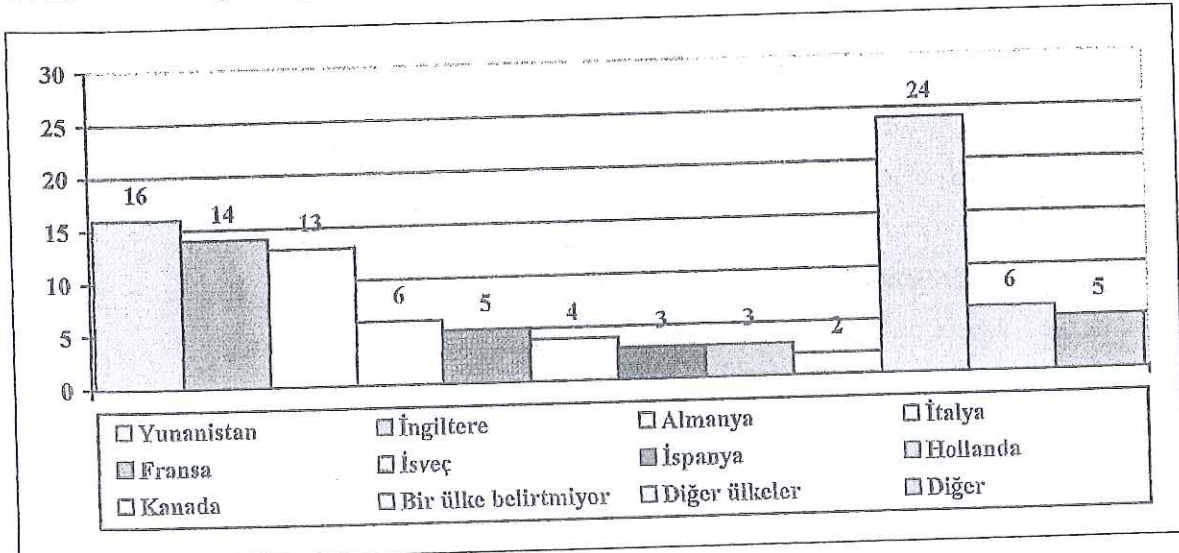
görüşmenin yapıldığı ana kadar edindikleri tecrübelerden sonra "bu şekilde bir göçü yakın arkadaşınıza veya akrabanıza tavsiye eder misiniz?" sorusuna verilen cevaplarda, genel eğilimin tersine Filistinli göçmenler çoğunlukla bu şekilde bir göçü her şeye rağmen yine de tavsiye edeceklerini

“evet” diyenlerden. Yunanistan’daki arkadaşının “Yunanistan sınırı serbest bıraktı, 900 kişi var burada. Sen de gel” demesi üzerine, kendi kendine “ben niye İstanbul’da kalayım” diyerek yola koyulan Abbas, cevabını şu şekilde açıklıyor: “Türkiye’de en azından iş bulabiliyorsun”. Görüşmenin yapıldığı bir başka deyişle Abbas’ın başarısız olduğu günden 15 gün sonra Abbas’la, bu sefer farklı bir nezarethanede tekrar karşılaştık: Abbas ikinci defa başarısız olmuştu.

Göçmenlere eğer sınır geçebilselerdi hangi ülkeye gitmeyi tasarladıkları sorulduğunda Yunanistan (16/101) ilk sırada yer aldı (Bkz. Grafik 25, Tablo 24-A ve Tablo 24-B) Hemen hemen aynı oranda talep gören İngiltere (14/101) ve Almanya (13/101) ise ikinci sırada yer aldılar. İngiltere’ye ve Almanya’ya gitmek isteyenler genellikle bu ülkelerin “mülteci pasaportu” ve “ikamet izni” verdiği, “beş yıldan sonra vatandaş olunabildiği” gibi sebepleri bu ülkeleri seçme nedeni olarak gösterdiler. Yunanistan’a gitmek isteyenlerin bazıları orada bulunan arkadaşlarından Yunanistan’a gelirse iş bulabileceğini öğrendiğini, bazıları ise Türkmenistanlı Bilal’in “daha ileriye gidersem geri dönemem diye korkuyorum” şeklinde dile getirdiği kaygılar nedeniyle ülkesine yakın olduğu için geri dönüşünün de kolay olacağını düşünerek bu ülkeye gitmek istediklerini belirttiler.

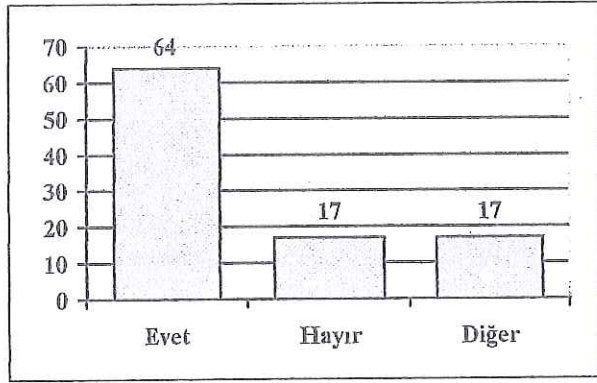
Herhangi bir yanlış anlamaya yer vermemek için yukarıda belirtilen ülkelerin nihai hedef ülkeler olduğunu vurgulamakta yarar var. Bununla birlikte Yunanistan’a varmayı planladığını söyleyen 16 göçmenden sadece üç tanesi Yunanistan’ı etap olarak gördüğünü sonrasında başka bir ülkeye gitmeyi düşündüğünü söylediler. Bu nedenle Yunanistan’ın bir etap ülke değil hedef ülke olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Grafik 25 Görüşülen göçmenlerin varmayı planladıkları ülkeler

Tablo 24-A, Tablo 24-B ve Grafik 25’de herhangi bir ülke belirtmediği ifade edilen 24 göçmenden yedisi herhangi bir Avrupa ülkesi veya gelişmiş bir ülkeye, altısı tercih ettiği birinci ülkede mutlu olamazsa ikinci ülkeye (örneğin İtalya, olmazsa İngiltere), beşi oturma ve çalışma izini alabileceği veya iş bulabileceği bir ülkeye, üçü güvenli bir ülkeye gitmeyi tasarladığını ifade ederken üçü henüz bir karar vermediğini belirtti. Görüşülen göçmenlerden Avusturya, İrlanda, Belçika, Norveç, ABD ve Bulgaristan’a varmayı planladığını söyleyen birer göçmen ise Grafik 25’de “Diğer ülkeler” olarak ifade edildi.

Grafik 26 Gitmeyi tasarladığı ülkeye iltica etmeyi düşünüyor mu?

Göçmenlerin içinde iltica etmenin ne demek olduğundan az çok haberdar olanların %76’sı gitmeyi tasarladığı ülkede iltica başvurusu yapacağını belirtti (Bkz. Grafik 26 ve Tablo 25). Görüşülen göçmenlerden sadece altısının Türkiye’de sığınma başvurusu yaptığını dikkate aldığımızda göçmenlerin hedeflerine

vardıklarında sığınma başvurusu yapmayı düşündüklerini söyleyebiliriz. Göçmenleri buna yönlendiren belli başlı sebepler içinde Türkiye’de başvuru yapacakları bir yer olmadığı veya Türkiye’de bununla ilgili sağlanan hizmetlerin ve avantajların yeterli olmadığı yönündeki bilgilerin yanı sıra, sığınma başvurusu yapmayı, gidecekleri ülkede yasal olabilmeye yöntemi olarak seçtiklerini söyleyebiliriz. Ortaya konan bu bilgi, aynı zamanda, yasa dışı göçün aslında mültecilik kavramıyla nasıl iç içe girdiğinin bir göstergesi durumunda. Bu konuyla ilgili bazı göçmenler şunları söylüyorlar:

“Oraya gitmek istiyorum, o zaman orda serbest olacağım, pasaport vardır orda, gitmek gelmek her şey serbest olacak... Pasaport aldığım zaman Türkiye’ye geleceksin, gezeceksin, her yere serbest olacak... Yavaş yavaş da çalışıyorsun, adam çalışmazsa yaşayamaz... Ama önce iş vermiyor, altı ay beş ay kampa koyacak seni ondan sonra iş izni alıyorsun çalışıyorsun, öyledir... Almanya’ya gittiğin zaman hemen iş vermiyorlar, kampa koyacaklar seni 5 ay 6 ay (tekrar ederek), ondan sonra çalışıyorsun... Kamp izin veriyor, sen de iş

bulacaksın, ondan sonra da ifade veriyorsun, ifadeni beğendiler? sana pasaportta veriyorlar, ondan sonra serbest olacaksın her yerde” (33, Erkek, Cezayir).

“İltica vatandaşlık veriyor, oraya gidip polise gidiyorsun o da mahkemeye veriyor ve mahkemeden cevabı bekliyorsun” (24, Erkek, Irak (Kürt)).

“Bana yardımcı olsunlar, bir hayat kurayım, eşimi ve oğlumu getireyim” (33, Ahmet, Filistin).

“UN ikamet izin belgesi veriyor...Türkiye’de iş yok, UN yok, oturma izin belgesi yok...(Ankara’da var deyince) Ankara’da var ama sana belge vermiyorlar” (25, Erkek, Nijerya).

“Ben bir siyasi adamım, bana yardımcı olsunlar. Ben Türkiye de UN (“yu en”) olduğumu bilmiyordum burada (nezarethanede) arkadaşım söyledi... UN (“yu en”) sana belge verebilir, sana para, bir mesken verebilir. Senin başvurunu kabul ederse iş verecek” (27, Erkek, İran).

(Yunanistan’da kalırsa para biriktirip dönecekmiş ama İngiltere’ye giderse) “karımı çocuğumu da İngiltere’ye götüreceğim, UN’e (“yu en”) gideceğim (iltica talebinde bulunursa ev ve iş veriyorlarmış) 5 sene problemin olmazsa sen orada İngiliz oluyorsun” (29, Erkek, İran)

“(işini) Kendi başıma bulacağım, kendime güveniyorum, tabi önce Allah’a... İltica etmeye ihtiyacım yok” (24, Erkek, Pakistan).

“Ben zaten mülteciyim, başvurmama gerek yok, biz çok zorluk çektik” (30, Erkek, Somali).

“Daha güzel bir iş için gidiyorum... Kampta yine hamallık yaptırıyorlar, kötü iş verirler... Ama iltica başvurusu yaptıktan sonra 6 ay kampta kalıp İngilizce öğretiyorlar sonra serbest kalıyorsun” (24, Erkek, Irak (Kürt)).

Orada iş bulursa polis kontrolü olmuyormuş evden işe işten eve gidip gelecekmiş “kampa” başvuran arkadaşlarından bildiğine göre kampa giderse "2 ay sonra, 3 ay sonra" diyerek sürekli erteliyorlarmış ve iş bulmuyorlarmış, bu yüzden "kampa" gitmenin bir anlamı yokmuş (24, Erkek, Cezayir).

Kampa giderse duyduğuna göre 3-6 ay kampta tutuyorlarmış bu nedenle bu süre onun için uzun bir zaman kaybı olurmuş (26, Erkek, Türkmenistan).

“Büyük bir ihtimalle geri dönecek”miş (o yüzden iltica etmeyi düşünmüyormuş) (18, Erkek, Irak (Kürt)).

“Benim durumum o kadar kritik değil (iltica başvurusu yapacak kadar)” diyor. Ancak orada “yasa dışı” kalmayacakmış, oturma izni alacakmış (32, Erkek, Nijerya).

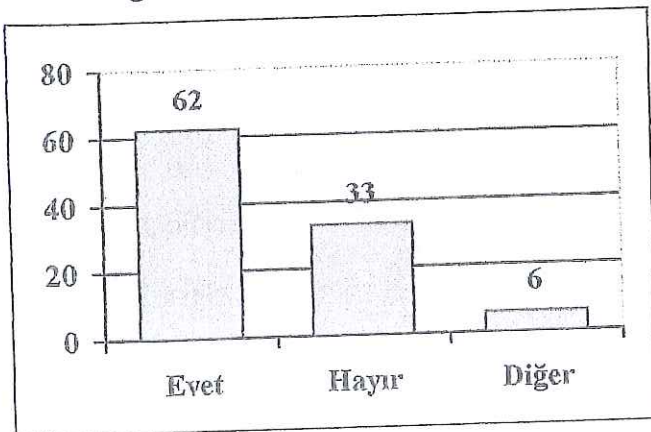
İltica etmek iyi bir şey değilmiş, gurur kırıcı bir durummuş, hem kendisi hem de oradaki (İngiltere’de doktor olan) kardeşi için, değersiz biri olmak anlamına geliyormuş. Sadece savaştan çıkanlar mülteci oluyormuş. Onun mülteci olması (İngiltere’de) tıp doktoru olan kardeşi için utanılacak bir durum olurmuş (28, Erkek, Nijerya).

Mülteci olmak her şeyden iyi imiş. “Kaçak kalırsam elbet bir gün yakalanıp geri gönderileceğim, ama mülteci olursam pasaport, vize, iş veriyorlar ve devletle bağım olur” (27, Erkek, Filistin).

“Vatandaş olmak istiyorum” diyor. Çünkü diğer türlü geriye gönderilebilirmiş ve bundan korkuyormuş. Kendisini Afganistan da şu an BM barış gücünün olduğu, savaşın bittiğini söylediğinde “Afganistan da barış var ama benim köyümde yok” diyor (25, Erkek, Afganistan).

“İkametten önce çalışma izni veriyor, sonra hemen ev veriyor sana ama başka ülkeler öyle değil...yani duracaksın önce ikamet verecek sonra pasaport verecek sonra iş izni verecek sana ama İngiltere’ye gitsem bir aydan sonra çalışırım, aileme para gönderirim 5 ay içinde durumları iyi olur...Bir insan, bir mülteci ne zaman Avrupa’ya vardı, orda ikametini, pasaportunu aldı o zaman biliyor ki, öyle zannediyor ki yeniden anadan olmuş, yani taze serbest olmuş dünyanın her yerinde serbest olmuş olur ” (27, Erkek, Cezayir).

Grafik 27 Gitmeyi tasarladığı ülke ve bu ülkedeki göçmenler hakkında bilgisi var mı?

Görüşülen göçmenlerin %62’ye yakını gidecekleri ülke hakkında önceden bilgi sahibi olduğunu ifade ederken bunlardan %80’i bu bilgiyi önceden oraya gitmiş olanlardan öğrendiğini belirtti (Bkz. Grafik 27, Tablo 26 ve Tablo 27).

Bilginin bu yolla elde edilmesinde en büyük payın bu metodun güvenilirliğinde, çevrelerinde gözlemlenebilmesinde (gidip gelenlerin hayatlarındaki değişmeler, yurtdışından gönderilen paralar, bu paralarla alınan ev ve arabalar vs.) ve gidenlerle yapılan telefon görüşmelerinde yattığını söyleyebiliriz. Bu konuyla ilgili olarak bazı göçmenler şunları söylüyor:

“Yaşıyorlar, güzel yaşıyorlar, para güzel alıyorlar, mülteci pasaportu aldılar” diyor. Bu pasaport normal pasaport gibiymiş ancak tek farkı üzerinde “mülteci” yazıyormuş. Pasaport alıncaya kadar kampta kalıyorlarmış daha sonra evc çıkabiliyorlarmış (27, Erkek, İran).

“Gurbet zahmettir ama işleri iyidir, memleketlerindeki aileleri çok iyi yaşıyor ama orada yaşamak zor” (22, Erkek, Irak (Türk)).

“Çok iyi, polisler kanun seviyor, halk iyi, polisler parayı sevmiyor” (32, Erkek, İran).

“Özgür insanlar, kimse kimseye vurmuyor veya rahatsız etmiyor, herkes özgür” (33, Erkek, Filistin).

3.3 Yolculukları ve Türkiye'ye Gelişleri

Göçmenlere göç etme kararını nasıl aldıkları sorulduğunda %58'i göç kararını kendisinin aldığını, yaklaşık %23'ü kararı aileleriyle beraber aldığını ifade ederken %15'i bu kararı ailesinin (eş, anne, baba, yakın akraba) aldığını belirtti.

Göçmenlerin bu yolculuk için harcadıkları veya harcamayı planladıklarını belirttikleri paranın ise, 5 ABD doları ve altında bir miktarda para harcadığını ifade eden 4 kişi de dahil edildiğinde, ortalama 1678 ABD doları olduğu gözüküyor (Bkz. Tablo 29). Tablo 29'da da görüleceği üzere göçmenlerin yarısı bu yolculuk için 1000 ABD doları veya üstünde bir miktar ayırıyorlar. Bu paranın nasıl elde edildiği sorusuna ise göçmenler genellikle yurt dışındaki akrabası veya arkadaşının gönderdiğini (borç veya yardım olarak), ülkesindeki ev, arazi, eşya gibi varlıklarını sattıklarını, çalışarak biriktirdiğini veya ülkesinde ailesinden, akrabasından veya bir şekilde tanıdığı birisinden borç veya yardım olarak aldığını belirttiler.

Göçmenlerin yolculuklarının başında güzergah olarak neden Türkiye'yi seçtikleri, Türkiye'nin cazibesinin nereden kaynaklandığı soruları da bu bölümde öğrenilmeye

çalışılan konulardan biri oldu. Görüşülen göçmenlerden bazıları “neden Türkiye üzerinden bir göçü tercih ettiniz?” sorusuna ise şu şekilde cevap verdiler:

“Hem İran’a komşu hem de Bulgaristan ve Yunanistan’a komşu” (27, Erkek, İran).

Çalışmak için gelmiş. Burada iş bulabileceğini düşündüğü için gemiyle direk Yunanistan’a veya İtalya’ya gitmek tehlikeli imiş, “kontrol var” diyor (22, Erkek, Filistin).

“Türkiye’den Avrupa’ya yol olduğu için” (22, Erkek, Irak (Türk)).

“Türkiye kapı gibi, Türkiye’den bir girsen Avrupa’ya yetişirsin de mi? Yunanistan’da Avrupa’dır şimdi, oradan geçsen Avrupa’ya geçtin, Yunanistan, İtalya’dır, Almanya’dır, Fransa’dır bunlar hepsi Avrupa. (Türkiye Avrupa değil mi? Sorusuna) Bilmiyorum, olup olmadığını bilmiyorum, oldu olmadı haberim yok” (33, Erkek, Cezayir).

“Herkes Türkiye’den gidiyor, buradan Yunanistan’a gidiyor, oraya varınca orda serbest kalıyorlar. Yunanistan Avrupa ülkesidir, Atina’ya vardığında kimlik veriyorlar ve istersen kampa götürüyor” (27, Erkek, Cezayir).

Hedefi Türkiye imiş. Kongo’da “Türkiye’de de savaş olmadığı ve halkın Müslüman olduğunu” duymuş. Ama buraya gelince iş olmadığını görmüş ve ailesine para gönderebilmek için Avrupa ya gitmeye karar vermiş (22, Erkek, Kongo).

“Sınır olduğu için. Resmi olarak Avrupa’ya gidemiyoruz, Suriye’den gidersek ve yakalanırsak Saddam’a teslim ediyorlar, Saddam da öldürüyor” (24, Erkek, Irak (Kürt)).

İtalya’ya gitmek istiyorlarmış ama kandırılmışlar “burası İtalya” deyip bunları gemiden indirmişler (26, Erkek, Somali).

Türkiye’den Avrupa’ya gitmenin kolay bir yol olduğunu düşünüyormuş ama şimdi zor olduğunu görmüş. Başka bir yol ise direk olarak Bulgaristan’a gitmekmiş, ama bir daha herhangi bir yere asla yasa dışı yollardan gitmezmiş (30, Erkek, Pakistan).

Doğrudan gitmek için yeterli parası yokmuş. Türkiye İran’a sınırmış ve “bütün millet Bangladeş, Pakistan, Afganistan buradan gidiyor” diyor (28, Erkek, İran).

“Türkiye vize uygulamadığı için” (40, Erkek, Tunus).

“Hepsi, kaçakçılar buradan gidiyor, Atina’ya aparıyor oradan sonra her yere gidebiliyorsun” (29, Erkek, İran).

“Türkiye Yunanistan’a yapışıktır, Yunanistan da Avrupa’ya yapışıktır” (25, Erkek, İran).

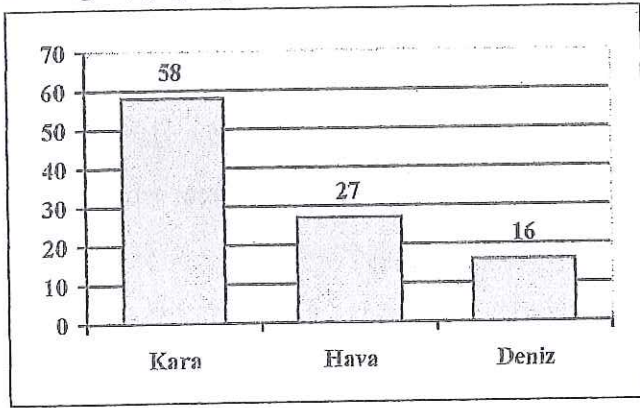
“Burada demokrasi farklı hayat daha güzel” (28, Erkek, İran).

“Sınır olduğu için, Suriye’ye, İran’a da gitsen Türkiye’den geçersin” (24, Erkek, Irak (Kürt)).

“Türkiye’den Avrupa’ya yol olduğu için” (22, Erkek, Irak (Türk)).

Asıl hedefi Yunanistan’mış ama orada yakalanınca Yunan polisi “Türkiye’den girdiniz” diyerek, gece gizlice Türkiye’ye göndermiş (25, Erkek, Hindistan).

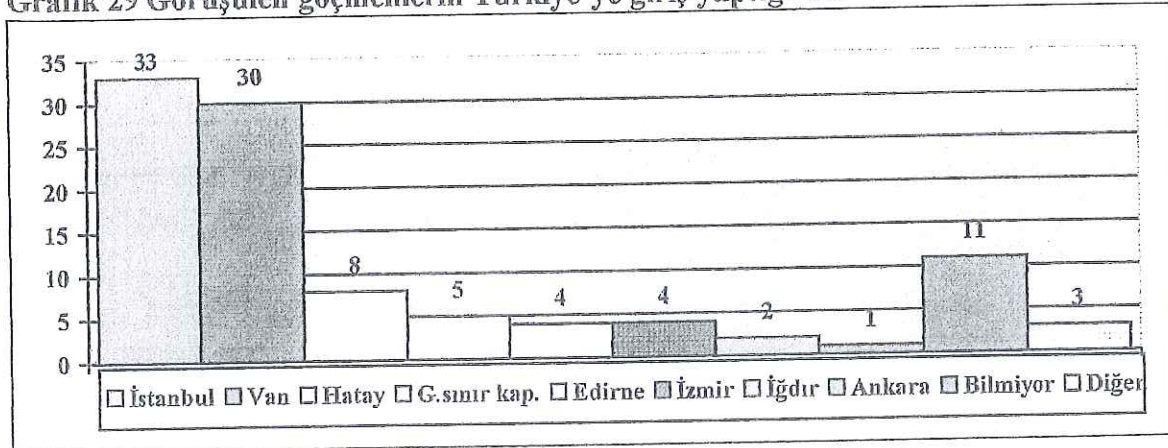
Grafik 28 Görüşülen göçmenlerin Türkiye’ye nasıl giriş yaptığı

Göçmenlerin Türkiye’ye girişte ağırlıklı olarak karayolunu tercih ettikleri gözüküyor (Bkz Grafik 28 ve Tablo 31). Hava ve deniz yoluyla yapılan girişlerin büyük çoğunluğunun İstanbul’dan gerçekleşmesi ise başka İstanbul’un sadece bekleme yeri olarak değil aynı zamanda giriş noktası olması

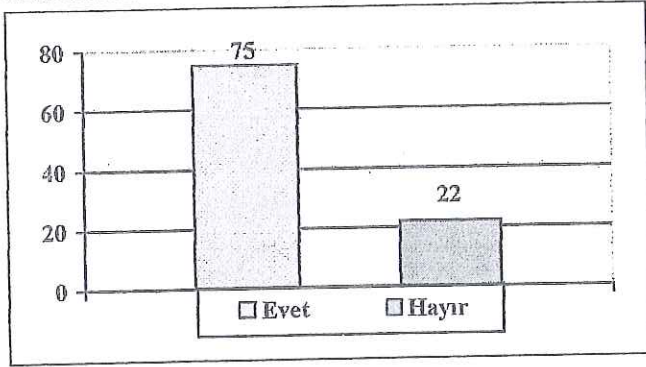
özelliğini de ortaya koyması açısından ilginç gözüküyor (Bkz. Grafik 28, Grafik 29 ve Tablo 31).

Grafik 29 Görüşülen göçmenlerin Türkiye’ye giriş yaptığı iller

Göçmenlerin Türkiye'ye giriş yaptığı iller ele alındığında İstanbul (33/101) ile beraber ön plana çıkan diğer bir şehir ise Van (30/101, D.Beyazıt dahil) (Bkz. Grafik 29 ve Tablo 31). Nereden girdiğini bilmediğini ifade eden 11 göçmenden altısı Irak, İran veya Suriye sınırından Türkiye'ye giriş yaptığını söylerken beşi deniz yolu ile geldiğini ifade etti.

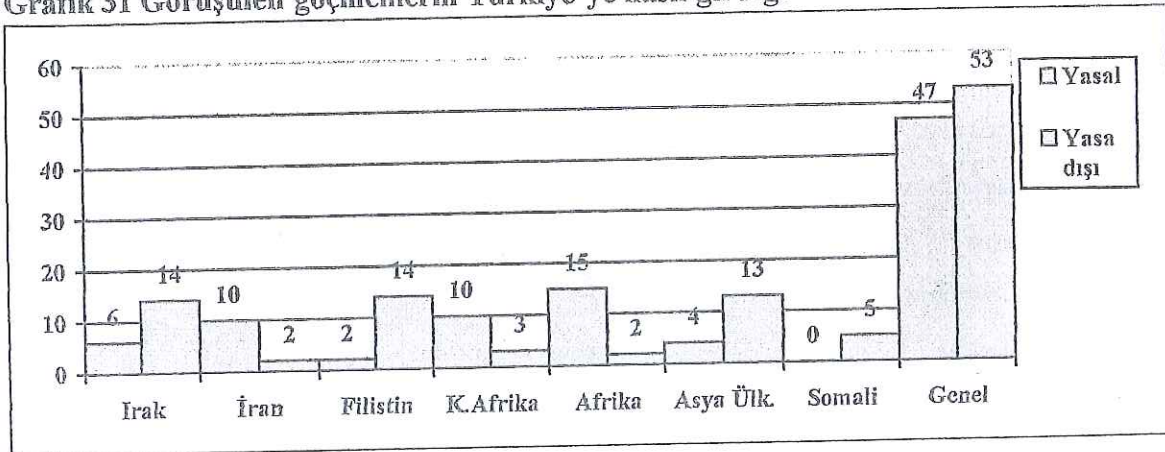
Grafik 30 Yolculuğunun bir bölümünde veya tamamında insan kaçakçılarında faydalandı mı?

Grafik 30'da görüleceği üzere göçmenlerin Türkiye'ye giriş şekilleri ülkelere göre değişim göstermektedir (Bkz. Grafik 30 ve Tablo30). Ülkeler gruplandırılırken coğrafi konumlarına göre tanımlansalar da esas belirleyici göçmenlerin göç etme şekilleri

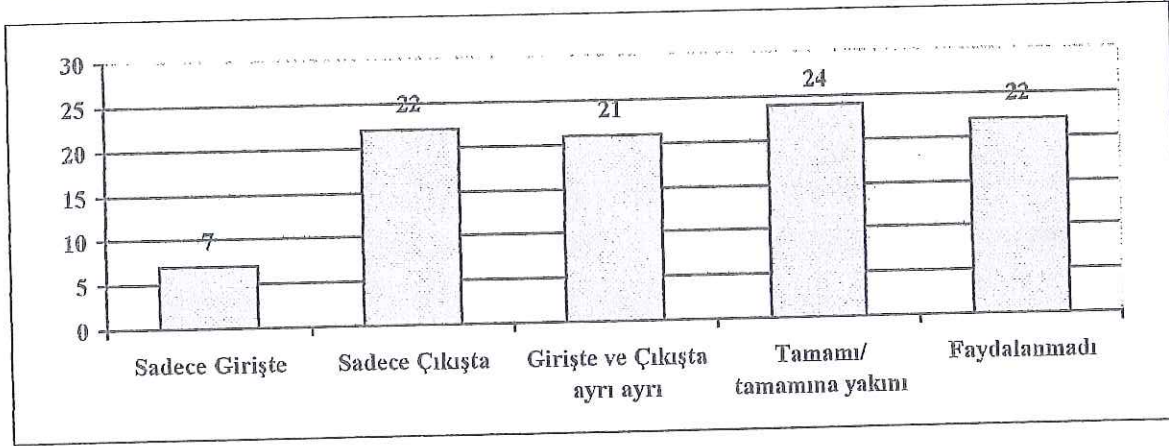
konusundaki eğilimleri olmuştur. Bu nedenle örneğin Somalili göçmenler diğer Afrika ülkelerinden ayrı bir kategoride ele alınmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında %75'i yolculuğunun en az bir bölümünde insan kaçakçılarında faydalandığını belirten göçmenlerden Tunus, Fas ve İran vatandaşlarının vize muafiyetinden faydalanarak, Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin ise vize (ticari vize) olarak ülkeye yasal olarak girdiklerini, Irak, Somali ve Asya ülkelerinden gelen göçmenlerin ise yasa dışı yollardan giriş yapmayı tercih ettiklerini söyleyebiliriz (Bkz. Grafik 31 ve Tablo 31A, Tablo 31B, Tablo 31C).

Grafik 31 Görüşülen göçmenlerin Türkiye'ye nasıl girdiği

Görüşülen göçmenlerden 22'si yolculuğunun hiçbir aşamasında insan kaçakçılarında faydalanmadığını belirtirken, yedisi sadece girişte, 22'si girişte ve çıkışta birbirinden farklı kaçakçı veya kaçakçılardan faydalandığını belirtti (Bkz. Grafik 32 ve Tablo 32). Diğer yandan görüşülen göçmenlerden 24'ü kaçakçı veya kaçakçılarla ülkesinde veya Türkiye'ye girmeden evvel, yolculuğun tamamı veya tamamına yakın bir kısmı için anlaşmasını belirtti.

Grafik 32 Görüşülen göçmenlerin nerelerde insan kaçakçılarında faydalandığı

Göçmenlerin nerelerde insan kaçakçılarında faydalandığını gösteren Tablo 32'de da görüleceği üzere, göçmenlerin insan kaçakçıları ile olan ilişkileri ülkelere göre bazı farklılıklar göstermektedir. Tablodan anlaşıldığı üzere İranlıların yaklaşık yarısı sadece Türkiye'den çıkışta, Filistinli, Iraklı ve Pakistanlı göçmenlerin hemen hemen tamamı Türkiye'ye girerken ve çıkarken insan kaçakçılarında faydalanırken, İranlı göçmenlerin (diğer) yarısına yakını, Nijerya ve Tunuslu göçmenlerin tamamına yakını ve Türkmenistanlı göçmenler ise yolculuklarının hiçbir aşamasında insan kaçakçılarında faydalanmamaktadır.

Tablo 32'de çoğunluğunu Irak ve Pakistanlıların oluşturduğu "yolculuğunun tamamı veya tamamına yakınında" insan kaçakçılarında faydalandığı belirtilen göçmenler anlaşmanın içeriği ve yolculuğun işleyişi bakımından büyük farklılık gösteriyorlar. Sadece Türkiye'ye "girişte" veya sadece "çıkışta" veya "girişte ve çıkışta" (ama birbirinden bağımsız ve farklı olarak) insan kaçakçılarında faydalandığını belirten göçmenlere sunulan hizmetler kuralları tam olarak belli olmayan dolayısıyla yapılan anlaşmanın sağlam temellere oturtulmadığı, daha alt seviyede, yerel, basit, ucuz iken çoğunlukla anlaşmalarının mümkün olabildiği kadar evlerine yakın bir noktadan başladığı, kuralları

belirlenmiş, uluslararası alanda hareket kabiliyeti çok daha fazla olan tüm bunların karşılığında daha pahalı olan bu yöntem göçmenlere çeşitli şekillerde garanti sunabilmesiyle ve aynı şekilde kazanacağı parayı şansa bırakmayıp garanti altına almasıyla ön plana çıkıyor.

Olayın işleyişi ele alındığında diyebiliriz ki insan kaçakçılığı mevcut sosyal düzen içinde bir anlamda hizmettir ve en önemlisi rekabete açık bir hizmettir. Rekabetin içindeki değişkenler arasında sunulan hizmetin kalitesi (yolculuğun nasıl yapılacağı, kullanılacak araçlar, ikamet olanakları vs.), güvenilirliği (canın ve ödediği veya ödeyeceği paranın güvende olduğu), ödeme şekli ön planda gözükmektedir. Yapılan bu araştırmada da tespit edilmesinin yanında konuyla ilgili literatürden ve basından da takip edileceği üzere göçmenler bir çok defa insan kaçakçılarının istismarına maruz kalmakta, kandırılarak veya zorla paraları alınmakta ve hatta bazıları bu yüzden canlarını kaybetmektedirler (Bkz. Konuyla İlgili Basında Çıkan Haberler, Bölüm 7.4.2 ve 7.4.3). Dolayısıyla bu işten daha fazla para kazanmak isteyen yani pazardaki payını arttırmak isteyen bir kaçakçı, göç etmek isteyenlere cazip imkanlar sunabilmeli onların canlarının ve mallarının güvende olacağına onlara inandırabilmelidir.

Bu noktada yaşanan, duyulan veya okunan geçmiş olaylardan ders alan göçmenler ve kaçakçıların karşılıklı olarak amaçlarına hizmet edecek bir sisteme ihtiyaç vardır. Bu sistem öyle olmalıdır ki göçmen hem hedefe sağ salım varabilmeli hem de yolda parasını kaybetmemelidir. Öte yandan kaçakçı ise hem yakalanma riskini en aza indirebilmeli hem de kesinlikle anlaşılan parayı alabilmelidir.

Bu sistem, örneğin, Pakistan'dan Avrupa'ya gitmek isteyen bir kişinin çevresinden sorarak veya daha önceden gitmiş olan (dolayısıyla denenmiş) bir arkadaşından aldığı adres veya telefonla veya kaçakçının kendisini bulmasıyla başlıyor. Güzergah ve ödeme şekli konuşuluyor ve anlaşmanın içeriğindeki bilgiler teyit diliyor. Anlaşma sağlanırsa göçmen yolculuğun birinci ve sorunsuz noktası olan İran'a (Tahran'a) pasaportla (uçakla, otobüsle) veya yasa dışı yollarla giriş yapıyor. Bir göçmenin söylediğine göre Tahran'da Ali İhsani isminde bir İranlıya ait olan "Marmarno" isimli otele gidiyorlar ve burada yolculuğun bundan sonraki safhası planlanıyor (34, Erkek, Pakistan). Bazen yürüyerek, bazen otobüsle ve bazen arabayla Türkiye sınırına geliniyor, yaya olarak sınırdan geçtikten sonra Doğubeyazıt'ta Türk kaçakçıya teslim ediliyorlar. İran sınırına gelişi ve Türkiye'ye

giriş şekli ele alındığında göçmenlerin anlattıklarının Betty Mahmoody'nin *Kızım Olmadan Asla (Not Without My Daughter)* kitabında anlattıkları ile uyduğunu söyleyebiliriz (Mahmoody ve Hoffer, 1987:296-337).

Doğubeyazıt'ta göçmenleri teslim alan Türk kaçakçı bazen kamyonla, bazen Erzurum'a kadar trenle, bazen minibüsle İstanbul'a ulaşmalarını sağlıyor ve İstanbul'da başka bir kaçakçıya teslim ediyor. Ancak, bu yolculukların tamamında kaçakçı göçmenlerin yanında bulunmayabiliyor örneğin trenle İstanbul'a gönderilen göçmenleri İstanbul'da garda başka bir kaçakçı karşılıyor.

İstanbul'daki kaçakçının görevi sorumluluğuna verilen göçmenleri bir eve veya otele (Pakistanlı göçmenler bununla ilgili Unkapanı'nda bir otel ismini sıkça dile getiriyorlar) götürmek ve evlerine telefon edip "İstanbul'a vardım" diyebilmelerini sağlamak. Bu telefon sayesinde göçmenin ailesi onun sağ salim İstanbul'a vardığını bilirken kaçakçı da anlaşılan paranın (Pakistan-Türkiye (İstanbul) genellikle 1000-2000 ABD doları, İstanbul-Atina 2000-3000 ABD doları civarında) Pakistan'daki temsilcilerine ödenmesini beklemeye başlıyor. Ödeme bazı durumlarda temsilciye yapılırken bazen havale yapılarak da yapılabiliyor. Ödeme şekli ile ilgili anlatılan bir başka yöntem ise özellikle Avrupa'daki bankaların sunduğu çift şifreyle veya imzayla parayı çekmek.

Bu arada geçen zaman içerisinde göçmenin ikamet ettiği evden/otelden ayrılması kesinlikle yasak. Bu yasağın iki amacı var: birincisi evde tutulan göçmenin (rehine gibi) alacakları paranın garantisi olması, ikincisi ise çevreye yabancı olan göçmenlerin dışarıda açığa çıkıp, sistemin güvenliğinin tehlikeye atılmasının önlenmesi. Bu sistemin aynısını gözlemeyebildiğimiz Iraklılar ise Pakistanlıların aksine otel yerine bir evde tutulduklarını ifade ettiler. Yolculuğun bundan sonrası için anlaşma yapılmamış, bir başka deyişle anlaşma sadece İstanbul'a kadar ise göçmenler serbest kalıyorlar, aksi durumda evdeki bekleme aynı şekilde fakat bu sefer farklı nedenle devam ediyor: yolculuk için uygun zamanın (hava, yol, sınır güvenliği gibi faktörlerin en uygun olduğu zaman) beklenmesi ve yeni gelecek olanlarla birlikte optimum seviyede göçmen sayısına ulaşılması. Anlaşılacağı üzere amaç gayet basit mümkün olduğunca riski azaltırken kazancı maksimum seviyeye çıkarmak. Yolculuğun ikinci ayağının son noktası olan Atina'ya varıldığında da sistem aynı şekilde uygulanıyor.

Örnekleme içerisindeki Iraklı göçmenler Türkiye'ye yasa dışı girmelerinin yanında Türkiye'ye nereden girmeyi tercih ettikleri ile dikkati çekiyorlar. Görüşülen 19 göçmenden sadece 5'i Türkiye'ye genellikle "Türkmen vizesi" dedikleri yaklaşık 600 ABD doları civarında para yatırarak ve hasta olduğunu tedavi amacıyla Türkiye'ye girmek istediğini beyan ederek nispeten çok kısa sürede aldığı vize ile girerken, diğer 14 göçmenden 1'i Hatay'dan yasa dışı olarak giriş yaptığını, 4'ü nereden girdiğini bilmediğini (kaçakçıların bu konuda soru dahi sormalarına izin vermediğini söyleyerek), geri kalan 9'u ise Van veya Doğubeyazıt bölgesinden girdiğini ifade ettiler. Türkiye'nin güney sınırına birkaç kilometre uzaklıktaki yerleşim yerinden (örneğin Zaho'dan) Türkiye'ye girmek isteyen birisinin İran sınırından Türkiye'ye giriş yapması düşünüldüğünde karşımıza terör nedeniyle güneydoğu sınırlarımızda bir hayli yüksek olan sınır güvenlik önlemleri çıkıyor (Bkz. Fotoğraf 34-36). Bir başka deyişle güneydoğu sınırlarındaki sıkı sınır politikası nedeniyle göç yolu doğuya, İran sınırına kaymış gözüküyor (Bkz. Fotoğraf 31-33).

Görüşülen Somalili göçmenlerin tamamı ülkelerinden (ücret karşılığı veya kaçak olarak binerek) gemi ile ayrıldığını ve genellikle esas amaçlarının İtalya'ya varmak olduğunu ancak gemidekilerin "burası İtalya" diyerek kendilerini kandırmaları sonucu Türkiye'ye geldiklerini ifade ettiler. Türkiye'ye deniz yolunu kullanarak yasa dışı olarak giriş yapan diğer göçmen grubunu ise Filistinliler oluşturuyor. Filistinli göçmenler Beyrut'tan akşam saatlerinde bindikleri gemiden genellikle İstanbul, İzmir veya gece giriş yaptıkları için neresi olduğunu bilmedikleri bir sahilde indiklerini belirttiler.

Somalili ve Filistinli göçmenler, kısmen Hintli göçmenler de, geliş şekilleri kadar yolculuk tarzlarıyla da benzerlik gösterdiler. Söz konusu göçmenler çoğunlukla gemide kapalı, karanlık bir odada kaldıklarını yiyecek ve içeceklerini yanlarında getirdiklerini, gemide böyle bir hizmet sunulmadığını ifade ettiler. Diğer yandan bu gemilerde göçmenlerin günlük minimum insani ihtiyaçları dahi karşılanmamakta. Örneğin göçmenler günler süren yolculukları boyunca yanlarında getirdikleri poşeti ve su ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları pet su şişesini (su ihtiyacını karşıladıktan sonra boşaldığında) tuvalet ihtiyaçlarını gidermek için kullanıyorlar. Görüşmelerden anlaşıldığı üzere göçmenlerin bazıları bunu kendisi önceden biliyorken bazıları ise kaçakçıyla anlaşmaları esnasında, onun ikazı üzerine öğreniyor.

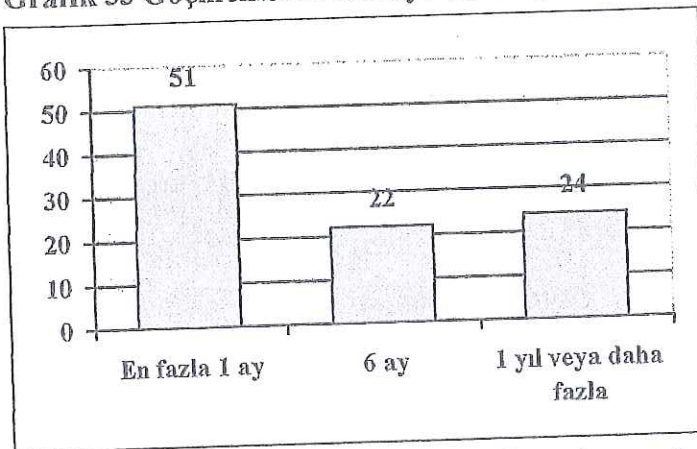
Gemideki bu yolculuk esnasında bazı göçmenlere kalmaları için dar ve karanlık da olsa bir oda gösterilirken bazıları makine dairesinin yakınlarında ve minimum insan hareketlerini bile yapamayacağı yerlerde kalmak zorunda kaldıklarını ifade ettiler. Haftalar geçmiş olmasına rağmen, bu nedenden dolayı hala sırtı ve dizi ağrıyan göçmenlere de rastlamak mümkün.

Diğer Afrika ülkelerinden gelen göçmenler ise uzun süre uğraşarak (bazen 2-3 ay kadar), ülkesinde Türk elçiliği bulunmayanlar bulunan en yakın ülkeye gitmeyi de göze alarak, genellikle ticari amaçla gideceğini beyan ederek aldıkları 3 aylık vizelerle Türkiye'ye havayolu ile giriş yapıyorlar. Türkiye'ye direk olarak sefer olan Afrika ülkelerinden gelenler direk olarak, olmayanlar ise Fransa, İtalya ve İsviçre gibi ülkelere aktarmalı olarak yolculuklarını yapıyorlar.

Bu göçmenlerden İstanbul'da tanıdığı olmayanlar genellikle İstanbul'a indiklerinde, bağırarak veya ellerindeki dövizlerle yazılı olarak otellerinin reklamını yapan servis şoförleri tarafından karşılanıyorlar. Göçmenlerin bir kısmı uçakta gelirken tanıştığı diğer göçmenlerin yardımından faydalanırken bir kısmı taksi veya servisle şehir merkezine gelip kalacak bir yer ayarladıktan sonra sokakta rastladığı herhangi bir Afrika ülkesi vatandaşıyla "Afrikalı" ve "aynı renkten" olmanın paydası altında buluşarak destek alıyorlar. Diğer göçmenlerde ülke bazında sağlanan bu destek Afrikalılarda "ülke" ayrımı gözetilmeksizin öncelikle "renk" bazında daha sonra ise kuvvetli bir şekilde din bazında sağlanıyor.

3.4 Türkiye'deki Yaşantıları

Grafik 33 Göçmenlerin Türkiye'de kalış süresi

Göçmenlerin Türkiye'de kalış süreleri kadar kalış amaçları, çalıştıkları işler de ülkelere göre farklılık gösteriyor. Görüşülen göçmenlerin Türkiye'de kalış süreleri ele alındığında Iraklı göçmenlerin tamamına yakını (18/19) ile Pakistanlı göçmenlerin

tamamının Türkiye'de bir ay veya bir aydan az kalıyor olmaları ilk anda göze çarpan

konuların başında geliyor (Bkz. Grafik 33 ve Tablo 35). Aynı şekilde, genel olarak değerlendirildiğinde ise göçmenlerin yaklaşık % 30'u Türkiye'de en fazla 2 hafta kalırken yarısı Türkiye'de en fazla bir ay kalıyorlar.

Türkiye'de en fazla bir ay kalan göçmen grubu genel olarak zaten Türkiye'de çalışmayı düşünmeyip buradan ayrılacağı günü bekleyen göçmenlerden oluşuyor olsa da, işlerinde az da olsa burada umduğunu (iş veya ücreti "iyi" olan bir iş, Türk Lirası'nın değerini beğenmemek) bulamayıp ayrılmaya karar veren bir kısım göçmene de rastlamak mümkün.

Göçmenlere İstanbul'daki kalacak yer sorununu nasıl çözdükleri sorulduğunda %22'si daha önceden gelmiş olan (tanıdığı veya İstanbul'da tanıştığı) göçmenlerin yanına (evine) yerleştiğini, %20'si insan kaçakçılarının gösterdiği yerde (ev veya otel), %15'i otelde ve %13'ü ise kendisi ev kiraladığını belirttiler (Bkz. Tablo 33 ve Tablo 34).

Burada dikkati çeken bir başka husus, göçmenlerin tamamının Avrupa yakasında ikamet etmeleridir (Bkz. Tablo 33). Avrupa yakasının Avrupa'ya daha yakın olmasının getirdiği psikolojik etkinin varlığı bir yana göçmenlerin İstanbul'un bu kesiminde kolay bulabildikleri sosyal ağlar (Afrikalılar için kıta diğerleri için ülke ölçekli) sayesinde iş ve kalacak yer bulmaları daha kolay olduğu gözüküyor. Bununla birlikte Afrikalı göçmenlere Kadıköy ve Üsküdar'daki semt pazarlarında rastlamak da mümkün. Göçmenlerin Avrupa yakasındaki yerleşimleri ise şu şekilde: %28'i Aksaray'da, %24'ü kaldığı semti bilmiyor, %7'si Taksim'de ve %6'sı da Fatih'te. Bununla birlikte görüşülen göçmenler arasında ikamet ettiği yeri değiştirerek Tablo 33'de belirtilen semtlerden bir kaçında veya daha farklı semtlerde kalan göçmenlere de bulunuyor.

Görüşülen Pakistanlıların tamamı Iraklıların tamamına yakın bir kısmı (16/19), Filistinlilerin yarısına yakın (7/16), Tunusluların büyük bir kısmı (5/6) ve Kenya, Çin, Mısır ve Suriyeli göçmenler Türkiye'de çalışmadıklarını belirtirken toplamda çalışmayanlar grubun %60'ını oluşturdular (Bkz. Tablo 36). Anlaşılacağı üzere Türkiye'den tamamen transit olarak geçmeyi düşünen Iraklı ve Pakistanlı göçmenler burada kalıp iş aramayı da düşünmüyorlar. Çalışmayanların büyük bir kısmı Türkiye'de çalışmayı hiç düşünmeyenlerden oluşurken bir kısım göçmenler de iş bulamadığını veya iş bulanlar ücretin yetersiz olduğunu bu nedenle burada vakit geçirmenin mantıklı olmadığını dile getirdiler.

İstanbul'da buldukları süre içerisinde çalıştığını belirten göçmenlerin iş değiştirmelerle beraber, yaptıkları işler sırasıyla şu şekilde (sayılar göçmene göre değil yapılan işe göre belirtilmiştir, dolayısıyla bir göçmenin birden fazla işte çalıştığı durumlar nedeniyle yapılan iş sayısı daha fazla gözükmektedir): Lokantada bulaşıkçılık ve/veya temizlik (7), saat, parfüm, kolye satıcılığı (7), konfeksiyon (6), oto yıkama (4), torna, kaynak ve/veya tesisatçılık (3), boyacılık (3), yurt dışı ile ticaret (Nijerya, Kongo ve Suriye 3), amelelik (3), evlere servis yaparak veya dışarıda su satıcılığı (3), inşaat işçiliği (2). Bunların dışında bazı göçmenler barmenlik, elektrik mühendisliği, karton imalathanesinde işçilik, çöplerden kağıt toplama, deri fabrikasında işçilik, plastik enjeksiyon fabrikasında işçilik, film alt yazısı yazma, Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik, futbolculuk, seyyar araba ile sebze satıcılığı ve fırında işçilik gibi işlerde çalıştıklarını ifade ettiler.

Göçmenlerin lokanta ve konfeksiyon atölyesi gibi yerlerde çalışmalarının başlıca nedeni bu yerlerde aynı zamanda ikamet etme imkanını da bulmaları. Özellikle parça başına çalışılan konfeksiyon işinde, işyerinde ikamet etmenin de avantajı ile göçmenler sık geceleri bile çalıştıklarını ifade ediyorlar. Diğer yandan iş yerinde ikamet eden işçiler, iş veren için hem her an kullanabileceği bir işçiyi hem de gece iş yerinin güvenliğini sağlayan bir bekçiyi ifade ediyor. Bununla birlikte bu iş dallarındaki yoğunlaşmayı sadece sağladığı imkan dolayısıyla göçmenler tarafından tercih edilmelerinde aramak da yanlış olur. Üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapılması gereken konulardan olan transit göçmenlerin Türkiye'deki iş piyasasındaki yerleri ile ilgili olarak, tüm dünyada olduğu gibi, söz konusu iş dallarındaki ihtiyacın ya da talebin esas belirleyici olduğunu söyleyebiliriz.

Parça başı çalışılan konfeksiyon atölyesinde ücretler haftalık olarak bitirilen parça başına göre değişiyor. Bununla ilgili, işvereni ile tartıştığı için 700 milyon TL'yi bulan alacağını alamadan ayrılmaya karar verdiğini söyleyen Türkmenistanlı bir göçmen, haftalık olarak Türklere 90-60 milyon TL arasında ücret ödenirken kendisine "Türk ve Müslüman" olduğu için 30 milyon verildiğini diğer Romen işçilere ise ücret ödenmeyip "karnın tokluğuna" çalıştırıldıklarını ifade etti (26 Türkmenistan Erkek). Öte yandan konfeksiyon atölyesinde çalışan İranlı bir göçmen ise yine parça başı aldıkları ücretin haftalık olarak 80-160 milyon arasında olduğunu söyledi (28 İran Erkek).

Göçmenlerden yaptıkları işlerden bazılarının ücretleri ise şu şekilde: evlere su servisi yapmak günlüğü 10 milyon TL, karton imalat atölyesinde işçilik günlüğü 4 milyon,

kot yıkama atölyesinde işçilik aylığı 80 ABD doları, torna atölyesinde işçilik aylığı 150 ABD doları, oto yıkamada işçilik aylığı 100 ABD doları, lokantada bulaşıkçılık ve/veya temizlik aylığı 160 milyon TL.

Göçmenlerden yurt dışıyla ticaret yaptığını ifade eden üç göçmenden ikisi Türkiye'den aldıkları giyim eşyalarını ülkelerine (Nijerya ve Kongo) göndererek bunu gerçekleştirirken Tunuslu bir göçmen İstanbul'da tanıştığı ve "patronum" dediği kişinin aldığı kot pantolonları Suriye'de sattıklarını ifade etti. Söylediğine "bir çok Cezayirli, Tunuslu, Bangladeşli" bu işi yapıyormuş. "Patron" dediği kişi bazen Türk bazen de bu ülke vatandaşlarından olabiliyormuş. Bu şekilde 8-9 defa Suriye'ye gittiğini söyleyen Tunuslu göçmen, bu "ticarete" iki yönlü kazanç olduğunu ifade ediyor: birincisi bu şekilde Türkiye'den çıkış ve giriş yaparak vizesini yeniletiyor (üç ay daha ikamet hakkı kazanmış oluyor), yolculuk masrafları "patron" tarafından karşılanıyor ve az da olsa para kazanabiliyor, ikincisi ise bir kişinin gümrükten en fazla 10 kot pantolon geçirebilmesi nedeniyle beraberinde bir göçmen veya pasaportu olan birini götüren "patron" gümrükten daha fazla sayıda pantolon geçirebiliyor. Kot pantolonlar Suriye'deki pazarda satıldıktan sonra, oradan mal alınıp Türkiye'de satılmak üzere getiriliyor. Dolayısıyla bu şekilde iki yönlü bir ticaret yapılıyor.

Göçmenlerin Türkiye'deki yaşantıları boyunca halkla ve güvenlik kuvvetleriyle olan etkileşimleri de incelenmesi gereken bir başka konu olarak karşımıza çıkıyor. Göçmenlerle yapılan görüşmelerden ve İstanbul'da yapılan gözlemlerden yola çıkarak göçmenlerin halkla olan ilişkisinin esasında sınırlı olduğu, Avrupa ülkelerinin aksine konunun toplum temelinde bir sorun olarak değerlendirilmediği söyleyebiliriz. İstanbul'daki yerleşim ve çalışma yerleri ele alındığında göçmenlerin etkileşim alanlarının sınırlı olduğu açıkça görülmektedir (Bkz. Tablo 33 ve Tablo 34).

Göçmenlere ilişkide buldukları toplumsal kesimin kendilerine karşı tutumları sorulduğunda 81 göçmenden sadece dokuzu olumsuz cevap verdiler. Aynı şekilde yapılan gözlemlerden yola çıkarak, gerek İstanbul'un çeşitli semtlerinde işportacılık yapan göçmenlerle "ekmek parası kazanma" yolunda birleşen Türk işportacıların, gerekse her iki kesime karşı "hırsızlık mı yapsınlar?" diyerek yaklaşan toplumun gözünde göçmenler kesinlikle "bir baş belası" olarak değerlendirilmemekte.

Diğer yandan güvenlik kuvvetleri ve İstanbul zabıtası bazında göçmenlere karşı yaklaşımın belli bir ölçüde olumsuzluk içerdiğini söyleyebiliriz. Buna paralel olarak göçmenlere güvenlik kuvvetlerinin kendilerine karşı önyargılı olup olmadığı sorulduğunda göçmenlerden 17'si kesinlikle olumsuz cevap verirken (güvenlik kuvvetlerinin ön yargılı olduğu), 17 göçmen de kısmen iyi veya kötü olarak değerlendirme yaptı. Her iki cevap beraber ele alındığında yaklaşık %34 gibi bir oranın olumsuz tavır takındığı bir başka deyişle en azından olumlu tavır takınmadığını söyleyebiliriz. Tüm dünyada yeni bir kavram olan transit göçe karşı izlenecek politikaların belirsizliği ve mevcut kanunların yetersizliğinin yanında bu tarz sosyal bir sorun ile ilgilenecek kurumun olmayışı da değerlendirildiğinde söz konusu aksaklığın doğal olduğunu söyleyebiliriz. Diğer yandan, özellikle polis teşkilatında, haftalar boyunca sabah 8:00'de nöbete gelip akşam 20:00'de evine dönen, yıllık iznini istediği zaman kullanamayan ve bu işin "kendi işleri olmadığını" savunan alt kademedeki güvenlik kuvvetleri mensuplarının taleplerinin göz önünde bulundurulmasının söz konusu aksaklığı gidermek için yararlı olacağı gözükmektedir.

Göçmenler olumlu cevap vermelerinin nedeni olarak genellikle aşağıdaki hususları belirttiler:

"Afganlılar eski arkadaş olduğu için" (18, Erkek, Afganistan).

"Türk halkı devrime (demokrasiye) yakın olduğu için insaniyet güzel" (28, Erkek, Filistin).

"İyi insanlar Bulgarlar gibi değil" (25, Erkek, Filistin).

"Türkmen olduğum için kıymet veriyorlar" (30, Erkek, Irak(Türk)).

"Kimse vurmadı, hangi ülkeye gidersen git "*residence* (ikamet izni)" olmadığı için bazı şeylere katlanmak zorundasın. Türk halkı Yunan halkından daha iyi çünkü Türkler Müslüman" (31, Erkek, Gambiya).

"Biz iki Müslüman ülkeyiz. Yaşlılar Pakistan'ın Türkiye'ye Yunanistan Türkiye'ye saldırınca yardım ettiğini biliyor ve hatırlıyorlar" (30, Erkek, Pakistan).

"Siz bizimle kardeşmişsiniz, siz de Müslim biz de Müslim, çok şeyimiz aynı" (27, Erkek, İran).

"Körfez savaşında ekmeğe gönderdiler, yardım ettiler" (22, Erkek, Irak (Kürt)).

Görüşülen göçmenlerden olumsuz cevap verenler ise genellikle şu hususları dile getirdiler:

“İnsan haklarını bilmiyorlar. Siyah olduğun için çocuklar taş atıyor, aileleri de buna gülüyor. Biz hepimiz insanız sen bizim ülkemize gelsen ben sana böyle davranmam" (25, Erkek, Gana).

“Siyah olduğum için kandırmaya çalışıyorlar” (28, Erkek, Nijerya).

“Aldırmazlık, geniş düşünememe ve dünyada ne olup bittiğinden habersiz olmaları yüzünden” (32, Erkek, Nijerya).

“Yabancılar kaçakçılık, hırsızlık yapacak diye düşünüyorlar” (22, Erkek, İran).

“Öcalan Kenya’da yakalandığı için Kenyalı olduğumu söylersem, dövüyorlar. Kenyalı olduğumu söylemeye korkuyorum” (30, Erkek, Kenya).

Göçmenlerin toplumla olan ilişkisinde dikkati çeken bir nokta da bu ilişkide dinin büyük rol oynadığıdır. Yukarıda bazı göçmenlerin ifadelerinde yer alan, toplumun “Müslüman olduğu için” kendisine iyi davrandığını düşünmeleri buna örnek olarak gösterilebilir. Bununla ilgili Bakırköy’de işportacılık yapan bir göçmen Cumartesi kurulan semt pazarına gittiğinde sergi açmak için öncelikle etraftaki yerli satıcılardan izin alması gerektiğini, bunun için onların kendisine ilk önce adını sorduğunu ve Müslüman olup olmadığını öğrendiğini şayet Müslüman ise izin verdiklerini belirtiyor (Senegal, Erkek).

Türkiye’deki transit göçmenlerin ülkelere göre dağılımına baktığımızda çoğunluğunun Müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkelere geldiğini görüyoruz. İstanbul’da görüşülen Afrikalı transit göçmenler İslamiyet’in gereklerini yerine getirmedeki hassasiyetleri ile dikkati çekiyorlar. Galata Köprüsü’ndeki Afrikalı göçmenler ezan okunduğunda hep birlikte dörderli beşerli gruplar halinde işportacılık yaptıkları yerin hemen yakınındaki (Köprü’nün Karaköy tarafında) camide ikindi namazlarını kılmaya gidiyorlar. Söylediklerine göre diğer namazları evlerinde kıyorlarmış. Ramazan ayı boyunca oruç tutmayı ihmal etmeyen söz konusu göçmenler, akşam iftar vakti geldiğinde toplu bir şekilde eve dönüyorlar ve daha ucuza geldiği için yemeklerini evlerinde sırayla pişiriyorlar.

Galata Köprüsü'nde işportacılık yapan göçmenler hemen yanlarındaki Eminönü meydanında Ramazan ayı boyunca yemek çadırlarında halka ikram edilen yemeklerden faydalanmak istemediklerini söylüyorlar. Bunun nedenini ise yemek için sıra beklerlerken sıradakilerden bazıları kendilerinin de sıraya girmesinden şikayetçi olduklarını "bu ne ya? Allah Allah" diyerek tepki gösterdiklerini ifade ediyorlar. Bu durum yukarıda belirtilen Müslüman olmak ile kabul görmek arasındaki ilişkide tezatlık yaratması açısından ilginç.

Öte yandan Türkiye'deki transit göçmenlerden Hıristiyan olanların ise büyük çoğunluğunu Nijeryalılar oluşturuyor. Pazar günü İstiklal Caddesindeki kilisedeki ayine takım elbisesi olan erkekler takım elbiselerini giyerek, diğerleri ise en temiz ve güzel kıyafetleriyle katılıyorlar (Bkz. Fotoğraf 65). Ayinden sonra kilise bahçesinde gruplar halinde bir iki saat kadar sohbet eden göçmenler daha sonra yavaş yavaş dağılıyorlar. Hıristiyan göçmenler için kilise sadece ibadet edilecek bir yer değil aynı zamanda sığınacak, maddi ve manevi yardım istenecek ve belki de en önemlisi diğer Afrikalı Hıristiyan göçmenlerle buluşabileceği bir yeri ifade ediyor. Öyle ki, Katolik olduğunu söyleyen Nijeryalı göçmenlerden bir tanesi uçaktan iner inmez taksi şoföründen kendisini bir kiliseye götürmesini istemiş. İstiklal Caddesindeki kiliseye gelmiş amacı "Prince" dediği rahibi görüp ona durumunu anlatıp ondan yardım istemekmiş. Bunu, "Nijerya'da bir sorunun olduğunda polise değil "Prince"e gidersin, o ne derse, ne tavsiye ederse onu yaparsın" diyerek açıklıyor (32, Erkek, Nijerya).

Sonuç olarak, yukarıda göçmen, din ve toplum ilişkisine az da olsa değinilmeye çalışılsa da, göçün kültürün bu boyutuyla olan ilişkisinin daha geniş kapsamlı olarak ve her açıdan ayrı ayrı araştırılmasının göçü anlamaya yardımcı olacağını söyleyebiliriz.

İstanbul'da Afrikalı bir göçmen

Her ne kadar araştırmanın odak noktası Edirne üzerinde Türkiye'yi terk etmeye çalışan transit göçmenler olsa da, transit göçün niteliği göz önünde bulundurulduğunda transit göçmenlerin İstanbul'daki yaşantılarının anlaşılması zorunlu olmaktadır. Bu nedenle araştırmanın konusuna karar verildiği günlerden (Nisan 2002) itibaren İstanbul'da çeşitli semtlerde (Laleli, Aksaray, Fatih, Eminönü, Şişli, Taksim, Kadıköy, Zeytinburnu) iş veya herhangi bir sebeple bulunan transit göçmenlerle görüşüldü (Afrikalılar) ve günlük yaşantıları gözlemlendi (Bkz. Fotoğraf 40-Fotoğraf 63). Yapılandırılmış görüşme formundaki soruların temelini oluşturan Portes'in ortaya koyduğu göçmenlerin resmi

kuruluşlar, toplum ve kendi aralarındaki ilişkilerin niteliğinin anlaşılması İstanbul'daki görüşmeler ve gözlemlerde de ön planda yer aldı (Portes 1995 aktaran Heisler 2000:83-84).

Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda Afrikalı bir göçmenle ilki 30 Mayıs 2002'de yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki bilgiler elde edildi. Etik ilkeler gereği görüşülen göçmenin isminin, ülkesinin ve İstanbul'da bulunduğu semtin açıklanması uygun görülmedi.

Eyüp (gerçek ismi değil), 40 yaşında, evli 8, 12 ve 14 yaşlarında üç çocuk babası, ülkesinde bulunan "*Mandinka, Olof, Ancela, Fula ve Gola*" isimdeki beş kabileden biri olan *Mandinka* kabilesinden Afrikalı ve Müslüman bir göçmen. *Mandinka* kabilesinin bu beşinden en büyüğü olduğunu söylüyor ve daha anlaşılır kılmak için "Kunte Kinte'yi biliyor musun? İşte o *Mandinka*, aynı benim gibi" diyor.

Ayda bir veya iki defa eşiyile ve çocuklarıyla Telekom'un kontürlü telefonlarıyla görüştüğünü söyleyen Eyüp, "% 50 indirimli" olduğu için hafta sonlarını tercih ettiğini ve yaptığı görüşmenin süresine göre bazen 10 bazen de 15 milyon TL telefon ücreti ödediğini söylüyor.

Parası olduğu kadar ayda veya 2-3 ayda bir ailesine para göndermeye çalışıyor. Söylediğine göre para gönderebilmek için pasaportu olması gerekiyormuş, vize önemli değilmiş. Finans bank ya da Koç bank aracılığıyla gönderdiği her 100 ABD doları için 12 ABD doları masraf alınıyormuş.

Her akşam evindeki televizyondan NTV'deki haberleri izliyormuş, güncel olayları yakından takip ettiğini söylüyor ve bu konuşmalarından anlaşılıyor. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği ve Irak sorunu gibi konularda ne olup bittiğini çok merak ediyor ve ABD'nin Irak konusunda haksız olduğunu savunuyor. Öte yandan televizyonu sadece haber izlemek için kullanmıyor "Çocuklar Duymasın" dizisini ve "Şaban'ın" filmlerini çok sevdiğini söylüyor. "Çocuklar Duymasın" dizisine olan ilgisini "çaylaarr" diyerek belirtiyor ve loto oynamayı oradaki çaycıdan öğrendiğini söylüyor. Aynı şekilde Kemal Sunal'ın filmlerinden "Emine'nin" "Şaban" ile gerdeğe girmeyi sürekli ertelediği filmi gülerek anlatıyor.

Türkiye'ye geleli iki buçuk yıl olmuş ama göçmenlik konusundan yeni değil, daha önce 3 yıl Avrupa'da kalmış. Belçika'da sığınma başvurusu yapmış. Avrupa'yı tanıdığını

söylüyor, Avrupalıların kendisi gibi yabancılara ve Müslümanlara iyi davranmadığını söylüyor. Aynı nedenden dolayı Türkiye'yi AB'ne almayacaklarını iddia ediyor. Ancak Belçika'da sığınma başvurusunda kendisine sağlanan imkanlar Türkiye'de sağlanarlardan (duyduğuna göre) daha iyi imiş, "orada serbest dolaşabiliyorsun ve çalışabiliyorsun" diyor. Söylediğine göre Yunanistan'a gitmeye çalışan bir arkadaşı Balıkesir'de yakalanmış ve üç aydır "hapiste" imiş, bunun "çok uzun" olduğunu söylüyor. Kendisi kesinlikle bu şekilde Avrupa'ya gitmezmiş, "ancak vize alabilirsem giderim" diyor.

İlk görüştüğümüzde (30 Mayıs 2002) bir yıl kadar sonra dönmeye düşündüğünü söylüyordu ama zamanla bu fikri değişti. Bir Türk kadınla evlenip Türk vatandaşı olmayı umuyordu ama bunun mümkün olmadığını söylediğimde "(vatandaşlık olmasa da) belki oturma izni almama yardımcı olur" dedi. Bununla amacı vatandaşlıkla ya da en azından oturma izni alarak buradaki durumunun resmiyet kazanmasını sağlamak ve bu sayede ülkesine daha sık gidip gelerek ülkesiyle Türkiye arasında ticaret yapabilmekmiş. Kendisine sen buradan malı alsan kargo ile göndersen orada satılsa olmaz mı? diye sorduğumda ülkesinde güvенеceği birisinin olmadığını, malı gönderirse satılan maldan elde edilen paranın kendisine geri gönderilmeme durumu olduğunu söyledi.

İstanbul'da kendi ülkesinden 15-20 kişinin olduğunu ve "artık turist vizesi verilmediği için" yenilerinin gelmediğini gidenlerle birlikte sayılarının gittikçe azaldığını söyleyen Eyüp, bunlardan ikisinin Türk kadınla evlendiğini, bu evliliklerden birinin formalite diğerinin ise "gerçek evlilik" olduğunu söylüyor. Anlattığına göre Bakırköy'de tekstil atölyesinde çalışan "gerçek evlilik" yapmış olan arkadaşını eşi çok seviyormuş ve evlenmeden önce babasının karşı çıkması üzerine babasına mektup yazıp "eğer beni seviyorsan evlenmeme karşı çıkma, ben onu çok seviyorum" demiş, kızın babası da bunun üzerine evlenmelerine karşı çıkmamış. Diğer formalite evliliği yapan arkadaşı ise bunun için para ödememiş, evlendiği kadın sadece iyilik olsun diye bunu yapmış. Söylediğine göre evlenenlerin ikisi de evlendikleri kişilerle işportacılık yaparken tanışmışlar.

Diğer yandan Türkiye'de yaşamak istemesinin tek sebebi ticaret yapabilmek olmadığı anlaşılıyor, çevresiyle olan ilişkisinden anladığım kadarıyla ve bana söylediğine göre Türkiye'yi ve Türkleri çok seviyor "çok çok iyi insanlar" diyor. Türkiye'ye olan sevgisi sadece halk ile karşılıklı iyi anlaşmasından kaynaklanmıyor. Saatleri sergilediği çantayı açtığında lastikli halkalara tutturulmuş saatlerin arasında boş olan bir yere koyduğu

demir 100 bin TL'nin kendisine uğur getireceğini düşünüyor ve "bu sifatah için" diyor. Ama en ilginç bir gün Batılıların Afrika'yı sömürüsü ve ülkesinde anadilde eğitim yapılmadığı üzerine konuşurken demir paranın üzerindeki Atatürk resmini göstererek "çok büyük adam, O biliyordu, o yüzden Arapça'yı kaldırdı ve yerine Türkçe koydu, bize de aynı onun gibi birisi lazım" demesi oldu. Söylediğine göre ülkesinde anadil İngilizce imiş "sen şimdi bir şey okursun ve öğrenirsin ama bizde öyle değil hiçbir şey anlamıyoruz, okullar hep İngilizce" diyor.

Her gün öğle namazını kıldıktan sonra saat 13-14 gibi saat sattığı yere geliyor. Söylediğine göre beş vakit namazı da kılıyormuş. Onun için Cuma namazının önemi çok büyükmüş, her Cuma hiç aksatmadan Eyüp Camiine gidiyormuş, Eyüp peygamberin adının verildiği bir camide namaz kılıp dua etmek kendisine huzur veriyormuş. Dini bayramlarda arkadaşlarıyla (İstanbul'da yaşayan kendi ülkesinden olan göçmenler) bir araya gelip "paati" dedikleri bir toplantı yapıyorlar ve bu toplantı boyunca bir yandan yemek yiyip diğer yandan müzik eşliğinde dans ediyorlarmış. Yılbaşında ise ayrıca özel bir kutlamaları yokmuş ama bu yıl başında (2002-2003) yine arkadaşlarıyla toplanmışlar bazı arkadaşları alkol de almış ama kendisi içmemiş.

Koltuğuna sıkıştırdığı dosya benzeri saat çantası, yandaki iki kapağın ortadakinin üzerine kapandığı üç kapaktan ibaret (saatler, alış verişi ve İstanbul'daki Afrikalı göçmenlerin yaşamlarından bazı kesitler için Bkz. Fotoğraf 45-63. Not: 2002'nin Kasım ayında çekilen bu fotoğraflarda yer alan Afrikalı göçmenlerin 2/3'ünün Avrupa'ya gittiği, 1/3'ünde ülkesine geri döndüğü öğrenildi, 29 Ocak 2003). Saatler bu kapakların üzerindeki kırmızı kadifenin üzerinden düzenli bir şekilde çıkan lastiklere tutturuluyor ve müşteri geldiğinde ilgilendiği saati lastiğinden çıkarıp müşteriye uzatıyor. Müşteri saatin fiyatını sorduğunda satıştan elde edeceği karın iki üç milyon üstünde bir rakam söylüyor. Örneğin 10 milyon TL'ye vereceği bir saatin fiyatı sorulduğunda "13 milyon" diyor. Bıraktığı bu pazarlık payının sonucunda hem müşteri hem de kendisi alış verişten memnun ayrılmış oluyor.

Müşteriler genelde "su geçiriyor mu? üzerindeki taşlar düşer mi? bozulur mu? bozulursa geri getiririm bak, pili var mı?" gibi sorular soruyorlar. Eyüp kendisinin her gün burada olduğunu söylüyor, saat su geçirecek bir saat ise bunu müşteriye açıkça söylüyor. Yaptığı her satıştan sonra saatin kaç liraya satıldığını cebinden çıkardığı bir kağıda alt alta

yazıyor ve birkaç satıştan sonra topluyor. Ayın biri, 15'i gibi maaş günlerinde satışların daha iyi olduğunu söylüyor ama en çok satışı yılbaşından evvel yapmış.

Çevresindeki esnafla, diğer işportacılarla, resmi görevlilerle, daha önce saat sattığı insanlarla çok iyi bir ilişkisi var. Gelip geçenler sürekli kendisine selam veriyorlar öyle ki "bazen birisi selam veriyor kim olduğunu hatırlamıyorum" diyor. Etrafındaki bu insanlarla sürekli şakalaşıyorlar, karşılıklı espriler yapılıyor ama bu esprilerin odağında hep Eyüp var. Bir işportacı kendisine "asker arkadaşım" diye hitap ediyor. Eyüp ise "bana nerelisin? diye soruyorlar Urfalıyım diyorum, neresinden? diye soruyorlar ben de Siverek diyorum" diyor gülerek.

Eyüp'ün esnafla ve diğer işportacılarla olan ilişkisinin boyutunu anlamama yarayan en büyük olay ise 50'ye yakın saatine zabıta tarafından el konulması ve bu saatleri geri almak için esnafın verdiği uğraşlar oldu. Eyüp'ün saatlerini geri almak için yaptığı tüm çabalar sonuç vermemiş. Belediyeye gitmiş "saat yok, buradan git" demişler. En az 10 kişiden oluşan esnaf, işportacı ve çevreden Eyüp'ü tanıyanlar ne yapılabileceklerini tartışıyorlardı. Bu esnada gelip geçenlerden tanıdıkları "geçmiş olsun, çok üzüldüm" diyerek duygularını belirtirken yerdeki sergide saatleri görenler "saatlerini aldın galiba" diyorlardı. Eyüp her defasında bu saatlerin yeni olduğunu ifade ederken bana söylediğine göre "patronum (*my boss*) dediği saat aldığı kişiden 150 milyon TL borç almış, bu saatleri sattıktan sonra geri ödeyecekti. Yaklaşık bir ay kadar sonra Eyüp saatlerinin bir kısmını geri alabildi.

Satışlar esnasında sürekli zabıta veya polise karşı tetikte bulunuyor. Söylediğine göre, polis ve zabıta beraberce bazen polis bazen de zabıta arabasıyla geliyormuş. Polisin ve zabitanın bu tutumuna "görmüyorlar mı? kriz var, insanların çalışması lazım, ekmek almaları gerekiyor, belki bu işi yapmasalar katil olacaklar" diyerek karşı olduğunu belirtiyor. Bir defasında biz Eyüp'le konuşurken aniden bir şeyler oldu ben daha ne olduğunu anlayamadan Eyüp ve diğer işportacılar kaçmaya başladılar. Saatlerin bulunduğu çantayı daha toplayamadan 30-35 basamaklı merdivenden hızla aşağıya doğru iniyordu ki son 8-10 basamakta takıldı ve düştü. Biraz doğruldu ama kalkamadı, bu esnada merdivenin başına gelen zabıta memuru yaramaz çocuklara yapıldığı gibi parmağını sallayarak işaret yaptı ama yanına gitmedi. Eyüp bir yandan düştüğü sağ dizininin yırtılan kısmından akan kana bakıyor bir yandan da düşürdüğü saati tamir etmeye çalışıyordu. Etraftaki yakın esnaf

da Eyüp'ün yanına geldiler içlerinden bir tanesi "benim de kanım kırmızı diyordu da inanmıyorduk, hakikaten öyleymiş" demesi aslında çok şey anlatıyordu. Hızla indiği merdivenden sendeleyerek yukarı çıktı ve ilerideki bir lokantadan aldığı peçete ile kanı sildikten sonra benim bu iyi olmayabilir dememe aldırmadan avucuna koyduğu tuzu yaranın üzerine bastırdı.

3.5 Türkiye'den Ayrılış Çabaları

Bu araştırmanın sonunda elde edilen bilgiler ışığında göçmenlerin Türkiye'den ayrılmak için üç farklı yol izlediklerini söyleyebiliriz:

- Birinci Grup: Anlaşma kendi ülkelerinden Atina'ya veya ötesine kadar olan bir yolculuğu kapsadığı için İstanbul'da tekrar kaçakçı bulmaları gerekmeyen, Irak ve Pakistanlı göçmenlerin oluşturduğu grup.
- İkinci Grup: Ülkeye yasal veya yasa dışı yollardan girmiş göçmenlerden ayrılmak için kaçakçıya ihtiyaç duyanların oluşturduğu grup.
- Üçüncü Grup: Ülkeye yasal veya yasa dışı yollardan girip genellikle kaçakçıya verecek paraları olmadığı veya kaçakçıya güvenmedikleri için kaçakçıların sunduğu hizmetten yararlanmayı düşünmeyen göçmenlerin oluşturduğu grup.

Göçmenlerin Türkiye'den ayrılma zamanları konusunda ellerindeki paranın miktarı, kaçakçı ile olan anlaşması kadar mevsimsel şartlar da ön plana çıkmakta. Göçmenler, kışın havaların soğuması, kar ve yağmur nedeniyle uzun süreli yürüyüş gerektiren bu tarz yolculuğun bu şartlar altında çok zor olduğunu ifade ediyorlar. Bu nedenle göçmenlerin sınırı geçmek için bahar, yaz ve sonbahar aylarını daha uygun bulduklarını söyleyebiliriz. İstanbul'da görüşülen ve iki defa sınır geçmeye teşebbüs eden bir göçmen, bahar ayında havalar "iyileşince" tekrar deneyeceğini söylüyor (27 Erkek, Siera-Leon). Öte yandan Edirne'de yazın görüşülen ve daha önce bir çok kez sınır geçmeye çalışmış olan bir göçmen, aynı zorluğun sınırdaki güvenlik kuvvetlerince de yaşandığı için bu zamanlarda geçişin daha kolay olacağını ifade ediyor (33, Erkek, Cezayir).

Göçmenlerin ülkeye girişleri başlığı altında birinci gruptaki göçmenlerin anlaşmalarının içeriği ve nasıl işlediğine değinilmişti. İkinci grup göçmenler ise kaçakçılara 200 ila 500 ABD doları aralığında yoğunluk kazanmakla birlikte 100 ABD

dolarından 1000 ABD dolarına kadar farklılık gösteren miktarlarda ödeme yaptıklarını veya anlaşmalarını belirtmekte. İstanbul'da yakın zamanda görüşülen göçmenlerden öğrenildiği üzere kaçakçılara duyulan güvensizlikten dolayı son zamanlarda yurt dışına gitmek isteyen göçmenlerin anlaşılan miktarı arkadaşlarına bıraktığı yani peşin ödeme yapmadığı, Yunanistan'a varmaları üzerine telefonla görüştüktan sonra arkadaşlarının parayı kaçakçıya ödeme yoluna gittiklerini bildirdiler. Ancak bu yöntemin diğerlerine göre biraz daha pahalı olması nedeniyle, kaçakçıya veya aldığı referansa güvenen göçmenlerin peşin ödeme ya da sınırı geçtikten sonra ödeme yoluna gittiklerini de söyleyebiliriz.

Kaçakçıların hemen hemen tamamı planlarını göçmenlerin İstanbul'dan öğleden sonra veya akşamüzeri ayrılmayı üzerine kuruyorlar. Bu doğrultuda yolculuk genellikle 17-20:00 saatleri arasında penceresi olmayan veya renkli camlı veya perdeli minibüsle, göçmenlerin ya adresten ya da önceden anlaşılan bir noktadan toplanması ile başlıyor. Minibüste kaç kişi olacağı bazen anlaşma safhasında konuşulsa da ayrılış gününde göçmenler hiç ummadıkları bir sürprizle karşılaşabiliyorlar; minibüsteki göçmen sayısı bazen 29'a kadar çıkabiliyor. Bazı durumlarda kaçakçı aracı bizzat kullanırken özellikle birinci grup göçmenlerin katıldığı organizasyonlarda kaçakçı önden ayrı bir araçta gidiyor. Göçmenleri şaşırtan bir başka olay ise aynı minibüste onlarla beraber gelen ve kendilerinden biri (göçmen) sandıkları kişinin, minibüsten indikten sonra, kılavuz olduğunu öğrenmeleri. Görüleceği üzere bazı durumlarda kılavuz göçmenlerle beraber seyahat ederken bazen indikleri yerde onları bekliyor oluyor.

Minibüslerin dikkat çekmesi veya yakalanma riskini azaltmak için yine özellikle birinci grup göçmenlerin yer aldığı organizasyonları yapan bazı kaçakçılar göçmenleri, Edirne yönüne giden planlı seferler yapan yolcu otobüslerine bindirerek halkın içine karışmalarını sağlıyorlar. Bu durumda şoföre göçmenleri nerede indirmesi gerektiği söyleniyor ve belirtilen noktada indirilen göçmenleri karşılayanlarla yolculuğun sınır geçiş bölümü gerçekleştiriliyor. Genellikle saat 24:00 civarında minibüsten veya otobüsten indirilen göçmenler bazen yürüyerek, bazen traktörün romörkünde veya bir başka araçla Meriç nehrine ulaşıyorlar (Bkz. Fotoğraf 29). Meriç nehrinden evvel yolculukları boyunca en büyük engelleri pirinç tarlaları nedeniyle bölgede bir hayli fazla olan sivrisinekler. Meriç nehri ile birlikte belki de en etkili sınır engelini oluşturan bu sivrisinekler yüzünden bir göçmen bir dahaki sefere daha önceden denediği ve daha kolay olduğunu düşündüğü

İzmir'den botla Yunanistan'a geçmeyi tekrar deneyeceğini ifade etti (26, Erkek, Türkmenistan).

Mevsime ve dönemsel yağışların yanında Bulgaristan'da bulunan barajın açılmasına göre debisi değişen Meriç'in bazı noktalarından belli zamanlarda yürüyerek geçilebilirken, debinin yüksek olduğu durumlarda ön ve arka tarafına ip bağlanılarak (daha kısa zamanda geçiş sağlıyor) karşılıklı iki yakadan çekilen şişme botlarla da nehir geçişi yapılabilmekte. Suyun bele kadar geldiği durumlarda ise kadınlar, çocuklar ve varsa eşyalar bot üstünde karşıya geçirilirken erkekler yürüyerek karşıya geçiyorlar. Yunanistan tarafında yakalanan göçmenler de yine aynı yöntemle, gece Yunan görevliler tarafından nehirden geçirilerek Türkiye'ye gönderiliyorlar.

Kaçakçılara verecek parası olmadığı veya güvenmediği için kendi başlarına sınırı geçebileceğini düşünen üçüncü grup göçmenler ise genellikle öğle veya öğleden sonra normal tarifeli otobüsle veya taksi ile İstanbul'dan ayrılıyorlar. Ayrılmadan önce nereden gitmeleri konusunda kendi ülke vatandaşlarından veya kaldıkları otel/pansiyon gibi yerlerde bu işe aşina olan insanlardan bilgi alıyorlar veya kendileri satın aldıkları harita üzerinde mütalaa yaptıktan sonra bir karara varıp ona göre yola çıkıyorlar. Bazı göçmenler İpsala'nın Yunanistan'a daha yakın olduğunu değerlendirdikleri için önce buraya gitmeyi düşünürken bazıları da nehir geçişi gerektirmeyen Edirne şehir merkezindeki Karaağaç bölgesinden sınırı geçmeyi uygun buluyorlar. Nehir geçişi gibi bir engel gerektirmeyen bir başka bölge ise Bulgaristan sınırı. Ancak Bulgar polislerinin yakaladığı göçmenlere karşı takındığı insanlık dışı tavır ve uyguladığı şiddet nedeniyle göçmenlerin bu yolu pek tercih etmedikleri gözüküyor (Bkz. Fotoğraf 16-Fotoğraf 23).

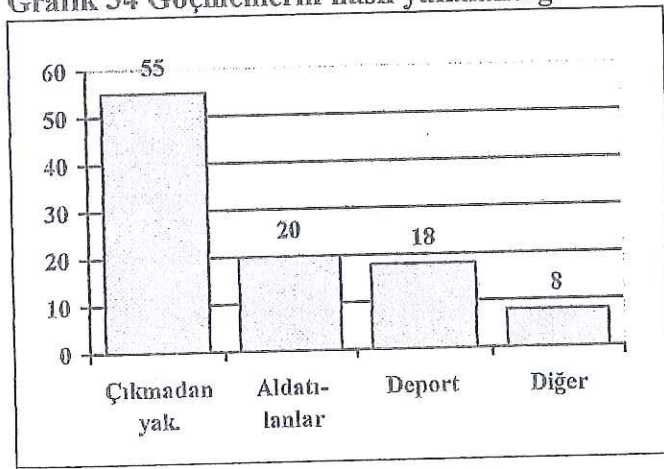
Hangi grupta olursa olsun her göçmen günler süren yürüyüşe kendini mümkün olduğunca hazırlayarak yola çıkıyor. Saç, sakal tıraşından giydikleri kıyafete ve ayakkabıya kadar bunun izlerini görmek mümkün. Kıyafetlerinde olabildiğince mevsim (gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkını da hesap ederek) ve doğa şartlarına (sivrisinek, çalılık arazi vs.) şartlarına uyum sağlamayı düşünürken bir yandan da gidecekleri ülkede kamufle olmayı amaçlıyorlar. Bir başka deyişle kılık ve kıyafetleriyle "Avrupalı" gibi görünme çabası içinde olduklarını söyleyebiliriz. Bir başka ilginç noktaysa görüşmeler yazın yapılmasına rağmen göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun uzun kollu gömlek veya

sweat-shirt giymeyi tercih etmeleri. Göçmenler bunun sebebini, genel olarak, gece soğuyan havadan veya sivrisineklerden korunmak için olduğunu belirttiler.

Diğer yandan göçmenler yanlarında taşıdıkları çantalarda diş fırçasından walkmene, ilaçtan kalın giysilere, yiyecektekenden içeceğe kadar çeşitli ihtiyaç malzemelerini taşıyorlar. Mümkün olduğunca spor ayakkabı veya benzeri tarz yürüyüşe elverişli bir ayakkabı giymeyi tercih ediyorlar. Bazen sürekli gece veya gece-gündüz süren yürüyüşlerinin izlerini ayakkabılarında görmek mümkün (Bkz Fotoğraf 25). Günlerce yürümelerine rağmen sınırı geçebilecekleri noktayı bulamayan, kaçakçılar tarafından kandırılan, tam sınırı geçecekken yakalanan veya sınırı geçip Selanik'e kadar yaklaşık 300 Km yürüyüp 25 Km kalmışken yakalanıp Yunanlı görevliler tarafından geri gönderilen göçmenlerin hepsinin gözünde günler geçse de yorgunluğun hayal kırıklığıyla buluşup umutsuzluğa, çaresizliğe dönüştüğü o bakışları görmek mümkün (Bkz. Fotoğraf 24 ve Fotoğraf 25).

3.6 Yakalanma ve Yakalandıktan Sonraki Kanuni Süreç

Grafik 34 Göçmenlerin nasıl yakalandığı

Görüşülen göçmenlerin yakalanmalarında etkili olan ana nedene bakıldığında yarısından fazlasının güvenlik kuvvetlerinin aldığı önlemler neticesinde yakalandığı, 20 göçmenin kaçakçılar tarafından aldatıldığı için nereye gideceğini bilemediği veya yardıma muhtaç olduğu için güvenlik

kuvvetlerine teslim olduğu veya güvenlik kuvvetleri tarafından yakalandığı, 18 göçmenin ise sınırı geçmeyi başarmasına rağmen diğer tarafta (çoğunluğu Yunanistan'da) yakalanmaları neticesinde Yunan yetkililer tarafından gece gizlice sınırdan geçirilerek Türkiye'ye (çoğunlukla geri) gönderilmeleri nedeniyle yakalandığı gözükmektedir (Bkz. Grafik 34).

Edirne'de sınırı şu veya bu şekilde yasa dışı yollarla geçmeye çalışan göçmenler yakalandıktan veya teslim olduktan sonra üç farklı güvenlik kuruluşuyla yüz yüze

gelebiliyorlar: Kara Kuvvetleri sınır birlikleri, İl Jandarma birlikleri ve İl Emniyet Müdürlüğü. Aynı şekilde Edirne'deki yaşantıları da üç aşamada incelenebilir: birinci aşama yakalama, ikinci aşama adli işlem, üçüncü aşama ayrılış. Yakalamaların hemen hemen tamamı Kara Kuvvetleri'nin sınır birlikleri veya Edirne İl Jandarma Komutanlığı'na bağlı birliklerce yapılıyor. Kara Kuvvetleri birlikleri tarafından yakalanan göçmenler en kısa zamanda tutanak ve doktor raporuyla Jandarma birliğine teslim ediliyor ve adli işlemleri Jandarma tarafından yapılıyor. Yakalamanın Polis veya Jandarma tarafından yapıldığı durumlarda ise adli işler doğrudan bu birliklerce yapılmakta.

Adli işlemlerin yapılması safhasında dil sorunu, yasa gereği yapılan işlemlerin maliyeti, barınma ve yiyecek temini güvenlik kuvvetlerinin karşılaştığı en büyük sorunlar olarak göze çarpıyor. Aynı zamanda düzensiz göç (*irregular migration*) tanımlaması içinde de değerlendirilen yasa dışı göçün bu “düzensizliği”, sınır geçiş aşamasında “mesai” tanımaması ve yoğunluğuyla güvenlik kuvvetleri personeli açısından, en büyük sorunlardan biri olarak değerlendiriliyor.

Adli işlem safhasında sadece bir göçmen için, içinde ifade tutanağı, doktor raporu, mülakat formu, parmak izi formu vs. gibi formların bulunduğu bir asıl dosyanın yanında fotokopi ile çoğaltılan dört dosyada yaklaşık olarak toplam 71 sayfayı bulan (toplam beş dosya) “suç dosyası” hazırlanıyor. Buna ilave olarak göçmenlerin her biri için altı adet önden, altı adet yandan çekirilen vesikalık fotoğraflar da bu dosyaya konuyor. Birinci ve ikinci derece askeri yasak bölgede yakalanan göçmenlere “askeri yasak bölgeyi ihlal” etmekten dolayı işlem yapılırken diğerlerine 5682 sayılı “pasaport kanununun” 33, 34 ve 35nci maddelerine muhalefet etmekten dolayı işlem yapılıyor. Söz konusu maddeler şunları hükmediyor:

“Madde 33 : Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını pasaportsuz veya pasaport yerine kaim olacak bir vesikayı hamil olmaksızın terk eden veya buna teşebbüs eden kimseler hakkında 500 liraya kadar hafif para veya (3) aya kadar hafif hapis cezası verilir veya her iki ceza birlikte hükmolunur.

Türkiye’de herhangi bir suçtan sanık veya hükümlü olup da kendilerini takibattan veya cezadan kurtarmak, askerlikten kaçmak, vergi borçlarını ödememek gibi hususi maksatlarla bu fiili işleyen kimseler hakkında 250 liradan 1000 liraya kadar ağır para veya (1) aydan (6) aya kadar hapis cezası veya iki ceza birlikte hükmolunur.”

“Madde 34 : Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından her nasılsa pasaportsuz olarak girebilmiş olan vatandaşlar ve yabancılar 250 liradan 1250 liraya kadar ağır para veya bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile veya her ikisi ile cezalandırılır. Bu gibilerden yabancı olanlar cezalarını çektikten sonra sınır dışı edilirler”.

“Madde 35 : Bakanlar Kurulunca tayin olunan mahallerden başka yerlerden Türkiye’ye giren veya Türkiye’den çıkanlar usulüne uygun pasaport veya vesika taşısalar bile 125 liradan 250 liraya kadar hafif para veya bir aydan altı aya kadar hafif hapis cezası ile veya her ikisi ile cezalandırılırlar”.

Diğer yandan Ağustos ayında çıkartılan 4771 sayılı kanuna kadar Türkiye’de “göçmen kaçakçılığı” suçu tanımlı değildi. Avrupa Birliğine uyum sürecinde çıkartılan kanunlarla (idam cezasının kaldırılmasını da içeren diğer hükümlerle birlikte) birlikte kabul edilen, “İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler” başlığındaki Türk Ceza Kanunu’nun 201nci maddesine eklenen maddelerde (201/a ve 201/b) göçmen kaçakçılığı ve cezası şu şekilde tanımlanıyor:

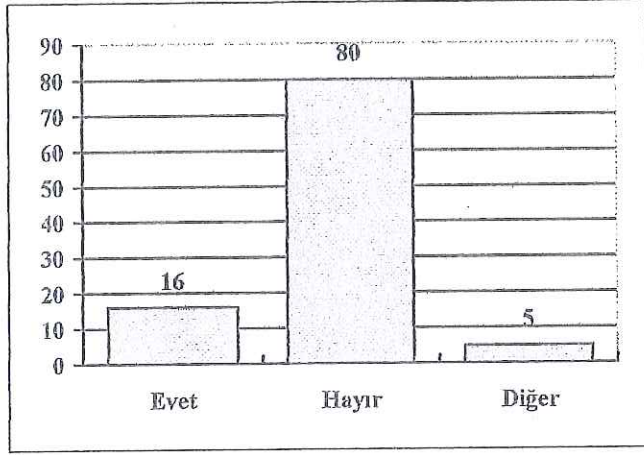
“Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet tabiiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye’de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş bulunan kimselerin Türkiye’ye yasal olmayan yollardan girmelerini veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denilir.

Göçmen kaçakçılığı suçunun faillerine veya böyle bir suça iştirak etmeksizin, daha önce ülkeye sokulmuş veya girmiş kaçak göçmenleri, maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollarla ülkeden çıkaranlara, yasal koşullara uymaksızın ülkede kalmalarını olanaklı kılanlara, bu maksatla sahte kimlik veya seyahat belgelerini hazırlayanlara veya temin edenlere ya da bu suçlara teşebbüs edenlere, fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir; suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatler müsadere edilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suçlar, kaçak göçmenlerin yaşamlarını veya vücut bütünlüklerini tehlikeye soktuğu veya insanlık dışı veya onur kırıcı muamele biçimlerine tabi kılınmalarına neden olduğu hallerde faillere verilecek cezalar, yarısı oranında; ölüm

meydana gelmiş ise bir kat artırılarak hükmolunur” (4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, 03.08.2002).

Grafik 35 Maruz kalacağı işlemi biliyor mu?

Adli işlemler bitirildikten sonra en geç 24 saat içerisinde hakim karşısına çıkartılan göçmenler genellikle hakim tarafından “ön ödeme cezası” verildikten sonra İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi’ne teslim ediliyor. Bu safhada göçmenler Yabancılar Şubesi sorumluluğunda sınır dışı edilecekleri veya tebliğ ile

serbest bırakılacakları güne kadar şehir içerisindeki karakollarda eldeki imkanlar çerçevesinde barındırılıyor. Göçmenlerle yapılan görüşmelerin de bir kısmı bu safhaya denk geliyor. Ne var ki biz safhaları nasıl tanımlarsak tanımlayalım göçmenlerin %80’i bundan sonra ne tür bir kanuni işleme maruz kalacağını bilmediğini ifade etti (Bkz. Grafik 35). Bu konu hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten göçmenlerin ise yedisi bu bilgiyi diğer (daha önce yakalamp İstanbul’a veya ülkelerine geri dönmüş) göçmenlerden, üçü polislerden ve ikisi de insan kaçakçılarından öğrendiğini belirtti.

Göçmenlerin burada tutulmalarının kanuni dayanağını ise 5683 sayılı “Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri” ni belirleyen kanunun 19ncü ve 23ncü maddeleri oluşturuyor. Söz konusu maddelerde:

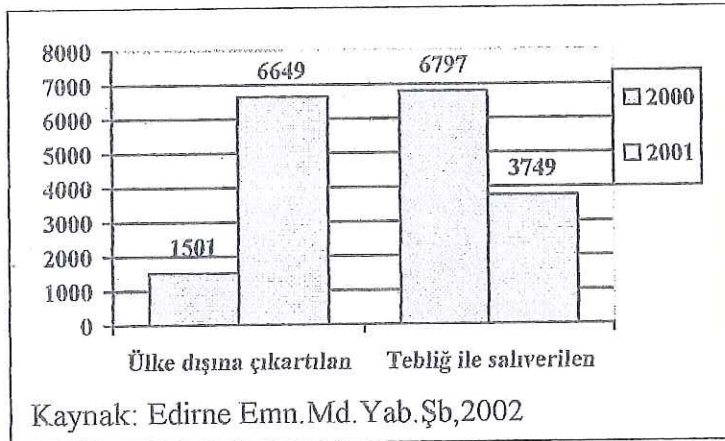
“İçişleri Bakanlığınca memlekette kalması umumi güvenliğe, siyasi veya idari icaplara aykırı sayılan yabancılar verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye’den çıkmaya davet olunur. Bu müddet sonunda Türkiye’yi terk etmeyenler sınır dışı edilebilir” (5683 sy. K. Md. 19).

“Memleket dışına çıkartılmalarına karar verilip de tedarik edemediklerinden veya başka sebeplerden dolayı Türkiye’yi terk etmeyenler İçişleri Bakanlığı’nın göstereceği yerde oturmaya mecburdurlar” (5683 sy. K. Md. 23).

Göçmenlerin barınma ve nakliye giderleri için yıllık belirli bir ödenek ayrılmıyor. İhtiyaç duyuldukça Edirne Emniyet Müdürlüğünce istenen ödenğe cevap verildiği ölçüde

göçmenlerin “ülkeden çıkartılmalarına” veya yoksa “tebliğ tebellüğ” ile serbest mi bırakılacaklar buna karar veriliyor (Bkz Grafik 36). Afganistan, Pakistan ve Bangladeş ülke vatandaşları İranlı göçmenlerle beraber İran sınırından geri gönderilirken, Iraklılar Irak sınırından, Suriyeliler kendi ülke sınırından geri gönderiliyor. Filistinli ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenler ise ülkeyi terk etmeleri hakkındaki belge tebliğ edildikten sonra İstanbul’da serbest bırakılıyorlar.

Grafik 36 2000-2001 Yıllarında Edirne Emniyet Müdürlüğüne haklarında işlem yapılan göçmenler

Bu noktada ülkelerine dönüşlerinin kendileri için tehlikeli olacağını ifade eden göçmenler için bir ayırım yapılmadığı belirtmek gerekiyor. Göçmenlerle güvenlik kuvvetleri personeli arasındaki dil engeli, bir başka deyişle göçmenlerin

konuştukları dilleri anlayabilecek veya çoğu zaman İngilizce olan ortak bir dille anlaşabilecek personelin bulunmaması bu sorunun ana nedenlerinden birisi. Öte yandan bu uygulamayı sadece dil engeli sorununa bağlamamak gerekir. Bu tarz başvuruda bulunan göçmenlerle ilgili kanunsal bir düzenleme bulunmaması ve sığınmacılık sisteminin tam olarak bilinmemesi veya uygulanmaması sorunun diğer nedenleri arasında yer alıyor.

Göçmenlere ilişkin yürütülen işlemler kapsamında, 01 Ocak-31 Ağustos 2002 tarihleri arasında Edirne İl Emniyet Müdürlüğüne “ülkeden çıkartılan” 3127 göçmen ve “tebliğ tebellüğ ile salıverilen” 2851 göçmen için 01 Ocak 2002- 31 Aralık 2002 tarihleri arasında toplam 425.184.000.000 TL harcandı (Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Lojistik Şb.). Bu miktarın 31.000.000.000 TL’si personel giderleri (tahmini bir hesaplama yapıldı, her araç için beş memur yaklaşık bir hafta nakil işlemi ile uğraşiyor) 313.473.000.000 TL’si nakliye giderleri ve 80.713.360.000 TL’si de iaaşe (gıda, temizlik vs.) giderleri için harcandı. Harcanan tutar göçmen sayısına bölündüğünde bir göçmenin (adli işlemler sonrasındaki) maliyetinin yaklaşık 41.000.000 TL olduğu gözüküyor.

Bu rakama jandarma tarafından yürütülen yakalama ve adli işlemlerden (fotoğraf, şehir içi ve il içi nakil, kırtasiye, fotokopi vs.) doğan ve Edirne Emniyet Müdürlüğü'nde olduğu gibi istenilen bir ödenekte değil de jandarma birliklerinin kendi imkanlarıyla karşıladıkları kişi başına 15-20 milyon TL civarındaki (tahmini) maliyet de eklendiğinde, Edirne sınırında gerçekleştirilen her bir yakalamanın (bir göçmenin birkaç defa yakalanmış olabileceğini de hesaba katarak) ortalama maliyetinin 55-60 milyon TL civarında olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada söz konusu maliyetlerin güvenlik kuvvetlerine zamanında aktarılmasının onların sırtındaki bu yükü hafifletmeye yardımcı olacağını hatırlatmakta fayda var.

Güvenlik kuvvetlerinin karşılaştığı sorunlardan bir diğeri de göçmenlerin vatandaşı olduğu ülkenin Türkiye'deki elçiliğinin vatandaşlarına sahip çıkmaması ve sorumluluk üstlenmekten kaçınması. Sorumluluğu kısmen kabul eden bazı elçilikler ise çözüme "devlet" olarak bir katkıda bulunmaktan kaçınıyorlar. Şüphesiz bunun nedenlerinin başında ülkelerine geri gönderilmelerinin maliyetinin yüksek olması geliyor. Geçtiğimiz bahar ve yaz aylarında basına da bir hayli yansıyan Hintli ve Çinli göçmenler buna örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu göçmenler kendi devletleri tarafından değil ama elçilik aracılığıyla aileleriyle irtibat kurularak onlardan para gönderildikçe ülkelerine geri dönebildiler.

Bu noktada barınma yerlerinin pek de sağlıklı yerler olmadığını vurgulamakta yarar var. Ancak bu durumdan en az göçmenler kadar görevli polis memurları da şikayetçiler. Dolayısıyla barınma yerlerinin iyileştirilmesi Edirne'yi aşan bir konu olarak önümüze çıkıyor. Öte yandan bu sorunun giderilmesi için Aksaray, Kırklareli, Balıkesir, Erzurum, Siirt ve Van illerinde "kabul merkezleri", Hatay, Trabzon, Erzurum, Muş, Iğdır, Çankırı, Van ve Kırklareli illerinde "geri gönderme merkezleri" açılmasının planlandığı belirtiliyor (EGMYHİDB, 2001:60). Bununla birlikte yetkilerle yapılan görüşmelerden öğrenildiğine göre yeterli maddi kaynağın bulunamaması nedeniyle söz konusu "projenin" gerçekleşmesi için yeterli kaynak bulunamadığı belirtiliyor (barınma merkezleri hakkında ayrıntılı değerlendirme "Öneriler ve Tartışma" bölümünde yapılacaktır).

Göçmenlerin beslenme ihtiyaçlarını karşılamak içinse Yabancılar Şubesi'nde görevli polis memurlarınca gününbirlik kumanya şeklinde yiyecekler dağıtılıyor. Kumanya içerisinde meyve suyu, reçel çeşitleri, peynir, hamburger köftesi veya normal köfte gibi

soğuk yiyecekler bulunuyor (Bkz. Fotoğraf 26-28). Ne var ki sunulan bu yiyecekleri bazı göçmenler beğenmediklerini daha farklı yiyecek istediklerini belirtiyorlar. Örneğin Pakistanlı bir göçmen “siz Türkiye’de sadece ekmek mi yiyorsunuz?” diye sorarken, Çinli bir göçmen balık, tavuk veya domuz eti istediğini söyledi, Afrikalılar (Nijeryalılar hariç) içinse kendi tarzlarında pişirdikleri pirinç yeterli görünüyor. Öyle ki İstanbul’da kaldıkları süre boyunca yemeklerini toplu olarak bir arada yemeyi tercih eden Afrikalı göçmenler için salça ve (eğer varsa) et veya tavukla pişirilen pirinç sofralarının baş tacı konumunda.

Göçmenlerin Edirne’de tutuldukları süre boyunca dini inançlarının gereklerini yerine getirmeleri için ayrılan bir ibadethane veya benzeri bir oda bulunmamakta. Hindistanlı göçmenler “*Grand Sahip*” dedikleri ve sadece yalın ayak ve kafalarının üzerinde taşıyabildikleri kutsal kitaplarını yanlarında getirememekten şikayetçi olduklarını ifade ettiler. Müslüman göçmenlerden çoğunluğu nezarethanenin bir köşesinde namazlarını kılarken, bazıları buldukları yerin şartlarının namaz kılmak için uygun olmadığını dile getirdiler. Yanlarında İncil bulduran Hıristiyan göçmenlerden bazıları ise her gün İncil okuduklarını söylerlerken, bu konuyla ilgili bir tespit yapılamadı.

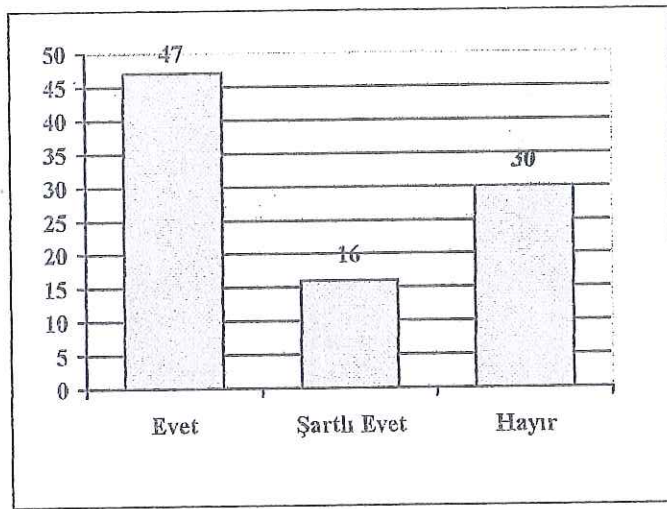
Sonuç olarak yukarıdakiler ışığında Edirne’deki uygulamalar değerlendirildiğinde yürürlükteki kanunların uygulanmasının güç olduğu ve sadece adli süreci kapsamıyla da eksik olduğu açıktır. Süreç içerisinde başvurulacak kanuni dayanağın karşılaşılan sorunları çözmekten ve sorunu birebir yaşayan güvenlik kuvvetlerine yol göstermekten uzak olduğunu söyleyebiliriz. Sorunlar önceden belirlenmiş kurallar ve kanunlar ışığında çözülmekten uzak olup sorunlar belirdikçe eldeki imkanlar veya Ankara’daki yetkililerle görüşülerek giderilmeye çalışılıyor. Örneğin sınırı geçmeye çalışırken vurulan Filistinli göçmenin yedi milyar civarında (Ağustos sonu itibarıyla) olan tedavi masrafları uzun süre kurumlar arasında sorun olduktan sonra Valilik tarafından karşılandı (Bkz. Fotoğraf 39). Aynı anlamda göçmenlerin nakilleri ve adli işlemleri için gerekli olan paranın nereden nasıl aktarılacağı veya aktarılan miktarın ne kadar yeterli olduğu da bir başka sorun olarak göze çarpıyor. Aslında tüm bu sorunları Türkiye’de göç konusu ve göçmenlerle ilgilenecek bir kurumun yokluğu çatısı altında topladığımızda sorunu daha iyi anlamak mümkün.

3.7 Sonrası için Düşünceleri

Göçmenlerin bundan sonrası için ne düşündüklerini öğrenmek için Türkiye’de kalmak isteyip istemedikleri soruldu. Göçmenlerin hemen hemen yarıya yakını Türkiye’de

koşulsuz olarak kalmak istediğini belirtirken, 16 göçmen iş sağlanırsa, oturma izni ve ikamet sağlanırsa ve ailesini getirmesine izin verilirse gibi şartları öne sürdü (Bkz. Grafik 37 ve Tablo 39). Filistinlilerin tamamına yakını Türkiye’de kalmak istediğini ifade ederken Pakistanlıların hepsi olumsuz cevap verdiler (Bkz. Tablo 39). Kalmak istemeyenler ağırlıklı olarak ülkeleriyle Türkiye arasında fark olmadığını dolayısıyla burada kalmalarına gerek olmadığını ifade ederlerken Türkiye’de kalmak isteyenler Türkiye’nin demokratik, insan haklarına saygılı bir ülke olduğu, halkının sıcakkanlı, yardımsever ve Müslüman olduğu, burada iş bulabileceğini düşündüğü gibi sebepleri ileri sürdüler.

Grafik 37 İmkan olsa Türkiye’de kalır mı?

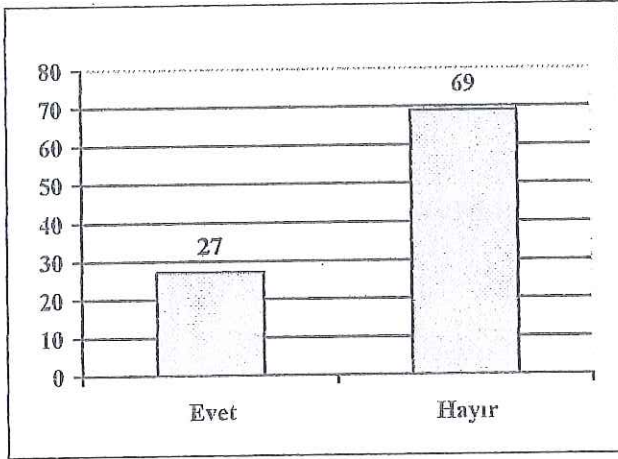

Diğer yandan Türkiye’de kalmak istediğini belirten göçmenlerden veya halen Türkiye’de yaşayan (İstanbul’da görüşülen) göçmenlerden bazıları bugünlerde (Aralık 2002) Türkiye’nin bir numaralı gündemi olan Avrupa Birliğine katılım yolunda Türkiye’nin en büyük destekçileri olarak göze çarpıyor. Bu düşüncenin

temelinde ise, bu sayede Türkiye’nin “Avrupa ülkelerinde olduğu” gibi kendilerine “ikamet” ve “çalışma izni” vereceğini ummaları yatıyor. Bazı göçmenler bunun için her gün dua ettiklerini ifade ederken daha önce Avrupa’da birkaç yıl kalmış ve iki yıldır Türkiye’de yaşayan Afrikalı Müslüman bir göçmen, Türkiye’nin AB’ye üyeliğini dört gözle beklemesine rağmen, şu şekilde düşünüyor: “Ben onları tanıyorum, Türkiye’yi almayacaklar. Neden biliyor musun? Çünkü siz Müslümansınız. Onlar aralarında Müslüman görmek istemiyorlar” (40, Erkek, Afrika).

Ne ilginç tesadüf ki bu satırların yazıldığı saatlerde (13 Aralık 2002) Kopenhag’tan AB ile ilgili hiçte “olumlu” haberler gelmiyor. Göçmenlerden bazıları ise AB’ye alternatif olarak “neden Türkiye ve diğer Müslüman ülkeler tıpkı AB gibi bir birlik kurmuyorlar?” şeklinde fikir öne sürüyorlar (30 ve 24 Erkek, Pakistan). Lisansüstü eğitimi almış olanın “demokrasinin Kuran’da yazılı olmadığını” söylemesi, aslında, fikrin gerçekçi olmadığını göstermeye de yetiyor.

Grafik 38 İmkan tanınsa ülkesine dönmek ister mi?

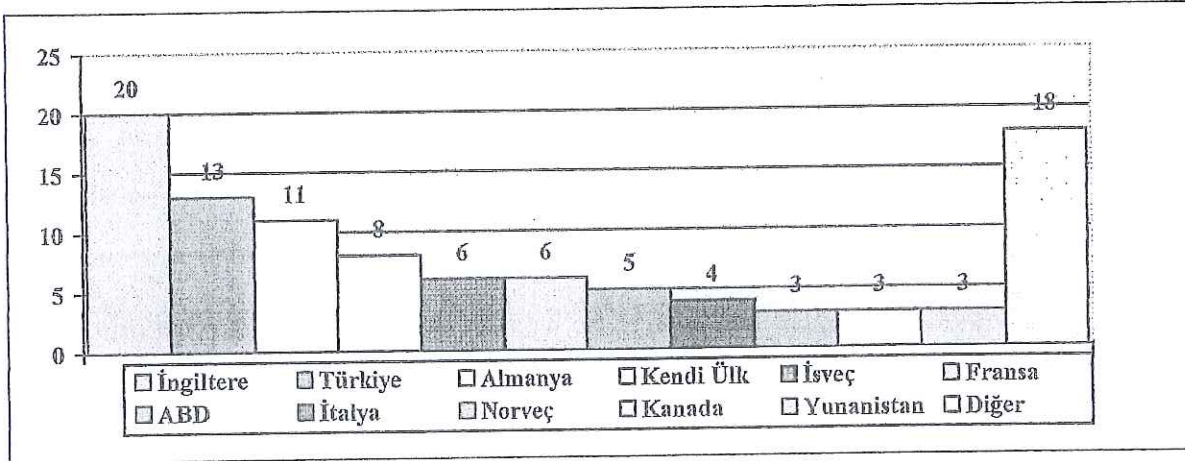

Çözüm çabalarına ışık tutabilecek bir başka bilgi de göçmenlerin ülkelerine geri dönmek isteyip istemediklerinde yatıyor. Grafik 38'de ve Tablo 40'da görüleceği üzere göçmenlerin yaklaşık %69'u ülkesine geri dönmek istemediğini belirtirken ayrılmasına neden olan sebeplerin ortadan kalkmadığı, ülkesinde değişen

hiçbir şey olmadığı ve gerek maddi olarak gerekse manevi olarak çok fazla şey kaybettiğini ve bunları karşılama dan dönmeyi düşünmediğini belirtiyorlar.

Bu doğrultuda göçmenlere "imkan tanınsa şu an hangi ülkeye gitmeyi (yaşamayı) istersiniz?" sorusu sorulduğunda ise kendi ülkesine dönmek isteyenlerin sayısı 27'den sekize düşüyor (Bkz. Grafik 39 ve Tablo 41). Bu soruya verilen belli başlı cevaplar ise sırasıyla İngiltere (20 kişi), Türkiye (13 kişi), Almanya (11 kişi). Grafikte "Diğer" olarak belirtilen 18 göçmenden sekizi güvenli ve/veya iş bulabileceği ve/veya ailesiyle beraber yaşayabileceği bir ülkeye gitmek istediğini söylerken birer göçmen de İspanya, Avusturya, İrlanda ve Hollanda'ya gitmek istediklerini ifade ettiler (Bkz. Tablo 41).

Grafik 39 Görüşülen göçmenlerin imkan tanınsa gitmek (yaşamak) istediği ülkeler

3.8 Türkiye’de İnsan Kaçakçılığı

Yukarıda Schloendhart’ın ortaya koyduğu üç tip insan kaçakçılığının varlığından bahsedilmişti: “amatör kaçakçılar”, “küçük organize suç grupları” ve “uluslararası kaçakçılık örgütleri” (Schloendhart 1999 aktaran Graycar, 2000:5). Acaba Türkiye’deki insan kaçakçılığı Schloendhart’ın ortaya koyduğu bu tanımlamalardan hangisine veya hangilerine uymaktadır?

Yukarıda değinildiği üzere İçduygu konuyla ilgili olarak yapmış olduğu araştırma doğrultusunda bir yandan insan kaçakçılarını kategorilendirirken diğer yandan Türkiye’deki insan kaçakçılığının uluslararası bir nitelikte olmayıp ortamdan kaynaklanan fırsatları değerlendiren bir yapıda olduğunu belirtiyor (İçduygu, 2002:53-54). Bu araştırmada tespit edilen göçmenlerin Türkiye’ye giriş ve çıkışlarında kullanılan yöntemler ışığında, Türkiye’de üç tip insan kaçakçılığının da var olduğunu söyleyebiliriz. Birinci ve ikinci tip kaçakçılığın varlığı konusunda bir soru işareti olmadığı açıktır. Bununla birlikte üçüncü tip kaçakçılık organizasyonunun varlığını gösteren bulgular Pakistanlı ve Iraklı göçmenlerle yapılan görüşmelere dayanıyor. Bu göçmenlerin yaptıkları anlaşmanın niteliği, kullandıkları güzergah, yolculuk boyunca belirli noktalarda sağlanan barınma imkanları, güzergahın güvenliği hakkında bilgi sahibi olmaları Schloendhart’ın açıkladığı kriterlerin varlığını gösteriyor.

Hatırlanacağı üzere bu tarz yolculukta yapılan anlaşma taraflara karşılıklı olarak güvence sağlamaktadır. Her iki gruptaki göçmenlerin de önceden uyuşturucu, mazot ve hayvan kaçakçılığının yapıldığı İran sınırından giriş yapmaları kullanılan yolun önceden denendiğini gösteriyor. Van sınırındaki kaçakçılığın yıllar içerisinde yön değişirse de devam ettiğini söyleyebiliriz. Örneğin günümüzde İran’dan Türkiye’ye doğru yapılmaya çalışılan hayvan kaçakçılığının 70’li yıllarda Türkiye’den İran’a doğru yapıldığı bölgede yaşayan vatandaşlar tarafından dile getiriliyor.

Bunun yanında Van’da ve İstanbul’da göçmenlere barınma imkanları sağlandığı da göçmenler tarafından ifade ediliyor. Hatırlanacağı üzere yukarıdaki bölümlerde İstanbul’da birinci aşama ile ilgili ödemesini yapan göçmenlerin kendilerine gösterilen evde veya otelde hem yeterli sayıya ulaşılması hem de “güzergahın güvenli olduğu” haberinin gelmesi için bekledikleri anlatılmıştı. Buradan hareketle kaçakçıların güzergahtaki

durumdan haberdar olabilmek için bu yolları bir şekilde kontrol eden görevlilere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bu tip bir organizasyonda var olduğu belirtilen bir diğer olgu ise en tepede, organizasyonun başında yer alan bir patronun varlığıdır. Pakistanlı iki göçmen İran ve Yunanistan'da "boss" dedikleri kaçakçının varlığından bahsederlerken diğer yerlerdeki "sub-smuggler" olduğunu belirttiler (18 ve 30, Erkek, Pakistan). Doğrudan göçmenler tarafından yapılan bu tanımlama ışığında böyle bir "patronun" ya da organizatörün bizzat Türkiye'de veya Türk olmasa da, konuya "Türkiye'de veya Türkiye üzerinden yapılan insan kaçakçılığında kullanılan yöntemler" başlığı altında bakıldığında mevcut olduğu görülüyor. Sonuç olarak Türkiye üzerinden yapılan göçün "uluslararası insan kaçakçılığı" niteliği de taşıyan bir yapısı olduğunu söyleyebiliriz.

4 SONUÇ, ÖNERİLER VE TARTIŞMA

4.1 Sonuç

Türkiye’de 1990’lardan itibaren artarak hissedilmeye başlanan transit göç, yakalanan göçmen sayısının 95 bine vardığı 2000 yılında tepe noktasına ulaştı. 2001 yılındaki küçük bir düşüşe rağmen mevcut duruma bakıldığında transit göç halen Türkiye’de önemli bir yere sahip. Hem içeride duyulan güvenlik kaygısı hem de göçün göç edilen, transit ve göç veren ülkelerin olası tüm permütasyonlarda bir biriyle olan ilişkilerini etkileme özelliğinden kaynaklanan durum nedeniyle transit göç, Türkiye’nin karşısında büyük bir sorun olarak durmaktadır. Bu sorunun çözümünde de yukarıda anlatılan sebeplerden dolayı güvenlik kuvvetleri ön planda yer almaktadır. Buradan hareketle bu araştırma, sorunun anlaşılmasına ve çözümüne katkı sağlamak amacıyla Türkiye’deki transit göçmenler kimlerdir? nereden ve nasıl geliyorlar? ülkelerindeki sosyal ve ekonomik durumları nelerdir? göç etme sebepleri nedir? nereye gitmek istiyorlar? Türkiye’deki yaşantıları nasıl? Türkiye ve Türkler hakkında neler düşünüyorlar? gibi sorulara cevap bulmak gerektiğinden yola çıkarak yapıldı.

22 farklı ülkeden 101 göçmen ile yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere göçmenlerin temel göç etme nedenlerinin sırasıyla işsizlik ve yoksulluk (29), savaş ve iç savaş gibi güvenlik kaygıları (27), siyasi nedenler ve yönetsel hoşnutsuzluk (18) olduğunu söyleyebiliriz. Çoğunluğu İsrail ile devam eden savaş dolayısıyla ülkeyi terk ettiğini bildiren Filistinli göçmenler (11/16) ile Irak devletinin baskıları sonucu göç etmek zorunda kaldıklarını belirten Irak vatandaşı Türkler (beş Irak vatandaşı Türk’ten dördü) diaspora kavramı içerisinde değerlendirildiklerinde potansiyel diasporalar olarak göze çarpıyorlar.

% 70’i kent veya büyük kent kökenli olan göçmenlerin yaklaşık yarısı ülkelerinde “orta” gelir seviyesinde olduğunu belirtiyor. İçduygu’nun halen Türkiye’de bulunan göçmenler üzerine yaptığı araştırmayla kıyaslandığında Edirne’den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan göçmenler 26,5 yaş ortalamasıyla %25’e varan oranda daha gençlerden oluşuyor. Büyük oranda eş ve çocuklarını yanlarında getirmeme eğiliminde olan göçmenlerin %81’inin dört ve daha fazla sayıda kardeş sahibi olması göçmenlerin ait olduğu ülkelerin önündeki temel sorunlardan biri olarak göze çarpıyor.

Görüşülen göçmenlerin %69'u daha önce göç etmiş arkadaşı, akrabası veya tanıdığı olduğunu ifade etti. Bu bilginin "ilişkiler ağı kuramında" belirtilen "uluslar arası göç hareketine katılan kişiler yurtdışına akrabaları, yakınları, hemşehrileri olması halinde daha kolaylıkla göç etmeye karar verirler. Bunun gibi bir kez göç etme kararını vermiş olan kişi, gittiği yeri beğenmemesi halinde ikinci bir göç hamlesi yapmaya daha yatkındır" tanımlamasına uygun olduğu görülüyor (Abadan-Unat, 2002:18).

% 76'sı gittiği ülkede iltica başvurusu yapmayı düşündüğünü belirten göçmenlerin varmak istediği ülkeler ise sırasıyla İngiltere, Almanya ve Yunanistan. Göçmenlerin yaklaşık % 58'i göç etmeye kendisi karar verirken gideceği yer hakkından bilgi sahibi olan 62 göçmenin %80'i bu bilgiyi söz konusu ülkeye daha önce gitmiş olanlardan öğrendiğini dile getirdi.

Filistinlilerin büyük bir çoğunluğunun ailesini yanına almak istemesi ve genel eğilimin tersine yakın arkadaş veya akrabasına bu şekilde bir göçü yine de tavsiye edeceklerini belirtmeleri, gerçekten de çok zor durumda olduklarını ve ailelerini bu zor durumdan bir an evvel kurtarmak çabasında içerisinde oldukları şeklinde değerlendirildi. Bununla birlikte araştırma sonucunda ortaya çıkan Filistinli göçmenlerin göstermiş olduğu bu farklı eğilim, herkes tarafından üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olarak sunulmaktadır.

Kişi başı ortalama 1678 ABD doları harcamayı planlayan göçmenlerden İran, Afrika ve Kuzey Afrika kökenli olanlar Türkiye'ye genellikle yasal yollardan girerlerken Irak, Filistin, Somali, Hindistan, Pakistan ve Afganistan kökenliler yasa dışı yollardan giriyorlar. Göçmenlerin %75'i yolculuklarının en az bir bölümünde insan kaçakçılarından faydalanırken Irak ve Pakistanlıların çoğunluğu yolculuklarını baştan sona kaçakçıların yardım ve kontrolünde gerçekleştiriyorlar.

Göçmenlerin %33'ü Türkiye'ye İstanbul'dan (hava ve deniz yolu) giriş yaparken, Türkiye'nin güneyinden gelen Iraklıların da dahil olduğu %30'a varan bir kısmı da Van'dan (Doğubeyazıt dahil) giriş yapıyorlar. Bu noktada terör dolayısıyla sınır güvenliğinin daha fazla olduğu güneydeki göç yolunun doğuya kaymış olması ilginç bir nokta olarak göze çarpıyor.

Irak, Pakistan, Kenya, Mısır, Çin, Suriye ve Tunuslu göçmenlerden oluşan yaklaşık %60'lık grup Türkiye'de bir işte çalışmadığını ifade ederken yine genellikle aynı ülkelerden oluşan yaklaşık %50'lik bir grup ise Türkiye'de en fazla bir ay kaldığını belirtti.

Görüşülen 101 göçmenden 47'si bir şart öne sürmeden 16'sı ise şartlı olarak Türkiye'de kalmak istediğini beyan ederken, göçmenlerin %69'u kesinlikle ülkesine geri dönmek istemediğini ifade etti. Öte yandan Edirne'de yakalanan her bir göçmenin güvenlik birimlerine maliyetinin 55-60 milyon TL civarında olduğu tespit edildi. Halkın ve güvenlik kuvvetlerinin kendilerine karşı ön yargılı olup olmadığı sorusuna göçmenlerin %10'u halkın, % 34'ü güvenlik kuvvetlerinin (kısmen veya tamamen) ön yargılı olduğu şeklinde cevap verdiler.

Sonuç olarak, Türkiye'deki transit göçmenler (ortalama olarak) 26,5 yaşında ve 6 kardeşe sahip, 2/3 oranında bekar, büyük oranda kent kökenli (% 70), yarısı lise veya üstünde bir eğitim almış ve büyük çoğunluğu ikinci bir dil bilen (% 70), ülkelerinin orta gelir grubunda yer alan ve ülkesinde iş sahibi olan (% 68), 1678 ABD doları ayırdığı yolculuğunun herhangi bir bölümünde insan kaçakçılarından faydalanan (% 75), bununla birlikte Türkiye'ye 1/2 oranında yasal olarak giriş yapan, sırasıyla ekonomik, güvenlik ve siyasi nedenlerle ülkelerinde ayrılmış, Avrupa'nın potansiyel mültecileri olan Ortadoğu, Afrika ve Asya ülkelerine mensup göçmenlerden oluşuyor.

Bu araştırmada ayrıca Türkiye'de insan kaçakçılığı, konuyla ilgili literatürde belirtilen standartlar çerçevesinde değerlendirildi ve sonuç olarak her üç tip (amatör, küçük organize suç örgütleri ve uluslararası suç örgütleri) kaçakçılık türünün de var olduğu ortaya kondu. Bu anlamda Türkiye'deki insan kaçakçılığı türleri arasında "uluslararası örgütlerinin" de var olduğunun belirtilmesi araştırmadaki ilginç bulgulardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Bunun yanında yukarıda ayrıntılı olarak değinilen Türkiye'deki insan kaçakçılığının boyutu bizlere şu ana kadar basında ve televizyonda "kaçak göçmen evi bulundu", "polis hırsız kovalarken mülteci yakaladı" "gecekonduda kaçak göçmen yakalandı" gibi çeşitli başlıklar altında sunulan olayların aslında gerçekten de "öyle" olmadığını veya olayların gerçek yüzünü göremediğimizi gösteriyor (Bkz. Konuyla İlgili Basında Çıkan Haberler Bölüm 7.4.3; Sabah 30 Ağustos 2002:6; Sabah 21 Eylül 2002:16; Hürriyet 13 Ekim 2002:3; Kanal D 15 Kasım 2002 20:00 Haberleri). Bir başka deyişle bugüne kadar bu

konuyla ilgili gördüklerimiz gerçek ama algılamalarımız yanlış olmuştu. 30 Ağustos tarihli Sabah gazetesinde konuyla ilgili "Iraklı kaçaklara kara kafes cezası" başlığı altında sunulan haberde,

"İstanbul polisi, insan tacirlerine ödeyecek paraları olmadığı için zorla alıkonulan 59 Iraklı kaçağı Dolapdere'deki bir evde ele geçirdi. İnsan tacirlerinin "borçlu tavşan" dediği Iraklı kaçakların "kara kafes" diye bilinen yöntemle cezalandırıldığı ve aç susuz hapsedildiği anlaşıldı"

şeklinde genel bilgi veriliyordu. "Aç susuz" bırakılmış insanlar için "ele geçirmek" ifadesini kullanmanın talihsizliği bir yana fotoğrafta aynı göçmenlerin neşeli ve el sallıyor olması haberi sorgulamamıza yetiyor (Bkz. Konuyla İlgili Basında Çıkan Haberler Bölüm 7.4.3).

Görüşülen göçmenler şartları çok da iyi olmayan evlerde, otellerde veya odalarda tutulduklarını, burada kaldıkları süre içerisinde bazıları yiyeceklerinin (domates, peynir, ekme, salatalık, salam gibi kahvaltılık yiyecekler) kaçakçılar tarafından karşılandığını (masraflara dahil) bazılarıysa günlük olarak siparişleri alan birinin (bekçi veya başka birisi) normal fiyatından daha pahalıya (kaçakçıların bu sayede barınma ücretini de çıkardıklarını ifade ederek) ısmarladıkları yiyecekleri getirdiğini belirtti. Diğer yandan haberde "paralarını ödeyemedikleri için tutuldukları" belirtilen göçmenlerin bazıları gerçekten de paralarını ödeyemedikleri için tutuluyorlar olabilirler ancak bunun şartları önceden konuşulmuş ve anlaşılmış bir anlaşma olduğunu, göçmenlerin bu yolculuk için gerekli parayı önceden hazırladıklarını ve kaçakçı olabilmenin her şeyden evvel bu tür durumlara düşmeyecek kadar uyanık olmayı gerektirdiğini göz önünde bulundurursak haberin bu kısmının da gerçekçi olmadığını söyleyebiliriz.

Sonuç olarak başka bir ülkeye gitmek niyetiyle ülkemize gelip bir süre kalan ve bizim "transit göçmen" dediğimiz bu göçmenler aslında Batı'nın potansiyel göçmenlerini oluşturmakta ve dolayısıyla, Türkiye "yasadışı göçü" daha ziyade "transit göç" olarak yaşamaktadır. Konuya buradan bakıldığında diyebiliriz ki Türkiye, Avrupa'nın sıkı sınır, vize ve göç politikaları neticesinde ve AB'nin genişlemesi ile göç baskısının merkezden çevreye kaymasıyla ve gelişmiş ülkelerin diğer ülkelere karşı izlediği politikalarda ciddi bir değişiklik olmaması nedeniyle devam edecek olan düzensiz göçü, "transit göç" anlamında daha fazla hissedecektir. Bununla birlikte uluslararası alandaki gelişmeler kadar

Türkiye'deki ekonomik ve siyasi gelişmeler de transit göçün boyutunu belirleyecek unsurlardan biri olacaktır. Buna paralel olarak Türkiye'nin AB üyeliği de göçün hacminin belirlenmesinde katalizör görevi görecektir. Bu süreçte göç ile ilgili konularda takip edilecek politikalar AB'ye uyum anlayışı içinde değil, durumsal yaklaşımla gerçekten bizim sorunumuz olduğu için bu sorunu anlamak ve çözmek temelinde olmalıdır. Bir başka deyişle izlenecek politikalarda AB ülkelerinin yaptıklarının aynen uygulanması değil yaptıklarından ders alınması esas olmalıdır.

4.2 Öneriler ve Tartışma

4.2.1 Transit Göç Politikaları Üzerine

Türkiye'deki transit göçü anlamak ve çözüme katkı sağlamak için en başta anlaşılması gereken husus, konunun hangi seviyede kimler tarafından algılandığı (kimlerle etkileşim halinde olduğu), ve yaşandığıdır. Türkiye'de transit göçün yaşandığı ve göçmenlerle etkileşim halinde bulunduğu üç kesim olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar:

1. Güvenlik kuvvetleri: Kara Kuvvetleri Komutanlığı (sınırdaki), Jandarma Genel Komutanlığı (sınırdaki ve iç güvenlikte), Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü. Temelini "sorun" ve bu "sorun" ile baş etme çabasının yer aldığı güvenlik kuvvetleri ile olan ilişkiler aynı zamanda etkileşimin devlet tabanının da çerçevesini belirliyor.
2. İnsan kaçakçıları: Sınır ve sahil bölgelerinin yanında İstanbul'da, gerek münferit gerekse bir organizasyona dahil olarak çalışan, bu işten para kazanan kesim. İnsan kaçakçıları göçmenleri yürüten dolarlar olarak değerlendirirken, göçmenler için kaçakçılar güvenilmesi çok zor olmasına rağmen içlerinden birine güvenmek zorunda oldukları bir kesimi ifade ediyor. Bir başka deyişle, kaçakçılar göçmenler tarafından "kötü ama gerekli (*necessary evil*)" olarak nitelendiriliyorlar (Andreas, 2001:118).
3. İş ortamından kaynaklanan ilişkiler: Bu tarz bir ilişkiyi de iki ayrı kategoride ele almak gerekiyor: birincisi iş arkadaşları veya iş veren ile olan ilişkiler, ikincisi müşterici satıcı ilişkileri. Göçmenlerden bazıları

işverenleri tarafından aldatıldığını, hak ettiği paranın verilmediğini veya ücretinin çok düşük olduğunu belirtmesine rağmen bazı göçmenler işverenlerinden veya çalışma arkadaşlarından destek gördüğünü belirtti. Bu bağlamda işçi işveren ilişkisinin, yasadışı olmanın sömürülmesinin işverenin insancılığıyla sınırlandırıldığı bir temelde yer aldığını söyleyebiliriz. Satıcı müşteri ilişkisi ise, ilk bakışta, kısa süreli ve devamlılık göstermemesiyle sınırlı bir nitelik taşıdığı düşünülse de İstanbul’da yapılan görüşmelerden bu şekilde iki Afrikalı göçmenin Türk kadınlarla evlendiğini değerlendirdiğimizde konunun daha derin boyutlarının olduğu gözükmektedir. Bununla birlikte bu tarz bir ilişkinin yaygınlığı ile ilgili bir şey söylemek mümkün değildir.

Görüleceği üzere transit göç Türkiye’de toplum temelinde yaşanmamakta ve böyle bir olgunun varlığı algılanmamakta dolayısıyla bir sorun olarak değerlendirilmemektedir. Göçün transit, bir başka deyişle geçici olma özelliğinden dolayı etkileşim süresinin az olması ve etkileşim mekanlarının kısıtlı olmasının bunda büyük pay sahibi olduğu açıktır.

Toplum düşüncesinin yansıması olan siyasi partiler ve siyasetçilerin konuyla ilgili olarak herhangi bir düşünce belirtmemesi veya bir politika geliştirme ihtiyacını hissetmemeleri Türkiye’deki transit göçün toplum düzeyindeki algılanışını göstermesi açısından bir hayli dikkat çekici bir nokta. Batı Avrupa ülkeleriyle Türkiye arasında olan fark da burada ortaya çıkıyor. Siyasi liderlerin göç ile ilgili yaptıkları açıklamalar Almanya’da, Fransa’da ve İngiltere’de seçimlerin kaderini etkilerken aynı zamanda dış politikalarına da yön vermektedir. Nitekim Aralık (2002) ayında Türkiye’nin AB üyeliği konusunda alınan kararda Almanya ve Fransa’nın “iç politik kaygılarının” esas belirleyici olduğu Başbakan Abdullah Gül tarafından dile getirilmişti (NTV 14 Aralık 2002). Bu noktada “iç politik kaygılar” adı altında gerçekte Batılı toplumların kendinden olmayanları yanlarında görmek istemedikleri ve bunu önlemeye yönelik politikalara oy verecekleri gerçeği anlatılmaktadır.

Türkiye’de ise siyasetçilerin konu hakkında yaptığı açıklamalar yok denecek kadar azdır. Bununla ilgili olarak İçişleri Bakanı tarafından, Avrupa’dan Türkiye’ye yönelik yapılan suçlamalara cevap niteliği taşıyan açıklamalardan ve Çalışma Bakanı’nın “kaçak işçiler” ile ilgili yaptığı açıklamadan başkasına rastlamak olanaksızdır (Bkz. Konuyla İlgili

Basında Çıkan Haberler Bölüm 7.4). Ülkemizin bu yönde yürüttüğü politikaların ise AB'ye uyum süreci içerisinde ele alındığı ve yapılan değişikliklerin Avrupa'nın belirlediği ve uyguladığı standartlara uymak çabası içerisinde yürütüldüğü görülmektedir. Bu noktada Avrupa'nın uygulamaları ne kadar doğrudur, ne kadar bizim durumumuza uyar ve ne kadar bizim sorunumuza çözmeye yardımcı olur sorularının cevaplandırılması gerekmektedir.

Konuya olan yaklaşımın toplum tabanı ve dolayısıyla siyasi boyutu olmaması nedeniyle çözüm çabaları da buna paralel olarak bu temelden yoksun olarak sadece güvenlik kuvvetleri tarafından ele alınmaktadır. Aslında bu, Türkiye'deki göç politikasının neden güvenlik merkezli olarak çalıştığını da açıklıyor.

Hollifield'in belirttiği gibi uluslararası göç ile ilgili politikalar "kontrol", "uluslararası ilişkiler (egemenlik, ulusal güvenlik ve dış politika ile uluslararası göç arasındaki ilişki)" ve "göçmenlerin uyumundan (göçün vatandaşlık, politik gelişmeler üzerine etkisi)" oluşan üç boyutta irdelenmesi gerekiyor (Hollifield, 2000:137-138). Bir başka deyişle, uluslararası göç konusu ele alınırken bu boyutlardan sadece birine yönelik politika geliştirilmesi çözüm için yeterli olmayıp böyle bir yaklaşım sorunun parçalarından biri oluşturacaktır. Türkiye'nin göç politikasının veya göç ile ilgili kararların güvenlik kuvvetleri tarafından belirlenmesi nedeniyle bu konudaki çabaların çoğunlukla "kontrol" ve bir miktar, özellikle, "AB'ye uyum" ve "geri kabul" anlaşmaları ile gündeme gelen "uluslararası ilişkiler" boyutu taşıdığı görülüyor. Öte yandan, bu araştırmada da konu "kontrol" boyutunda ele alındı ve güvenlik kuvvetleri tarafından yapılan öneriler bu doğrultuda tartışılıp yine bu doğrultuda öneriler getirildi. Bu nedenle konuyu tartışabilmek için öncelikle güvenlik kuvvetlerinin ortaya attığı önerilerin ortaya konmasında fayda var. Güvenlik kuvvetleri tarafından "alınması gereken önlemler" başlığı altında genellikle aşağıdaki hususlar dile getiriliyor:

1. Sınır ve sahil kontrollerinin ve yasadışı göç güzergahları boyunca yapılan denetim ve kontrollerin artırılması bu sayede girişin engellenmesi veya göçmenlerin girdiği sınıra mümkün olduğunca yakın bir yerde yakalanıp sınır dışı edilmelerinin daha az maliyetle gerçekleştirilmesi.
2. Sınır koruma birliklerinin teknik alt yapısının geliştirilmesi amacıyla termal kamera, tel örgü, ışıklandırma gibi önlemlerle sınır güvenliğinin artırılması.

3. Hudut kapılarından sahte vize veya belgelerle geçişlerinin önlenmesi.
4. Yabancıların yoğun olarak bulunduğu semt, otel, pansiyon, eğlence merkezleri ve işyerlerinde yapılan kontrollerin arttırılması.
5. İlgili kurumlar arasında koordinasyonun ve işbirliğinin sağlanması.
6. Vize rejiminin gözden geçirilmesi ve uygulamaların sıkılaştırılması.
7. Geri kabul anlaşmalarının yapılması.
8. “Kabul” ve “geri gönderme” merkezlerinin açılması (EGMYHİDB, 2001:46, 47, 48, 56; JGK, 2002:2-37-38-39).

Yukarıda belirtilen önlemlerin hemen hemen benzeri alan çalışması boyunca görüşülen güvenlik güçleri tarafından da dile getirildi. Bir yetkili, göçmenlerin gıda ihtiyacı ve nakli için harcanan paranın sınır güvenliğini arttırmak için kullanılabileceği böylece daha mantıklı bir çözüm bulunabileceğini söylerken genelde konuyla ilgili eleştiriler sınırda güvenliğin yeterli olmadığı veya şehir merkezlerinde ve güzergahlarda gerekli kontrolün yapılmadığı, bu nedenle bu kadar insanın sınırdan geçip Edirne’ye kadar nasıl gelebildiğini bir türlü anlayamadıkları üzerine yoğunlaşıyor. Bu noktada dile getirilen önlemlerin temeli aynı olmakla birlikte bakış açısına göre eleştirilerin yönünün değiştiğini vurgulamakta yarar var.

Sınır güvenliğinin arttırılması bir çözüm müdür?

Ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla beraber sınır, sınır güvenliği ve uluslararası seyahatin kısıtlanması gibi konular da gündeme geldi. Ulus-ötesi kuruluşlar ve ulus-devlet arasındaki rekabet her alanda olduğu gibi insanların serbest dolaşımı alanında da kendini gösterdi. Bir yandan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde insanların yer değiştirme ve ikamet özgürlüğünden bahsedilirken bir yandan da ulus-devletler sınırları içerisine kimlerin girip kimlerin giremeyeceğine karar vermenin en doğal hakları olduğunu ileri sürdüler (İn. Hak. Ev. Bil. Mad. 13). Egemenliğin kullanıldığı alanları gösteren ve birinci ve İkinci Dünya Savaşı galiplerinin kendi ulusal çıkarları doğrultusunda oluşturulan sınırlar bazen bir şehri ikiye böldü bazen bir köyü ve bazen de akrabaları. Sınırların belirlenmesi ile egemenliğin nerede kullanılacağı ortaya konurken sınır güvenliği ile de aynı egemenliğin korunması gündeme geldi.

Avrupa ülkeleri soğuk savaş döneminden sonra kendi aralarındaki sınırları ortadan kaldırırken “kendi Avrupalarının” sınırını koruyan bir politikaya yöneldiler. Ülkemiz ise hiç bir dönemde sınır kontrollerinin kaldırılması gibi bir alternatife sahip olamadı. Doğal olarak böyle bir alternatifin olmayışı Türkiye'nin konumundan kaynaklanmaktadır. Günümüzde Türkiye'nin komşuları ve gelişmiş devletlerin bu coğrafyaya olan ilgisi devam ediyorken stratejik anlamda sınır kontrollerinin kaldırılmasından veya azaltılmasından söz etmek mümkün değildir. Bu durumda acaba yasa dışı göçe karşı sınır güvenlik önlemlerinin artırılması ne kadar doğru ve optimal bir yaklaşımdır? Türkiye'nin sınır güvenlik önlemleri yeterli değil midir ki güçlendirilmelidir? Yasadışı göçe karşı alınacak önlemler arasında “sınır güvenlik önlemlerinin artırılmasını” ilave etmek için bu sorulara kesin cevaplar bulunması kaçınılmazdır.

Türkiye Cumhuriyeti Misak-ı Milli ile belirlenmiş sınırlarını komşu ülkelerin niteliği ve bulunduğu coğrafya gibi nedenlerle kurulduğu günden beri bugün çoğu sınır karakolumuzda yazan “sınır namustur” anlayışıyla koruma çabasında oldu. Bunun yanında 15 yılı aşan bir süredir yaşanan terör ve Irak'ta ve Kuzey Irak'taki gelişmeler nedeniyle geçtiğimiz yıllarda sınır güvenlik önlemlerinin olabildiğinin en yüksek seviyesinde olduğu görülmektedir. Sınır görevinin zorluğunu İran sınırında ve Irak sınırında birer yıl yaşayan biri olarak, Türkiye'nin bunu zaten kısıtlı olan bütçe imkanları, askeri birliklerini tasarruflu kullanılması ve personelin fedakar çalışmaları ile gerçekleştirdiğini belirtmekte yarar olduğu kanaatindeyim. Buradan hareketle Türkiye'nin sınır güvenliğinin bölgesindeki ülkeler ile kıyaslandığında kullanılan teknoloji (gece görüş cihazları, termal kameralar, radarlar vs.) ve personel bakımından zaten çok yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Yine yukarıdaki sorulara bir cevap bulabilmek için bununla ilgili yaşanmış örnekleri incelemekte yarar var. Bu doğrultuda ABD'nin 90'lı yılların başından itibaren 2000 mile yakın bir uzunluktaki Meksika sınırında uygulamaya koyduğu “caydırarak önleme” (*prevention through deterrence*) projesi önümüzde çok güzel bir örnek olarak durmaktadır (Andreas, 2001:107; Cornelius, 2001:662). Söz konusu proje doğrultusunda ABD'nin göç ve vatandaşlığa kabul işlemleri ile ilgilenen federal kuruluşu INS'in (*Immigration and Naturalization Service*) bütçesi 2002 yılında 1993 yılının üç katı olan 5.5 milyar ABD dolarına, personel sayısı ise 1993 mevcudunun iki katına çıkartılarak 2000 yılında 9.212'ye çıkartıldı (Cornelius, 2001:661). 2003 yılında 11.000 kişilik bir mevcuda

ulaşacak olan INS halen FBI'dan (*Federal Bureau of Investigation*) sonra en büyük federal silahlı kolluk gücü konumunda (Cornelius, 2001:661).

ABD'nin "caydırarak önleme" projesinin temelini göçmenleri yakalamaktansa sınır güvenliğini arttırarak onlarda sınırın geçilemeyeceği imajını yaratmak bir başka deyişle evlerinden ayrılmalarına engel olmak oluştuyordu. Bu doğrultuda sınırda aşağıdaki önlemler alındı:

1. Sıkça kullanılan birkaç dar koridorda görev yapacak sayıları binlerle telaffuz edilen ilave sınır görevlilerinin alımı. Bu sayede 1993'de 2.386.888 olan toplam gözetleme saati 1997'de 4.807.609'a çıkartıldığı belirtilmektedir (Andreas, 2001:113).
2. Yüksek yoğunluklu, portatif ve sabit stadyum tipi aydınlatma cihazları.
3. Güneybatı sınırı boyunca yaklaşık 3,5 metre yüksekliğinde çelik tel örgü.
4. Sürekli olarak kullanılan mobil gece görüş cihazları ve termal kameralar.
5. Toprağa gömülen harekete duyarlı sensörler.
6. Toprağa gömülü sensörler bir hareket tespit ettiğinde çalışan, uzaktan kumandalı kameralar.
7. Sınır devriyelerinin hareket kabiliyetini arttırmak için yeni sınır yolları yapımı.
8. Yakalanan göçmenlerin fotoğraf, parmak izi, kimlik ve yakalamayla ilgili bilgilerini içeren IDENT adı verilen bilgi kayıt projesi (Cornelius, 2001:663).

Projenin başlangıç tarihi olan 1994 yılı ile 2000 yılı sonu arasında yakalanan göçmen sayısı California ve Texas bölgesinde azalırken, Arizona bölgesinde artarak toplamda % 68 oranında artış olarak göze çarptı (Cornelius, 2001:665). Buna göre alınan önlemler caydırmaktan ziyade giriş noktalarının yönünü değiştirmeye yaradı (*shift, rechanneling effect*) (Andreas 2001:115; Cornelius, 2001:667). Hayter bunu baraj örneği

ile açıklıyor: “kontroller baraj gibidir; bir yerde oluşan delik kapatıldığında hemen başka bir yerde bir başkası ortaya çıkar” (Hayter, 2000:152).

Temelde göçmenlerin evlerinden ayrılmalarını önleyecek bir caydırıcılığı öngören bu proje, yakalamalardaki bu artış oranı ile başarıya ulaşmış görünmüyor. Bununla birlikte 2001 yılındaki %25’lik düşüşü INS yetkilileri alınan önlemler sonucunda göçmenlerin “nihayet” caydırılabildiği şeklinde yorumlarken Cornelius bu azalmanın sadece bu şekilde açıklanamayacağını öne sürüyor. Corneliuse’a göre artan sınır güvenlik önlemleri sebebiyle ABD’ye girmiş olan Meksikalıların bir daha ABD’ye geri dönememekten korktukları için ülkelerine geri dönmeyip ABD’de kalmasının (ve bu nedenle ABD’de yaşayan Meksikalı sayısının artmasının) yanında, ABD’de bulunan Meksikalıların yürürlüğe giren “yasallaştırma” kanunundan yararlanmak istemeleri nedeniyle giriş çıkış yapmamaları ve Meksika’daki ekonomik ve sosyal gelişmelerin umut verici olması da azalmanın nedenleri arasında sayılabilir (Cornelius, 2001:666; Financial Times 23 February 2000 aktaran Hayter, 2000:154).

Söz konusu projenin uygulamaya başlanmasıyla beraber sınır geçmek isteyenler daha profesyonel kaçakçılara ihtiyaç duymaya başlamış ve buna paralel olarak insan kaçakçılarında ödenen ücretlerde de artış olmuştur (Andreas, 2001:116-117; Cornelius, 2001:668). Bazı bölgelerde ücret 250 ABD dolarından 900 ABD dolarına çıkarken örneğin Arizona bölgesinden Phoenix’e geçiş ücreti 1999’da 150 ABD doları iken 2000 yazında 800-1300 ABD doları arasında olmuştur (Cornelius, 2001:668). Aynı şekilde San Diego’da kaçakçılara ödenen ücret projeden evvel ortalama 143 ABD doları iken 1996’da 700 ABD dolarına çıkmıştır (Cornelius, 2001:668).

Sınır güvenlik önlemlerinin artırılmasının insani boyuttaki en büyük etkisi ise sınırdaki ölümlerin artması ile karşımıza çıkmaktadır. 1994-2001 yılları arasında toplam 1700 Meksikalının başta dağlarda donarak, çölde güneş çarpması ve susuzluk nedeniyle ve nehir veya su kanalı geçişlerinde boğularak olmak üzere, sınırı geçmeye çalışırken öldüğü belirtiliyor (Cornelius, 2001:670). Ölümlerin büyük bir kısmı göçmenlerin, Amerikalılar tarafından tabii engel olarak değerlendirilen dağlar, çöl, nehir ve kanallara yönelmesi sebebiyle olduğu gözüküyor. Türkiye’de de hava ve coğrafi koşullardan dolayı göçmen ölümlerine rastlansa da bunun toplam miktarı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak ölümlerin büyük bir kısmının İran sınırında soğuktan donarak ve Ege Denizini veya

Meriç nehrini geçmeye çalışırken de boğularak gerçekleştiğini söyleyebiliriz (Blk. Konuyla İlgili Basında Çıkan Haberler Bölüm 7.4.3).

Bu projenin etkinliğini ölçmeye yarayan bir diğer veri ise göçmenlerin yasadışı olarak çalıştırılmasının “kurumlaşarak” “kabul gördüğü” ABD’deki göçmen iş gücü piyasasının durumu olmuştur (Cornelius, 2001:676; Hayter, 2000:157). Bu yaklaşım, içeriye giren göçmen sayısında azalma olmuş ise ABD’de göçmenlerin yaptıkları işlerin ücretlerinde de artış olması gerektiği (arz-talep dengesinin bozulması) mantığına dayanmaktadır. Bir başka deyişle, proje başarılı ise içerideki göçmen sayısı azalmış olmalı buna karşın göçmenlerin çalıştıkları tarım, inşaat ve düşük seviyedeki hizmetlerdeki (temizlik, ev işleri vs. gibi gündelik ustalık gerektirmeyen işler) ücretlerde artış olmalıdır. Bir veriye göre ABD’deki tarım sektöründe çalışanların %15 ini oluşturan yasadışı göçmenlerin sayıları 3 ila 10 milyon arasında değişmekte ve Los Angeles’ta inşaat sektöründe çalışanların %18’ini, Washington’da meyve bahçelerinde çalışanların %70’ini oluşturmaktalar (Financial Times 23 Şubat 2000 aktaran Hayter 2000:157). Bu anlamda projenin etkinliği ABD’deki göçmen işgücü pazarı anlamında değerlendirildiğinde projenin herhangi bir işgücü daralmasına yol açmadığı, aksine projenin uygulandığı yıllar boyunca söz konusu sektörlerde çalışan Meksikalı sayısında artış olduğu gözükmektedir (Cornelius, 2001:676).

Tüm bunlar ışığında sonuç olarak ABD’nin bunca harcama yaparak uygulamaya koyduğu “caydırarak önleme” projesinin başarılı olmadığı gözükmektedir. Diğer yandan ülkemizin sınırimızın 17 km’lik bir bölümünde altyapı hariç 39 milyon ABD doları harcanarak toprak altı sensörü, tel engel, aydınlatma sistemi, iz tarlası, devriye yolu ve bu sistemlerin gözetlendiği elektronik izleme donanımlarını kapsayan bir sınır güvenlik önlemi oluşturulduğu ve 2875km’lik tüm kara sınırlarının aynı şekilde donatılması için 7 milyar ABD dolarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (JGK Göç Kılavuzu, 2002:2-40-41).

ABD’nin Meksika sınırında uygulamaya koyduğu projenin sonuçları yukarıda değerlendirilmişti. Bunun ışığında ülkemizin ABD’nin düştüğü bu hataya düşmemesi gerektiği açıktır. Dışarıdan bir kaynakla dahi olsa bu tarz sınır güvenlik önlemlerinin kurulması, orta ve uzun vadede bakım maliyetinin yüksek olması sebebiyle de kabul edilebilir olarak gözükmemektedir. Diyebiliriz ki yasa dışı göçe karşı sınır güvenlik

önlemlerinin arttırılması bir çözüm değildir ve çözüm önerileri içerisinde yer almamalıdır. Aynı şekilde Avrupa ülkelerinin “Türkiye yasa dışı göçe karşı yeterli önlemleri almıyor” suçlamalarına karşı sınır güvenlik önlemlerinin arttırılması için mali kaynaklarımızın yetersiz olduğu gibi bir yaklaşım da hem doğru olmadığı hem de kabullenme içerdiği için yanlıştır.

Genel değerlendirme ve öneriler:

Alınması öngörülen önlemler genel olarak değerlendirildiğinde ise aşağıdaki hususlara değinmekte yarar olduğu gözükmektedir:

1. Düzensiz göç, konuyla ilgili kurumların mevcut yapılarından farklı olarak ele alınması gereken bir konudur. Bilindiği üzere Türkiye’de göç ile ilgilenecek bir kurumun olmayışı nedeniyle düzenlenmemiş göç Emniyet Genel Müdürlüğü’nde Yabancılar ve Hudut İltica Dairesi Başkanlığı (EGMYHİDB) ve onun illerdeki şubeleri, Jandarma Genel Komutanlığı’nda Kaçakçılık Dairesi Başkanlığı ve illerde Kaçakçılık Şube Müdürlükleri tarafından ele alınmaktadır. İçişleri Bakanlığı düzeyinde ise konunun sekreteryalığını EGMYHİDB yürütmektedir. Netice itibariyle göç ve göçmenlerle ilgilenecek, bu konuda gerekli olan veriyi toplayacak ve ulusal bir göç politikası oluşturulmasını sağlayacak aynı zamanda konunun hukuk boyutunu da ele alacak, mali yapısı belirlenmiş bir kurumun kurulmasının kaçınılmaz olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bu kurumda sosyal araştırmacı çalışanlara da yer verilerek elde edilecek verinin bilimsel olması da sağlanmalıdır.
2. AB ülkelerinin, kendi aralarındaki sınırların ortadan kalması ile sınır güvenlik önlemlerini merkezden çevreye kaydırmaya başlamaları sonucunda Türkiye, göç baskısını ileride daha fazla hissedecektir. Bu baskı hem gelen göçmenlerin sayısındaki artış hem de AB ülkelerinin gerekli önlemleri almadığımız üzerine yaptıkları eleştirilerden kaynaklanacaktır. Buna hazırlık olabilmesi açısından Türkiye “masraf paylaşımı (*burden sharing*)” üzerinde daha sık durmalıdır. Buna paralel olarak merkezdeki Almanya, Fransa ve İngiltere’ye karşı Avrupa’nın

çevre ülkeleri (İtalya, Yunanistan, İspanya gibi) ile işbirliği arttırılmalı bu işbirliği kurumsallaştırılmalıdır.

3. Ülke içinde göçmenlerin sıkça yaşadığı yerlerde yapılacak kontrollerin göçmenleri daha sömürülebilir hale getirmesi ve yer altına itmesi tehlikesi vardır. Bu nedenle bu tarz önlemler sosyal içerikli projelerle beraber ele alınmalıdır. Göçmenlerin ülkelerine gönüllü geri dönüşünü özendirerek veya kolaylaştıracak (gerekli belgelerin hazırlanması gibi) yasal düzenlemeleri, İtalya ve Yunanistan'da dönem dönem uygulanan "yasallaştırma (*legalization*)" süreçlerine benzer kanun değişiklikleri bu tarz projeler çerçevesinde tartışılmalıdır. Göçmenlerin suiistimaline karşı vatandaşı oldukları ülkelerin elçilikleri ve/veya özellikle elçiliklerin ilgisiz kaldığı durumlarda sivil toplum kuruluşları ile göçmenler arasında bir bağ kurulmasının da bu çerçevede ele alınması faydalı olacaktır.
4. Belçika-Hollanda, Polonya-Almanya gibi ülkelerin sınırlarında uyguladıkları "ortak sınır karakolu" ülkemizle Yunanistan arasındaki politik durum göze alındığında pek olası olmasa da bu yaklaşıma benzer farklı alternatifler gündeme gelebilir. Bu bağlamda taraf ülkelerin sınır illerinde kurulacak göçmen bürolarında temsilci bulundurma bir alternatif olarak tartışılmalıdır. Ülke olarak biz bu durumun sebebi veya sorumlularından biri değil, mağduruyuz anlayışıyla böyle bir teklifin bizden gelmesi ülkemizin uluslararası alanda bu konuyla ilgili elini güçlendirecektir. Bu sayede Ocak ayında AB dönem başkanlığını devralan Yunanistan Başbakanı Simitis'in öncelikli konu olarak ele alacağını söylediği yasa dışı göçle ilgili olarak Yunanistan'ın AB'yi arkasına alarak Türkiye'ye karşı takınabileceği olası tavrın da önüne geçilebilecektir. Bu noktada önemli olan konuyu irdelemeye yarayacak verilerin elde edilmesi, öneriler sunulması, konunun tartışılması ve politika geliştirilmesidir.
5. Geri kabul anlaşmalarının yapılmasına devam edilirken alt kademenin katkısına başvurulmalı bu sayede anlaşmanın uygulanabilir olması

sağlanmalıdır. Örneğin Yunanistan'la yapılan geri kabul anlaşmasının bu bakımdan yetersiz olduğu gözükmektedir. Yapılan anlaşmanın ilk uygulandığı 21 Haziran 2002'den 26 Ağustos 2002'ye kadar geçen zaman içerisinde sadece 78 Iraklı göçmen Yunanistan tarafından Türkiye'ye iade edilirken alan çalışmasında tespit edildiği üzere Yunan sınır görevlileri bu süre içerisinde göçmenleri gece gizlice sınır dışı etmeye devam ediyorlar (Edirne Emn. Müd. Yab. Şb., Ağustos 2002). Anlaşıldığı kadarıyla Yunan yetkilileri buna iten sebep anlaşmanın dokuzuncu maddesinde yer alan masrafların talep eden tarafça karşılanacağı hükmünden kaynaklanmaktadır. Diğer yandan söz konusu anlaşmaların insan hakları boyutu da taşınması için ülkelere geri gitmelerinin sakıncalı olduğunu belirten göçmenler farklı bir kategoride ele alınmalıdır.

6. "Kabul" ve "geri gönderme" merkezlerinin açılması şüphesiz göçmenlere daha iyi barınma imkanları sağlayacaktır. Ancak söz konusu merkezlerin açılmasının ve idamesinin maliyeti düşünüldüğünde bu konu üzerinde iyi düşünülmesi ve yapılacak araştırmalara dayanan bir karar alınması gerektiği gözükmektedir. Örneğin İngiltere'de bir kabul merkezinin inşası için 20 milyon Pound harcandığı belirtilirken her bir göçmenin aylık barınma maliyetinin 5000 Pound olduğu bildiriliyor (Hayter, 2000:163). Diğer yandan günümüzde göçmen barınma kamplarının ne kadar insan haklarına uyduğu şeklinde bir tartışmanın da devam ettiği gözden uzak tutulmamalıdır. Jandarma Genel Komutanlığı ve BMMYKAB'nun ortak düzenlediği "Sığınmacı ve Mülteci Meseleleri" konulu seminere konuşmacı olarak katılan Kirişçi, Türkiye'nin uyguladığı serbest ikamet (mülteciler hususunda) daha insani bir yaklaşım olduğunu söylerken, bu konuda Avrupa geriye giderken Türkiye'nin ileri gittiğini memnuniyetle tespit ettiğini dile getirmişti (Kirişçi, Jandarma Genel Komutanlığı ve BMMYKAB'nun ortak düzenlediği "Sığınmacı ve Mülteci Meseleleri" konulu seminerdeki bildirisi, 24 Ekim 2002). Sonuç olarak büyük çapta göçmen barınma merkezlerinin inşası yerine öncelikle mevcut yerlerin

iyileştirmesi, yoğunluğun yaşandığı yaz ve son bahar aylarında uygun bölgelere kurulacak, deprem bölgesinde şu an kullanılmayan portatif evler veya gerekli barınma imkanlarını sağlayan Silahlı Kuvvetlerde halen kullanılmakta olan soğuk iklim çadırı benzeri çadırlar bir alternatif olabilir. Ayrıca, iyileştirilecek bu tesislerde sözleşmeli olarak çalıştırılacak sosyal hizmet sorumlusu, doktor ve hukuk danışmanı gibi personellerin istihdam edilmesi, ileride Türkiye'ye bu yönde gelebilecek eleştirilere engel olacaktır. Bununla birlikte yukarıda değinildiği gibi konu insan hakları açısından uzmanlar tarafından ayrıca ele alınmalıdır. Buradan hareketle Avrupa'nın her uyguladığı şeyin doğru olduğu kavramından uzak durarak, konuyu durumsal yaklaşımla ele almak ülkemiz açısından daha yararlı olacağını vurgulamakta yarar var.

7. Transit göç sorunun çözümü için elçiliklerin ülkelerinin vatandaşlarına sahip çıkmaması sonucu devletler arası bir işbirliğinin geliştirilemediği görülmektedir. Bu nedenle bu konuda çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu kapsamda Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) hazırladığı bir proje Hintli göçmenler gibi Türkiye'ye komşu olmayan ve ülkelerine geri dönmek isteyen göçmenlere hizmet etmeye amaçlıyor (UGÖ (IOM), 2002). Ancak tahmini bütçesi 669.040 ABD doları olan ve 700 göçmeni kapsayan bu projeye bağış sağlanması projenin önündeki en büyük engel olarak duruyor.

Şüphesiz bir takım değişkenlere bağlı olarak imkan yaratılabilirken oluşturulacak projeler deniz yıldızı hikayesi gibi en azından birileri için fayda sağlayacaktır. Ancak daha sistemli ve kurumsal bir işbirliğinin oluşturulması sorunun çözümünde daha yararlı olacaktır. Bu noktada göçmenlere sorulan "bu şekilde bir göçü yakın akraba veya arkadaşınıza tavsiye eder misiniz?" sorusuna verilen cevaplardan yola çıkarak bir proje geliştirilebilir (Bkz. Grafik 24 ve Tablo 23). Söz konusu soruya 87 göçmenden 68'i tavsiye etmeyeceği şeklinde cevap veriyor ancak bu duygusunu ailesine, akrabasına veya yakın arkadaşına iletme fırsatı bulamıyor. Buradan hareketle sivil toplum kuruluşlarının uluslararası

büroları aracılığıyla oluşturulacak (internet, telefon gibi iletişim araçlarıyla) anavatanla iletişim temeline dayanan bir proje göçmene yakalandıktan sonra duygu ve düşüncelerini ailesine ve yakın çevresine anlatma fırsatı tanyacaktır. Bu şekilde göçmen ailesine çok kısa sürede ulaşabilecek dolayısıyla dönüşü için ailesinin yardımından faydalanabilecektir.

Bu proje kapsamında oluşturulacak internet sayfasında ve yerel televizyonlarda bu şekilde yakalanan göçmenlerin isimleri, nerede olduğu, bulunduğu yerin telefon numarası gibi bilgiler göçmenin isteğine bağlı olarak yayınlanabilecektir. İsminin yayınlanmasını istemeyenlerin isimleri ve adresleri ülkelerindeki sivil toplum kuruluşuna (örneğin Uluslararası Göç Örgütü'nün bürosunda veya projeye sahiplenecek kuruluşun onay verdiği bir başka yerel veya küresel sivil toplum kuruluşuna) bildirilecek bu şekilde ailelerine ulaşmaları sağlanacaktır. Burada esas amaç göçmenin ailesiyle irtibatını en kısa zamanda sağlamaktır. Bu tarz bir proje sayesinde, bugünkü durumda kişinin her konuda bu dünyadaki en büyük destekçisi olan ailesi ile irtibatı sağlanamaması sonucu oluşan dezavantaj giderilerek, onların bu konuda verebilecekleri destek göz ardı edilmemiş olacak paylaşılan duygu ve düşüncelerle yeni göç akımları azaltılabilecektir.

8. Yasadışı göçü önlemede kullanılacak araçlardan biri olan vize politikasının sıkılaştırılmasının göçü daha fazla yasa dışılığa itme tehlikesi doğuracağını hatırlatmakta fayda var. Bazı ülke vatandaşlarına karşı uygulanan vize muafiyeti kaldırılarak yasa dışı göçün önlenemeyeceği açıktır. Vize uygulamasının konuyla ilgili olarak kullanılabilir değişkenlerden biri olduğu kesindir. Bununla birlikte bu değişkenin ne tür bir denklem içerisinde kullanılması gerektiği tartışılmalıdır. Tamamen kaldırmak yerine vize şartlarını değiştirmek bir başka deyişle alınan ücretleri söz konusu ülkeden gelen göçmen sayısı, o ülkeden Türkiye'ye yasa dışı gelişin maliyeti ve ülkelerinde geri gönderilme maliyeti göz önünde bulundurularak yeniden belirlemek bir alternatif olabilir. Vize uygulamasının niteliğini belirlerken ülkenin

Türkiye ile olan coğrafi durumunun da dikkati alınması gerekiyor. Örneğin İran vatandaşlarına karşı vize uygulamanın bir sonuç getirmeyeceği, buna karşılık başka bir rotaya yönelme ihtimalleri bulunan Afrika ülkeleri için mesafenin uzaklığı da dikkate alındığında caydırıcı olabileceğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte sıkı vize politikasının, araştırmada tespit edildiği üzere özellikle tekstil alanında Afrika ülkeleriyle Türkiye arasında gelişebilecek bavul ticareti benzeri pazarı (eski Doğu Bloğu ülkelerle olduğu gibi) önleme riskinin de olduğunu belirtmekte fayda var. Diğer önerilerde olduğu gibi bu konuda da en başta gerekli olan husus göçmenler hakkında güvenilir bilgiye ulaşmaktır. Yukarıda kurulması önerilen “ulusal göç örgütünün” de önemi burada ortaya çıkmaktadır.

9. Araştırmanın yürütüldüğü Ağustos (2002) ayında ABD’deki Dünya Basketbol Şampiyonası’ndaki tüm maçlarda Turizm Bakanlığı’nın yürüttüğü kampanya kapsamında “*Turkey Welcomes You*” yazısı saha içi reklamlarda yayınlandı ve yaklaşık bir haftalık bu kampanya için Türkiye 235 bin ABD doları (yaklaşık 394 trilyon) ödedi (Cumhuriyet, 31 Ağustos 2002 <www.turkishpress.com>). Bir başka deyişle, göç hareketinin en yoğun olduğu Edirne’ye masraflar için bir yıl içerisinde gönderilen parayı Amerikalılara bir haftada ödedik. Dünya ölçekli bir turnuvada böyle bir kampanya faydalı olabilir. Anca, ülke olarak zengin Batı ülkelerinde yayınlanan reklamlarla değil, sınırı yasadışı olarak geçmek dolayısıyla “suçlu” sayılan göçmenlere karşı olan tavırlarımızla, sadece Batılılara değil tüm dünyaya tanıtımımızı yapabileceğimiz kanaatindeyim. Türkiye sadece Batılı zenginlere karşı değil, savaştan, yoksulluktan kaçan veya kendisine, ailesine veya çocuklarına daha iyi yaşam olanakları sunma arzusu içindeki bu insanlara hukuk devleti olmanın yanında büyük devlet olmanın gereği ile de kendine yakışır bir tavır sergilemelidir. Kanımca köklü ve iz bırakacak bir tanıtım bunu gerektirir. Kaldı ki söz konusu göçmenler nazarında Türkiye “yüzyıl önce dünyaya hükmetmiş” bir ülkeyi ifade ediyor.

10. Güvenlik kuvvetlerinin bünyesinde “yabancılar polisi” gibi yapılandırmadan farklı olarak tamimiyle düzensiz göç ile ilgilenecek ve kurulması önerilen ulusal göç kuruluğu ile koordinasyonu sağlayacak bir yapılanmaya gidilmesi gerekmektedir. Bu sayede alt kademede çalışanların işlerini sahiplenmeleri sağlanırken, aynı zamanda üzerlerindeki bunun kendi işleri olmadığı mantığından kaynaklanan ve istenmeyen durumlara yol açabilen stres de ortadan kalkacaktır.
11. Konuyla ilgili kurumlar arasında işbirliğinin taraflara olayı kendi açılarından bakma ve ortak politika izleme fırsatı sağlayacağı açıktır. Ancak bu işbirliği ile kastedilen üst kademedeki toplantılardan ziyade alt kademede ortak çalışma gruplarının oluşturulması, mesainin beraber yaşanmasıdır.
12. Yukarıda alınması öngörülen önlemler arasında yer alan güzergah boyunca denetim ve kontrollerin arttırılması vb. şeklinde ifade edilen diğer güvenlik önlemlerinin de sınır güvenlik önlemleri ile aynı çerçevede ele alınması gerekmektedir.
13. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlardan biri yakalanan göçmenlerin %80’inin şu an ne tür bir kanuni işleme maruz kalacağını bilmemesi idi. Bugün yakalanan tüm suçlulara, insan haklarına uygun olarak göz altına alınma nedenleri ve hakları anlatılıyor. Bu çerçevede bu haktan göçmenlerin de yararlanmaları için görüntülü, sesli, resimli ve yazılı bilgilendirme malzemeleri hazırlanmalı, yakalanan göçmenlerin işlemleri yapılırken bir yandan da bu konuda kendilerine bilgi verilmelidir. Ülkemiz “sosyal bir hukuk devleti” olmanın gereklerini sadece kendi vatandaşlarına karşı değil tüm insanlığa karşı yerine getirmeye hazır olmalıdır. Bu insan hakları uygulamasının bir gereği olduğu gibi büyük devlet olmanın da bir zorunluluğudur.
14. Emniyet Müdürlüğü’ne sağlandığı gibi jandarma birliklerine de konuyla ilgili ortaya çıkan maliyetlerini karşılamak için ödenek sağlanmalıdır. 2002 yılı içerisinde Edirne İl Jandarma Komutanlığı’nca yakalanan (sınırdaki) 7616 göçmenin toplam tahmini maliyeti 133 milyar TL

civarındadır (sadece jandarma birlikleri tarafından yapılan işlemlerden kaynaklanan maliyet). Sayıları binlerle ifade edilen göçmenlerin adli işlemlerden doğan maliyetleri, alt kademede görev yapanlar için büyük bir sorun olmaktadır. Bu maliyetin azaltılması için yapılacak kanuni düzenlemeler ile adli süreçte hazırlanan belgelerin sadeleştirilmesi de ayrıca bir alternatiftir.

Yukarıda belirtilen önerilerin yanında, şüphesiz, çeşitli kesimlerce farklı öneriler ortaya atılabilir. Ancak, tüm öneriler için ortak olan iki husus bu önerilerin bilimsel araştırmalara dayanması ve konuyla ilgilenenlerin tartışmalarına sunulması olmalıdır. Bu nedenle burada ileri sürülen öneriler konuyla ilgili çevreler tarafından tartışılmaya muhtaçtır.

4.2.2 Transit Göç Araştırmaları Üzerine

Zaman darlığı ve daha önce sosyal bir araştırma yapmamış olmak bu araştırmanın önündeki en büyük güçlükler olarak yer aldı. Zaman darlığı iki yönde etkili oldu: birincisi Jandarma Genel Komutanlığı'nın personel ihtiyacı nedeniyle yüksek lisans 18 ayda tamamlamak mecburiyeti, ikincisi uygulama gereği göçmenlerin Edirne'de uzun süre kalmamaları. Bu nedenlerden dolayı Edirne'deki alan çalışması Temmuz ve Ağustos aylarında yürütüldü. Sonuç olarak, alan çalışmasında edinilen tecrübeden yola çıkarak, bu tarz bir araştırma yapacak olan araştırmacıların alan çalışması için minimum altı ay ayrılmalarının yararlı olacağı kanaatindeyim.

Araştırmanın başında öğrenci ve subay olmanın getirdiği çift kimlik nedeniyle katılarak gözlem yapmak uygun bulunmasa da, bir araştırmada başarının kurumların kişiye yüklediği kimlikten çok araştırmacının insan ilişkilerindeki başarısı ve samimiyetinden kaynaklanan kabul görmede yattığı tecrübe edildi. İstanbul'da yapılan katılarak gözlemler ise bu yöntemin kitaplarda anlatılan faydalarının tespit edildiği bir bakıma hissedilip özümsemiği bir ortam yarattı. Bu nedenle katılarak gözlem yapmış bir araştırmacının başka bir araştırmada, araştırma şartları el verdiği ölçüde, bu yöntemden ayrılamayacağı düşüncesindeyim. Bu nedenle, özellikle transit göçmenlerin yaşantıları ve yolculukları üzerine yapılacak bir araştırmada "katılarak gözlem" yönteminin birincil olarak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı düşüncesindeyim.

Yukarıda değinildiği üzere araştırma sonucunda öne sürülen öneriler “kontrol” bağlamında ele alındı. Hem elde edilen veriler hem de ortaya atılan öneriler her araştırma sonucunda olduğu gibi bu araştırmada da bilimsel çevrelerce tartışılmaya muhtaç. Diğer yandan, konunun “uluslararası ilişkiler”, “göçmenlerin uyumu” boyutunu kapsayan çalışmalar yapılmasına da gereksinim var.

Araştırmanın, sınırdan çıkmaya çalışırken yakalanan göçmenler üzerine yapılmış olması bir başka deyişle transit göçmenlerin Türkiye’deki tecrübelerini en yüksek düzeyde yansıtması itibariyle Türkiye’de bir ilk niteliğine sahip. Düzensiz göçü tanımlamanın güçlükleri ortada olmakla birlikte, transit göçmenlerin Türkiye’ye girdiği noktalarda veya henüz yeni oldukları dönemde yapılacak bir araştırma göçmenlerin ilk niyetlerini ortaya koyması, bu niyetlerin Türkiye’de değişip değişmediği değiştiyse neye göre değiştiğini anlamak açısından çok faydalı olacaktır.

Sosyal bir konu olan göçün çok farklı boyutları olduğu açıktır. Bu nedenle transit göçmenlerin Türkiye’de buldukları süre boyunca iş yaşantısına etkilerinin yanında, transit göçün toplum sağlığına ve transit göçmenlerin kendi sağlığına etkileri ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda yapılacak çalışmalar konuya farklı açılardan bakabilmemizi sağlayacaktır.

Türkiye’deki transit göçmenler üzerine farklı boyutlardaki yapılacak çalışmaların yanında söz konusu göçmenlerin geldikleri ülkelerde bizzat yaşadıkları köye kadar incek çapta yapılacak araştırmalar, transit göçmenin kim olduğunu anlamamıza yardımcı olacaktır. Göç veren ülkede bu araştırmalar yapılırken transit göçmenlerin diğer transit ülkelerdeki ve göç ettikleri ülkedeki yaşantıları da araştırmacıların konusu olmalıdır. Bu tarz araştırmalar dünyadaki göç ile ilgili uygulamalardan haberdar olmamızı sağlarken, Türkiye’yi ve diğer gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeleri sosyal araştırma laboratuvarına çeviren Batı’yı anlamak açısından önemli olacaktır.

5 KAYNAKLAR

5.1 Göç

- Abadan-Unat, Nermin. 1995. "Turkish Migration To Europe" *The Cambridge Survey of World Migration*, R Cohen (ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Abadan-Unat, Nermin. 2002. *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akşit, Bahattin. 1998. "İçgöçlerin Nesnel ve Özne Toplusal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış", *Türkiye'de İç Göç*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Andreas, Peter. 2001. "The Transformation of Migrant Smuggling across the U.S.-Mexican Border" *Global Human Smuggling*, London: The John Hopkins University Press.
- Apadurai, Arjun. 1997. "Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy", *Modernity at Large*, Minnesota: Minnesota University Press.
- Baron, Harold M. 1971. "The Demand for Black Labor: Historical Notes on the Political Economy of Racism", *Radical America*, Volume 5, Number 2, March-April.
- Cornelius, Wayne A. 2001. "Death at the border: Efficacy and Unintended Consequences of US Immigration Control Policy", New York: *Population and Development Review*, Volume 27, Number 4, *Population Council*.
- Economist, 2002. "The View From Afar", 11/2/2002, Vol. 365 Issue 8297, Special Section p11, 2p. <<http://search.global.epnet.com>> 01 Eylül 2002.
- Erder, Sema. 1986. *Refah Toplumunda "Getto" ve Türkler*, İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Erder, Sema. 2000. "Uluslararası Göçte Yeni Eğilimler: Türkiye Göç Alan Ülke mi?" *Mübeccel Kıray için Yazılar*, İstanbul: Bağlam Yayınları Armağan Dizisi. 235-259.
- Erin, Patrick. 2002. "On The Fence", *Foreign Policy*, Mar/Apr2002, Issue 129, p22, 14p, 3c. <<http://search.global.epnet.com1>> 01 Haziran 2002.
- Faini, Ricardo. 2002. "Migration, Remittances and Growth", <<http://www.wider.unu.edu/conference/conference-2002-3/conference%20papers/faini.pdf>> 01 Eylül 2002.

- Grabowsky, John J. 2002. "Bir Kimlik Sorunu, ABD'deki Türk Göçmenleri, Dünyü ve Bugünü: 1910'larda ABD'ye Göç Eden Harputlu Türkler Neden Geri Döndüler?" konulu seminer 27 Mayıs 2002 , Yeditepe Üniversitesi.
- Graycar, Adam. 2000. "Human Smuggling", Honk Kong Üniversitesi Kriminoloji Merkezi.<<http://www.hku.hk/crime/humansmuggling.htm>> 01 Eylül 2002
- Güvenç, Bozkurt. 1999. *İnsan ve Kültür*, Ankara: Remzi Kitabevi.
- Hayter, Teresa. 2000. *Open Borders*, London: Pluto Press.
- Heisler, Barbara Smith. 2000. "The Sociology of Immigration" *Migration Theory Talking Across Discipline*, Brettel and Hollifield (ed.). Newyork and London: Routledge.
- Hollifield, James F. 2000. "The Politics of International Migration: How Can We "Bring the State Back In" *Migration Theory Talking Across Discipline*, Brettel and Hollifield (ed.). Newyork and London: Routledge.
- Hoşgör, Şeref. 1998. "Türkiye'de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunlar ve Yaklaşımlar", *Türkiye'de İç Göç*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- İçduygu, Ahmet. 1996. "Transit Migrants in Turkey" *Boğaziçi Journal* Volume 10 Number 1-2 1996. 127-142.
- İçduygu, Ahmet. 1999. "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri", *75 Yılda Köylerden Kentlere*, Oya Baydar (der.), İstanbul:Tarih Vakfı Yayınları.
- İçduygu, Ahmet ve Keyman, E.Fuat. 1999. "Globalization, Security, and Migration: The Case of Turkey", *Global Governance*, 10752846, Jul-Sep2000, Vol.6, Issue 3. <<http://search.global.epnet.com>>01 Eylül 2002.
- İlkracan İpek ve Pınar. 1999. "1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç", *75 Yılda Köylerden Şehirlere* içinde, Oya Baydar (der.). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. 249-358.
- Kane, Hal. 1995. "Leaving Home", *Society*, May/June95, Vol. 12 Issue 4, p16, 10p. <<http://search.global.epnet.com>> 01 Haziran 2002.
- Kaya, Ayhan. 2001. *Sicher in Kreuzberg Constructing Diasporas: Turkish Hip-Hop Youth in Berlin*, Bielefeld: Transcript Verlag.
- Keely, Charles B. 2000. "Demography and International Migration" *Migration Theory Talking Across Discipline*, Brettel and Hollifield (ed.). Newyork and London: Routledge.
- Kirişçi, Kemal. 2000. "Disaggregating Turkish Citizenship and Immigration Practices", *Middle Eastern Studies*. Volume 36. Number 3 July 2000. 1-22.

- Koser, Khalid. 2001. "The Smuggling of Asylum Seekers into Western Europe: Contradictions, Conundrums, and Dilemmas", *Global Human Smuggling* içinde, Kyle David And Rey Koslowski (ed.). London: The John Hopkins University Press.
- Kyle David ve Rey Koslowski. 2001. *Global Human Smuggling*, London: The John Hopkins University Press.
- Kyle David ve John Dale. 2001. "Smuggling the State Back In: Agents of Human Smuggling Reconsidered", *Global Human Smuggling* David Kyle and Rey Koslowski (ed.). London: The John Hopkins University Press.
- Loomba, Ania. 1998. *Colonialism/Postcolonialism*, London: Routledge.
- Magnarella, Paul J. 1973. *Tradition and Change in a Turkish Town*, New York: Schenkman Publishing Company.
- Mahatdhanobol, Worasak. 2002. "Chinese Women Entering Sex Work in Thailand", *Cross-Border Sexuality in the Greater Mekong Sub-Region Executive Summary*, Institute For Health Sciences, Kunming Medical College ve The Rockefeller Foundation, 14-18 Şubat 2002.
- Mahmoody Betty ve William Hoffer. 1987. *Not Without My Daughter*, New York: St. Martin's Press.
- Portes, Alejandro. 1997. "Immigration Theory For a New Century: Some Problems and Opportunities", *International Migration Review*, volume 31 number 4 winter 1997, pp 799-825.
- Rosman Abraham ve Paula G. Rubel. 1998. *The Tapestry Of Culture: An Introduction To Cultural Anthropology*, Boston: McGrawHill.
- Weiner Myron ve Rainer Munz. 1997. "Migrants, Refugees and Foreign Policy: Prevention and Intervention Strategies", *Third World Quarterly*, Mar97, Vol. 18 Issue 1, p25, 27p.
- Yenal, Hatice Deniz. 1999. "İnformel Ekonominin Uluslararasılaşması: Bavul Ticareti ve Laleli Örneği", *Defter*, Kış 1999. Yıl:12 Sayı 35. 48-72.

5.2 Sivil Toplum Kuruluşları

- American Anthropological Association (AAA). "Principles of Professional Responsibility" <www.aaanet.org/committees/ethics>25 Kasım 2001.
- American Anthropological Association (AAA). "Code of Ethics of the American Anthropological Association" <www.aaanet.org/committees/ethics>25 Kasım 2001.

- BM (UN), 2000. "Protocol To Prevent, Suppress And Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime".
<www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf> 15 Eylül 2002.
- BM (UN), 2000. "Protocol Against The Smuggling of Migrants By Land, Sea and Air, Supplementing The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime".
<www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_smug_eng.pdf> 15 Eylül 2002.
- BMMYK (UNHCR), 2001. *Dünya Mültecilerinin Durumu: İnsani Yardımın Elli Yılı (2000)*, Ankara: Başkent Matbaası.
- BMMYK (UNHCR), 2002. "Number of World's Migrants Reaches 175 Million Mark", Press Release, 28/10/2002.
- BMMYKAB, 2002. "Mülteci Hukuku ile İlgili Belgeler", Jandarma Genel Komutanlığı ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Düzenlediği "Sığınmacı ve Mülteci Meseleleri" semineri, 21-24 Ekim, İstanbul.
- BMNB (UNPD), 2000. "Replacment Migration: Is it A Solution to Declining and Ageing Populations?", United Nations Population Division, 21 Mart 2000.
<www.un.org/esa/population/migration.htm> 23 Aralık 2002.
- UGÖ (IOM), 1999. "Trafficking in Migrants: IOM Policy and Responses", Santiago Workshop on Best Practices Related to Migrant Workers 19-20 June 2000.
- UGÖ (IOM), 2002. "Trafficking in Migrants", Quarterly Bulletin, No:26, Sept.
<www.iom.int/DOCUMENTS/PUBLICATION/EN/TB26.pdf> 15 Eylül 2002.
- UGÖ (IOM), 2002. "Türkiye'de Kalan Usulsüz Göçmenlerin Gönüllü Olarak Geri Dönüşü Projesi", UGÖ Ankara Bürosu.

5.3 Resmi Kuruluşlar

- Emniyet Genel Müdürlüğü, 2001. *Dünyada ve Türkiye'de Yasadışı Göç*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi Başkanlığı.
- Jandarma Genel Komutanlığı, 2002. *Yasadışı Göç Kılavuzu*, Kaçakçılık Dairesi Başkanlığı

5.4 Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri

- Bernard, H. Russell. 1995. *Research Methods in Anthropology*, London: Altamita Press.

Spradley, James P. 1979. *The Ethnographic Interview*. Orlando: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

6 DİZİN

- A**
AB..... 5, 30, 102, 109, 111, 118, 119
ABD..... 24, 25, 30, 114, 115, 116, 117
Afganistanlı göçmenler..... 52
Afrika.. 16, 17, 23, 25, 49, 62, 76, 81, 99, 107
Afrikalı göçmenler 101
Almanya..... 14, 23, 25, 29, 31, 35, 36, 39, 69, 70, 74, 103, 107, 111, 118, 119, 123, 137, 157
Amerika Birleşik Devletleri..... 49
Antropolog 55
Antropoloji..... 5, 11, 47, 55, 56, 57
antropoloji bölümü 56
Avrupa .. 5, 16, 17, 18, 23, 28, 29, 35, 36, 37, 39, 48, 65, 70, 78, 79, 82, 84, 102, 109, 111, 114, 118, 120, 123
az gelişmiş ülkeler 18
- B**
Batı 12, 16, 17, 28, 35, 53, 109, 111
bilgilendirilmiş rıza 47
Birleşmiş Milletler..... 5, 29, 37
BMMYK..... 5, 15, 41, 54, 135
BMMYKAB..... 5, 37, 120
Bulgaristan 94, 123
büyüme oranı..... 18
- C**
caydırarak önleme 49
- Ç**
Çinli 17, 59, 100, 101
- D**
demografik 50
dîn..... 37, 81, 87
dini inanç..... 101
Dünya bankası..... 18
düzensiz göç... 18, 19, 39, 51, 61, 96, 124
- E**
Edirne.... 2, 10, 11, 12, 13, 43, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 56, 57, 58, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 100, 106, 108, 113, 120, 124, 138, 165
Ege..... 48
ekonomik .. 17, 18, 23, 24, 26, 28, 30, 32, 33, 35, 39, 40, 41, 50, 66, 106, 110, 116, 149
Ekonomik göç 28
enformel 19, 54
Erder 11, 14, 34, 35, 39, 49, 50, 132, 123
Etik 54, 56
etik ilkeler 52, 55
etik kaygılar 56
etik kurallar 55
- F**
Filistinli göçmenler..... 67, 68, 80
Fransa.. 16, 29, 35, 74, 81, 111, 118, 123, 157
- G**
gelişmekte olan ülkeler 18
gelişmiş ülkeler 18
gelişmiş ülkelerdeki..... 18
göç 15, 16, 18, 28, 29, 49, 50
Göç . 5, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 26, 28, 30, 34, 39, 40, 66, 106, 113, 117, 121, 132, 133, 135, 123, 125
göç ülkesi 29
göçmen..... 48
göçmenler..... 20, 47, 48, 49, 50, 52, 57
gönüllü göç..... 14
gözlem 53, 125
Güney Doğu Asya 17
- H**
Hakkari 48
Hintli 17, 25, 80, 100, 121
- I**
INS..... 49
IOM 5, 19, 20, 54, 121, 135
Iraklı 49
Iraklı göçmenler 68, 80

<u>I</u>	
İkinci Dünya Savaşı.....	17, 35, 37
İngiltere.....	16, 29, 30, 31, 69, 70, 71, 72, 103, 107, 111, 118, 120
insan hakları.....	20, 50, 66
insan kaçakçıları.....	57
İnsan Kaçakçılığı.....	104
insan tacirleri.....	13
İranlı göçmenler.....	44, 63, 68
İranlı sayısı.....	49
İstanbul 11, 19, 35, 46, 48, 54, 75, 76, 79, 80, 81, 82, 84, 92, 93, 94, 98, 99, 101, 102, 104, 107, 109, 110, 132, 133, 168, 165	
işgücü.....	12, 17, 18, 23, 28, 29, 35, 117
işgücü açığı.....	28, 29
işgücü arzını.....	28
işporta.....	91
İtalya.....	29, 30, 70, 80, 81, 119
<u>J</u>	
Jamaika.....	17
jandarma.....	48, 49
Jandarma Genel Komutanlığı.....	48, 57
Japonya.....	29
<u>K</u>	
kaçakçı ...	45, 77, 78, 79, 92, 93, 107, 109
kaçakçılık.....	21, 22, 86, 104, 105, 108
kadın göçmenler.....	39
kalış süresi.....	6, 81
kanun.....	20, 47, 73, 119
kapitalizm.....	28
Kapitalizm.....	29
katılarak gözlem.....	52
kişi başına düşen milli gelir.....	18
köle.....	16
köle sayısı.....	16
köle ticaret hacminin.....	16
köle ticareti.....	16
kölelik.....	12, 16, 17, 21, 28
küreselleşme.....	16, 32, 40
<u>M</u>	
Malezya.....	17
maliyet.....	100, 125
Meksika sınırı.....	114
muhacirlik.....	50

<u>N</u>	
Nijeryalı göçmenler.....	62, 68
nüfus artış oranları.....	18
nüfus artışı.....	26

<u>Ö</u>	
öğrenim düzeyleri.....	6, 8, 61, 144

<u>P</u>	
Pakistanlı göçmenler.....	79, 82
Pasifik Adaları.....	17
polis.....	48

<u>S</u>	
sınır 16, 46, 48, 58, 69, 79, 80, 93, 96, 98, 107, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120	
sınır güvenliği.....	48
sınır kontrolleri.....	16, 114
siyasi.....	50
sosyal.....	50, 55
sömürge dönemi.....	16
Sömürge dönemine.....	16
sömürgecilik.....	16
sözleşmeli işçilik.....	17
Sri Lanka.....	17

<u>T</u>	
teknik.....	37, 55, 64, 112
Trakya.....	48
transit göç.....	31, 39, 109, 111
transit göçmen.....	13, 49, 109
transit ülke.....	41
Tunuslu göçmenler.....	108
Türkiye.....	17, 48, 49, 50, 57, 132

<u>U</u>	
UGÖ.....	5, 19, 20
uluslararası kuruluşlar.....	54
UN.....	5, 71, 135
UNICEF.....	18

<u>Ü</u>	
üçüncü dünya.....	26, 29, 40

<u>W</u>	
Washington.....	117

Y

yasadışı göç.....30, 31, 39, 111, 112, 118
yasadışı göçmenler 117
yöntem 19, 78, 79
Yunanistan 30, 34, 85, 93, 94, 95, 105,
107, 119, 120, 123

7 EKLER

7.1 Tablolar

Tablo 1 Haklarında işlem yapılan "yabancılar"

Yıllar	Fuhuş	Kaçakçılık	Pas. Kan. muhalefet	Sahtecilik	Kaçak Çalışma	Diğer	Toplam
1996	3069	296	8135	926	899	5233	18558
1997	4083	736	11276	1193	1868	8836	27992
1998	4920	283	8850	1256	4011	4708	24028
1999	3643	120	12480	1582	5086	8562	31473
2000	3529	204	15066	1416	2829	8355	31399
2001	3508	418	35483	1560	952	2412	44333
Toplam	22752	2057	91290	7933	15645	38106	177783

Kaynak: JGK Göç Kılavuzu, 2002

Tablo 2 Avrupa'ya göç etmiş vatandaşlarımızın göç türlerine ve göç ettikleri ülkelere göre dağılımı (1995)

Ülke	Aile birleşimi	Sığınmacı	İşçi	Öğrenci	Toplam
Avusturya	99.500	12.000	1.000	500	113.000
Belçika	23.400	14.200	200	100	37.900
Danimarka	14.000	2.000	100	100	16.200
Fransa	72.200	66.600	700	700	140.200
Almanya	775.200	205.900	7.900	7.900	996.900
Hollanda	100.200	2.300	1.000	200	103.700
Norveç	1.700	800	100	100	2.700
İsveç	15.200	5.000	200	100	20.500
İsviçre	46.000	22.300	500	100	68.900
İngiltere	14.900	11.900	300	200	27.300
Diğer	57.800	3.400	800	400	62.400
Toplam	1.220.000	346.400	12.800	10.500	1.589.700

Kaynak: İçduygu, 1999:257

Tablo 3 1923-1997 Döneminde Türkiye'ye gelen göçmenler

Ülke	1923-60 (%)	1961-80 (%)	1981-97 (%)	Toplam (%)	Toplamda-ki payı (%)	Toplam (x100)
Bulgaristan	47.4	14.7	37.9	100	48.0	790.8
Yugoslavya	88.0	10.6	1.4	100	18.5	305.7
Romanya	99.1	0.3	0.6	100	7.4	123.6
Yunanistan	99.8	0.2	0.0	100	24.8	408.6
Türkmenistan	73.9	20.1	6.0	100	0.2	2.9
Diğer Ülkeler	69.0	3.0	28.0	100	1.1	72.5
Toplam	72.0	9.1	18.9	-	100	1.648.5

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, aktaran Erder, 2000:238-239

Tablo 4 (A) 1996-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenlerin (belli başlı) ülkelerine göre dağılımı

Ülke	1996			1997			1998			1999			2000			2001			Toplam				
	J	P	T	J	P	T	J	P	T	J	P	T	J	P	T	J	P	T	J	P	T		
Afganistan	126	68	194	310	81	391	818	921	1739	2206	2476	4682	4466	8746	13212	7026	2683	9709	14952	14975	29927	9.9	
Bangladeş	890	322	1212	830	301	1131	1470	2408	3878	2023	1193	3216	2063	3228	5291	1134	363	1497	8410	7815	16225	5	
Belarus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82	82	-	281	281	-	273	273	-	-	636	636	0.2
Cezayir	79	25	104	124	69	193	129	207	336	135	102	237	67	430	497	97	208	305	631	1041	1672	0.6	
Fas	91	53	144	136	93	229	169	295	464	326	369	695	734	1401	2135	390	459	849	1846	2670	4516	1.5	
Filistin	-	3	3	-	4	4	55	-	55	314	-	314	4970	-	4970	1352	13	1365	6691	20	6711	2	
Irak	5274	3319	8593	12177	5689	17866	11266	14237	25503	10532	11546	22078	7224	17280	24504	12017	8125	20142	58310	60376	118686	39	
İran	772	362	1134	647	364	1011	1187	1116	2303	7084	5281	12365	3903	6825	10728	1591	1968	3559	15184	15916	31100	10	
Kenya	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	12	12	1	48	49	-	9	9	1	71	72	0.02	
Moldova	-	-	-	3	17	20	59	5	64	117	5098	5275	48	8290	8338	84	11370	11454	311	24840	25151	8.3	
Nijerya	34	322	356	74	301	375	79	2408	2487	239	1193	1432	130	3228	3358	96	205	301	652	7657	8309	3	
Pakistan	682	435	1117	587	307	894	1516	1798	3314	4057	2650	6707	2734	5027	7761	3325	1504	4829	12901	11721	24622	8	
Romanya	96	12	108	224	107	331	241	36	277	210	3395	3605	149	4500	4649	92	4791	4883	1012	12841	13853	5	
Rusya	4	4	8	7	52	59	6	2	8	26	1695	1721	9	4554	4563	29	3864	3893	81	10171	10252	4	
Tunus	45	48	93	46	81	127	26	44	70	55	76	131	81	255	336	47	169	216	300	673	973	0.32	
Ukrayna	-	4	4	-	17	17	8	4	12	31	1715	1746	16	4527	4543	37	3414	3451	92	9681	9773	3.2	
Toplam	8093	4977	13070	15165	7483	22648	17029	23483	40512	27355	36883	64298	26595	68620	95215	27317	39418	66735	121374	181104	302478	100	

J: Jandarma P: Polis T: Toplam

Kaynak: JGK, 2002

Not: 2001 yılı verileri 2002 Haziran ayı sonu itibarıyla'dır. Halihazırda Türkiye genelindeki resmi veriler için Bkz. Tablo 4-B

Tablo 4 (B) 1996-2001 Yılları arasında yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı

Ülke	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Toplam
Afganistan	68	81	921	3046	8476	9542	221564
Almanya	1	1		372	629	579	1582
Arnavutluk	1		9	792	1026	1461	3289
Azerbaycan	3	3	10	620	2262	2201	5099
Bangladeş	322	301	2408	1193	3228	3771	11223
Bulgaristan	22	39	103	1005	1699	2108	4976
Cezayir	25	69	207	102	430	429	1262
Çin			1	115	545	731	1392
Ermenistan	2		1	98	474	491	1066
Fas	53	93	295	369	1401	1905	7005
Gürcistan	9	9	5	809	3300	3570	7702
Hindistan	25	18	102	189	779	897	2010
Irak	3319	5689	14237	11546	17280	23444	75515
İngiltere	2		4	233	643	442	1324
İran	362	364	1116	5281	6825	8504	22452
Makedonya				439	488	460	1387
Mısır	12	99	29	94	382	319	935
Moldova		17	5	3098	8290	7980	19390
Nijerya	20	30	84	137	450	419	2355
Özbekistan	1			142	587	486	1214
Pakistan	435	307	1798	2650	5027	5618	15835
Romanya	12	107	36	3395	4500	4533	12583
Rusya	4	52	2	1695	4554	4694	11001
Siera Leon			20	42	462	370	894
Suriye	86	144	476	776	1399	1293	4174
Tunus	48	81	44	76	255	297	803
Ukrayna	4	17	4	1715	4527	4401	10671
Vatansızlar				61	322	315	698
Yugoslavya				325	1283	1443	6327
Diğer-Bilinmeyen				2028	3289	361	5678
Toplam	18804	28439	29426	47524	94514	92364	311076

Kaynak: EGM YHİDB, 2001 aktaran İçduygu 2002

Tablo 5 1998-2002 Yılları arasında Edirne'de yasa dışı giriş ve çıkış olaylarında yakalanan göçmenlerin ülkelere göre dağılımı

Ülke	1998	1999	2000	2001	2002	Toplam (%)	Toplam
Irak	7796	4910	1019	874	3138	31	17737
İran	782	6341	3105	681	406	20	11315
Filistin	53	222	3722	899	689	10	5585
Pakistan	964	2017	1173	444	828	9.5	5426
Afganistan	200	788	1425	1440	480	7.5	4333
Bangladeş	930	1203	1335	448	322	7.5	4238
Türkiye	185	207	150	178	298	2	1018
Diğer	1268	1684	1826	863	1455	12.5	7096
Toplam	12178	17372	13755	5827	7616	100	56748

Kaynak: Edirne İl Jandarma Komutanlığı, Kaçakçılık Şube Müdürlüğü

Tablo 6 Görüşülen göçmenlerin ülkelere göre dağılımı

Ülke	Frekans	Yüzde
Afganistan	4	4,0
Bangladeş	1	1,0
Cezayir	4	4,0
Çin	1	1,0
Fas	2	2,0
Filistin	16	15,8
Gana	2	2,0
Gambiya	1	1,0
Hindistan	2	2,0
Irak	19	18,8
İran	14	13,9
Kongo	3	3,0
Nijerya	8	7,9
Siera Leon	1	1,0
Somali	5	5,0
Tunus	6	5,9
Türkmenistan	2	2,0
Suriye	1	1,0
Senegal	1	1,0
Pakistan	6	5,9
Kenya	1	1,0
Mısır	1	1,0
Toplam	101	100,0

Tablo 7 Görüşülen göçmenlerin cinsiyeti

Doğduğu ülke	Erkek	Kadın	Toplam
Afganistan	4		4
Bangladeş	1		1
Cezayir	4		4
Çin		1	1
Fas	2		2
Filistin	16		16
Gana	2		2
Gambiya	1		1
Hindistan	2		2
Irak	19		19
İran	12	2	14
Kongo	3		3
Nijerya	5	3	8
Siera Leon	1		1
Somali	5		5
Tunus	6		6
Türkmenistan	2		2
Suriye	1		1
Senegal	1		1
Pakistan	6		6
Kenya	1		1
Mısır	1		1
Toplam	95	6	101

Tablo 8 Görüşülen göçmenlerin yaş dağılımları

Doğduğu ülke	16	18-22	23-30	31-35	36-42	Toplam
Afganistan		2	2			4
Bangladeş				1		1
Cezayir		1	2	1		4
Çin		1				1
Fas				2		2
Filistin	1	5	7	2	1	16
Gana			1	1		2
Gambiya				1		1
Hindistan			2			2
Irak		10	5	3	1	19
İran		3	7	2	2	14
Kongo		1	2			3
Nijerya		2	4	2		8
Siera Leon			1			1
Somali			4		1	5
Tunus		1	3	1	1	6
Türkmenistan		1	1			2
Suriye			1			1
Senegal			1			1
Pakistan		3	2	1		6
Kenya			1			1
Mısır			1			1
Toplam	1	30	47	17	6	101

Tablo 9 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinde yaşadıkları yerleşim yeri

Doğduğu ülke	Köy	Kasaba	Kent	B. Kent	Diğer	Toplam
Afganistan	1		1	2		4
Bangladeş		1				1
Cezayir				4		4
Çin					1	1
Fas				2		2
Filistin	3	4	4	4	1	16
Gana				2		2
Gambiya	1					1
Hindistan	1		1			2
Irak	2	1	4	12		19
İran	2		1	11		14
Kongo	2			1		3
Nijerya	1			7		8
Siera Leon		1				1
Somali	3			2		5
Tunus			3	3		6
Türkmenistan	2					2
Suriye				1		1
Senegal	1					1
Pakistan	2	1	3			6
Kenya	1					1
Mısır			1			1
Toplam	22	8	18	51	2	101

Tablo 10 Görüşülen göçmenlerin kardeş sayısı

Doğduğu ülke	0-3	4-7	7 -15	Diğer	Toplam
Afganistan	2	2			4
Bangladeş		1			1
Cezayir		3	1		4
Çin				1	1
Fas		2			2
Filistin	7	6	1	2	16
Gana		1	1		2
Gambiya		1			1
Hindistan	1	1			2
Irak	2	10	7		19
İran	2	9	2	1	14
Kongo	1	1	1		3
Nijerya		5	3		8
Siera Leon	1				1
Somali	1	3	1		5
Tunus	1	1	3	1	6
Türkmenistan		2			2
Suriye			1		1
Senegal			1		1
Pakistan		5	1		6
Kenya		1			1
Mısır		1			1
Toplam	18	55	23	5	6

Tablo 11 Görüşülen göçmenlerin medeni durumları

Doğduğu ülke	Bekar	Nişanlı	Evli	Boşanmış	Ayrı yaşıyor	Toplam
Afganistan	2		2			4
Bangladeş	1					1
Cezayir	4					4
Çin			1			1
Fas			2			2
Filistin	9		7			16
Gana		1	1			2
Gambiya	1					1
Hindistan	2					2
Irak	15	1	3			19
İran	7		6	1		14
Kongo	1		2			3
Nijerya	6	1	1			8
Siera Leon	1					1
Somali	2	1	2			5
Tunus	5		1			6
Türkmenistan	2					2
Suriye		1				1
Senegal	1					1
Pakistan	5		1			6
Kenya					1	1
Mısır	1					1
Toplam	65	5	29	1	1	101

Tablo 12 Görüşülen göçmenlerden evli olanların eşlerinin ve çocuk(lar)ının yanında olup olmadığı

Doğduğu ülke	Eşi yanında mı?			Çocuk(ları) yanında mı?				Toplam
	Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Çocuğu yok	Çocuklarından bir veya birkaçı yanında	
Afganistan		2	2		1	1		2
Çin	1		1		1			1
Fas		2	2		2			2
Filistin	1	6	7	1	6			7
Gana		1	1		1			1
Irak	1	2	3	1	2			3
İran	2	4	6		3	2	1	6
Kongo		2	2		1	1		2
Nijerya	1		1		1			1
Somali		2	2		2			2
Tunus		1	1		1			1
Pakistan		1	1		1			1
Toplam	6	23	29	2	22	4	1	29

Tablo 13 Görüşülen göçmenlerin öğrenim düzeyleri

Doğduğu ülke	Okula gitmedi okur yazar değil	Okula gitmedi ama okur yazar	İlkokul terk	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksek Okul	Üniversitede okuyor	Üniversite	Yüksek Lisans	Diğer	Toplam
Afganistan					1	1			1		1	4
Bangladeş						1						1
Cezayir				2		1			1			4
Çin			1									1
Fas									2			2
Filistin	2	1		3	5	2			3			16
Gana						2						2
Gambiya						1						1
Hindistan						1			1			2
Irak			1	4	2	4	3	2	3			19
İran			1	1	3	4	2		3			14
Kongo				1	1				1			3
Nijerya	1			1	2				4			8
Siera Leon						1						1
Somali					1	4						5
Tunus				3	3							6
Türkmenistan	1			1								2
Suriye				1								1
Senegal						1						1
Pakistan					3	1			1	1		6
Kenya					1							1
Mısır									1			1
Toplam	4	1	3	17	22	24	5	2	21	1	1	101

Tablo 14 Görüşülen göçmenlerin bildikleri yabancı dil

Doğduğu ülke	İngilizce	Almanca	Fransızca	Türkçe	Arapça	Farsça	Diğer	Yok	Çok az İng.Türkçe veyeya başka bir dil.	Toplam
Afganistan	2			1		1				4
Bangladeş	1									1
Cezayir				3					1	4
Çin									1	1
Fas	1			1						2
Filistin	2			3				9	2	16
Gana	2									2
Gambiya	1									1
Hindistan	2									2
Irak	2			3	6		1	5	2	19
İran	1			8		1		3	1	14
Kongo	2							1		3
Nijerya	8									8
Siera Leon	1									1
Somali	5									5
Tunus	1	1	2					2		6
Türkmenistan								2		2
Suriye								1		1
Senegal									1	1
Pakistan	1						1	4		6
Kenya	1									1
Mısır									1	1
Toplam	33	1	2	19	6	2	2	27	9	101

Tablo 15 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinde çalışıp çalışmadığı

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	2	2		4
Bangladeş	1			1
Cezayir	1	3		4
Çin			1	1
Fas	2			2
Filistin	11	5		16
Gana	2			2
Gambiya	1			1
Hindistan	1	1		2
Irak	17	2		19
İran	12	1	1	14
Kongo	3			3
Nijerya	4	4		8
Siera Leon		1		1
Somali	2	3		5
Tunus	2	3	1	6
Türkmenistan	2			2
Diğer Ülkeler	5	5		10
Toplam	68	30	3	101

Tablo 16 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinde bulduklarını düşündükleri gelir grubu

Doğduğu ülke	En üst	Üst	Orta	Alt gelir grubu	En mağdur	Diğer	Toplam
Afganistan			1	1	2		4
Bangladeş			1				1
Cezayir			3		1		4
Çin						1	1
Fas		1	1				2
Filistin			8	4	4		16
Gana			2				2
Gambiya				1			1
Hindistan			1		1		2
Irak		2	4	6	7		19
İran		1	10	2		1	14
Kongo			1	1	1		3
Nijerya			4	2	2		8
Siera Leon	1						1
Somali				1	4		5
Tunus			5		1		6
Türkmenistan				1	1		2
Suriye				1			1
Senegal					1		1
Pakistan			5	1			6
Kenya			1				1
Mısır					1		1
Toplam	1	4	47	21	26	2	101

Tablo 17 Görüşülen göçmenlerin ülkelerinden göç etme nedenleri

Doğduğu ülke	İşsizlik/ ücret yetersiz/ yoksulluk	Tedavi için	Siyasi nedenler/ insan hak. yetersizliği/ baskı	Kendisinin çocukların. eğitimi	Savaş/iç savaş/gerilim vb. güvenlik sorunları	Sosyal, kültürel ekonomik gelişim/daha rahat yaşama arzusu	Ailesi yurt dışında olduğu için	Diğer	Toplam
Afganistan	1			1	2				4
Bangladeş	1								1
Cezayir	1				2	1			4
Çin								1	1
Fas	1					1			2
Filistin	2		2		11	1			16
Gana	1					1			2
Gambiya								1	1
Hindistan	1					1			2
Irak	5	2	5		4	1	1		19
İran	3		8			2		1	14
Kongo	1				2				3
Nijerya	3		1		1	3			8
Siera Leon					1				1
Somali				2	3				5
Tunus	4		1			1			6
Türkmenistan	2								2
Suriye	1								1
Senegal	1								1
Pakistan	1			1	1	3			6
Kenya			1						1
Mısır						1			1
Toplam	29	2	18	4	27	16	1	4	101

Tablo 18 Yurtdışına gidebilirse ailesini yanına almayı düşünüp düşünmediği

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer/sonra karar ver.	Ailesi yok	Ailesi yurt dışında	Ailesi yanında	Kısmen alacak	Toplam
Afganistan	2	1		1				4
Bangladeş							1	1
Cezayir	2	2						4
Çin			1					1
Fas	1				1			2
Filistin	12	3				1		16
Gana	1	1						2
Gambiya		1						1
Hindistan			2					2
Irak	6	11	1			1		19
İran	4	4	2		1	2	1	14
Kongo	1	1	1					3
Nijerya	2	4	1	1				8
Siera Leon		1						1
Somali	3	1		1				5
Tunus	2	1		1	2			6
Türkmenistan		2						2
Suriye		1						1
Senegal		1						1
Pakistan	1	3	1				1	6
Kenya				1				1
Mısır		1						1
Toplam	37	39	9	5	4	4	3	101

Tablo 19 Daha evvel aynı şekilde yurt dışına gidip gitmediği

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Pasaportla	Toplam
Afganistan	1	3			4
Bangladeş		1			1
Cezayir		3		1	4
Çin		1			1
Fas	1	1			2
Filistin		16			16
Gana		2			2
Gambiya		1			1
Hindistan		2			2
Irak	2	17			19
İran	2	9	1	2	14
Kongo		3			3
Nijerya	1	7			8
Siera Leon		1			1
Somali		5			5
Tunus	2	4			6
Türkmenistan	1	1			2
Suriye		1			1
Senegal		1			1
Pakistan		6			6
Kenya-Mısır		2			2
Toplam	10	87	1	3	101

Tablo 20 Yurt dışına gitti ise daha önceki gidiş(ler)inde iş bulabilmiş mi?

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	1			1
Cezayir	1			1
Fas	1			1
Irak	2			2
İran	2	1	1	4
Nijerya	1			1
Tunus	2			2
Türkmenistan	1			1
Toplam	11	1	1	13

Tablo 21 Daha önce göç eden yakın arkadaşı veya akrabası olup olmadığı

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	1	3		4
Bangladeş	1			1
Cezayir	4			4
Çin	1			1
Fas	1	1		2
Filistin	10	6		16
Gana	2			2
Gambiya	1			1
Hindistan	1	1		2
Irak	14	5		19
İran	10	3	1	14
Kongo	1	2		3
Nijerya	5	3		8
Siera Leon	1			1
Somali	4	1		5
Tunus	5	1		6
Türkmenistan	1	1		2
Suriye		1		1
Senegal	1			1
Pakistan	5	1		6
Kenya		1		1
Mısır		1		1
Toplam	69	31	1	101

Tablo 22 Daha önce göç eden tanıdığının yakınlık derecesi

Doğduğu ülke	İlk aile	Geniş aile	Arkadaş	Diğer	Yakın çevre	Toplam
Afganistan	1					1
Bangladeş		1				1
Cezayir	1	3				4
Çin	1					1
Fas			1			1
Filistin	2	6	1	1		10
Gana		1	1			2
Gambiya			1			1
Hindistan			1			1
Irak	2	6	4		2	14
İran	2	3	5			10
Kongo	1					1
Nijerya	1	2	2			5
Siera Leon			1			1
Somali		1	3			4
Tunus	2		3			5
Türkmenistan	1					1
Senegal			1			1
Pakistan		4	1			5
Toplam	14	27	25	1	2	69

Tablo 23 Yakın akrabasına veya arkadaşına göçü tavsiye ve teşvik eder mi?

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Şartlara göre değişir	Toplam
Afganistan		3	1		4
Bangladeş		1			1
Cezayir	2	2			4
Çin			1		1
Fas	1	1			2
Filistin	8	5	2	1	16
Gana		2			2
Gambiya		1			1
Hindistan		2			2
Irak	5	13	1		19
İran		12	2		14
Kongo		3			3
Nijerya		7	1		8
Siera Leon		1			1
Somali	1	3		1	5
Tunus	2	2	1	1	6
Türkmenistan		1		1	2
Suriye		1			1
Senegal		1			1
Pakistan		5		1	6
Kenya		1			1
Mısır		1			1
Toplam	19	68	9	5	101

Tablo 24 (A) Hangi ülkeye varmayı planladığı

Doğduğu ülke	Yun.	Ing.	Alm.	Fran.	Ita.	İsveç	Isp.	Hol.	Kana-	Avus-	İrlanda	Belç.	Norv.	ABD	Bulg.	Bir ülke belirtmiyor	Diğer	Toplam
Afganistan	1															2	1	4
Bangladeş	1																	1
Cezayir		2	1	1														4
Çin					1													1
Fas	1	1																2
Filistin	4		4		1	1		1		1						4		16
Gana		1														1		2
Gambiya		1														1		1
Hindistan	2																	2
Irak	1	4	6			1										5	2	19
İran	2	1	1			1		1				1		1		4	2	14
Kongo			1	1												1		3
Nijerya	1	2					1		1		1				1	1		8
Siera Leon		1																1
Somali	1				1		1		1							1		5
Tunus				2		1		1					1			1		6
Türkmenistan	2																	2
Suriye																1		1
Senegal				1														1
Pakistan		1			2		1									2		6
Kenya																1		1
Mısır					1													1
Toplam	16	14	13	5	6	4	3	3	2	1	1	1	1	1	1	24	5	101

Tablo 24 (B) Hangi ülkeye varmayı planladığı

Doğduğu ülke	Frekans	Yüzde
Yunanistan	16	15,8
İngiltere	14	13,9
Almanya	13	12,9
İtalya	6	5,9
Fransa	5	5,0
İsveç	4	4,0
İspanya	3	3,0
Hollanda	3	3,0
Kanada	2	2,0
ABD	1	1,0
Avusturya	1	1,0
Bulgaristan	1	1,0
İrlanda	1	1,0
Belçika	1	1,0
Norveç	1	1,0
Herhangibir Avrupa ülkesi veya gelişmiş bir ülke	7	6,9
Tercih ettiği iki ülkeden biri veya birincisi olmazsa diğeri	6	5,9
Oturma, çalışma izni alabileceği ve/veya para kazanabileceği bir ülke	5	5,0
Güvenli herhangi bir ülke	3	3,0
Henüz karar vermedi	3	3,0
Herhangibir ülkeye gitmeye düşünmediğini söylüyor	3	3,0
Diğer	2	2,0
Toplam	101	100,0

Tablo 25 Gitmeyi tasarladığı ülkeye iltica etmeyi düşünüp düşünmediği

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Bilgisi yok	Diğer	Toplam
Afganistan	2	2			4
Bangladeş				1	1
Cezayir	3	1			4
Çin				1	1
Fas	1	1			2
Filistin	14	1		1	16
Gana				2	2
Gambiya	1				1
Hindistan				2	2
Irak	15	1	1	2	19
İran	10		1	3	14
Kongo	3				3
Nijerya	3	4	1		8
Siera Leon			1		1
Somali	4	1			5
Tunus	4	1		1	6
Türkmenistan	1	1			2
Suriye		1			1
Senegal			1		1
Pakistan	3	2	1		6
Kenya				1	1
Mısır		1			1
Toplam	64	17	6	11	101

Tablo 26 Gitmeyi tasarladığı ülke ve bu ülkedeki göçmenler hakkında bilgisi olup olmadığı

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	3	1		4
Bangladeş		1		1
Cezayir	4			4
Çin			1	1
Fas	2			2
Filistin	11	5		16
Gana	1		1	2
Gambiya	1			1
Hindistan	2			2
Irak	14	4	1	19
İran	9	4	1	14
Kongo	2	1		3
Nijerya	4	4		8
Siera Leon		1		1
Somali		4	1	5
Tunus	5	1		6
Türkmenistan	2			2
Suriye		1		1
Senegal		1		1
Pakistan	2	3	1	6
Kenya		1		1
Mısır		1		1
Toplam	62	33	6	101

Tablo 27 Gitmeyi tasarladığı ülke hakkında bilgisi olanların bu bilgiyi nasıl öğrendiği

Doğduğu ülke	Daha önce gitmiş olanlardan	Kendisi daha önce orada bulunmuş	Kendi kendine ve/veya yakın çevresindekilerden	Diğer	Toplam
Afganistan	3				3
Cezayir	3	1			4
Fas	1	1			2
Filistin	10			1	11
Gana	1				1
Gambiya			1		1
Hindistan	2				2
Irak	12		2		14
İran	9				9
Kongo	2				2
Nijerya	1		2	1	4
Somali	1				1
Tunus	3	2			5
Türkmenistan		2			2
Pakistan	3				3
Toplam	51	6	5	2	64

Tablo 28 Yolculuğu esnasında ortaya çıkan sağlık sorununun olup olmadığı

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	1	3		4
Bangladeş		1		1
Cezayir	1	3		4
Çin			1	1
Fas	1	1		2
Filistin	2	14		16
Gana		2		2
Gambiya		1		1
Hindistan	1	1		2
Irak	6	13		19
İran	4	9	1	14
Kongo		3		3
Nijerya	1	7		8
Siera Leon	1			1
Somali	1	4		5
Tunus	1	5		6
Türkmenistan		2		2
Suriye		1		1
Senegal	1			1
Pakistan	4	2		6
Kenya	1			1
Mısır		1		1
Toplam	26	73	2	101

Tablo 29 Yolculuk için ayrılan para miktarı (ABD doları)

Doğduğu ülke	100 \$ dan az	100-500 \$	501-1000 \$	1001-1800 \$	1801-3000 \$	3001-4000 \$	4001-5000 \$	5000 \$ dan fazla	Diger	Toplam
Afganistan		1	1	1					1	4
Bangladeş					1					1
Cezayir		3	1							4
Çin									1	1
Fas			2							2
Filistin	1	3	7	4					1	16
Gana					2					2
Gambiya				1						1
Hindistan					2					2
Irak		1	6	6	5	1				19
Iran	2	5	1	4				1	1	14
Kongo			1	1						3
Nijerya					4	2	1			8
Siera Leon							1			1
Somali			2	1	1		1			5
Tunus		1	2	2					1	6
Türkmenistan		2								2
Suriye				1						1
Senegal			1							1
Pakistan					1	1				6
Kenya	1						3			1
Mısır					1					1
Toplam	4	17	24	21	17	4	7	3	5	101

Tablo 30 Yolculuğunun bir bölümünde veya tamamında insan kaçakçılarından faydalanıp faydalanmadığı

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	4			4
Bangladeş	1			1
Cezayir	3	1		4
Çin	1			1
Fas	2			2
Filistin	15	1		16
Gana			2	2
Gambiya	1			1
Hindistan	2			2
Irak	17	2		19
İran	8	5	1	14
Kongo	3			3
Nijerya	3	5		8
Siera Leon	1			1
Somali	3	2		5
Tunus	1	4	1	6
Türkmenistan		2		2
Suriye	1			1
Senegal	1			1
Pakistan	6			6
Kenya	1			1
Mısır	1			1
Toplam	75	22	4	101

Tablo 31 (A) Türkiye'ye nereden/nasıl girdiği

Doğduğu ilke	Yasal	Yasa dışı	Diğer	Toplam
Afganistan		4		4
Bangladeş	1			1
Cezayir	2	2		4
Çin	1			1
Fas	2			2
Filistin	2	14		16
Gana	2			2
Gambiya	1			1
Hindistan		2		2
Irak	5	14		19
İran	11	2	1	14
Kongo	3			3
Nijerya	7	1		8
Siera Leon	1			1
Somali		5		5
Tunus	5	1		6
Türkmenistan		2		2
Suriye		1		1
Senegal	1			1
Pakistan	2	4		6
Kenya		1		1
Mısır	1			1
Toplam	47	53	1	101

Tablo 31 (B) Türkiye'ye nereden/nasıl girdiği

Doğduğu ilke	Havayolu	Deniz	Kara	Diğer	Toplam
Afganistan			4		4
Bangladeş	1				1
Cezayir	1		3		4
Çin			1		1
Fas	2				2
Filistin	1	8	6	1	16
Gana	2				2
Gambiya	1				1
Hindistan			2		2
Irak			19		19
İran			12	2	14
Kongo	3				3
Nijerya	7		1		8
Siera Leon	1				1
Somali		5			5
Tunus	5	1			6
Türkmenistan			2		2
Suriye		1			1
Senegal	1				1
Pakistan	1		5		6
Kenya		1			1
Mısır	1				1
Toplam	27	16	55	3	101

Tablo 31 (C) Türkiye'ye nereden/nasıl girdiği

Doğduğu ülke	İstanbul	İzmir	Van/ Doğube- yazıt	Hatay	Edirne	Ankara	Habur/ Slopi/ G. Antep	Iğdır	Bilmiyor ama bir liman kentinden	Bilmiyor ama Irak, İran veya Suriye sınırı	Diğer	Toplam
Afganistan			3		1							4
Bangladeş	1											1
Cezayir	1			3								4
Çin				1								1
Fas	2									2	1	16
Filistin	4	1	1	2	1				4			2
Gana	2											1
Gambiya	1											2
Hindistan					2							2
İrak			9	1			5			4	2	14
İran			12									3
Kongo	3					1						8
Nijerya	6			1								1
Siera Leon	1								1			5
Somali	1	3										6
Tunus	6							2				2
Türkmenistan												1
Suriye	1											1
Senegal	1											6
Pakistan	1		5									1
Kenya	1											1
Mısır	1									6	3	101
Toplam	33	4	30	8	4	1	5	2	5	6	3	101

Tablo 32 Yolculuğun hangi bölümlerinde insan kaçakçılarından faydalandığı

Doğduğu ilke	Türkiye'ye girişte	Türkiye'den çıkışta	Girişte ve çıkışta	Yolculuğun tam. veya tamamına yakınında	Hiç faydalanmadı	Diğer	Toplam
Afganistan	1		2	1			4
Bangladeş		1					1
Cezayir		1	2		1		4
Çin	1						1
Fas		2					2
Filistin	1	1	7	4	1	2	16
Gana						2	2
Gambiya		1					1
Hindistan				2			2
Irak		1	6	10	2		19
İran	1	6	1		5	1	14
Kongo		3					3
Nijerya		2		1	5		8
Siera Leon		1					1
Somali	2		2		1		5
Tunus	1				5		6
Türkmenistan					2		2
Suriye				1			1
Senegal		1					1
Pakistan		1					1
Kenya			1				1
Mısır		1					1
Toplam	7	22	21	24	22	5	101

Tablo 33 Görüşülen göçmenlerin Türkiye'deki ikamet ettiği semtler

İkamet ettiği semt	Frekans	Yüzde
Aksaray	28	7,7
Laleli	1	1,0
Taksim	7	6,9
Beyazıt	5	5,0
Kurtuluş	3	3,0
Zeytinburnu	4	4,0
Fatih	6	5,9
Bilmiyor	24	23,8
Unkapamı	5	5,0
Diğer	18	17,8
Toplam	101	100,0

Tablo 34 Görüşülen göçmenlerin İstanbul'da ikamet şekilleri

Nerede kaldığı	Frekans	Yüzde
Kendisi arkadaşlarıyla ev arayarak	3	3,0
Daha önceden gelmiş olanların yanına yerleşerek	22	21,8
İnsan kaçakçılarının gösterdiği yerde	20	19,8
Otelde	15	14,9
Kendisi ev kiralamış	13	12,9
Çalıştığı yerde	6	5,9
Dışarıda	8	7,9
Güv. kuv. gözetiminde (deport)/ diğer	6	5,9
Herhangi bir ev ve/veya otel ve/veya dışarıda	6	5,9
Diğer	2	2,0
Toplam	101	100,0

Tablo 35 Görüşülen göçmenlerin Türkiye'de kalma süreleri

Doğduğu ülke	1-3 gün	4-7 gün	8-14 gün	15-30 gün	1-3 ay	4-6 ay	7-11 ay	1 yıl veya daha fazla	Diğer	Toplam
Afganistan					3		1			4
Bangladeş							1			1
Cezayir								4		4
Çin									1	1
Fas		1						1		2
Filistin			2		3	2	2	2	2	16
Gana					1	1				2
Gambiya								1		1
Hindistan				2						2
Irak	6	2	4	6	2	3		1		19
İran			2	3	2	3		3	1	14
Kongo						1	1	1		3
Nijerya			3		1	2		2		8
Siera Leon				1						1
Somali		1		2		1	1			5
Tunus	3	1			1	1				6
Türkmenistan			1					1		2
Suriye	1									1
Senegal								1		1
Pakistan	1	2	2	1						6
Kenya								1		1
Mısır			1							1
Toplam	11	9	14	17	11	11	6	18	4	101

Tablo 36 Bu süre içinde çalışıp çalışmadığı

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan	2	2		4
Bangladeş	1			1
Cezayir	4			4
Çin		1		1
Fas	1	1		2
Filistin	8	8		16
Gana	1	1		2
Gambiya	1			1
Hindistan		2		2
Irak	2	16	1	19
İran	7	5	2	14
Kongo	3			3
Nijerya	3	5		8
Siera Leon		1		1
Somali		5		5
Tunus	1	5		6
Türkmenistan	2			2
Suriye		1		1
Senegal	1			1
Pakistan		6		6
Kenya		1		1
Mısır		1		1
Toplam	37	61	3	101

Tablo 37 Türkiye’de çalışmış olan göçmenlerin işi nasıl bulduğu

Doğduğu ülke	Kendisi	Daha önce gelmiş olan göçmenler vasıtasıyla	İnsan kaçakçıları vasıtasıyla	Diğer	Toplam
Afganistan		2			2
Bangladeş	1				1
Cezayir		4			4
Fas				1	1
Filistin	4	3	1		8
Gana		1			1
Gambiya		1			1
Irak	1	1			2
İran	1	6			7
Kongo		3			3
Nijerya	2	1			3
Tunus		1			1
Türkmenistan		2			2
Senegal		1			1
Toplam	9	26	1	1	37

Tablo 38 Halkın ve güvenlik kuvvetlerinin kendisine karşı önyargılı olup olmadığı
Doğduğu ilke Halkın kendisine karşı önyargılı olup olmadığı Güvenlik kuvvetlerinin kendisine karşı önyargılı olup olmadığı

	Halkın kendisine karşı önyargılı olup olmadığı				Güvenlik kuvvetlerinin kendisine karşı önyargılı olup olmadığı					
	Evet	Hayır	Uzun süre kalmadığı/ halkla karşılaşmadığı için fikri yok	Diğer	Toplam	Evet	Hayır	Kısmen iyi veya kötü	Diğer	Toplam
Afganistan		4			4		3	1		4
Bangladeş				1	1		1			1
Cezayir	1	3			4		1	3		4
Çin				1	1				1	1
Fas		1	1		2		2			2
Filistin		14	1	1	16	3	11		2	16
Gana	1	1			2	1	1			2
Gambiya		1			1		1			1
Hindistan			2		2		2			2
Irak		14	4	1	19	2	15	2		19
İran	1	12		1	14	2	7	4	1	14
Kongo		3			3		3			3
Nijerya	3	4		1	8	2	3	3		8
Siera Leon		1			1		1			1
Somali		3	1	1	5		4	1		5
Tunus		5	1		6	1	4	1		6
Türkmenistan	1			1	2	1		1		2
Suriye			1		1	1				1
Senegal	1				1		1			1
Pakistan		5	1		6	3	2	1		6
Kenya	1				1	1				1
Mısır		1			1		1			1
Toplam	9	72	12	8	101	17	63	17	4	101

Tablo 39 İmkan olsa Türkiye'de kalır mı?

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Şartlı Evet	Diğer	Toplam
Afganistan	2	1	1		4
Bangladeş	1				1
Cezayir	3	1			4
Çin				1	1
Fas	2				2
Filistin	11	1	4		16
Gana		2			2
Gambiya	1				1
Hindistan		1		1	2
Irak	9	5	4	1	19
İran	8	2	3	1	14
Kongo	2			1	3
Nijerya	5	1	2		8
Siera Leon		1			1
Somali	1	1	2	1	5
Tunus	1	3		2	6
Türkmenistan		2			2
Suriye		1			1
Senegal	1				1
Pakistan		6			6
Kenya		1			1
Mısır		1			1
Toplam	47	30	16	5	101

Tablo 40 İmkan tanınsa ülkesine dönmek ister mi?

Doğduğu ülke	Evet	Hayır	Diğer	Toplam
Afganistan		4		4
Bangladeş		1		1
Cezayir		4		4
Çin			1	1
Fas		2		2
Filistin	3	12	1	16
Gana	1	1		2
Gambiya		1		1
Hindistan	2			2
Irak	7	12		19
İran	2	11	1	14
Kongo	2	1		3
Nijerya		7	1	8
Siera Leon		1		1
Somali		5		5
Tunus	1	4	1	6
Türkmenistan		2		2
Suriye	1			1
Senegal	1			1
Pakistan	6			6
Kenya		1		1
Mısır	1			1
Toplam	27	69	1	101

Tablo 41 Şu an imkanı olsa gitmek (yaşamak) istediği ülke

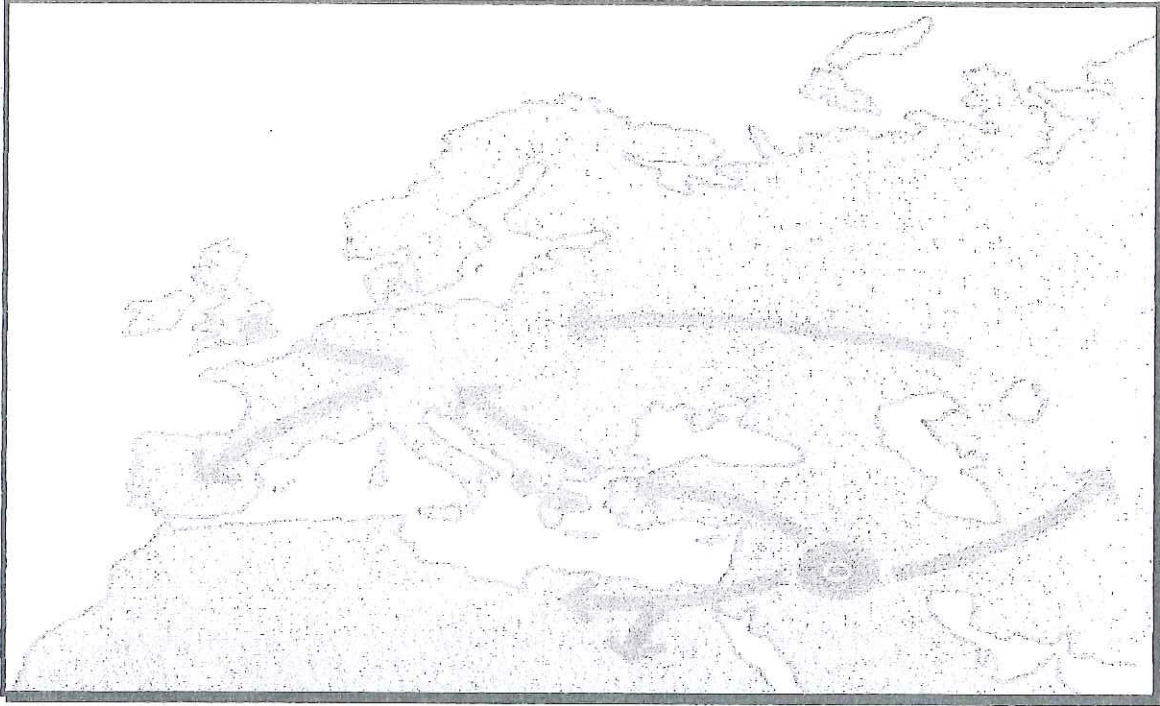
Doğduğu ilke	İng.	Tür.	Alm.	Kendi ülkesi	Güvenli/Özgür/İş bul./Ailesiyle yaşayabileceği bir ilke	İsveç	Frans.	A.B.D	İtalya	Norveç	Yun.	Kanada	Diğer	Toplam
Afganistan	1	2			1									4
Bangladeş	1													1
Cezayir	2	1					1							4
Çin													1	1
Fas	1										1			2
Filistin		1	7		3	2			1		1		1	16
Gana	1											1		2
Gambiya	1													1
Hindistan				1									1	2
Irak	5	5	4	2		1						1	1	19
İran	2	1			1	2		4		1			3	14
Kongo		1			1		1							3
Nijerya	2	2			1				1				2	8
Siera Leon	1													1
Somali	1								1		1		1	5
Tunus						1	3			1			1	6
Türkmenistan										1			1	2
Suriye				1										1
Senegal				1										1
Pakistan	2			2				1	1					6
Kenya					1									1
Mısır				1										1
Toplam	20	13	11	8	8	6	5	5	4	3	3	3	12	101

Tablo 42 Araştırma Bütçesi

Sıra No	Gider Kalemi	Miktar (TL)
1	Ulaşım Giderleri	
	İstanbul-Edirne-İstanbul (7x20000000)	140000000
	Edirne İçi Ulaşım (7x20000000)	140000000
	İstanbul İçi Ulaşım	100000000
	İstanbul-Ankara-İstanbul (2x40000000)	80000000
	Ankara İçi Ulaşım (2x30000000)	60000000
	Ulaşım Giderleri Toplamı	520000000
2	Günlük Giderler	
	Yiyecek Masrafları (Edirne, 25x20000000)	500000000
	Yiyecek Masrafları (Ankara 10x20000000)	200000000
	Göçmenlere Sunulan İkramlar	150000000
	Günlük Giderler Toplamı	850000000
3	Konaklama Giderleri	
	Konaklama Masrafı (Edirne, 25x1000000)	25000000
	Konaklama Masrafı (Ankara 10x1000000)	10000000
	Konaklama Giderleri Toplamı	35000000
4	Kaynak Yayın Giderleri	
	Araştırma Süresince Alınan Kaynak Yayınlar	150000000
	Kaynak Yayın Giderleri Toplamı	150000000
5	Kırtasiye Giderleri	
	Saha Araştırmasında Tutulan Kayıtlara Uygun Defterler	20000000
	Dosya, Klasör vb. Malzemeler	15000000
	Araştırma Raporunun Yazılmasında Kullanılacak Kağıt	20000000
	Araştırma Raporunun Basımı	250000000
	Yazıcı Alımı	140000000
	Yazıcı Kartuşu Dolumu	40000000
	Tarayıcı Alımı	130000000
	CD Yazıcı Alımı	150000000
	Ses Kayıt Cihazı Alımı	100000000
	Ses Kayıt Cihazı İçin Kaset Alımı (26x2500000)	65000000
	Kamera İçin Kaset Alımı (2x10000000)	20000000
	Bilgisayar Arızasının Giderilmesi	250000000
	Fotoğraf Giderleri (3x15000000)	45000000
	Kırtasiye Giderleri Toplamı	1245000000
	Giderler Genel Toplamı	2800000000

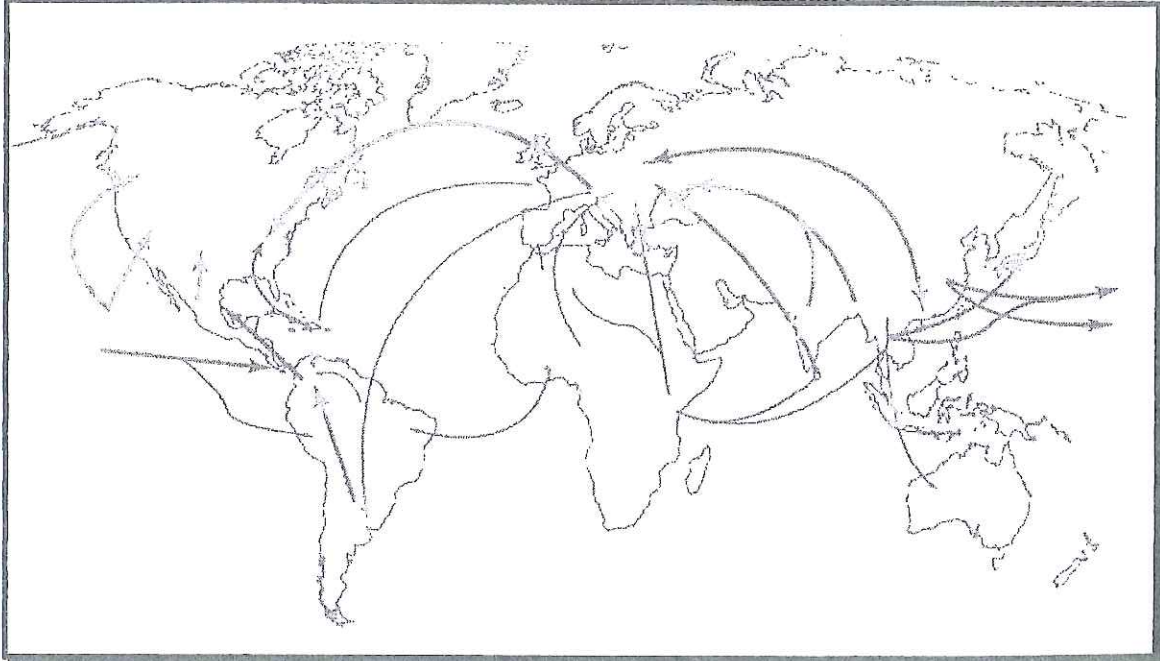
7.2 Haritalar

Harita 1 Göç ve kültürleşme: tekerleğin icadı ve yayılması

Kaynak: Doubleday, 1964:290 aktaran Güvenç, 1999:83

Harita 2 Günümüzdeki uluslararası insan kaçakçılığı güzergahları

Kaynak: UGÖ (IOM) aktaran Kyle ve Koslowski, 2001:5

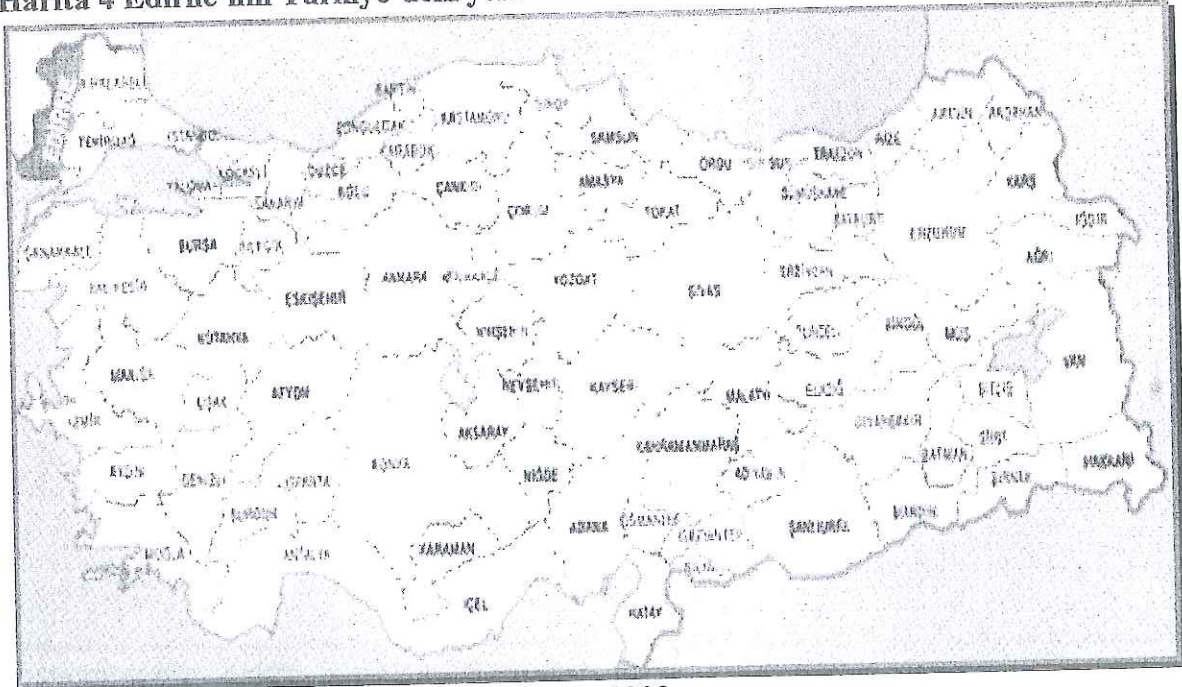
Harita 3 ABD'nin dünya ülkelerini insan ticaretine karşı aldığı önlemler açısından değerlendirmesi

Kaynak: UGÖ (IOM), 2002

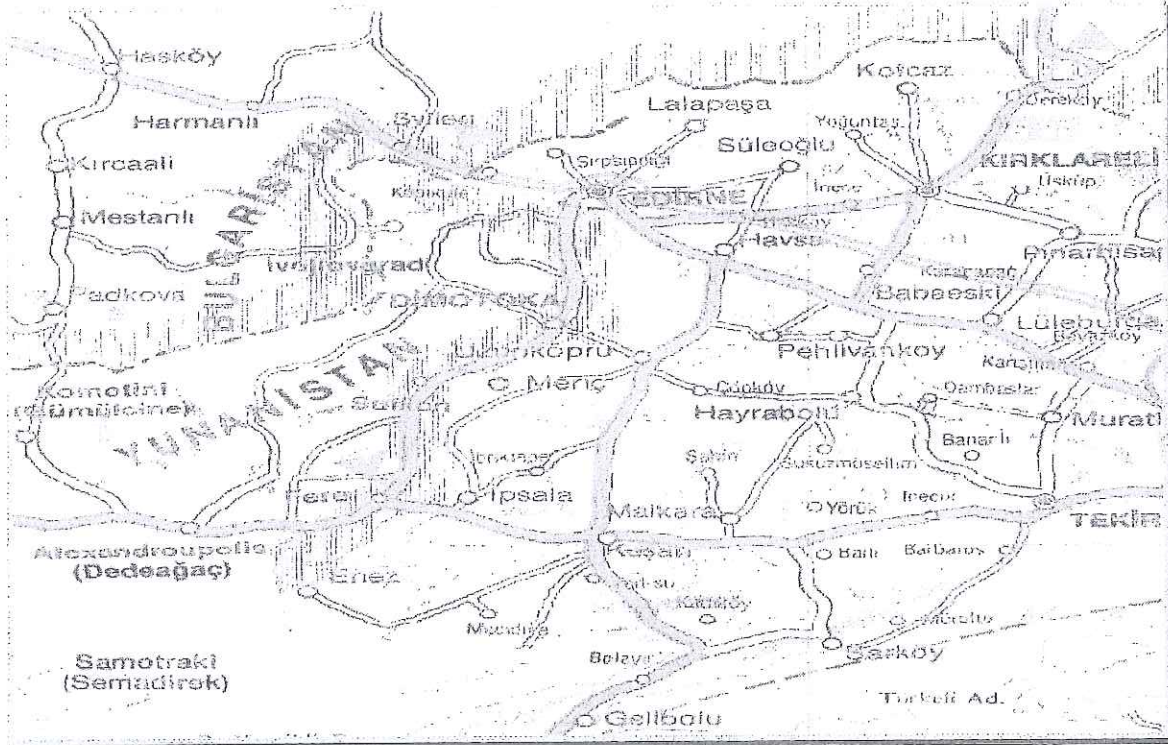
Not: Koyulaşan alanlar ABD tarafından insan ticaretine karşı aldığı önlemler yetersiz olarak değerlendirilen ülkeleri ifade ediyor.

Harita 4 Edirne'nin Türkiye'deki yeri

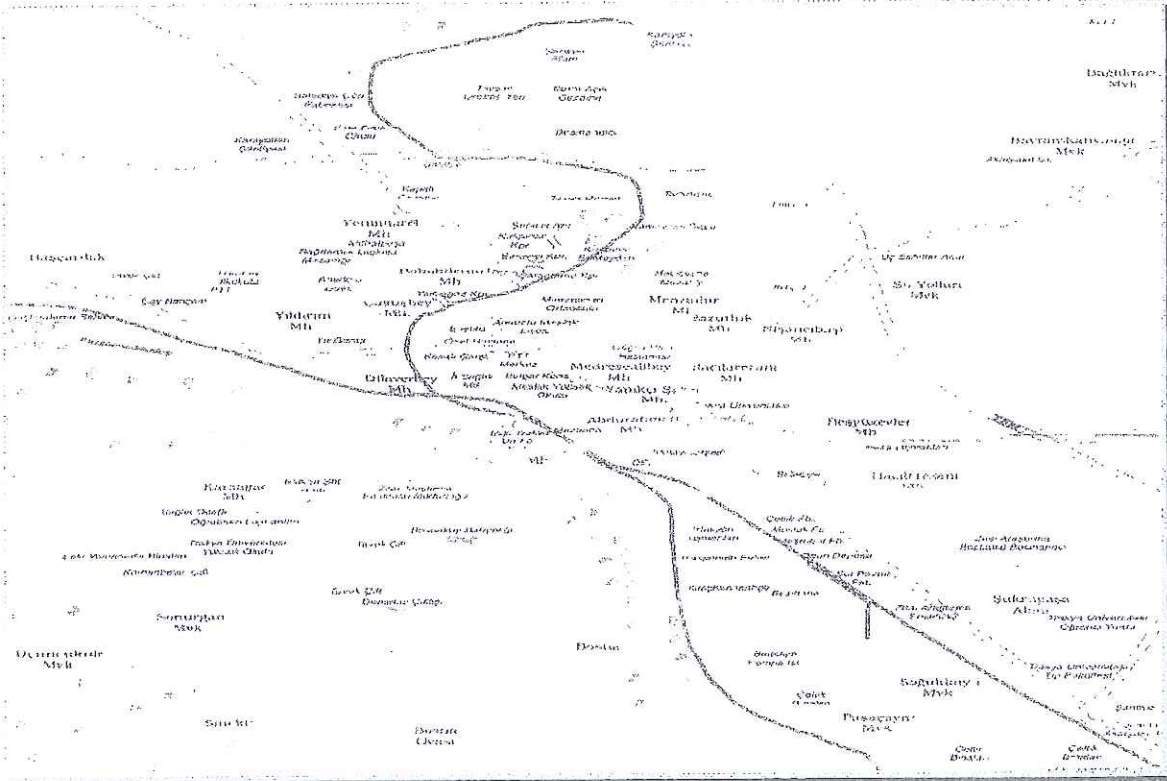
Kaynak: Edirne Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, 2000

Harita 5 Edirne'nin ilçeleri ve Türkiye'nin Yunanistan ve Bulgaristan sınırı

Kaynak: Büyük Dünya Atlası, 1997

Harita 6 Edirne şehir merkezi krokisi

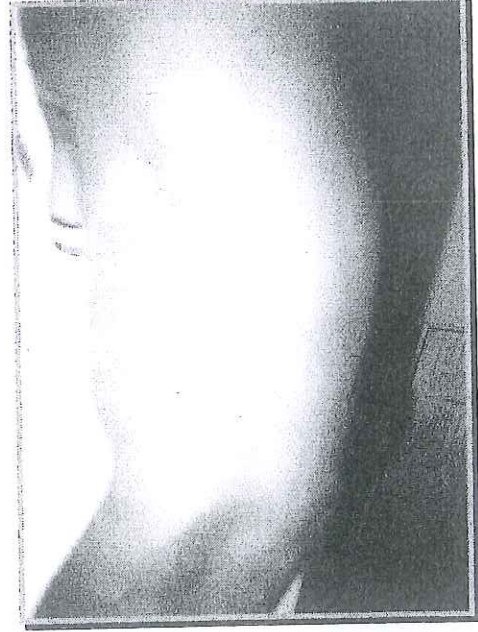
Kaynak: Edirne Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, 2000

7.3 Fotoğraflar

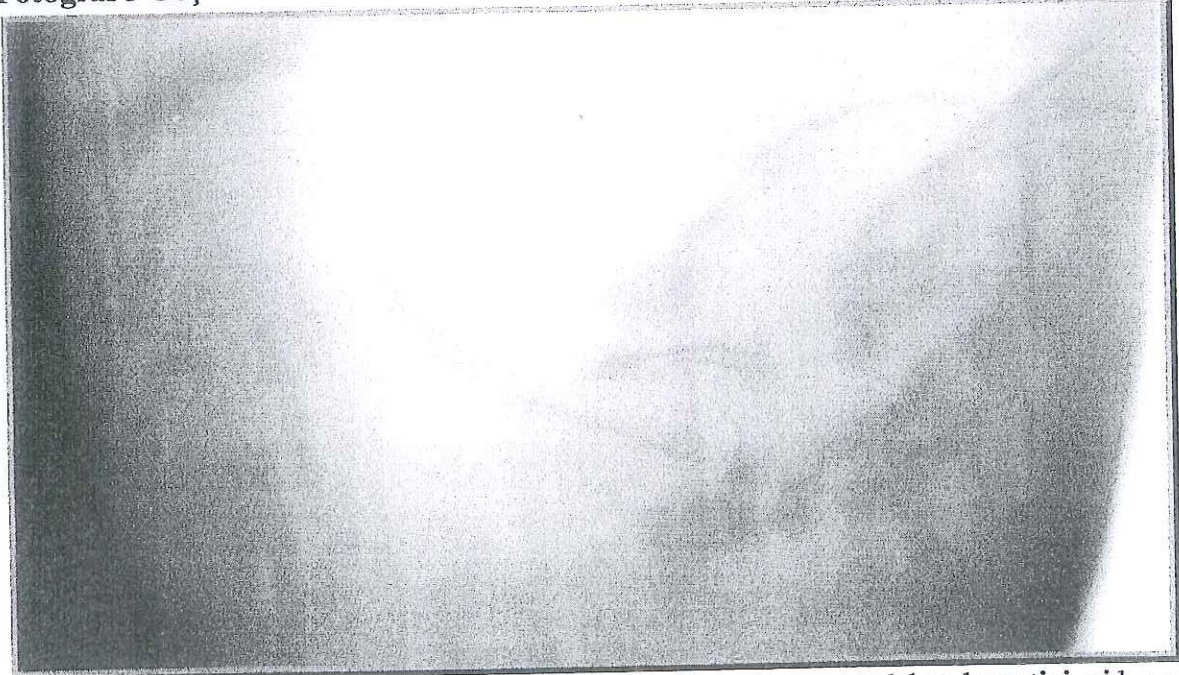
Fotoğraf 1 Göç

Fotoğraf 2 Göç

Fotoğraf 3 Göç

Kendini dövmelele ifade eden, kendi çizdiği bu dövmelele memleket hasretini gideren Somalili göçmen çıkınıyla hem yürüyüp hem acı çeken, mutsuz olan kalbin aynen kendisine benzediğini söylüyor. Sol kolunun üstünde çizili olan "ormanın kralı" aslan ise gücü temsil ediyor, belki de güçlü olması gerektiğini ona hatırlatıyor. Tüm bu zorluklara oğlunun daha iyi şartlarda yetişmesi için katlandığını söyleyen bu göçmen sağ kolunda bulunan akrep için ise "ben çölde yaşıyorum, akrep de aynı benim gibi çölde yaşıyor" diyor (Abdurrahman YILMAZ, 13 Ağustos 2002, Edirne).

Fotoğraf 4 Hintli göçmenler

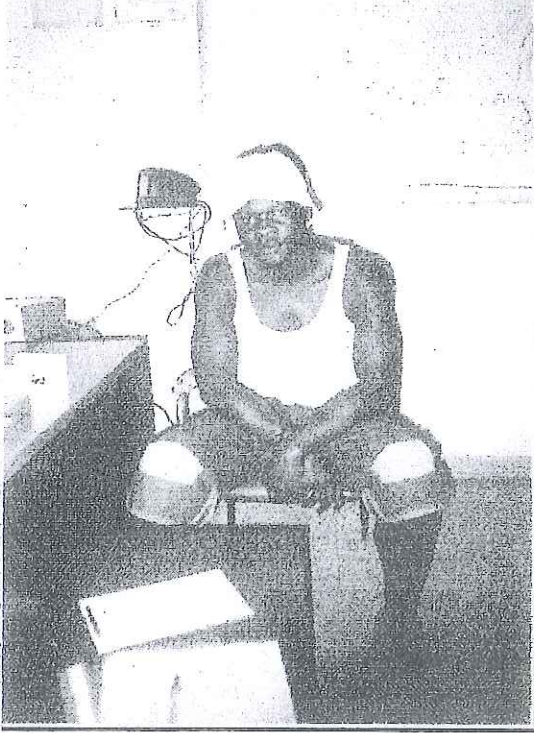
Yunanlı görevliler tarafından gece gizlice Türkiye'ye gönderilen ve ülkelerine dönmeleri için Edirne Emniyet Müdürlüğüne elçilikleriyle irtibat kurulan Hintli göçmenler, ailelerinden gelecek haberi veya evlerine dönecekleri günü bekliyorlar (Abdurrahman YILMAZ, 26 Nisan 2002, Edirne).

Fotoğraf 5 Çinli göçmenler

İtalya'ya gitmeye çalışan Çinli göçmenler aynı Hintli göçmenler gibi uzun bir süre Emniyet müdürlüğünde misafir edildiler ve ülkelerine dönüşleri bir hayli sorun oldu (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002).

Fotoğraf 6 Somalili bir göçmen

“Burası İtalya” diyerek Türkiye’de gemiden indirilen Somalili göçmen ilk teşebbüsünde Filistinli bir göçmen tarafından sandviçine uyku ilacı karıştırılarak uyutulduktan sonra tüm parasının çalındığını söylüyor. Olaydan ancak iki gün sonra uyanabilmiş ve tam olarak iyileşmesi 14 gün sürmüştü. Olayı anlatırken “onu görürsem öldüreceğim” dediği Filistinli göçmene karşı olan kızgınlığı gözlerine yansıyor bazen gözleri doluyordu (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 7 Iraklı göçmenler

Babası öldüğü için annesine ve ailesine bakmak zorunda olduğunu söyleyen 18 yaşındaki Iraklı (Kürt) göçmen evindeyken “Shov TV’yi” izleyerek öğrendiği Türkçe’si sayesinde İstanbul’da zorluk çekmediğini söylüyor. İstanbul’da bir süre bulaşıkçılık yaptıktan sonra Yunanistan’daki arkadaşının “burada daha fazla para kazanacaksın, niye orda duruyorsun” şeklindeki tavsiyesine uymuş ve Yunanistan’a gitmeye karar vermiş. Ancak bu kararının çok yanlış olduğunu “burada ne güzel geçinip gidiyordum” şeklinde ifade ediyor. Sağdaki 40 yaşındaki diğer göçmen ise Irak’ta tapu memuru olarak çalıştığını ancak kızının hasta olması sebebiyle İsveç’teki arkadaşının “gel kızımı burada tedavi ettiririz” şeklindeki teklifi üzerine İsveç’e gitmeye karar verdiğin söylüyor. Kendisi İsveç’e gittikten sonra kızını “uçakla getirtecekmış” (Abdurrahman YILMAZ, 31 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 8 Iraklı bir göçmen (sağda) ve Kürtçe tercümanlık yapan asker

İl Jandarma K.lığında görevli Kürtçe bilen bir asker (solda) Iraklı Kürt göçmenlerle yapılan görüşmelerin bazılarında yardımcı oldu. Süleymaniye'de (Irak) ikamet eden 22 yaşındaki bu göçmen, Türkiye'ye İran sınırından girdiğini söylüyor (Abdurrahman Yılmaz, 12 Ağustos 2002, Edirne).

Fotoğraf 9 Filistinli bir göçmen ve Arapça tercümanlık yapan asker

Filistin'den Lübnan üzerinden gemiyle Türkiye'ye girdiğini söyleyen 24 yaşındaki Filistinli bir göçmen ve Hatay'da oturan iyi derecede Arapça bilen bir asker (sağda) (Abdurrahman YILMAZ, 30 Temmuz, 2002, Edirne).

Fotoğraf 10 Nijeryalı bir göçmen

“Aslında amacım Türkiye’ye gelmek değildi sadece transit olarak geçecektim” diyen 22 yaşındaki Nijeryalı göçmen hep Avrupa’yı görmek istediğini bu yolculuğa da bu yüzden çıktığını, dünyayı tanımak istediğini söylüyor. İstanbul’da yolda tanıştığı Ganalı bir kızın “otel sana pahalıya gelir gel ben de kal” teklifi üzerine bir süre onda kaldıktan sonra Avrupa’ya gitmeye karar vermiş. İleride Türkiye’ye tekrar döneceğini, Türkiye ile Nijerya arasında tekstil üzerine ticaret yapacağını söylüyor. Söylediğine göre “İngiltere’den bile gelip valiz dolusu giyim eşyası alanlar” varmış. Burada toplam 40\$’a aldığı 10 kot pantolonu Nijerya’da 100\$’a satabilirmiş böylece 60\$ kendisine kar olarak kalırmış (Abdurrahman YILMAZ, 4 Eylül 2002, Edirne).

Fotoğraf 11 Ganalı bir göçmen

25 yaşındaki Ganalı göçmen Mehmet isminde birinin “sizi Edirne’de bir futbol takımında oynatabilirim” şeklindeki teklifi üzerine ona inanıp buraya geldiklerini söylüyor (Abdurrahman YILMAZ, 12 Ağustos, 2002, Edirne).

Fotoğraf 12 Pakistanlı bir göçmen

Tercümede yardımcı olan diğer Pakistanlı göçmenin “liberal Müslüman” olarak nitelendirdiği 34 yaşındaki bu göçmen, kadın ve alkol bulmak daha kolay olduğu için İtalya’ya gitmeye karar verdiğini söylüyor (Abdurrahman YILMAZ, 31 Ağustos 2002, Edirne).

Fotoğraf 13 Kenyalı bir göçmen

Siyasi nedenler yüzünden ülkesinden ayrılmak zorunda kaldığını ifade eden 30 yaşındaki Kenyalı göçmen, Abdullah Öcalan Kenya'da yakalandığı için Kenyalı olduğunu söylemeye korktuğunu, halkın ve güvenlik kuvvetlerinin bu yüzden kendisine iyi davranmadığını söylüyor. Beraber geldikleri bir kız buradayken hastalanmış ve ölmüş, "güçlük ve imkansızlık yüzünden öldü" diyor. Diğer arkadaşları ile beraber Ankara'ya gidip iltica başvurusunda bulunmuşlar. Kenya'ya komşu olan bir ülkeye gidebilirse ülkesindeki sorun bittiğinde evine dönmesinin kolay olacağını ve o ülkede yabancılık çekmeyeceğini söylüyor (Abdurrahman YILMAZ, 5 Eylül 2002, Edirne).

Fotoğraf 14 Filistinli bir göçmen

Filistin'den kendisi daha küçükken savaş sebebiyle ailesiyle beraber kaçıp İran' yerleştiğini söyleyen 42 yaşındaki bu göçmen İran'dan, yetkililerin kendisine "Irak'a gidip bize haber getir" şeklindeki isteklerini kabul etmediği için zorla gönderildiğini söylüyor. Türkçe'yi Azeri olan eşinden öğrendiğini söyleyen bu göçmen, Almanya'daki kardeşinin yanına gitmeyi planlıyormuş. Ancak, bu şekilde (yasa dışı olarak) gitmeyi hiç düşünmemiş, kardeşinin kendisini "uçakla yanına alırdabileceğini" umuyormuş. Söylediğine göre İstanbul'daki kaçakçıyı Almanya'daki kardeşi ayarlamış, bu sadece telefonla kendisine söyleneni yapmış (Abdurrahman YILMAZ, 15 Ağustos 2002, Edirne).

Fotoğraf 15 Afganistan ve Filistinli göçmenler

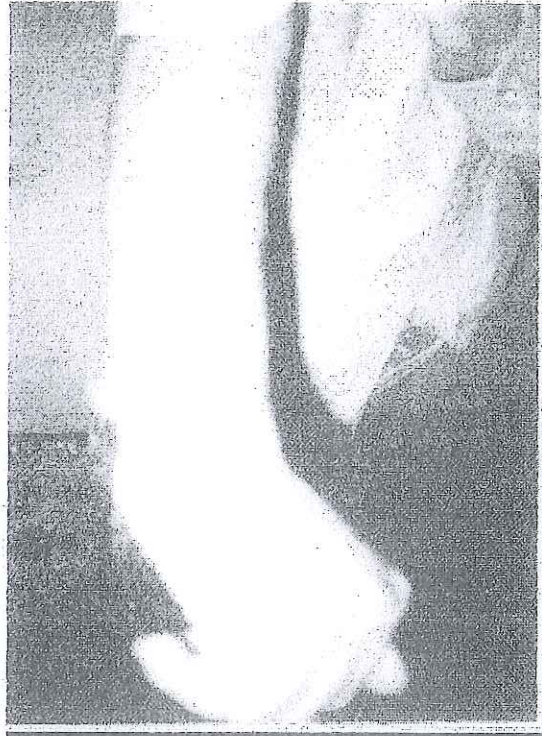
Bulgar sınır polisi tarafından ciddi bir şekilde şiddete maruz kaldıklarını söyleyen Afgan göçmenlerin içerisinde sadece sağdan ikinci (ceketli olan) sıradaki çocuk doktoru olduğunu söyleyen ve İngilizce bilen göçmenle görüşebildim (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 16 ve Fotoğraf 17 Bulgaristan'da şiddete maruz kalan Filistinli göçmen

Afgan göçmenler fotoğraftaki yaralarının, Bulgar sınır polisleri tarafından arabaya kapatıldıktan sonra arabanın içine sokulan köpeğin ısırması sonucu oluştuğunu söylüyorlar. AB üyeliğine Türkiye'den daha yakın olan Bulgaristan'ın sınır güvenlik ve göç politikası bu olsa gerek. Filistinli 25 yaşındaki bir göçmen "Bulgar Polisini UNESCO'ya şikayet edeceğim" diyerek tepkisini dile getiriyor (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 18 ve Fotoğraf 19 Bulgaristan'da şiddete maruz kalan Filistinli göçmen

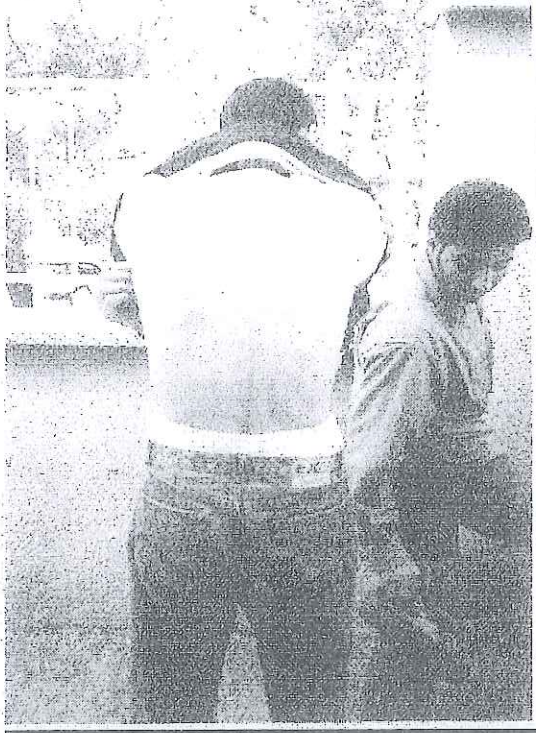
Yine göçmenlerin “köpekle boğuşma sonucu oluştuğu” söyledikleri yaralar. Günler geçmesine rağmen gözlerde korku dolu ifadeyi görmek mümkün (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 20 ve Fotoğraf 21 Bulgaristan'da şiddete maruz kalan Filistinli göçmenler

Köpekle boğuşma sonucu oluştuğu söylenen yaralar hepsinde farklı olsa da gözlerindeki bakışlar, umutsuzlukları aynı. Soldaki fotoğrafta yerde oturan göçmende bu daha bariz belli oluyor (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 22 ve Fotoğraf 23 Bulgaristan'da şiddete maruz kalan Filistinli göçmenler

Bulgar polisi tarafından copla dövüldüklerini iddia eden Afgan göçmenler (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 24 Sınırı geçmeye çalışırken yakalanan göçmenler

Çoğunluğunu Filistinlilerin oluşturduğu resimdeki göçmenler işlemlerinin yapılmasını beklerken ayakkabılarını çıkarıp uzun süre yürümekten kaynaklanan yorgunluklarını atmaya çalışıyorlar. Ancak hissedilen tek şeyim yorgunluk olmadığı çok açık; belki de daha da fazla hayal kırıklığı (Abdurrahman YILMAZ, 30 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 25 Yorgunluk ve hayal kırıklığı

Solda yorgunluk sağda hayal kırıklığı...Saatlerce hatta bazen günlerce yürümenin izlerini ayakkabılarda görmek mümkün (Abdurrahman YILMAZ, 30 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 26 Kadın göçmenler günlük yiyeceklerini alıyorlar (1)

Çinli, Nijeryalı ve Iraklı kadın göçmenler günde bir defa dağıtılan üç öğünlük kumanya tarzı yiyeceklerini alıyorlar (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 27 Kadın göçmenler günlük yiyeceklerini alıyorlar (2)

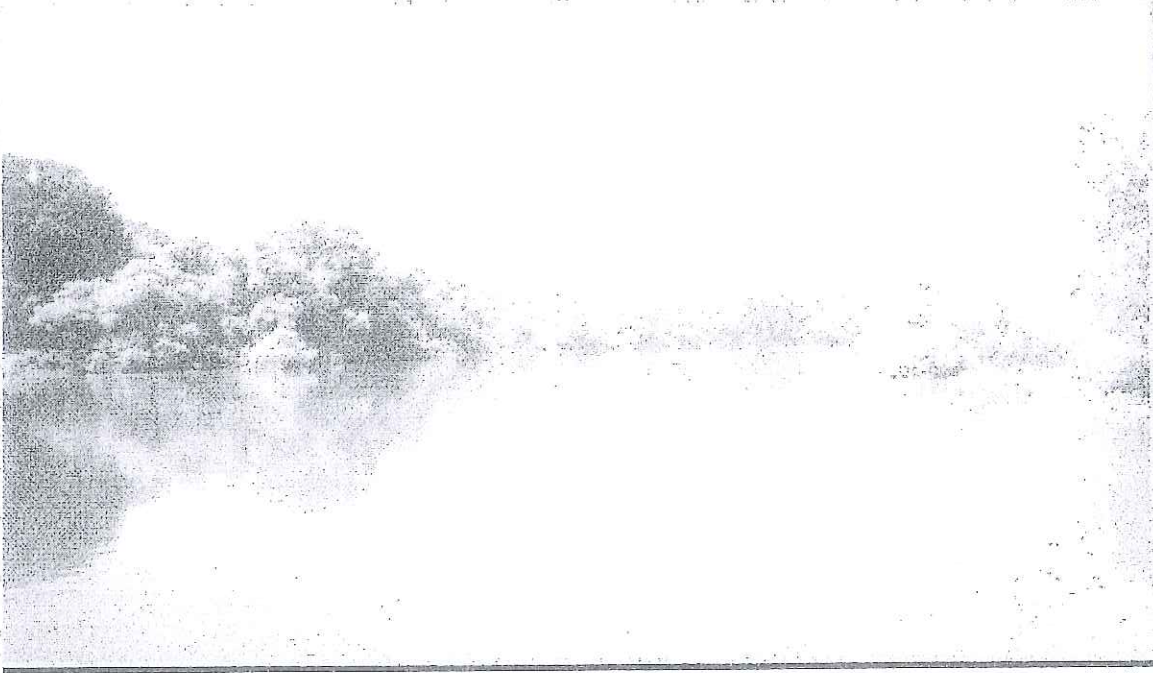
Göçmenlerin her öğün için birer meyve suyu ve yarımşar ekmeğin yanı sıra krem peynir, reçel, domates, salatalık, meyve, hamburger köftesi veya normal köfteden oluşan günlük yiyeceklerini çok beğenerek yedikleri söylenemez. Ancak bu beğenmeme daha çok yeme alışkanlıklarının farklı olmasından kaynaklanıyor (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 28 Hintli göçmenler akşam yemeklerini yiyorlar

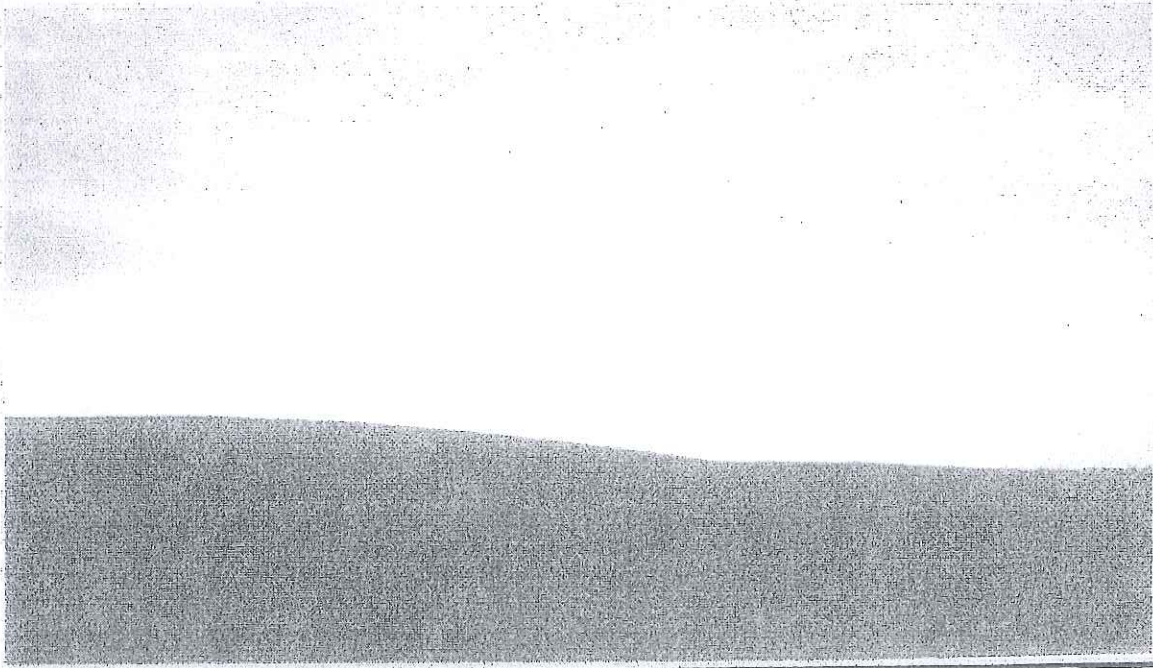
Sofralarına beni de davet ederek zaten kısıtlı olan yiyeceklerini benle paylaşmayı teklif etme inceliğini gösteren Hintli göçmenlerin, gerek yiyeceklerini paylaşırken gerekse yemeklerini yerken gösterdikleri nezakete ve kibarlığa saygı duymamak elde değil (Abdurrahman YILMAZ, 26 Nisan 2002, Edirne).

Fotoğraf 29 Yunanistan sınırı ve göç yolundaki doğal engel: Meriç nehri

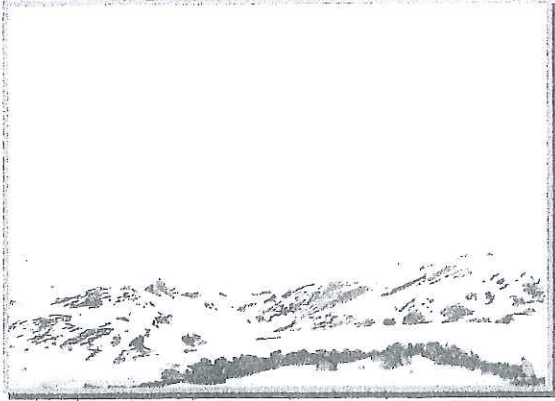
Yağışa ve mevsime göre engellik vasfı değişebilen Meriç nehri fotoğrafın çekildiği Ağustos ayındaki bu görüntüsü ile aşılması bir hayli zor bir engel gibi gözüküyor. Bununla birlikte Meriç farklı yerlerde geçiş için farklı seçenekler de sunabiliyor. Meriç'in yanında nehir boyunca uzanan sık ağaçlar da tabii engel vazifesi görüyorlar (Abdurrahman YILMAZ, 4 Ağustos 2002, Edirne).

Fotoğraf 30 Bulgaristan sınırı

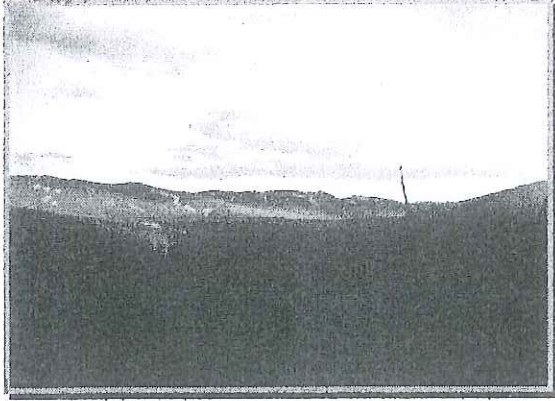
Doğal engeller açısından daha zayıf olan ufuk hattındaki Bulgaristan sınırından bir güneybatı manzarası (Abdurrahman YILMAZ, 12 Ağustos 2002, Edirne).

Fotoğraf 31 İran sınırı (1)

İran sınırında karların henüz erimediği bir dönemden bir manzara (Abdurrahman Yılmaz, 1998 (bahar ayları), Van).

Fotoğraf 32 İran sınırı (2)

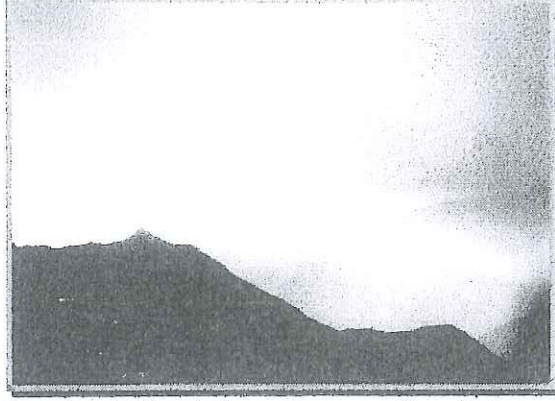
İran sınırında karların erimeye başladığı bir dönem. Rakımın 2500 civarında olduğu bölgede karların erimesi Haziran ayını buluyor (Abdurrahman Yılmaz, 1998 (bahar ayları), Van).

Fotoğraf 33 İran sınırı (3)

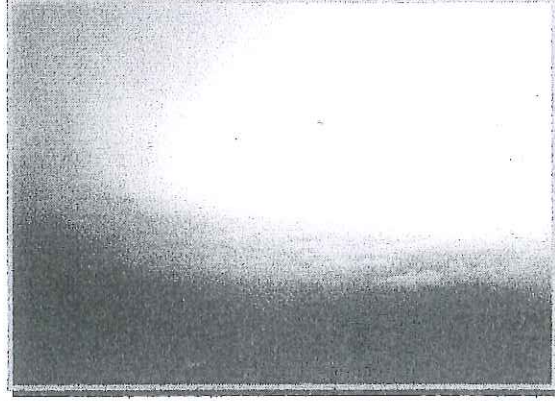
İran sınırından bir kış manzarası (Abdurrahman Yılmaz, 1998 (bahar ayları), Van).

Fotoğraf 34 Irak sınırı (1)

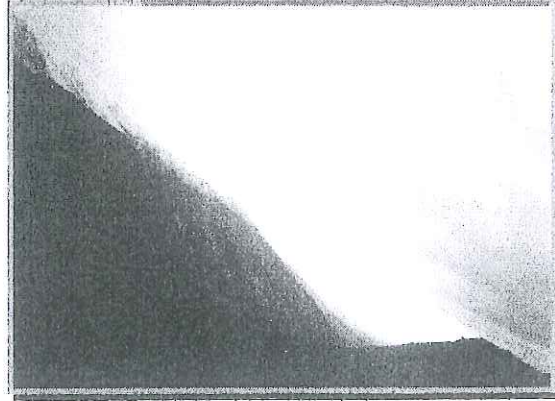
Şırnak bölgesinde akşam gün batımı manzarası (Abdurrahman Yılmaz, 1999 Mayıs, Şırnak)

Fotoğraf 35 Irak sınırı (2)

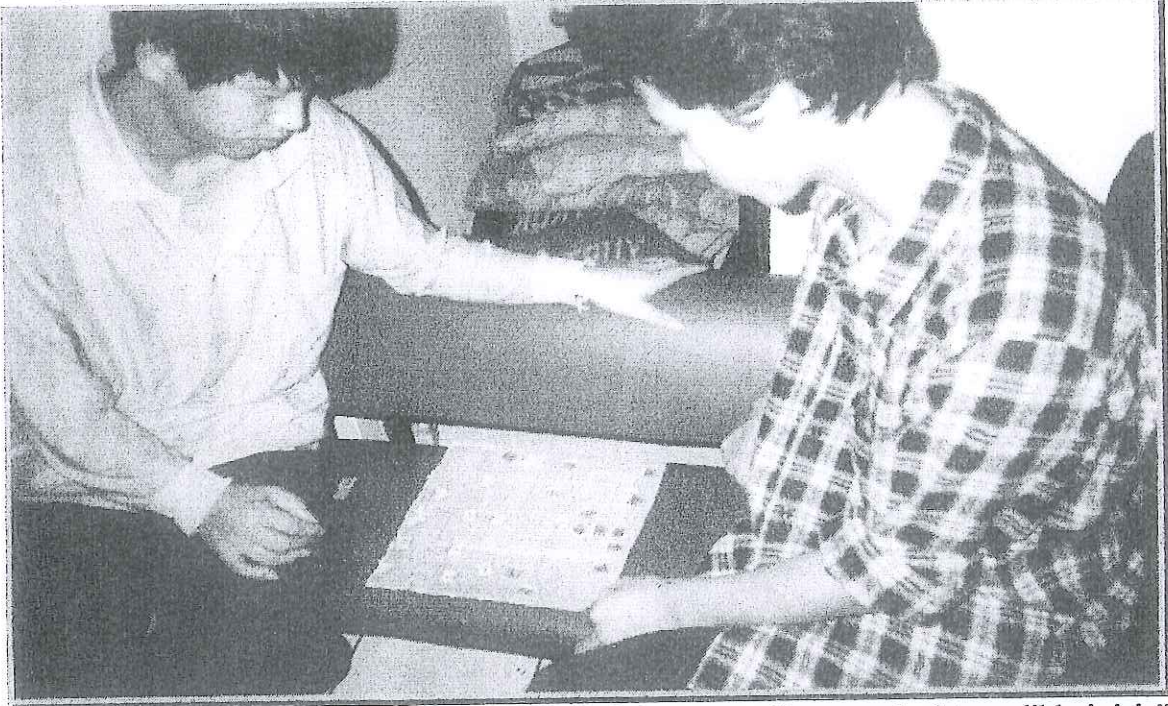
Irak sınırı (Abdurrahman Yılmaz, 1999 Mayıs, Şırnak).

Fotoğraf 36 Irak sınırı (3)

Irak sınırı (Abdurrahman Yılmaz, 1999 Mayıs, Şırnak).

Fotoğraf 37 Çinli göçmenler boş vakitlerini değerlendiriyorlar.

İngilizce bilmedikleri ya da polislerin söylediğine göre “konuşmak istemedikleri için” Çinli göçmenler hakkında yeterli bilgi sahibi olmak mümkün olmadı (Abdurrahman YILMAZ, 3 Temmuz 2002, Edirne).

Fotoğraf 38 Hintli Göçmenler boş vakitlerini değerlendiriyorlar.

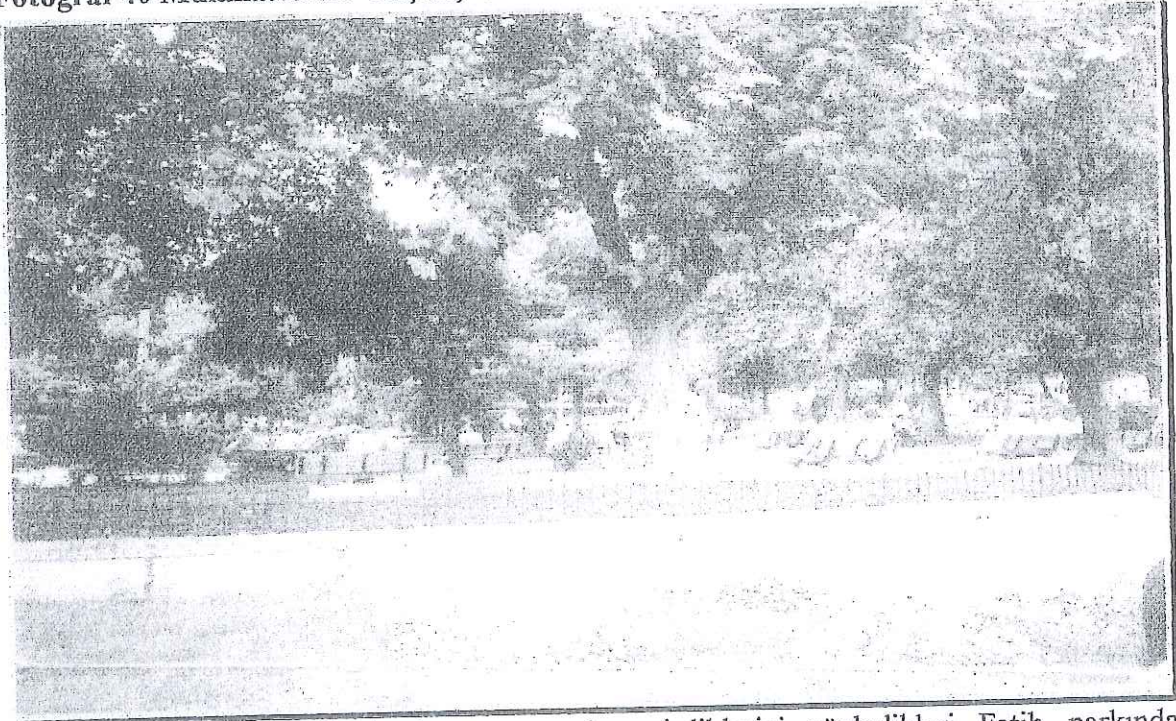
Hintli göçmenler “Indian satranç” dedikleri bu oyunu iş aralarında ve boş zamanlarda oynadıklarını söylüyorlar ve ekliyorlar: “Sizin kağıt oynamanız gibi bir şey” (Abdurrahman YILMAZ, 26 Nisan 2002, Edirne).

Fotoğraf 39 Sınırı geçmeye çalışırken vurulan Filistinli göçmen

Sınırı geçmeye çalışırken vurulan 40 yaşındaki Filistinli göçmenin Ağustos ayı itibariyle yedi milyarı bulan tedavi masrafları kurumlar arasında bir süre sorun olduktan sonra Valilik tarafından karşılandı (Abdurrahman YILMAZ, 3 Eylül 2002, Edirne).

Fotoğraf 40 Mülakatlarda “kaçakçıların” sıklıkla bulunduğu belirtilen Fatih parkı

Parası olmayan göçmenlerin bazen geceyi geçirdiklerini söyledikleri Fatih parkında “kaçakçı” bulmanın çok kolay olduğu söyleniyor. Hatta “kaçakçı” bulmanıza gerek kalmıyormuş onlar sizi buluyorlarmış (Abdurrahman YILMAZ, 14 Eylül 2002, İstanbul).

Fotoğraf 41 Doğu ve G.Doğunun İstanbul'da yaşadığı yer (1)

"Kaçakçıların" sıkça bulunduğu söylenen bir başka yerde İstanbul itfaiyesinin hemen arkasında, açıkta satılan etlerin, yöresel peynirlerin, salçaların, baharatların, yöresel yemeklerin ve tabii ki yoğrulmuş çiğ köftenin yanı başında yer alan, doğu kahvehanelerine özgü küçük taburelerde oturulup "kaçak" çay içilen kahvehaneler (Abdurrahman YILMAZ, 14 Eylül 2002, İstanbul).

Fotoğraf 42 Doğu ve G.doğunun İstanbul'da yaşadığı yer (2)

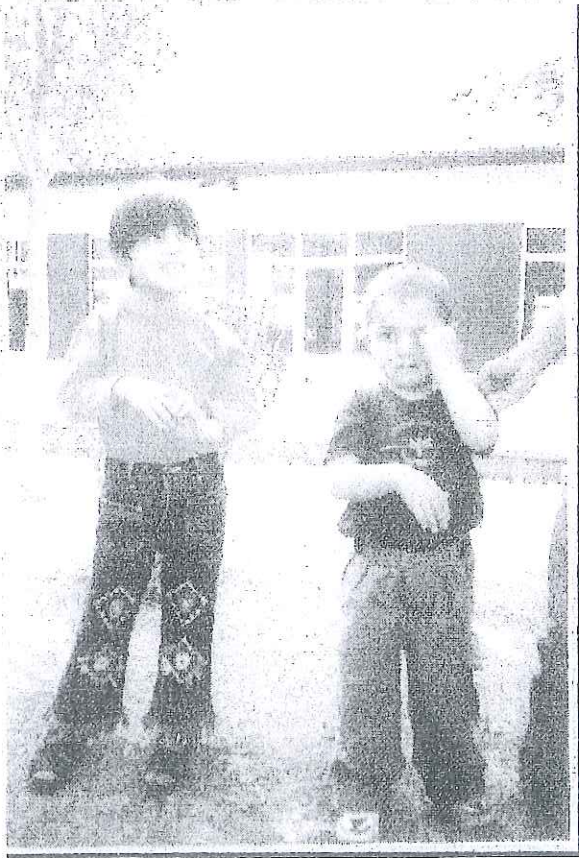

"Bu yola on sefer gitmişim" diyen ama "şansı" olmadığı için bir türlü Avrupa'ya ulaşamadığını söyleyen Cezayirli 33 yaşındaki bir göçmen, tarif ettiği resimdeki yer ve "kaçakçılar" hakkında şöyle diyor: "kaçakçı çalışmaz, her gün 12'den 13'den sonra kalkar, işi yok. Saat 15'den sonra akşam saat 21'e kadar ordalar, oturuyorlar, çay içiyorlar okey yapıyorlar...pazarlık yapıyorlar her şey burada halloluyor, yaptığın pazarlığa göre fiyatlar değişiyor...kaçakçıya para verdiğin zaman para gider, vermiyacaksın, adam üç kağıtçı olmasa bu işi yapar mı? Şeytan olmasa bu işi yapar mı?" (Abdurrahman YILMAZ, 14 Eylül 2002, İstanbul).

Fotoğraf 43 Küçük göçmenler (1).

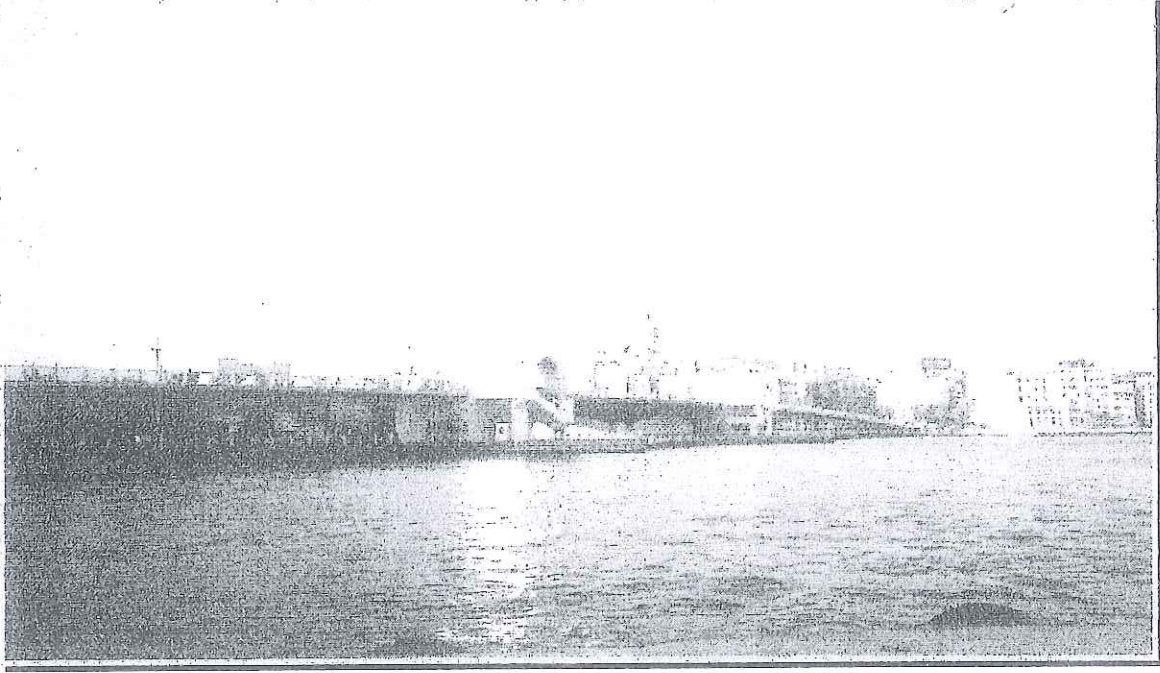

Fotoğraf 44 Küçük göçmenler (2).

Göçmen deyince, doğal olarak, genelde genç erkeklerin daha fazla olduğu bir grup aklımıza geliyor Ancak sayıları az da olsa çocuklar da "göçmen" tanımlamasının içinde yer alıyor. Jandarma Genel Komutanlığı'nın verilerine göre 1998-2001 yılları arasında bu şekilde mağdur olan 0-15 yaş arası çocukların sayısı 2100. Ailesi tarafından amcasının kızını ve çocuklarını daha önceden Almanya'ya gitmiş olan kocasının yanına götürme görevi verilen 24 yaşındaki Iraklı göçmen, 4 ve 5 yaşlarındaki bu yeğenlerinin de bazen onlarla beraber yürümek zorunda kaldığını söylüyor (6 Eylül 2002, Edirne).

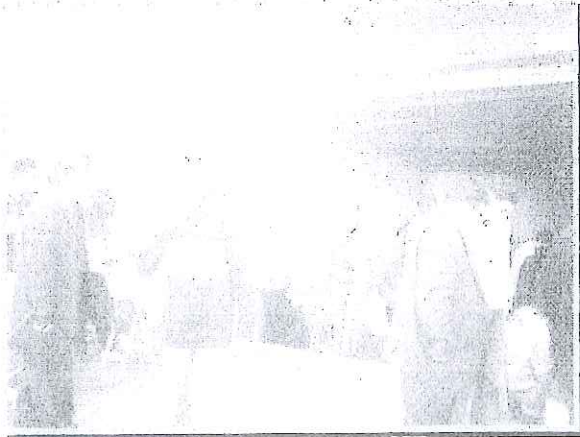
Fotoğraf 45 İç ve transit göçün enformel ekonomiyle buluştuğu yer: Galata Köprüsü

Fotoğraf 46 Çevresi...

Fotoğraf 47 Altı...

Fotoğraf 48 ve üstü

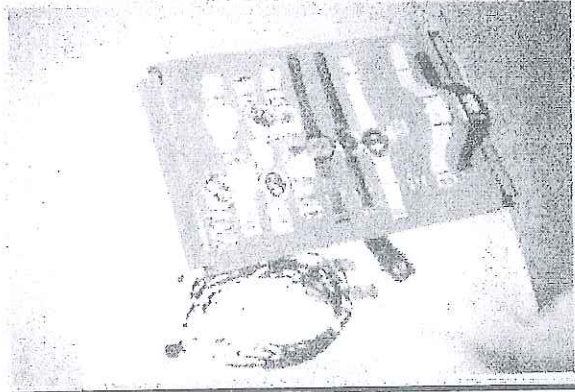

Galata Köprüsü'nün çevresine, altında ve üstünde giyim eşyasından numaralı gözlüğe, cep telefonundan çeşitli CD'lere kadar her türlü ihtiyaç maddesini bulmak mümkün. Bu enformel ekonomiden ve köprünün sağladığı avantajlardan faydalananlar sadece Anadolu'dan İstanbul'a göç edip gelenler değil (Abdurrahman YILMAZ, 14 Kasım 2002, İstanbul).

Fotoğraf 49 Bir müşteri saat beğeniyor

Fotoğraf 50 Sergideki saat ve kolyeler

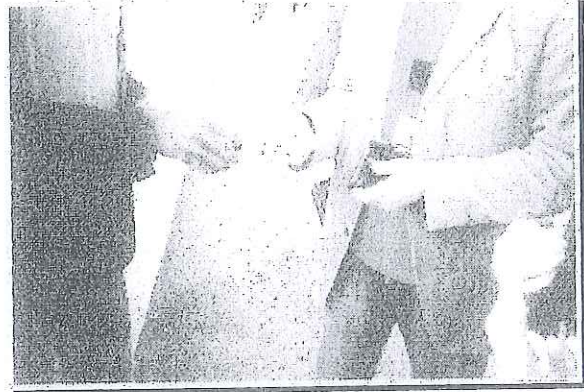
Fotoğraf 51 Pazarlık

Fotoğraf 52 Beğenme ve alış-veriş

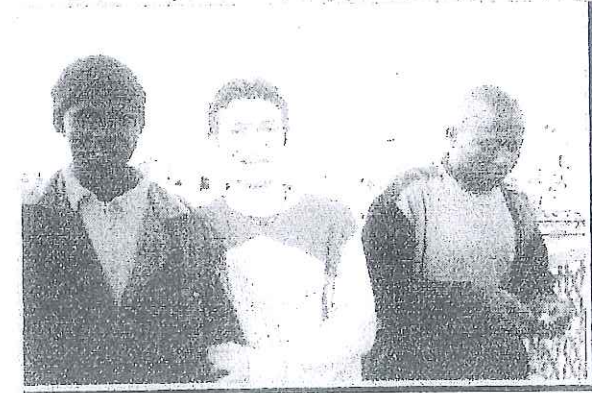
Fotoğraf 53 Alış-veriş

Fotoğraf 54 Alış-veriş memnuniyeti (1)

Fotoğraf 55 Alış-veriş memnuniyeti (2)

Vatandaşlarının kimisinin meraktan kimisinin de bir bakmak için yaşadığı sergilerde onları mallarının kalitesini anlatmaya ve pazarlık yapmaya yetecek kadar Türkçeleri ile bekleyen Afrikalı göçmenler saat, kolye ve parfümden başka bir şey satmıyorlar. Afrika'ya gidip gelenlerin getirdiğini söyledikleri bu mallardan farklı bir şey satmamalarının bir diğer nedeni ise yerli işportacıların pazarına el atmamak (Abdurrahman YILMAZ, 14 Kasım 2002, İstanbul).

Fotoğraf 56 Polis/Zabıta-göçmenler-işportacılar (1)

İster Türk olsun isterse göçmen bütün işportacılar sürekli olarak zabıta veya polise karşı uyanık bir şekilde bekliyorlar, ilk görenin kaçması veya diğerlerine seslenmesi bir anda ortalığı hareketlendiriyor. İlk bakışta yakalamak isteyenlere avantaj sağlayacağı düşünülen Galata Köprüsü'nün müşteri trafiğinin yoğun olmasının yanında bir diğer cazibesi de bu gibi durumlarda kaçmaya müsait olması. Polisin gelmesi üzerine sergideki saat, kolye ve parfümü acelece toplayıp kaçan göçmenler (Abdurrahman YILMAZ, 14 Kasım 2002, İstanbul).

Fotoğraf 57 ve Fotoğraf 58 Polis/Zabıta-göçmenler-işportacılar (2,3)

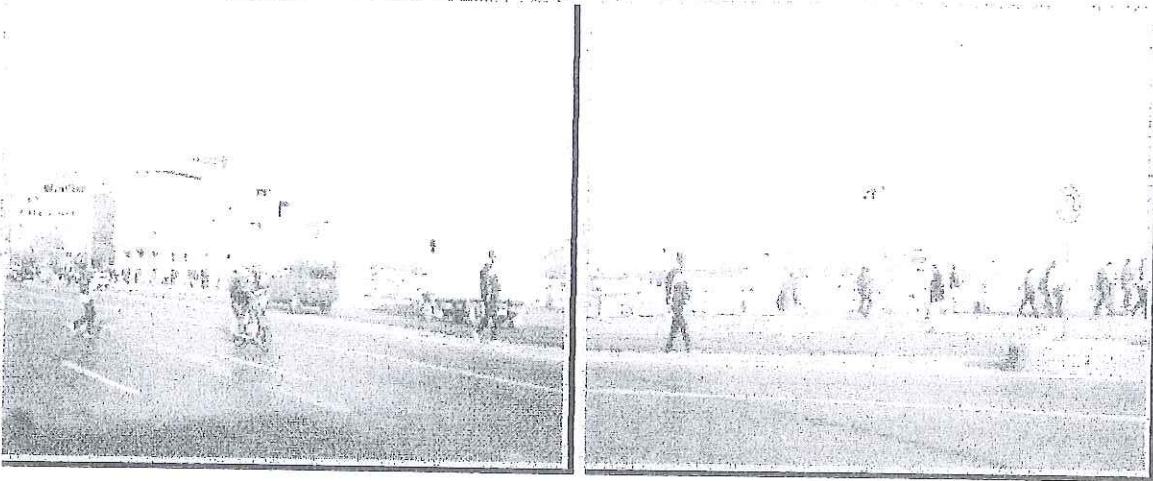
Polisin gelmesi üzerine eşyalarını toplayıp kaçanlar sadece göçmenler değil. Galata köprüsünde Sivashlı bir göçmenle Senegalli bir göçmen arasında fark yok. Bilakis satış ve kaçış teknikleri hemen hemen aynı. Ancak Afrikalılar renklerinden dolayı toplum içine kaybolma avantajından mahrumlar. Eşyalarını topladıktan sonra bir süre giden işportacılar durup polislerin gelip gelmediğine bakıyorlar (Abdurrahman YILMAZ, 14 Kasım 2002, İstanbul).

Fotoğraf 59 ve Fotoğraf 60 Polis/Zabıta-göçmenler-işportacılar (4,5)

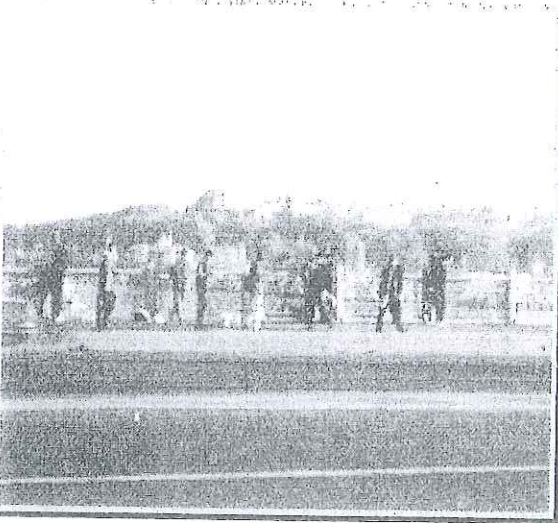

Polisin kendilerine doğru ilerlemesi üzerine Galata Kulesi yönüne doğru ilerlemeye başlıyorlar (Abdurrahman YILMAZ, 14 Kasım 2002, İstanbul).

Fotoğraf 61 ve Fotoğraf 62 Polis/Zabıta-göçmenler-işportacılar (6,7)

Fotoğraf 63 Polis/Zabıta-göçmenler-işportacılar (8)

Türk işportacılar Galata Kulesi yönüne doğru ilerlerken Afrikalılar yoğun trafiğe rağmen yolun diğer tarafına geçiyorlar. Karşı tarafta polis olmaması nedeniyle bu "tehlikeyi" atlattmış oluyorlar (Abdurrahman YILMAZ, 14 Kasım 2002, İstanbul).

Fotoğraf 64 İstanbul Hatırası...

Galata Köprüsü'ndeki göçmenler camiye gitmeden evvel topluca bir hatıra fotoğrafı çektirmek istediler. Sağda ise Galata Köprüsü'nde işportacılık yapan annesi ve babası ile günü, göçmenlere "komşu" olarak geçiren küçük bir kız (Abdurrahman Yılmaz, 27 Kasım 2002, İstanbul).

Not: 29 Ocak 2003 tarihinde Galata Köprüsü'ne tekrar gidildiğinde, Türkiye'ye iki ay önce gelmiş olan Moritanyalı bir göçmenden, 45 ve 64'nolu fotoğraflarda yer alan göçmenlerin 2/3'nün Avrupa'ya gittiği 1/3'nün de ülkesine geri döndüğü öğrenildi. Halen (29 Ocak 2003 tarihi itibarıyla) Galata Köprüsü'nde Türkiye'ye bir ya da iki ay önce geldiğini söyleyen dört Afrikalı göçmen bulunmaktadır.

Fotoğraf 65 Pazar günü ayine katılan Hıristiyan göçmenler

Pazar günü en güzel ve temiz kıyafetlerini giyerek Saint Antoine Kilisesi'nde ayine katılan göçmenler için kilise bir ibadet yerinden daha fazla şey ifade ediyor. Onlar için kilise, aynı zamanda yardım alabilecekleri, sosyal ve ekonomik dayanışma mekanı demek (Abdurrahman Yılmaz, 24 Kasım 2002, İstanbul).

7.4 22 Mart 2002 ve 5 Ocak 2003 Tarihleri Arasında Türk Basınında Konuyla İlgili Çıkan Haberlerden Örnekler

7.4.1 Politik Gelişmeler

“İtalya göç akınına set çekti. İtalya kaçak göçe karşı olağanüstü hal ilan etti. Buna göre, kaçak göçün kaynağı olan ülkelere ekonomik yaptırım uygulanacak. Bu ülkelerin elçileri sık sık uyarılacak, siyasi sığınma hayal olacak...Türkiye hedefte. İtalyan yetkililer, daha önceki açıklamalarında, kaçak göç akınıyla yeterince mücadele etmeyen ülke olarak özellikle Türkiye’yi eleştirmişti. Olağanüstü hal açıklamasında ise AB’ye de sitem edildi. Kaçak göçe karşı Avrupa düzeyinde ortak işbirliği isteyen Berlusconi hükümeti, AB’nin kaçak göçmen akınlarının başladığı ülkelere karşı ortak strateji gütmesi gerektiğini söyledi” (*Radikal*, 22 Mart 2002:11).

“Ankara’ya sığınmacılar için uyarı var. Avrupa Birliği, Avrupa dışından gelenlere mülteci olma hakkı tanımayan bununla birlikte, sığınmacılara ‘sadece geçici koruma’ sağlayan Türkiye’nin sığınmacı politikasını değiştirmesi konusunda bastırıyor. Üçüncü ülke sığınmacılarının akınına uğramaktan korkan Ankara ise, Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerine başlamadan sığınmacı politikasını değiştirmek istemiyor...Le Pen’den inciler. Göç: sıkıntı verici bu eylem bize kendi geleneklerini, dinini empoze ediyor ve ruhumuzu çalıyor. Göç dalgası bizi yıldıktan sonra sular altında bırakacak (Paris, 1 Mayıs 1996)” (*Radikal*, 27 Nisan 2002:9).

“Türkiye’ye tehdit. Ülkesine yasadışı göçmen akınından Türkiye’yi sorumlu tutan İngiltere Başbakanı, Türkiye’ye “göçmenleri geri al, aksi halde ambargo uygulayım” demeye hazırlanıyor...Seçim yatırımı yapıyor. The Guardian gazetesinin haberine göre, Hollanda’da Pim Fortuyn, Fransa’da da Le Pen gibi yabancı düşmanı aşırı sağcı siyasi hareketlerin göçmen sorununu istismar ederek elde ettikleri seçim başarısı Tony Blair’i alarma geçirdi” (*Posta*, 21 Mayıs 2002:4).

“Tony uyardı biz yakaladık. İngiltere Başbakanı Tony Blair’in insan kaçakçılarıyla mücadele etmeyen ülkelere yaptırım uyarısından sonra Akdeniz’de müthiş bir kovalamaca yaşandı...Akdeniz’de kaçak avı. İçel’in Silifke İlçesinde 233 kaçağın bindiği balıkçı teknesi, uluslararası sulara müthiş bir takipten sonra yakalandı...Uyuşturucu ticareti gibi riskli değil. Batılı ülkelere Türkiye üzerinden kaçak

olarak gidenlerin sayısı 150 bini buluyor. Yetkililer sınırların uzun oluşu nedeniyle kontrollerde güçlük çekildiğini belirtiyorlar...Cezası da çok hafif. Bunun sebebi de uyuşturucu kaçakçılığı yaparken yakalanan kişi en az 20 yıl hapis cezasına çarptırılırken insan kaçakçılığında yakalanan kişi sadece "Pasaport Kanununa Muhalefet" suçundan yargılanıyor ve hafif bir ceza alıyor...**AB yaptırım uygulayacak.** Avrupa Birliği kaçak göçle mücadeleye destek vermeyen üçüncü ülkelere yönelik mali yardımları kesmeye hazırlanıyor...Yıllık ciro 7 milyar dolar. Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre mafya insan kaçakçılığında yılda 5-7 milyar dolar kazanıyor. Raporla göre Fransa ve İspanya'da 150 bin, İtalya'da 200 bin, Yunanistan'da 400 bin, diğer Avrupa ülkelerinde 500 bin kaçak mülteci bulunuyor...**Yasadışı göçten asıl biz mağdur oluyoruz.** İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Türkiye'nin "yasadışı göçten mağdur bir ülke olduğunu" söyledi. Yücelen, Avrupa ülkelerinin yakaladıkları bütün mültecilerin "Türkiye'den çıktığını sandıklarına" dikkat çekerek, "insan kaçakçılığı güzergahında bulunan bir ülkeyiz. Afrika'dan bile gelenler var" dedi. Yücelen yasadışı göçün önlenmesine yönelik çalışmaları şöyle anlattı: Yasal düzenleme gerekli.Bizim en önemli eksiklerimiz bu konudaki mevzuatımızın olmaması. Şu an yasadışı göçün tarifi yok...**Komşularla anlaşma.** Burada halledilmesi gereken konu bizim bütün komşularımızla geri kabul anlaşması yapmamız lazım. Bunun için bütün komşularımızla görüşmelere başladık...**Güzergahtayız.** Asıl sorun Akdeniz'den geçen herkesin bu yolu takip etmesi. Tıpkı bir zamanlar eroin yolu üzerinde bulunduğumuz gibi. Yoğun mücadelemiz sonrasında eroin yolu olmaktan çıktı...**Bizden çıktı sanıyorlar.** Bir sorun da Avrupa ülkelerinin, buradan giden herkes sanki Türkiye'den çıkmış gibi bir zehaba kapılmaları...**AB kaynak vermiyor.**Avrupa Birliği'nin yasadışı göçlerle ilgili kaynaklarını daha çok kullanabilmemiz lazım. AB'ye üye ülkeler, yasadışı göç konusunda büyük yardım alıyorlar, bir yardım alamıyoruz...**Batıya mülteci çağrısı.** Dışişlerinden bir kaynak, "Batı dünyası gerçek sığınmacı ile sahtesini ayırt edecek bir uygulamayı ciddi şekilde yapmak zorunda" dedi" (Hürriyet, 23 Mayıs 2002:1,20)

"İngiliz savaş gemileri Akdeniz'de ava çıkacak. İnsan kaçakçılığı ile savaş açan Blair, gizli planlar da hazırlamış. İngiliz savaş gemileri, Akdeniz'de mülteci avına çıkacak. Plana göre, başta Türkiye olmak üzere geçiş ülkeleri için dış yardımın ön koşulu mülteciler olacak ve bu ülkelere vize ambargosu uygulanacak...**Donanmaya görev...**Vize vermeme tehdidi. Guardian Gazetesi'ne sızan gizli plana göre, Türkiye'nin işbirliğini kabul etmemesi halinde, ekonomik yaptırım ile hükümet yetkililerinin vize taleplerini

reddetmekle tehdit etmenin düşünüldüğü ortaya çıktı. Diğer önlemler şöyle: Göçmenlerin iltica başvuruları kabul edilene kadar, İngiltere’de kalabilme süresini 12 ayla sınırlamak. Göçmenlerin başvurularının reddedilmesi halinde, itirazda bulunmalarını engelleyici yasal düzenlemelere gitmek. İltica başvurusu kabul edilmeyenleri, sınır dışı etmeden önce gözaltına almak için yeni toplama kampları inşa etmek...Türkiye kaçış tüneli gibi. 5 yılda 339 bin kaçak yakalandı” (*Hürriyet*, 24 Mayıs 2002:21).

“ABD’den Türkiye’ye insan kaçakçığı uyarısı. IMF kredilerini veto ederiz. Kaçak insan ticareti alanında İngiltere’den sonra bir uyarı da ABD’den geldi. Türkiye bu alanda hiç mücadele etmeyen ülkeler arasında gösterildi ve “2003’te ekonomik yaptırım gelebilir” uyarısı yapıldı. ABD yaptırımlar çerçevesinde, Türkiye dahil birçok ülkeye verilecek IMF kredilerini veto etmeyi planlıyor” (*Hürriyet*, 7 Haziran 2002:20).

“Uçana göçene set. Sermayenin serbest dolaşımını isteyen liberal güçler emeğe “dur” diyor. AB Üçüncü Dünya’dan göç akınını sıkı iltica yasalarıyla çözmekte kararlı... Avrupa’nın müreffeh ülkelerinde bir biri ardına gündeme gelen sıkı iltica yasaları, 11 Eylül saldırıları ve aşırı sağın yükselişinin de etkisiyle, sol siyasetler tarafından da sahiplenilir hale geliyor. Britanya’dan İspanya’ya, İtalya’dan Danimarka’ya AB’nin büyük güçleri artık göçmen siyasetini sağa kırmış durumda” (*Radikal*, 1 Haziran 2002:11).

“ABD’den İnsan ticaretine uyarı. ABD Dışişleri’nin bir raporunda, aralarında beş Körfez ülkesi ile Türkiye ve Yunanistan’ın da bulunduğu 19 ülke, insan kaçakçılığının önlenmesinde yeterli çaba göstermemekle suçlandı” (*Radikal*, 6 Haziran 2002:10).

“21inci Yüzyılın göç haritası. AB’nin bugünkü Sevilla Zirvesi’nde gündemin birinci maddesi, Avrupa’yı dört koldan zorlayan kaçak insan ticaretinin önlenmesi. Özellikle İngiltere, İspanya ve İtalya, illegal mültecileri Avrupa sınırları dışında durdurmak için sert önlemler alınmasını istiyor. AB liderleri bugün ortak bir sınır koruma stratejisi belirlemeye çalışacaklar. Uzak gelecekte çokuluslu sınır koruma birlikleri oluşturulması da tartışma gündemine dahil olacak” (*Hürriyet*, 21 Haziran 2002:18).

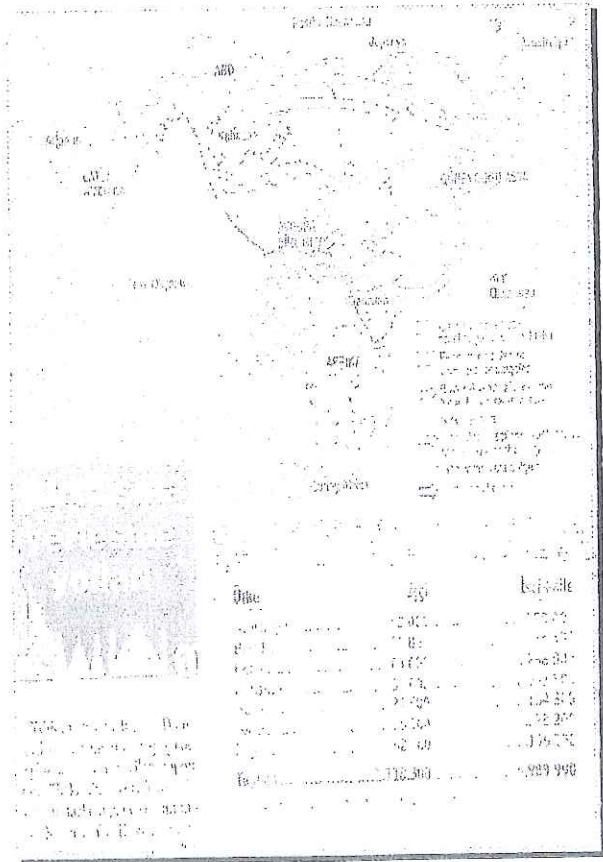
“Göçe yaptırım yok. Göçmen karşıtı aşırı sağ partiler Avrupa’da yükselişe geçerken, AB liderleri kaçak göçe karşı sıkı denetim kararı aldı. Ancak Britanya, Almanya, İspanya ve İtalya’nın kaçak göçe karşı gerekli önlemleri almayan ülkelere ekonomik yaptırım uygulanması önerisi destek bulmadı. Buna karşılık yıl sonuna kadar AB sınırlarında ortak operasyonlar düzenlenmesi, 2002-2003 yılında ortak bir sığınma siyaseti

belirlenmesi ve yoksul ülkelerin kaçak göçle mücadele için cesaretlendirilmesi kararlaştırıldı. Zirve öncesinde özellikle Britanya ve İspanya kaçak göçle savaşımayan ülkelere yönelik AB yardımlarının kesilmesi önerisini getirmişti. Ancak Fransa, İsveç, Lüksemburg, Finlandiya, Belçika grubu, yardımların kesilmesi halinde göçmen gönderen ülkelerde yoksulluğun artacağını ve daha çok göçmen geleceğini savundu” (*Radikal*, 23 Haziran 2002:10).

“MGK: Kaçak göç önlensin. Başbakan Ecevit’in katılmadığı MGK’da yasadışı göçün önlenmesi için hazırlanan yasa tasarısının bir an önce yasalaşması istendi. Kurulun gündeminde kaçak mazot ve enerji politikaları da vardı” (*Radikal*, 29 Haziran 2002:8).

“Oramiral Alpkaya’ya İtalya’dan liyakat madalyası. Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Bülent Alpkaya’ya İtalya-Türkiye arasındaki ilişkilerin geliştirilmesindeki katkılarından dolayı “İtalya Cumhuriyeti Liyakat Madalyası” verildi. Oramiral Alpkaya; madalyanın insan kaçakçılığı konusunda Türkiye’ye yöneltilen eleştirilerin ne kadar haksız olduğunu kanıtladığını söyledi” (*Sabah*, 14 Kasım 2002:19).

7.4.2 Dünyada Göç İle İlgili Yaşanan Olaylar

“140 milyon insan yabancı ülkelerde. Gelişmekte olan ülkelere 1.5 milyon eğitimli işgücü Batı Avrupa, ABD, Avustralya ve Japonya’da çalışıyor. Giden dönmek istemiyor...Dünya üzerindeki gayri safi milli hasılanın yüzde 60’ına sahip olan zengin ülkeler toplam nüfusun ancak yüzde 15’ini barındırıyor. Bu nedenle her gün on binlerce insan daha iyi yaşam koşulları için başka ülkelere yerleşmeye çalışıyor. Hatta bu uğurda yasadışı yollara başvurarak canlarından bile oluyorlar” (*Radikal*, 5 Mayıs 2002:4).

“Amerika’da yaşamın dört yolu. Göçmen vizesi dışında ABD’de yaşamının yolları: Öğrenci olmak, ABD’liyle evlenmek. Yedi yıl polise yakalanmadan kaçak yaşamak” (*Radikal* 6 Mayıs 2002:4).

“Yetmişmiş elemanlara Almanya şansı. Almanya, 2003’te yürürlüğe girecek yeni göç yasasıyla her yıl 450 bin ‘kalifiye’ göçmen alacak. Ayrıca bilişim teknolojisi uzmanlarına beş yıllık yeşil kartı veriliyor” (*Radikal*, 7 Mayıs 2002:4).

“En rahat yaşanacak ülke. BM’nin en iyi yaşanacak ülke sıralamasının başında yer alan refah içindeki Kanada’da 12 bin Türk bulunuyor. Mühendis ve teknik eleman açığı olan ülke, her yıl 200-220 bin kişiye kapılarını açıyor” (*Radikal*, 8 Mayıs 2002).

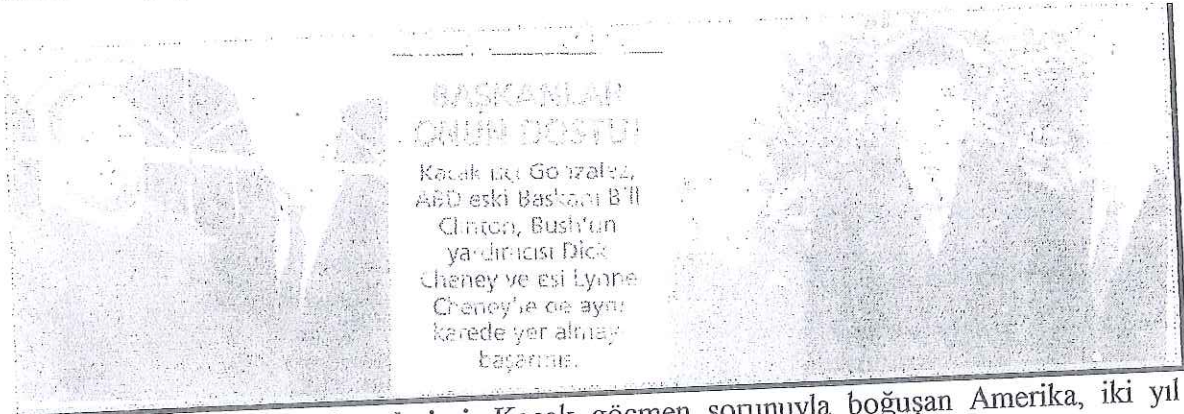
“Göçmen kıtası Avustralya. Her yıl 70 bin göçmen alan Avustralya’da iyi İngilizce bilmek ve meslek sahibi olmak avantaj. Göçmenlerden 120 bini Türk. Yabancılar arasındaki işsizlik oranı yüzde 10” (*Radikal*, 9 Mayıs 2002:4).

“Umuda kaçış. 1990-1999 yılları arasında 335 bin 900 Türk vatandaşı Avrupa’ya sığındı. Avrupa’ya sığınanların arasında Türkler, eski Yugoslavya ve Romanya vatandaşlarından sonra üçüncü sırayı aldı (*Posta*, 21 Mayıs 2002:4).

“Haritalar arası kaçak insanlar dünyası. Türkiye, bay Bush’un başlattığı ‘Fantezi Savaşları Çağı’nda hangi tarafta? Sömürgeci galiplerin mi, zavallı yeniklerin mi? Siz kalben hangi taraftasınız acaba?...Artık Türkiye, Güney’deki o ‘esmerlerden’, o fakir çapulculardan farklı olduğunu kanıtlamak için kendi insanlarını ‘yakaladığını’ büyük gazetelerin manşetlerinden vermeli, garibanlara karşı kazandığı zaferi ‘galip efendilere’ onları tuttuğunun kanıtı olarak göstermeliydi. Akdeniz’de 208’i Türk, bu dünyada hiçbir şeyi olmayan 233 kaçak mülteci yakalandığı ‘Blair Uyardı Biz Yakaladık’ manşetleri (23 Mayıs, *Hürriyet*) böyle bir ruh hali içinde atılıyordu herhalde: Biz kazananların tarafındayız! Zenginleşmek için dünyanın geri kalanını pervasızca sömüren efendilerin tarafında!...Afrika açlarıyla çok nadir yapılan söyleşide ‘Niye açsınız? Niye bu kadar fakirsiniz?’ diye sormuş muhabir. Adam cevap vermiş: ‘çünkü siz zenginsiniz’. Öyle yani” (*Milliyet*, 26 Mayıs 2002:4).

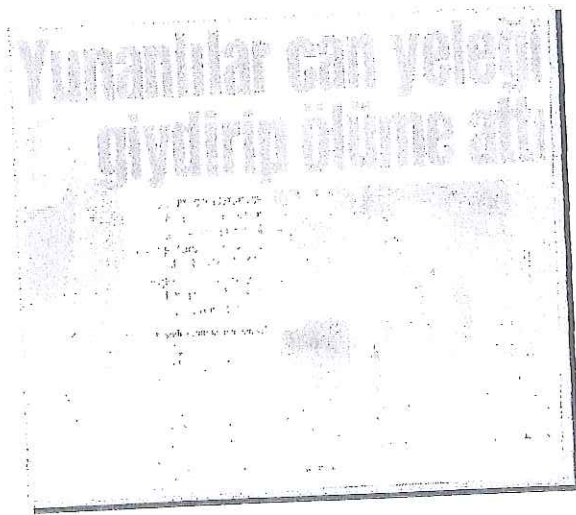
“Can pazarı. 200’den fazla Haitili göçmen, Miami açıklarında karaya oturan tekneden atlayıp Amerika’ya iltica etmek isteyince amansız bir insan avı yaşandı” (*Hürriyet*, 31 Ekim 2002:34).

“İngiltere’ye giren Türk mülteci sayısı azaldı. Mülteci akınına uğrayan ülkelerin başında gelen İngiltere’ye her 4 dakikada 1 kişinin göç ettiği ortaya çıktı...Günlük ortalama giriş yapan mülteci sayısının 319 olduğu ülkede en çok göç 4 bin 300 ile Irak’tan geliyor. Aynı dönemde sığınma talep eden Türk sayısı ise 700’de kaldı. 1992’ yılının aynı döneminde göç eden Türk mülteci sayısı 1865 idi” (Sabah, 1 Aralık 2002:23).

“Beyaz Saray’da bir kaçak işçi. Kaçak göçmen sorunuyla boğuşan Amerika, iki yıl boyunca ülkenin kalbi Beyaz Saray’da kaçak olarak çalışan bir Meksikalının şokunu yaşıyor... Davet organizasyonu yaptı... CIA ve FBI’den çıt çıkmıyor” (Sabah, 5 Ocak 2003:36).

7.4.3 Türkiye’de Göç İle İlgili Yaşanan Olaylar

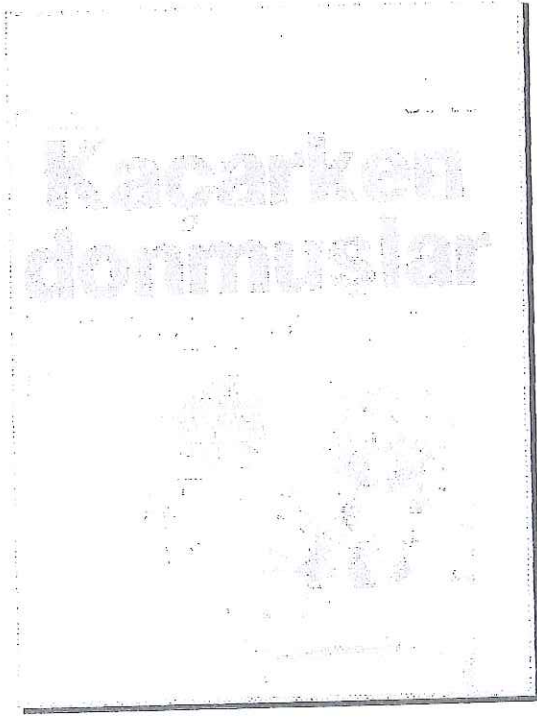

“Yunanlılar can yeleği giydirip ölüme attı. Bodrum’dan İstanköy Adası’na geçerken yakalanan, Eritreli 4 kaçağı Yunanlılar denize attı. Erkek mülteci boğulurken, 3 kız, yarı baygın halde sahile ulaşmaya başardı...Eritre Asmara Üniversitesi öğrencisi Miki Cheber, ülkesinden yaklaşık 3500 kilometre uzakta boğularak yaşamını yitirdi” (Hürriyet, 6 Nisan 2002:3).

“Kaçağa bomba sorusu. İsrail’in askeri operasyonlarından kaçarak, Türkiye üzerinden Avrupa’ya gitmek isterken önceki gece Bulgaristan sınırında yakalanan beş Filistinli, ‘intihar komandosu’ olabilecekleri ihtimali üzerinde özel sorguya alındı” (Radikal, 8 Nisan 2002:3).

“Dünyanın buluşma yeri. Afrikalı işportacılar, Çinli pazarcılar, Türkmen halıcular, Romen balıkçılar, ameleler. İstanbul artık yalnız köyden göç almıyor, ‘öteki’ dünya işsizlerinin de geleceklerini aradığı bir merkez (*Radikal*, 15 Nisan 2002:3).

“Maceraperest kaçaklar. Bodrum’dan lastik botla Yunanistan’ın İstanköy (Kos) Adası’na geçmek isteyen sekiz genç, ölümden döndü” (*Radikal*, 14 Mayıs 2002:7).

“Kaçarken donmuşlar. Savaştan kaçan 19 Afgan’ın umuda yolculuğu Van’ın İran sınırında son buldu. 4 ay önce donarak öldükleri sanılan mültecilerin dramı, karlar eridikten sonra ortaya çıktı. 9 çocuk, 6 kadın ve 4 erkeğin cesetlerini sınır devriyeleri buldu...Ege’de mülteci teknesi battı: 5 ölü. İzmir’in Menderes İlçesi Ahmetlibey sahilinden, açıldıkları teknenin batması sonucu boğulan 1’i Pakistanlı 5 kaçağın cesedi sahile vurdu (*Hürriyet*, 31 Mayıs 2002:20).

“Yasadışı göçün faturası ağır. Yedi yılda 325 bin 978 kişinin yakalandığı insan kaçakçılığı nedeniyle her yıl ortalama 100 milyon dolar yurtdışına çıkıyor...”2000’de 94 bin 514 kaçak yakalanmıştır. Bunun en az yarısının yurtdışına ülkemiz üzerinden çıkmaya başardığı değerlendirilir ve her kaçak göçmenin illegal yollardan yurtdışına çıkmak için organizatörlere 2 bin ila 5 bin dolar arasında para ödediği göz önüne alınırsa, sadece bu yolla bile her yıl en az 100 milyon doların yurtdışına kayıtdışı çıktığı görülmektedir...son iki yıl içinde yakalanan yaklaşık 170 bin kaçağın ulaşım, barınma ve iâşe bedeli 520 milyar liraya ulaştı” (*Radikal*, 11 Haziran 2002:5).

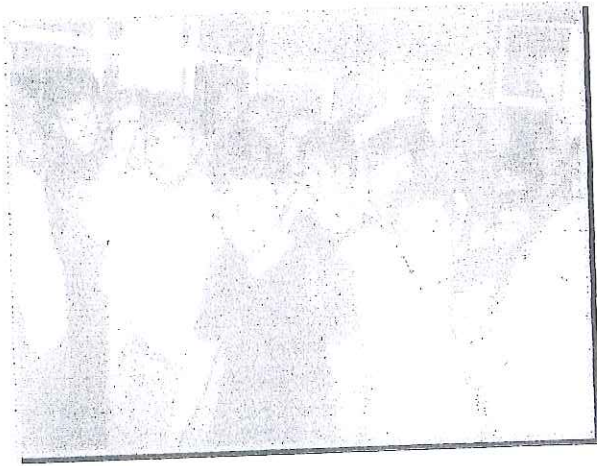
“Sıcaktan tırlatınca yakalandılar. Tır kiralayan 122 kaçak, sıcaktan bunalıp başlarını dışarı çıkarınca yakalandı” (*Hürriyet*, 18 Haziran 2002:25).

“İki kaçak öldürüldü. Suriye’den Türkiye’ye girmeye çalışan iki kaçak, güvenlik güçlerince açılan ateş sonucu öldürüldü” (*Radikal*, 20 Haziran 2002:5).

“Kaçak teknesinde facia. Bodrum’dan İstanköy Adası’na 18 Somalili kaçağı taşıyan tekne fırtınada battı. Altı kişi öldü, yedi kişi ise denizde kayboldu” (*Radikal*, 29 Haziran 2002:5).

“Geçerken uğruyorlar. Türkiye’de davul zurnayla karşılanan Çinli turistlerin bir kısmı Avrupa’ya kaçarken yakalandı. Hiç paraları olmayan Çinlileri iade etmek de mesele. Turizmde bu yıl umudumuz olacağı söylenen Çinliler, Avrupa ülkelerine kaçak olarak gitmek için Türkiye’yi geçiş noktası olarak kullanıyor...Son iki ay içerisinde 65’i Türk Yunan sınırından kaçak olarak geçmek isterken yakalandı” (*Radikal*, 4 Temmuz 2002:3).

“Edirne Emniyeti için Çin işkencesi... Çinli kaçaklar 1 aydır sınır dışı edilemiyor... Karakolda yatıp kalkıyorlar. Bulgaristan ve Yunanistan üzerinden Avrupa’ya gitmek üzere yakalanan 29 Çinli bir aydan bu yana Edirne’deki polis karakollarında kalıyor...Edirne Emniyet Müdürü Behiç Demirörer, bir aya önce Bulgaristan’dan 17, Yunanistan’dan da 12 Çinli’nin Türkiye’ye iade edildiğini belirterek şunları söyledi: “Ülkemize sınır olmayan ülkelerin vatandaşlarının sınır dışı edilmelerinde çeşitli zorluklarla karşılaşıyoruz. Daha önce Yunanistan tarafından gönderilen 116 Hintliyi sınır dışı etmek için uğraştığımız. Hintlileri 2 ayda ülkelerine gönderebildik” (*Sabah*, 6 Temmuz 2002:5).

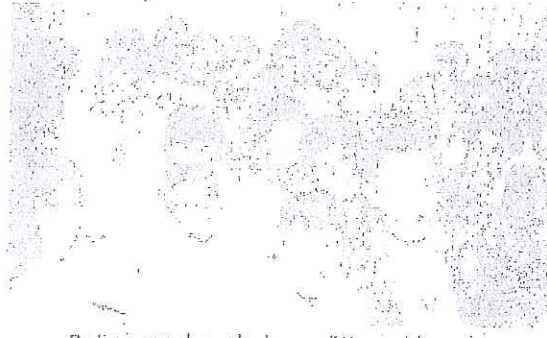

“Iraklı kaçaklara kara kafes cezası. İstanbul polisi insan tacirlerine ödeyecek paraları olmadığı için zorla alıkonulan 59 Iraklı kaçağı Dolapdere’deki bir evde ele geçirdi. İnsan tacirlerinin ‘Borçlu Tavşan’ dediği Iraklı kaçakların ‘Kara Kafes’ diye bilinen yöntemle cezalandırıldığı ve aç susuz hapsedildiği anlaşıldı” (*Sabah*, 30 Ağustos 2002:6).

“Laleli’ye siyahi doping. Önce Araplar sonra Ruslar tarafından adeta istila edilen Laleli piyasasında nicedir bir sessizlik hüküm sürüyordu. Laleli bu defa kişilikleri de derileri ve giysileri gibi renkli Afrikalılarla şenlendi” (*Posta*, 30 Ağustos 2002:30).

65 metrekarede 60 mülteci

155 Polis imdat telefonuna bildirilen, İstanbul Kurtuluş Kınalı Keklik Sokak Numara 100'ün çatısında iki hırsız var ihbarı üzerine, önceki gece saat 03.30 sıralarında olay yerine giden polis ekipleri, bir mülteci evini daha ortaya çıkardı. Kurtuluşla kumlu evin çatısında gece yarısı nöbetçi polisler iki mülteci, 65 metre karelik alanda yasadışı olarak 60 arkausunu ele verdi. Mültecilerin polisler tarafından ele geçirilmesinde polis ekipleri, güncellenen araştırmaları sayesinde başarılı oldu.

Polis birisi kovula ken mülteci yakadı.

Yeni A. İLHAN İSİLE İSİLE

Yeni A. İLHAN İSİLE İSİLE

“65 metrekarede 60 mülteci. 155 polis imdat telefonuna bildirilen, İstanbul Kurtuluş Kınalı Keklik Sokak Numara 100'ün çatısında iki hırsız var ihbarı üzerine, önceki gece saat 03.30 sıralarında olay yerine giden polis ekipleri, bir mülteci evini daha ortaya çıkardı...Çoğu Afganistan ve Pakistan uyruklu olduğu anlaşılan 60 mülteci 7'sinin Türkiye'ye yasal yollardan girdikleri ve çevre işyerlerinde çalıştıkları anlaşıldı” (*Sabah*, 21 Eylül 2002:16).

“50 kaçak Pakistanlı yakalandı. İnsan simsarı bir çetenin, Avrupa ülkelerine götürmek vaadiyle kaçak yollardan Türkiye'ye soktuğu 50 Pakistanlı, İstanbul Ümraniye'de bir gecekondu da yakalandı” (*Hürriyet*, 13 Ekim 2002:3).

“İşleri insan ticareti. Gömeç'te bir ihbar üzerinde harekete geçen jandarma ekipleri, mültecileri kaçak yollarla Yunanistan'a götürmeyi vaat eden şebekeyi ele geçirdi” (*Sabah*, 12 Kasım 2002:3).

7.5 Bütçe

Araştırma boyunca toplam yedi kez gidip geldiğim Edirne'de 25 gün konakladım (Bkz. Tablo 41). Edirne-İstanbul otobüs biletleri 2002 yaz ayları süresince 10 milyon TL idi. Subay olduğum için Edirne orduevinden yararlanmam konaklama giderlerimin düşük olmasını sağladı. Bu konuyla ilgili kurum ve kuruluşlardan (Uluslar arası Göç Örgütü (IOM) ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ankara Bürosu, Jandarma Genel Komutanlığı) yetkili kişilerle ve konuyla ilgili Türkiye'de tek araştırma yapan kişi olan Doç.Dr. Ahmet İçduygu ile görüşmek için iki defa Ankara'ya gittim. Geçtiğimiz bahar ve son bahara denk gelen bu ziyareti döneminde İstanbul-Ankara otobüs biletleri yaklaşık 20 milyon TL idi. İstanbul içinde yapılan gözlem ve görüşmelere için de sık sık Avrupa yakasına gitmek gerekiyordu. İl içi ulaşımın zor ve pahalı olduğu İstanbul'da bu gider kalemi için 100 milyon TL harcandı.

Edirne'de kaldığım süre boyunca yiyecek masrafı olarak günlük ortalama 20 milyon TL harcadım. Mülakatların tamamına yakınında mülakata katılan veya bazen katılmayan göçmenlere yanımda getirdiğim veya yakın bir bakkaldan aldığım bisküvi, kraker ve meyve suyunu ikram ettim.

Konuyla ilgili piyasada yayınlanmış kitap fazla olmadığı için kaynak alımı olarak gözüken bölümün büyük çoğunluğu fotokopi ve internetten indirilen kaynaklar için çıktı alma (yazıcı) masrafları olarak harcandı.

Araştırmada en fazla gideri kırtasiye harcamaları tuttu. Bu tarz bir araştırmayı yapabilmek için gerekli olan tarayıcı, CD yazıcısı, yazıcı gibi donanımlara sahip olmamam bu gider kalemini arttıran en büyük etken oldu. Bu arada tez yazımı esnasında bilgisayarın yanması sonucu öngörülme-yen tamir masrafı da bu kaleme dahil edildi.

7.6 Özgeçmiş

1973 yılında Denizli'de dünyaya geldim. İlköğrenimimi Denizli'de tamamladıktan sonra 1987 yılında Maltepe Askeri Lisesi (İzmir) sınavlarını kazanmamla Türk Silahlı Kuvvetlerine katılmış oldum. Askeri Lise öğrenimimin ardından 1995 yılında sistem mühendisi lisansı ile Kara Harp Okulu'ndan jandarma teğmen olarak mezun oldum. Mezuniyetimin ardından Sırasıyla Piyade Okulu (Tuzla/ İstanbul), Komando Okulu (Foça/İzmir) ve Jandarma Okullar Komutanlığı'nda Subay Temel Kursları'nı bitirdim. Okul ve kurs hayatından sonra Bilecik'te er eğitim takım komutanlığı, Trabzon'da mürettep bölük komutanlığı, Van'da sınır takım komutanlığı, Şırnak'ta sınır bölük komutanlığı, Yavuzeli/Gaziantep'te ilçe jandarma komutanlığı görevlerinde bulunduktan sonra Jandarma Genel Komutanlığı'nca başlatılan proje kapsamında Yeditepe Üniversitesi Antropoloji bölümünde yüksek lisans yapmaya hak kazandım.

7.7 Eğitim

İlkokul	: Namık Kemal İlkokulu/Denizli (1980-1984)
Ortaokul	: Atatürk Ortaokulu/Denizli (1984-1987)
Lise	: Maltepe Askeri Lisesi/İzmir (1987-1991)
Lisans	: Kara Harp Okulu (Sistem Mühendisi)/Ankara (1991-1995)
Sınıf Okulu	: Piyade Okulu/Tuzla-İstanbul (1995)
	Komando Okulu/Foça-İzmir
	Jandarma Okullar Komutanlığı/Güvercinlik-Ankara

7.8 Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Örnek Görüşme

Tarih:04/07/2002

52

Edirne'den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan transit göçmenler

“Merhaba. ismim Abdurrahman Yılmaz. Jandarma Üsteğmen olarak Jandarma Genel Komutanlığı'nı nam ve hesabına Yeditepe Üniversitesi Sosyal Antropoloji Bölümü'nde yüksek lisans yapıyorum. Yüksek lisans tezim “Edirne'den gelişmiş ülkelere gitme teşebbüsünde bulunan transit göçmenler “ üzerinedir. Bu tezle amacım transit göçmenlerin kimlikleri, ülkelerini terk etme sebepleri, insan kaçakçıları ile olan ilişkileri, Türkiye'de neler yaptıkları hakkında bilgi edinmektir. Bu konuda benimle görüşmeyi kabul ederseniz sevinirim. Teşekkürler”.

1. Anket yapının adı soyadı: Abdurrahman YILMAZ
2. Anketin yapıldığı tarih: Gün: 02 Ay: 08 Yıl: 2002
3. Anketin Yapıldığı yer:
1-() Edirne İl J. Komutanlığı 2-(X) Diğer: Polis Noktası

Demografik Bilgiler

4. Görüşülenin cinsiyeti:
1-(X) Erkek 2-() Kadın
5. Adınız, soyadınız?
6. Kaç yaşındasınız? 33
7. Doğum yeriniz neresi?
Ülke: Cezayir Bölge:--.....Şehir: Cezayir
8. Nasıl bir yerleşim yerinde yaşıyordunuz?
1-() Köy 2-() Kasaba 3-() Kent
4-(X) Büyük kent 5-() Diğer
9. Hangi ülke vatandaşısınız? Cezayir
10. Kaç kardeşsiniz? 1 Kız 9 Erkek
11. Medeni durumunuz nedir?
1-(X) Bekar (17nci soruya geç) 2-() Nişanlı (17nci soruya geç) 3-() Evli
4-() Dul 5-() Boşanmış 6-() Diğer
12. Kaç çocuğunuz var?
13. Eşiniz yanınızda mı? (Dul, boşanmış ise 15'e geç)
1-() Evet 2-() Hayır

14. Neden?

.....

15. Çocuklarınız yanınızda mı?

1-() Evet 2-() Hayır

16. Neden?

.....

17. Aileniz şu an geçimini nasıl sağlıyor? (Ailesi yanında ise 19ncu soruya geç)

“Orda şu an durumları iyi” diyor. Ailesine şu an oto tamircisi ve tornacı olan kardeşleri bakıyormuş.

18. Yurtdışına gidebilerseniz ailenizi de yanınıza almayı düşünüyor musunuz (anne, baba, kardeş, eş, çocuk) ?

1-(X) Evet 2-() Hayır

3-() Diğer

19. Neden?

“İnşallah, ailemdir... şimdi Cezayir’de durum biraz iyi değil, dinciler bomba patlatıp, gece adam çalıp kesiyorlar, insan orada rahat değil” diyor.

20. Öğrenim düzeyiniz nedir?

1-() Okula gitmedi, okur-yazar değil. 2-() Okula gitmedi, ama okur-yazar.

3-(X) İlkokul mezunu 4-() Ortaokul 5-() Lise

6-() Üniversite 7-() Lisansüstü 8-() Diğer

21. Hangi dilleri biliyorsunuz?

1-() İngilizce 2-() Almanca

3-() Fransızca 4-(X) Türkçe

5-(X) Diğer. Anadili Arapça

22. Ülkenizde hangi gelir grubuna girdiğiniz düşünüyorsunuz?

1-() En üst 2-() Üst 3-(X) Orta

4-() Alt gelir grubu 5-() En mağdur 6-() Diğer

23. Ülkenizde bir işiniz var mıydı?

1-(X) Evet 2-() Hayır (Hayır ise 26ncı soruya geç)

3-() Diğer

24. Ne tür bir işle uğraşıyordunuz?

Buzdolabı çamaşır makinesi tamirciliği

25. Neden işsiz kaldınız?

“Orada insan rahat değil, terör var” diyor. “Tabi insan bir yerde rahat olmadı mı oradan kaçar” diyor.

Göç İle İlgili Bilgiler

26. Daha evvel aynı şekilde yurt dışına gittiniz mi?
1-() Evet 2-(X) Hayır (31'e geç)
3-() Diğer
27. Gitmiş ise hangi ülke
28. Daha önceki gidiş(ler)inizde iş bulabildiniz mi?
1-() Evet 2-() Hayır 3-() Diğer
29. Ne iş yaptınız?
.....
30. Nasıl iş buldunuz?
.....
31. Daha önce göç eden yakın akrabanız veya arkadaşınız var mı?
1-(X) Evet 2-() Hayır(33'e geç)
32. Evet ise size yakınlık derecesi nedir?
1-() İlk aile kardeş, anne, baba
2-(X) Geniş aile 3-() Arkadaş
4-() Diğer
33. Yakın arkadaşınız veya akrabanız göç etmeye çalışsa teşvik eder misiniz?
1-(X) Evet 2-() Hayır 3-() Diğer
34. Neden?
"Hepimiz aynıyız...Cezayir tehlikeli olmuş onun için, biraz güzel olsa ben de döneceğim" diyor.
35. Neden göç etmeye karar verdiniz?
Tehlikeli olduğu için göç etmiş. "İslamcılar gece adam çalışıyorlar" diyor. Kardeşleri de ondan haber bekliyorlarmış, o gitse (Avrupa'ya) onlar da gelecekmiş, en büyük abisi varmış ama o evli olduğu için ve ondan sonra da en büyük kendisi olduğu için önce kendisi gitmiş.
36. Bu kararı nasıl aldınız?
Kendisi karar vermiş.
37. Hangi ülkeye varmayı planlıyordunuz? Almanya
38. Neden?
Akrabası ve arkadaşları varmış, "her seferinde onlar bana para yolluyorlar" diyor.
39. Bu ülkeye iltica etmeyi düşünüyor musunuz?
1-(X) Evet 2-() Hayır
3-() Diğer

40. Neden?

“Oraya gitmek istiyorum, o zaman orda serbest olacağım, pasaport vardır orda, gitmek gelmek her şey serbest olacak” diyor. “pasaport aldığım zaman Türkiye’ye geleceksin, gezeceksin, her yere serbest olacak...yavaş yavaş da çalışıyorsun, adam çalışmazsa yaşayamaz” diyor.

41. Gitmeyi tasarladığınız ülkede işi nasıl bulmayı düşünüyorsunuz?

Amca oğlu ve arkadaşları bulacakmış. “Ama önce iş vermiyor, altı ay beş ay kampa koyacak seni ondan sonra iş izni alıyorsun çalışıyorsun öyledir, Almanya’ya gittiğin zaman hemen iş vermiyorlar, kapma koyacaklar seni 5 ay 6 ay (tekrar ederek), ondan sonra çalışıyorsun”. İşi kamp bulmuyormuş “kamp izin veriyor, sen de iş bulacaksın, ondan sonra da ifade veriyorsun, ifadeni beğendiler sana pasaportta veriyorlar ondan sonra serbest olacaksın her yerde” diyor.

42. Gitmeyi tasarladığınız ülke ve bu ülkedeki göçmenler ile ilgili bilginiz var mı?

1-(X) Evet 2-() Hayır (45’e geç) 3-() Diğer

43. Nasıl öğrendiniz?

1-(X) Daha önce oraya gitmiş olanlardan 2-() İnsan kaçakçılarından

3-() Kendi kendime, medyadan ve okuduklarımdan

4-() Diğer

44. Neler biliyorsunuz?

Almanya’daki amca oğulları telefon açıyormuş onlarla görüşüyorlarmış. 40 ve 41nci sorulara verdiği cevapları onlardan öğrenmiş.

45. Bu yolculuk için yeterli parayı nereden temin ettiniz?

400-450 ABD dolarına varmış, kendisi çalışıp biriktirmiş. “burada da hala çalışıyorum, Türkiye’de” diyor.

46. Evinizi terk ettiğinizden yakalandığınız ana kadar yolculuğunuzu anlatabilir misiniz?

Cezayir’den pasaportla ve 180 ABD dolarına (beş sene önce) uçakla Lübnan’a, oradan yine uçakla 130 ABD dolarına Suriye’ye gelmiş. Suriye’de bir ay kalmış kaçakçı aramış ve bulduğu bu kaçakçıya 100 ABD doları verip Antakya’ya gelmiş. Suriye’de Türk sınırına "Ford arabayla" gelmiş ve “ayakla” (yürüyerek) sınır geçmişler geçince bir köye gelmişler ve bu köyden bir arabaya binip Antakya’ya oradan otobüse binip İstanbul’a gelmişler. Yolculuk boyunca geçtiği köylerin ismini bilmiyormuş. Bu yolculuk beş yıl önce yapmış ve fiyat tarifeleri 5 yıl önceye aitmiş. İstanbul’da arkadaşı varmış, bir hafta onlarla kalmış ve onlar buna oto yıkamada iş bulmuşlar ve orada kalıp (ikamet edip) çalışmış. Bu oto yıkamada bir buçuk sene çalışmış (aynı zamanda orada ikamet etmiş), “ondan sonra yola çıktım yine, aynı gece yakalandım (geri dönüp) yine çalıştım, başka yere gittim o zaman, fırında... bu yola 10 sefer gitmişim... (bu) 11 oldu şimdi...şansım yok (gülerek)... yani şimdi orda taraf, hepsi beni tanıyor... bu sefer çok dövdüler beni...piyade askeri dövdüler, jandarma askeri dövdüler... bu polisler beni dövdüler... dövmekle bir şey olmaz... (yazık ama yorumuma)... yazık ama ne yapalım, çaremiz yok, onlar da haklı her gün 50 kişi geliyor, 130 geliyor, onlar da aynı rahatsız olmuşlar, her gün yakala yolda,

yakala yolda... sen de olsan rahatsız olacaksın (hak veriyorsun yani? Sorusuna)... hak veriyorum” Daha önceki denemelerinde de kaçakçıyla gelmiş. Bazı denemelerinde 100 ABD doları vermiş ama bazılarında para vermemiş “bazı zaman bedava gitmişim, müşteri olmuşum” diyor. Bu seferki denemesinde İstanbul’dan 18 kişiyle saat 18:00 gibi yola çıkmışlar. Dolmuşa binmişler ama önden bir tane “beyaz şahin” marka araba eskort olarak gidiyormuş. “bizi şeye gönderdiler, Enez’e... Enez’e yetişmeden bir köprü var, sağdan devam ettik, orda bir salça fabrikası var, oradan devam ettik, bir de karakol var orda, karakoldan devam ettik, biraz, orda bizi indirdiler, başkası geldi bizi aldı götürdü, o bizi aldı akşam dağda kaldık o akşam yağmur oldu biz ordaydık, dağda kaldık, yarın akşam yine kaldık kaçakçı geldi dedi “sette asker var”, iki akşam kaldık, üçüncü akşam yola çıktık, bir su, iki sudan geçtik, botla, ufak su vardı, botla geçtik oradan (Enez İlçe Jandarma’daki yetkilerle yapılan görüşmede bu suların çeltik tarlası olduğu öğrenildi), set var ya askeri set, oraya yakın olduk askerler bizi yakaladı, (Yunan askeri mi yakaladı? Sorusuna).. Türk askeri yakaladı..(sen geçemedin karşıya o zaman? Sorusuna) geçemedim, geçemedim, o yol askeri yoldur, burada yakalandık... (daha önceki gidişlerinde geçtin mi Yunanistan’a? Sorusuna) geçtim yakalanmışım, orda Türkiye’ye atmışlar, önce böyleydi ama şimdi orda yakalanırsa atmak yok, bir kamp var orda, şimdi kampa atıyor, ama önce yok, önce yakalansaydı aynı kaçak Türkiye’ye atıyor 50 kişi 100 kişi, Türkiye’nin haberi yokmuş (gizlice atıyorlar)... kaçakçıyı da asker yakaladı kaçtı sonra, askerin elinden kaçtı, kaçakçının ismi de Adnan, böyle şişman biri... sonra bizi yakaladılar.

47. Yolculuğunuz esnasında ortaya çıkan sağlık sorununuz var mı?

1-() Evet 2-(X) Hayır (50’ye geç)

48. Ne gibi bir sağlık sorununuz var?

49. Sizde sebebi nedir?

Türkiye İle İlgili Bilgiler

50. Neden Türkiye üzerinden bir göçü tercih ettiniz?

“Türkiye kapı gibi, Türkiye’den bir girsen Avrupa’ya yetişirsin de mi? Yunanistan’da Avrupa’dır şimdi, oradan geçsen Avrupa’ya geçtin, Yunanistan, İtalya’dır, Almanya’dır, Fransa’dır bunlar hepsi Avrupa. (Türkiye Avrupa değil mi? Sorusuna) Bilmiyorum, olup olmadığını bilmiyorum, oldu olmadı haberim yok” diyor.

51. Türkiye’ye nereden girdiniz? Hatay

52. Türkiye’de ne kadar kaldınız? Beş yıl

53. Türkiye’de kalmanızın sebebi ne idi?

1-(X) Yolculuğuma devam etmek için para biriktirmek. 2-() Diğer

54. Bu süre içerisinde çalıştınız mı?

1-(X) Evet 2-() Hayır(57’ye geç) 3-() Diğer

55. Ne iş yaptınız?
Oto yıkamada, Güngören'de bir buçuk sene çalışmış. 1997'de haftalık beş milyon almış. Daha sonra Eyüp sultanda fırınında çalışmış, simit, ekmek, pide yapmış.
56. İşi nasıl buldunuz?
1-() Kendim buldum
2-() Buraya önceden gelmiş göçmenler vasıtasıyla
3-() İnsan kaçakçıları vasıtasıyla.
4-(X) Diğer: Oto yıkamadaki işi arkadaşları, fırındaki işi kendisi bulmuş
57. Nerede ikamet ettiniz?
Çalıştığı iş yerlerinde ikamet etmiş.
58. İkamet yerinizi nasıl buldunuz
(iş bulma şekli ile aynı)
59. İkamet anlaşmanız nasıldı?
Para vermiyor.
60. Halkın size karşı önyargılı olduğunu düşünüyor musunuz?
1-() Evet 2-(X) Hayır 3-() Diğer
61. Sizce bunun sebebi ne?
"İyi davranıyorlar, bana yanlış yapmadılar, hakkımı yememişler, aylık hep alıyordum paramı... (dışarıdaki halk senin Cezayirli olduğunu duyunca nasıl davranıyordu? Sorusuna) hiçbir şey yapmıyorlar, ama soruyordu "Müslümanmısın?" diyorum evet, (Müslüman olunca daha mı iyi davranıyorlar? Sorusuna) tabi... (Müslüman olmazsan? Sorusuna) bilmiyorum o zaman, onu şeye sor, gavurlara (gülerek)" diyor.
62. Polis, jandarma gibi devlet görevlilerinin size karşı önyargılı olduğunu düşünüyor musunuz?
1-(X) Evet 2-() Hayır 3-() Diğer
63. Sizce bunun sebebi ne?
"Geçen sefer yakaladılar çok iyiydi, ama bu sefer biraz tehlikeli, dövdüler biraz. (Genel olarak ne dersin peki? Sana karşı polisin jandarmanın tutumu nasıl? Sorusuna) iyidir... bu kaç sefer yakalandıysam bana hiçbir şey yapmadılar ama bu sefer yakalandığımda, yoksa her seferinde yakalandığım zaman bana şey yaptılar "gelme bu yol böyledir" bana çok güzel şey konuşmuşlar ama bu sefer yakalandım yine gittim jandarmaya (kastedilen Jandarma değil, özellikle Arap kökenli göçmenler sınırdaki askerlerin hepsine jandarma diyorlar" aynı karakola" diyor.
64. Bu görevliler tarafından şiddete maruz kaldınız mı?
1-(X) Evet 2-() Hayır (67'ye geç) 3-() Diğer
65. Evet ise hangi tür devlet görevlisi tarafından?
1-(X) Polis 2-() Jandarma

3-(X) Sınırdaki K.K.K askerleri tarafından

4-() Diğer.

66. Bu olayı anlatır mısınız?

“Polisler diyor sen Cezayirli değilsin sen Iraklısın, vallahi Cezayirliyim, billahi Cezayirliyim... yani şimdi söyleyeyim Iraklıyım, yoksa İranlıyım, yoksa Suriyeliyim oraya da gitsem oraya almıyor. (Gittin mi sınıra yoksa? Sorusuna) gitmedim ama kanun böyledir almıyor, şimdi sen Türksün Irak seni almıyor, kabul etmez, diyor “bu benim vatandaşım değil”, doğru niye söylemeyeyim? şimdi söylesem ben Iraklıyım bunlar için de zor olur, beni götür, bunlar için zor olacak” diyor.

67. Türkiye’de yakalandığınızda ne tür yasal işlemlere maruz kalacağınızı biliyor musunuz?

1-(X) Evet 2-() Hayır (70’e geç)

3-() Diğer

68. Bu bilgileri nereden edindiniz?

1-() Buraya önceden gelmiş göçmenler vasıtasıyla

2-() İnsan kaçakçıları vasıtasıyla.

3-(X) Diğer: Kendisi daha önce 10 kez denediği için tecrübe edinmiş.

69. Bu konu ile ilgili bildiklerinizi öğrenebilir miyim?

“Piyade karakola veriyor, karakol jandarmaya veriyor, jandarma da Edirne’ye veriyor, Edirne’de İstanbul, otobüs getiriyorlar...otobüse bindiriyor direk İstanbul...parasını veriyorum... adam başı 10 milyon veriyorum, bazında var bazında yok, olsa alıyorlar olmasa senden de bir şey alıyorlar, öyle yapıyorlar, yani para olmasa da gönderiyorlar, kalmayacaksın burada paran olsa da olmasa da”

70. Türkiye’de yaşadığınız en büyük sorun ne idi?

Yok

71. İmkan olsa Türkiye’de kalır mısınız?

1-(X) Evet 2-() Hayır 3-() Diğer

72. Neden?

“İmkanım olsa kalacağım ama imkanımız yok bizim. (sana desek ki, buradan çık git artık serbestsin, pasaport falan sormayacağız ne yaparsın? Sorusuna) kalacağım o zaman, serbest olsam kalacağım. (neden kalmak istersin sorusuna?) Türkiye’yi seviyorum, çalışıyorum şey yapıyorum, şimdiye kadar İstanbul’da ben yakalanmamışım” diyor.

73. İmkan tanınsa ülkenize geri dönmek ister misiniz?

1-() Evet 2-(X) Hayır 3-() Diğer

74. Neden?

“Şimdi yok... gitmem oraya, orayı sevmiyorum, imkanım olsa şimdi ailemi de getireceğim” diyor.

75. Şu an imkanınız olsa nereye gitmek istersiniz?

“Almanya gideceğim... ama burada serbest olsa Türkiye’den gitmem...(Dünyada hangi ülkeye gitmek istersin? diye soru tekrar sorulduğunda) olsa Türkiye’de kalacağım, kabul etse, kabul etseler kalacağım orda, ama kabul etmeseler gitmek istiyorum o zaman.

76. Neden?

“Burada çok rahatım, yani bir sorunum yok, her şeyim var, arkadaşlarım var” diyor.

Tercüme ile İlgili Bilgiler

77. Tercüman kullanıldı mı?

1-() Evet 2-(X) Hayır (79ncu soruya geç) 3-() Diğer

78. Tercüman kullanıldıysa hangi dilde kullanıldığı.

1-() Arapça 2-() Farsça 3-() Kürtçe 4-() Diğer

79. Tercüman kullanılmadıysa görüşmenin hangi dilde yapıldığı.

1-(X) Türkçe 2-() İngilizce 3-() Diğer

Araştırmama katıldığınız için teşekkür ederim.

G ö z l e m l e r :

Biraz kekeme, konuşmakta zorlanan birisi. Mavi kareli, sarı çizgili gömleği var. Gözleri biraz iri, çenesi öne doğru sivri (çıkılmış), bıyıklı bir göçmen.

İlk defa 11 defa deneyen birisiyle karşılaştığımı söylediğimde aramızda şu şekilde diyalog geçti:

“Daha var, 15 sefer, 20 sefer giden var, (rekor senin değil yani? Sorusuna) yok benim değil, daha var, yakalanmış ama bu grupta yok...İstanbul’da. (tekrar deneyecek misin? sorusuna) inşallah..şimdi yok ama üç ay dört ay sonra biraz hava soğuk olsun o zaman gideceğim, asker kalmasın, şimdi hava güzel asker oturuyor..para var telefon Almanya’ya açacağım gelir, 100 dolar-200 dolar o bir şey değil, 100 dolar-150 dolar geliyor oradan, dolar hiçbir şey olmaz...(şimdiye kadar toplam kaç dolar kaptırdın kaçakçılara? Sorusuna) 800 dolar öyle bir şey...ama şunu da söyleyeyim 100 dolar veriyorum peşin, Atina’ya eriştiğim zaman, o zaman 1000 dolar daha veriyorum, 100 dolar değil, bu 100 dolar peşin alıyorlar, araba işi için...Atina’ya eriştiğim zaman 1000 dolar veriyorum adam var 1200 veriyor, adam var 900 veriyor. (Atina’ya vardığın zaman 1000 doları nasıl vereceksin? Sorusuna) orda amcam oğlu kaçakçıyla (Almanya’daki) konuşuyor, kaçakçının orda tanışı var, bir şeyi var, diyor “bu parayı oraya bırak sen amcanın oğlu Atina’ya geçtiği zaman biz bu parayı oradan alıyoruz”...kaçakçının orda bir tanışı var para o adamda kaldı, geçtiğin zaman parayı O alıyor, geçirmedi amcamın oğlu (parayı geri) alıyor. Yoksa orda şirket var, para orada kalıyor aramızda bir şifre oluyor, ne zaman iki şifre hazır oldu o zaman bu parayı çekiyor, böyledir...kaçakçıya verdiğin zaman bu para gider, adam şeytan olmasa, üç kağıtçı olmasa bu işi yapar mı?” diyor.